

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapport

Evaluatie Archeologie 2020

Uitvoering archeologieregelgeving

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

EVALUATIE ARCHEOLOGIE 2020

Uitvoering archeologieregelgeving

KORNEEL DE GROOTE EN RAF RIBBENS

SAMENVATTING	6
1 DOEL EN AANPAK VAN DE EVALUATIE 2020	9
1.1 WAARVOOR DE EVALUATIE DIENT.....	9
1.2 HOE DE EVALUATIE TOT STAND KWAM.....	9
2 PRO MEMORIE: HET ARCHEOLOGISCH PROCES	11
2.1 INLEIDING	11
2.2 ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK BIJ VERGUNNINGSP LICHTIGE INGREPEN IN DE BODEM.....	11
2.3 ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK MET HET OOG OP WETENSCHAPPELIJKE VRAAGSTELLINGEN.....	13
2.4 ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK NA TOEVALSVONDSTEN.....	13
2.5 TOELATINGSPLICHTEN VOOR DE ERKENDE ARCHEOLOOG	13
3 WIJZIGINGEN REGELGEVING SINDS VORIGE EVALUATIE	14
4 CONTEXT: INVENTARIS, BESCHERMINGEN, ACTOREN	14
4.1 INLEIDING	14
4.2 VASTGESTELDE ARCHEOLOGISCHE ZONES	15
4.3 BESCHERMDE ARCHEOLOGISCHE SITES.....	15
4.4 KAART MET GEBIEDEN WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED TE VERWACHTEN VALT (GGA).....	15
4.5 ERKENDE ARCHEOLOGEN.....	16
4.6 ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN	16
4.7 ERKENDE INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENSTEN	16
4.8 ERKENDE ONROERENDERFGOEDDEPOTS	16
4.9 ERKENDE METAALDECTORISTEN.....	17
5 HET ARCHEOLOGISCH TRAJECT IN CIJFERS.....	17
5.1 INLEIDING	17
5.2 TOELATINGEN VOOR VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	17
5.3 ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S	17
5.4 ARCHEOLOGIERAPPORTEN	19
5.5 EINDVERSLAGEN.....	20
5.6 TOELATINGEN ONDERZOEK VANUIT WETENSCHAPPELIJKE VRAAGSTELLINGEN.....	21
5.7 TOEVALSVONDSTEN.....	21
6 EFFECTEN OP ACTOREN	22
6.1 INLEIDING	22
6.2 EFFECTEN OP ERKENDE ARCHEOLOGEN	22
6.2.1 MARKTOMVANG, ACTIVITEITSGRAAD EN COVID-19.....	22
6.2.2 TOEZICHT EN KWALITEITSCONTROLE	24
6.3 EFFECTEN OP ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN EN INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENSTEN	27
6.4 EFFECTEN OP ERKENDE METAALDECTORISTEN	28
6.5 EFFECTEN OP ERKENDE ONROERENDERFGOEDDEPOTS	29
7 EFFECTEN OP VERGUNNINGSTRAJECT EN BOUWPROCES	30
7.1 INLEIDING	30
7.2 EFFECTEN VAN TOEVALSVONDSTEN OP LOPENDE BOUWWERVEN.....	30
7.3 EFFECTEN VAN VOORONDERZOEK OP HET VERGUNNINGSTRAJECT EN BOUWPROCES	31
7.3.1 VERGUNNINGSTRAJECTEN MET ARCHEOLOGIENOTA: HOEVEEL, WAAR, WAT, WIE?	31
7.3.2 ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S: WELK SOORT ONDERZOEK IS NODIG?	33

7.3.3	ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S: WELKE MAATREGELEN?	34
7.3.4	ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S: HOELANG DUURT HET?	37
7.4	EFFECTEN VAN OPGRAVINGEN OP VERGUNNINGSTRAJECT EN BOUWPROCES	39
7.5	ARCHEOLOGIETRAJECT EN RUIMTELIJK PROCES: DE FLOW	40
8	FINANCIËLE EFFECTEN	41
8.1	INLEIDING	41
8.2	FINANCIËLE EFFECTEN VAN TOEVALSVONDSTEN	41
8.3	PREMIE VOOR VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	42
8.4	PREMIE VOOR BUITENSPORIGE OPGRAVINGSKOSTEN	42
8.5	SOLIDARITEITSFONDSEN	43
8.6	PROJECTSUBSIDIES SYNTHESE-ONDERZOEK	43
8.7	ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S	43
8.8	OPGRAVINGEN	46
8.9	TOTALE FINANCIËLE EFFECTEN	46
9	MEERJARENEFFECTEN	47
9.1	INLEIDING	47
9.2	EVOLUTIES	47
9.3	RETROACTIEF	50

SAMENVATTING

Het evaluatierapport 2020

Naar jaarlijkse traditie geeft het agentschap Onroerend Erfgoed een stand van zaken over de effecten van de archeologieregelgeving. Het rapport "Evaluatie archeologie 2020. Uitvoering regelgeving" schetst een objectief beeld van de effecten op actoren, het vergunnings- en bouwtraject en het financiële aspect. We bieden voor het eerst informatie over de kostprijs van opgravingen. Daarnaast krijgen de meerjarentendensen grotere diepgang. Het aspect kenniswinst komt uitgebreid aan bod in het zuster rapport "Evaluatie Archeologie 2020. Kenniswinst archeologieregelgeving".

De belangrijkste vaststellingen over de uitvoering van de regelgeving:

- De opgravingen komen eindelijk in beeld, zowel wat betreft kosten als kenniswinst.
- We krijgen zicht op volledige archeologietrajecten, van vooronderzoek tot en met opgraving.
- Het gros van de tendensen consolideert. 2020 bevestigt op veel vlakken het beeld dat de voorgaande jaren tot stand kwam.
- Het effect van de Covid-19 situatie op de cijfers blijft beperkt. Enkel in april is er een merkbare dip in de melding van metaaldetectievondsten en van nota's na uitgesteld vooronderzoek. Dat hangt samen met de eerste (strengere) lockdown. De lagere activiteit wordt gecompenseerd door een grotere drukte in juni en juli wat betreft de nota's. Het effect van de tweede lockdown in het najaar is minder tot niet zichtbaar. Zo is oktober net de topmaand wat betreft meldingen van detectievondsten.
- Het aantal vastgestelde archeologische zones wijzigt niet, maar er komt wel 1 beschermde archeologische site bij. De kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, beslaat intussen 2,3% van het Vlaamse grondgebied.
- 28 personen en 1 bedrijf krijgen een erkenning als archeoloog. Daarmee komt het totaal op 238 natuurlijke personen en 30 rechtspersonen.
- De groep erkende onroerenderfgoedgemeenten breidt uit met Keerbergen, Roeselare en Tremelo. Intussen behandelen de 22 erkende gemeenten al 6,6% van de archeologiedossiers. In 2019 was dat nog 5,6%. De verhouding aktenamen, aktenamen onder voorwaarden en geen aktenamen lopen gelijkaardig bij het agentschap en de erkende onroerenderfgoedgemeenten.
- De toename aan metaaldetectoristen versnelt nog steeds, met 1.619 vrijetijdsmetectoristen die een erkenning krijgen (+40,5%). Er zijn intussen 5.419 erkende detectoramateurs.
- Het aantal meldingen van metaaldetectievondsten bedraagt 1.653, afkomstig van 225 individuele detectoristen. Dat is maar 4,2% van de totale groep.
- Het aantal nieuw gestarte archeologietrajecten blijft stabiel (2.244). Daarmee bevestigt 2020 dat het normale te verwachten volume aan archeologienota's zowat 2.200 per jaar bedraagt.
- Bij het uitgestelde vooronderzoek is er wel nog een toename. Die is het gevolg van archeologienota's uit eerdere jaren die deze maatregel bevatten. Met de 869 nota's van 2020 bereiken we naar verwachting de kruissnelheid.
- Er is een duidelijke toename van de aktenamen bij de archeologienota's (86,5%) en nota's (89,5%). Dat gebeurt voornamelijk bij de eerste indiening (8 tot 9 van de 10 gevallen).
- De beperkte samenstelling is van toepassing bij 7,3% van de archeologienota's.
- Onroerend Erfgoed beoordeelt sinds 2019 niet meer elk individueel dossier en zet meer in op coaching. Het agentschap behandelt zowat 57% van de ontvangen (archeologie)nota's.

- De erkende archeologen type 2 namen 2,9% van de archeologienota's voor hun rekening.
- Het aantal ontvangen archeologierapporten stabiliseert op 279, waarvan er 214 volgen op een verplichte opgraving bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- De 146 eindverslagen die kaderen in een ontwikkelingsproject betekenen een toename met 70% ten opzichte van een jaar eerder. Daarmee komt ook de laatste fase van het archeologische traject echt op gang, vijf jaar na de start van de nieuwe regelgeving.
- 8,4% van de bouwvergunningen voor nieuwbouw (vergunningen exclusief renovatie) kreeg te maken met een archeologienota. Inclusief renovatie, dus alle bouwvergunningen in Vlaanderen samen, is dat 4,7%. Dat ligt in lijn met de vorige jaren.
- Bijna alle archeologienota's beperken zich tot bureauonderzoek. In amper 1 op de 10 gevallen gebeurt nog landschappelijk bodemonderzoek of proefsleuvenonderzoek voorafgaand aan de vergunningsaanvraag.
- 40% van het uitgestelde vooronderzoek beperkt zich tot de aanleg van proefsleuven en 10% tot landschappelijk bodemonderzoek. Een combinatie van beide gebeurt in 27% van de gevallen. Archeologisch booronderzoek komt in 18% van de nota's voor. Daarmee vlakkt de eerdere procentuele toename van booronderzoek af.
- De maatregelen in archeologienota's en nota's lopen gelijk met het voorgaande jaar. Archeologienota's kiezen voornamelijk voor uitgesteld vooronderzoek (59%) of geen verdere maatregelen (35,5%). Nota's eindigen vooral zonder verdere maatregelen (78%) of stromen door naar een opgraving (18%). Behoud in situ blijkt nauwelijks mogelijk.
- De tijdsinvestering in een aantal frequent toegepaste onderzoeksmethodes daalt licht. Zowel archeologienota's als nota's nemen veelal vijf werkdagen in beslag.
- Het volume aan veldwerk van opgravingen ligt in lijn met het voorgaande jaar en bereikt ongeveer zijn kruissnelheid. 226 opgravingen bij ruimtelijke ontwikkelingen nemen een start en van 214 opgravingen werd het veldwerk afgerond.
- Bij de helft van de opgravingen duurt het veldwerk maximum een tweeënhalve week. Bij een volgend kwart komt dat op maximaal anderhalve maand. Het gros van de opgravingen heeft daarmee een relatief beperkte impact op het tijdsverloop van het bouwproces.
- De doorsnee opgraving onderzoekt een oppervlakte tussen 1.200 en 7.700m².
- De kostprijs voor archeologisch vooronderzoek komt op 12,5 miljoen euro. Archeologienota's staan voor 6 miljoen, nota's voor 6,5 miljoen. Dit is een stijging met 11%. Die komt volledig op het conto van de nota's en is vooral veroorzaakt door drie uitzonderlijke dossiers.
- De opgravingen met eindverslag in 2020 kosten samen 5,5 miljoen euro.
- De toevalsvondsten en gelijkaardige onderzoeken vergen 1,5 miljoen euro van de Vlaamse Overheid, een stijging met 70%.
- 43 bouwheren krijgen een premie voor vooronderzoek met ingreep in de bodem, voor in totaal 224.000 euro. Daarnaast ontvangen 8 initiatiefnemers een premie voor buitensporige opgravingskosten, samen goed voor bijna 263.000 euro.
- In het kader van de projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek kunnen 6 projecten rekenen op een betoelaging, met een totaalbedrag van 940.000 euro.
- De totale gekende directe uitgaven voor de uitvoering van de archeologieregelgeving bedragen 20,5 miljoen euro in 2020, waarvan de initiatiefnemers 17,6 miljoen euro voor hun rekening nemen en de Vlaamse Overheid 2,9 miljoen euro bijdraagt.
- De eenheidsprijs van frequent toegepaste onderzoeksmethoden daalt in 2020 met 10 tot 15 procent. De mediaankostprijs voor een archeologienota bedraagt 2.000 euro, 11% minder dan een jaar eerder. Bij de nota's blijft de mediaan gelijk op 5.000 euro, maar is er wel een grotere variatie in kost. Die hangt samen met de gehanteerde onderzoeksmethoden.

- De helft van de opgravingen kost minder dan 27.750 euro. Een volgende kwart heeft een kost van maximaal 49.500 euro. Opgravingen duurder dan 100.000 euro zijn uitzonderingen.
- Bij volledig afgeronde vooronderzoeken besluit 85% over de jaren heen dat geen verdere maatregelen nodig zijn. 13% stelt een opgraving voorop.
- 60% van deze trajecten beperkt zich tot bureauonderzoek, 20% voegt daar proefsleuven aan toe en 10% benut landschappelijk bodemonderzoek. Nog eens 10% combineert de drie.
- In twee derde van de tot nu toe voorziene opgravingen begon de erkende archeoloog al aan het veldwerk. Voor 57% is dat intussen ook afgerond.
- Een integraal archeologietraject neemt ongeveer tweeënhalf jaar in beslag. Het grootste deel gaat naar de fase tussen archeologienota en nota, die de vergunningsprocedure en de voorbereiding van de realisatie omvat. Het veldwerk van de opgraving start zowat drie maanden na aktename van de nota, maar duurt zelf maar een drietal weken. De laatste fase, die van de verwerking en rapportering in een eindverslag, neemt globaal genomen opnieuw een goed jaar in beslag, maar heeft geen effect op de timing van het bouwproces.

Vooruitblik

Het archeologisch traject kent een stelselmatige uitrol. Na de archeologienota's in 2017 en de uitgestelde vooronderzoeken (nota's) in 2018, zagen we in 2019 het veldwerk van de opgravingen op stoom komen. In 2020 verschijnen ook de eindverslagen in grotere aantallen. Voor 2021 verwachten we alvast een verdere consolidatie wat betreft de uitvoering van de regelgeving. Maar vooral de eindverslagen moeten nog verder op kruissnelheid komen. Vanuit dat perspectief zal het minstens vijf tot zes jaar geduurd hebben vooraleer we de vernieuwde archeologieregelgeving ten volle in werking zien. Deze stelselmatige uitrol illustreert dat er ook voldoende tijd nodig is om structurele tendensen en effecten te onderscheiden, als basis voor een volwaardige evaluatie van de effectiviteit van de regelgeving.

1 DOEL EN AANPAK VAN DE EVALUATIE 2020

1.1 WAARVOOR DE EVALUATIE DIENT

Artikel 5.6.1. van het Onroerenderfgoeddecreet bepaalt dat de Vlaamse Regering jaarlijks de effectiviteit van het archeologiehoofdstuk evalueert. Die evaluatie moet een beschrijving en beoordeling bevatten van de sterktes en te verbeteren punten, de kansen en de moeilijkheden bij archeologisch onderzoek en de financiering ervan. De Vlaamse Regering legt deze evaluatie voor aan het Vlaams Parlement.

Ter voorbereiding van deze evaluatie bezorgt het agentschap Onroerend Erfgoed jaarlijks een rapport aan de Vlaamse Regering. In dit rapport komen ten minste de volgende elementen aan bod:

- een overzicht van het aantal vooronderzoeken en opgravingen, alsook de duur ervan;
- een overzicht van de resultaten van die onderzoeken;
- een overzicht van de voorgestelde en goedgekeurde maatregelen uit de archeologienota;
- de financiële implicaties van het archeologisch onderzoek en de werking van het archeologisch solidariteitsfonds.

Het rapport “Evaluatie archeologie 2020: uitvoering archeologieregelgeving” biedt de inzichten die de basis vormen voor de jaarlijkse evaluatie. Het is een objectieve weergave van de actuele situatie met betrekking tot de uitvoering van de archeologiebepalingen van het Onroerenderfgoeddecreet en -besluit.

1.2 HOE DE EVALUATIE TOT STAND KWAM

Het agentschap Onroerend Erfgoed ontwikkelde een indicatorenset om de noodzakelijke gegevens aan te reiken voor de evaluatie van de archeologieregelgeving. De meting in functie van dit rapport handelt over de periode van 1 januari tot en met 31 december 2020. Naast de indicatoren nemen we ook extra gegevens mee die binnen het agentschap of daarbuiten beschikbaar zijn. Op basis van al deze data maken we bijkomende analyses die bepaalde aspecten verder uitdiepen. Daarnaast bevat het rapport kwalitatieve vaststellingen, die niet zozeer uit de cijfers voortkomen maar eerder uit de praktijkervaring.

Het beschikken over correcte basisdata vormt het belangrijkste uitgangspunt bij een dergelijke evaluatie. Vooraleer basisgegevens te gebruiken, gebeurde daarom eerst een doorlichting van de kwaliteit ervan. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het archeologieportaal waar derden de cijfers aanleveren of bij gegevens over bouwvergunningen die afkomstig zijn van gemeenten. Sterk afwijkende cijfers blijven buiten beschouwing in de analyses of ondergaan waar mogelijk een manuele correctie. Op die manier waken we erover dat de verzamelde gegevens voldoende representatief en betrouwbaar zijn.

Het evaluatierapport vertrekt zo veel mogelijk vanuit effecten en resultaten, en niet vanuit de achterliggende processen. Het beperkt zich tot feiten, duidingen en waar mogelijk interpretaties. Het bevat geen waardeoordeel of aanbevelingen over een optimalisering van het beleid of de uitvoering daarvan. Die horen thuis in afzonderlijke beleidsaanbevelingen, gericht aan de minister en de Vlaamse Regering.

De evaluatie archeologie 2020 volgt zo veel mogelijk de opbouw en inhoud van de rapporten over de voorgaande werkjaren. De inhoud kreeg uiteraard een update maar de opbouw en de vorm van het verslag bleven globaal dezelfde. Op die manier is een eenvoudige vergelijking mogelijk. Voor sommige aspecten waren geen gegevens meer beschikbaar en die komen dan ook niet meer voor. Anderzijds besteedt het evaluatierapport over 2020 extra aandacht aan een aantal aspecten die bij de vorige evaluatie niet of minder aan bod kwamen. Daarbij springen de opgravingen het meest in het oog. Intussen zijn namelijk voldoende gegevens beschikbaar om daar zinnige uitspraken over te doen. Daarnaast kreeg de rapportering over de meerjarige tendensen meer body. Alle aspecten met betrekking tot kenniswinst zijn gebundeld in het zuster rapport "Evaluatie Archeologie 2020. Kenniswinst archeologieregelgeving"¹.

Het rapport omvat 9 hoofdstukken.

De inleidende hoofdstukken gaan in op het doel en de aanpak van de evaluatie (hoofdstuk 1), het archeologisch proces (hoofdstuk 2), de wijzigingen aan de regelgeving die in werking traden sinds de vorige evaluatie (hoofdstuk 3) en de context waarbinnen de archeologiebepalingen zich situeren (hoofdstuk 4).

De eigenlijke gegevensanalyse en -interpretatie omvat cijfermatige basisgegevens over het archeologisch traject (hoofdstuk 5) en vervolgens een beschrijving van de waargenomen effecten. Daarbij komen achtereenvolgens de effecten op actoren (hoofdstuk 6), de effecten op het vergunnings- en bouwproces (hoofdstuk 7) en de financiële effecten (hoofdstuk 8) aan bod. Een afzonderlijk hoofdstuk gaat in op de meerjarige tendensen en biedt inzicht in archeologische trajecten die volledig zijn afgerond, ongeacht het jaar waarin dat gebeurde (hoofdstuk 9). Dat laat inzichten op langere termijn toe.

Bij het rapport horen volgende bijlagen:

- Bijlage 1 "Indicatoren" bevat de indicatorenfiches die de basis vormen van het rapport. Elk daarvan bevat een omschrijving van de indicator, een grafische voorstelling van de cijfers en een toelichting.
- Bijlage 2 "Analyses" verzamelt de resultaten van de verdere uitwerking van de indicatoren en bijkomende data en geeft ze grafisch weer.

In het rapport zelf staan geen afbeeldingen, tabellen of grafieken: de teksten hebben de bedoeling op zichzelf verstaanbaar te zijn. Wel verwijst elk tekstdeel telkens naar de indicatoren of analyses waar het op voortbouwt. Op die manier kan de lezer zelf bepalen welke basisdata hij wil raadplegen of wanneer hij een grafische voorstelling wil zien. Elke indicator en analyse heeft een eigen nummer en is in oplopende volgorde opgenomen in de desbetreffende bijlagen². Wanneer de tekst verwijst naar "monitor" of "evarch", gevolgd door een cijfer, dan zijn deze terug te vinden in de bijlage "indicatoren" (bijlage 1). Hetzelfde geldt voor de verwijzing "analyse". Die zijn terug te vinden in de bijlage "analyses" (bijlage 2).

¹ A. Erynck, K. Haneca, R. Annaert, M. Martens, E. Meylemans, A. Lentacker (2021) Evaluatie Archeologie 2020. Kenniswinst archeologieregelgeving. Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed.

² De nummers van de indicatoren en analyses vormen niet noodzakelijkerwijs een doorlopende reeks. Sommige nummers verdwenen uit de reeks omdat de indicator of analyse niet meer uitgevoerd is in het kader van deze evaluatie. Omwille van vergelijkbaarheid met voorgaande evaluaties is ervoor gekozen de bestaande nummering aan te houden en nieuwe analyses of indicatoren achteraan de reeks toe te voegen.

Het rapport vormt een tweeluik met het rapport “Evaluatie Archeologie 2020. Kenniswinst archeologieregelgeving”. Daarin komen de baten van het archeologische traject aan bod, met name de nieuwe inzichten en toegenomen kennis over het menselijke verleden in Vlaanderen³.

2 PRO MEMORIE: HET ARCHEOLOGISCH PROCES

2.1 INLEIDING

In het archeologisch proces staat onderzoek centraal. Het Onroerenderfgoeddecreet onderscheidt drie trajecten die dit onderzoek kan volgen. Ofwel is het onderzoek als een verplichting gekoppeld aan ruimtelijke ontwikkelingen, ofwel is het van wetenschappelijke aard, ofwel vindt het plaats naar aanleiding van een toevalsvondst.

Het archeologisch onderzoek omvat zowel archeologisch vooronderzoek (zonder of met ingreep in de bodem) als archeologische opgravingen. Voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem en archeologische opgravingen is steeds een vorm van toelating vereist. Bovendien gelden er per traject specifieke rapporteringsverplichtingen via de archeologienota, de nota, het archeologierapport of het eindverslag.

De initiatiefnemers, de erkende archeologen, de vergunningverlenende overheden, het agentschap Onroerend Erfgoed, de erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten, de erkende onroerenderfgoeddepots en de afdeling Handhaving van het departement Omgeving zijn de belangrijkste spelers in het archeologisch proces. Hun rol of opdracht wisselt naargelang het traject dat wordt gevolgd.

2.2 ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK BIJ VERGUNNINGSPLICHTIGE INGREPEN IN DE BODEM

Het Onroerenderfgoeddecreet bevat specifieke verplichtingen voor de aanvrager van vergunningsplichtige ingrepen in de bodem, de initiatiefnemer. Zo is die in bepaalde gevallen verplicht om een archeologienota toe te voegen aan zijn omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handelingen of voor het verkavelen van gronden.

De verplichting om een archeologienota te laten opmaken, hangt af van een aantal drempelcriteria die in artikel 5.4.1 (stedenbouwkundige handelingen) en artikel 5.4.2 (verkavelen van gronden) van het Onroerenderfgoeddecreet bepaald zijn. Die maken een onderscheid op basis van onder meer de perceelsoppervlakte, de ruimtelijke bestemming van de grond en het statuut van de aanvrager. Ook de ligging van het terrein is bepalend: voor percelen in beschermde archeologische sites gelden bijvoorbeeld strengere criteria dan voor percelen die binnen een vastgestelde archeologische zone liggen. En daar gelden opnieuw strengere criteria dan voor percelen die zich erbuiten bevinden. Anderzijds worden er ook gebieden vastgesteld waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.

³ A. Ervynck, K. Haneca, R. Annaert, M. Martens, E. Meylemans, A. Lentacker (2021) Evaluatie Archeologie 2020. Kenniswinst archeologieregelgeving. Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed.

Als een vergunningsaanvraag volledig betrekking heeft op zo'n gebied, geldt voor de aanvrager in alle situaties een vrijstelling en is een archeologienota niet nodig.

Die archeologienota is het resultaat van een archeologisch vooronderzoek. Dat maakt een inschatting of er op het terrein archeologisch erfgoed aanwezig is, wat daar dan de waarde van is, en bepaalt welke maatregelen nodig zijn om daar bij de bouw- of verkavelingswerken op een gepaste manier mee om te gaan. En daarbij geldt het verstoordersprincipe uit het Verdrag van Valletta. De initiatiefnemers van ingrepen met bodemimpact moeten de kosten dragen van het noodzakelijk geachte archeologisch onderzoek.

De uitvoering van het archeologisch vooronderzoek ligt in handen van een erkende archeoloog. Het is zijn taak om het archeologisch potentieel van het terrein en de effecten van de geplande werken daarop zo nauwkeurig mogelijk in te schatten. De archeologienota is daar de schriftelijke weerslag van: ze bevat een verslag over de resultaten van het vooronderzoek, een voorstel over de noodzakelijke maatregelen en een aanpak daarvoor.

Het vooronderzoek start altijd met een bureauonderzoek van bestaande bronnen. De erkende archeoloog bestudeert hiertoe de inplantings- en bouwplannen, gaat na of er op het terrein of in de omgeving al archeologische vindplaatsen bekend zijn, of er historische aanwijzingen bestaan en onderzoekt de landschappelijke ligging van het terrein. Daarna weegt de erkende archeoloog af of er nog bijkomend vooronderzoek op het terrein nodig is, zoals een landschappelijk bodemonderzoek. En soms zal er na dat vooronderzoek zonder ingreep in de bodem ook nog een vooronderzoek met ingreep in de bodem nodig zijn met bv. proefsleuven. De aanpak van een vooronderzoek is dus afhankelijk van een groot aantal factoren. Voor het ene project volstaat een bureauonderzoek of een landschappelijk bodemonderzoek terwijl in een ander geval wel degelijk proefsleuven aan de orde zijn. Dit is in grote mate het gevolg van het archeologisch potentieel van de ondergrond, dat per geografische locatie sterk kan variëren. De erkende archeoloog meldt de archeologienota ter beoordeling bij het agentschap Onroerend Erfgoed of de erkende onroerenderfgoedgemeente. Voldoet ze, dan volgt een aktename. In het andere geval volgt er geen aktename of gebeurt de aktename onder voorwaarden. Valt er binnen de voorziene termijn van 15 dagen geen expliciete beslissing, dan gebeurt een stilzwijgende aktename van de archeologienota.

Als vooronderzoek met ingreep in de bodem nodig is, gaat de regelgeving er in principe van uit dat dit voorafgaand aan de vergunningsaanvraag gebeurt. Op die manier is het voor de initiatiefnemer al bij indiening van zijn vergunningsaanvraag duidelijk of er nog verdere vervolgstappen noodzakelijk zijn, zoals een opgraving of maatregelen voor behoud in situ. Ook de kosten en benodigde tijd zijn dan al gekend. Is het echter onmogelijk of onwenselijk om het vooronderzoek volledig te laten uitvoeren voorafgaand aan de vergunningsaanvraag, kan de erkende archeoloog een deel van het vooronderzoek uitstellen. De uitvoering volgt dan pas nadat de vergunning is aangevraagd of verleend. Over de resultaten van het uitgestelde vooronderzoek rapporteert de erkende archeoloog in een nota. Die is erg vergelijkbaar met de archeologienota en de procedure met melding en aktename verloopt identiek.

Moet er op het vooronderzoek ook een archeologische opgraving volgen, dan gebeurt de uitvoering daarvan opnieuw door een erkende archeoloog. Dat gebeurt na het verlenen van de omgevingsvergunning. De archeoloog rapporteert over de resultaten van de opgraving in een tussentijds archeologierapport en een volledig eindverslag, en dit binnen respectievelijk twee maanden en twee jaar na het beëindigen van het veldwerk.

2.3 ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK MET HET OOG OP WETENSCHAPPELIJKE VRAAGSTELLINGEN

Het archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen omvat een brede waaier aan onderzoeken. Het kan gaan om academisch onderzoek op niet-bedreigde sites of waarderend onderzoek om na te gaan of een site al dan niet beschermingswaardig is. Of om onderzoek dat een initiatiefnemer van bouwwerken proactief laat uitvoeren in een ander kader dan de verplichtingen die volgen uit artikels 5.4.1 en 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet. Ook bij bepaalde handelingen aan beschermd erfgoed, zoals een kerk met monumentenstatuut, verloopt het archeologisch onderzoek via deze procedure. Dat is het geval wanneer de werken niet gevat zijn door de decretale drempelcriteria, maar de noodzaak tot archeologisch onderzoek wel volgt uit de bescherming. Dergelijk archeologisch onderzoek kan enkel gebeuren door een erkende archeoloog (type 1) en is gebonden aan een individuele toelating vanwege Onroerend Erfgoed.

2.4 ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK NA TOEVALSVONDSTEN

Iedereen die, op een ander moment dan bij het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek, een archeologische opgraving of het gebruik van een metaaldetector, een roerend of onroerend goed vindt waarvan hij weet of vermoedt dat het archeologische erfgoedwaarde heeft, is verplicht daarvan binnen drie dagen aangifte te doen bij het agentschap. Hij moet de vondst en de vindplaats ook beschermen gedurende tien dagen. In de praktijk komt dit voor wanneer de bouwheer of aannemer tijdens graafwerken, waaraan geen archeologisch onderzoek diende vooraf te gaan, onverwacht een archeologische vondst of bodemsporen aantreft. Het agentschap voert het nodige onderzoek uit, waartoe het de initiële termijn van tien dagen kan verlengen of inkorten, en het draagt ook de kosten ervan. Er ontstaat een recht op schadevergoeding als het onderzoek langer dan 30 kalenderdagen duurt.

2.5 TOELATINGSPLICHTEN VOOR DE ERKENDE ARCHEOLOOG

De erkende archeoloog moet voorafgaand aan elk onderzoek dat ingrijpt in de bodem zijn onderzoeksintenties verduidelijken. Hij is dus verplicht om de noodzaak van het onderzoek te motiveren en de manier waarop hij dat wenst uit te voeren. Voor een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, zoals archiefonderzoek, landschappelijk bodemonderzoek of veldkartering, is geen toelating nodig. Dat brengt immers geen vernietiging van of schade aan archeologisch erfgoed met zich mee. Vooronderzoek met ingreep in de bodem is wel gebonden aan een toelating vanwege Onroerend Erfgoed of de erkende onroerenderfgoedgemeente. Volstaat de voorgestelde aanpak niet, dan is een weigering mogelijk of kunnen er voorwaarden verbonden worden aan de toelating.

Wanneer in het kader van een vergunningsplichtig bouwwerk een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem of een opgraving noodzakelijk is, vormt de archeologienota of nota daar de toelating voor. Bij opgravingen geldt de randvoorwaarde dat de omgevingsvergunning al verleend moet zijn en dat de vergunde werken overeenstemmen met de werken omschreven in de (archeologie)nota. Aangezien de toelating geen beperking kent in geldigheidstermijn, moet de erkende archeoloog het agentschap of de erkende onroerenderfgoedgemeente op de hoogte brengen wanneer hij het veldwerk van zijn onderzoek start. Dat gebeurt via de melding van aanvang.

3 WIJZIGINGEN REGELGEVING SINDS VORIGE EVALUATIE

2020 was een jaar zonder wijzigingen aan het Onroerendergoeddecreet en -besluit op het vlak van archeologie. De bestaande regels voor de erkenning van archeologen, de verplichting tot archeologisch onderzoek, de procedures voor toelatingen en aktenames en de mogelijkheden voor financiële ondersteuning bleven onveranderd. Ook de *Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren* (“Code van Goede Praktijk”) wijzigde niet. Versie 4.0, vastgesteld door de minister in 2019, bleef ook afgelopen jaar gelden. Deze code is de kwaliteitsnorm voor het archeologisch onderzoek in Vlaanderen.

Deze stabiliteit in het regelgevende kader maakt dat de cijfers voor 2020 solide zijn. Er is geen vertekening door regels of procedures die in de loop van het jaar wijzigden. Maar een één-op-één vergelijking met de cijfers van het voorgaande werkjaar is niet zomaar mogelijk. De situatie zoals we die nu kennen, trad namelijk pas in werking in april 2019. Effecten van de wijzigingen in de regelgeving op aantallen archeologienota’s, aantallen erkende archeologen of beoordelingspercentages waren voor 2019 dus maar gedeeltelijk zichtbaar. 2020 is daarmee het eerste volledige jaar dat de gewijzigde regels en procedures in werking zag. De effecten van de laatste wijzigingen zijn dus nu pas ten volle zichtbaar.

De toepassing van regelgeving vergt soms interpretaties of keuzes in de administratieve praktijk. Die kunnen wijzigen of een impact hebben op de uitvoering. Maar ook op dit vlak kende 2020 geen substantiële veranderingen of vernieuwingen.

4 CONTEXT: INVENTARIS, BESCHERMINGEN, ACTOREN

4.1 INLEIDING

Artikels 5.4.1 en 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet leggen vast wanneer de initiatiefnemer een archeologienota bij een vergunningsaanvraag moet voegen. De criteria gaan onder meer uit van de ligging binnen of buiten een beschermde archeologische site, een vastgestelde archeologische zone, of een gebied op de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA-kaart). Daardoor hebben deze instrumenten een impact op het aantal archeologienota’s en nota’s dat opgemaakt moet worden. Hoe meer vastgestelde archeologische zones en beschermde archeologische sites en hoe groter deze zijn, hoe meer archeologienota’s en nota’s. Uiteraard betekent dit ook: hoe meer kenniswinst het archeologisch onderzoek zal opleveren. Maar ook omgekeerd: hoe meer gebieden op de GGA-kaart en hoe groter deze zijn, hoe minder archeologienota’s en nota’s. Daarom bespreken we in dit hoofdstuk het aantal en de oppervlakte van deze verschillende gebieden met een specifiek statuut, inclusief de evolutie ten opzichte van 2019. Dit biedt een achtergrond bij de latere bespreking van de effecten van de regelgeving.

Ook de actoren vormen een deel van wat we kunnen omschrijven als de context van het archeologische traject. Het aantal erkende archeologen is belangrijk voor de marktcapaciteit, het aantal erkende onroerendergoedgemeenten en hun ligging spelen een rol in de procedures, en erkende intergemeentelijke onroerendergoeddiensten zeggen iets over de ontwikkeling en uitvoering van lokaal erfgoedbeleid. Het aantal onroerendergoeddepots (en hun capaciteit) bepaalt dan weer in welke mate eigenaars hun archeologische ensembles er kunnen deponeren.

4.2 VASTGESTELDE ARCHEOLOGISCHE ZONES

In 2020 stelde de minister **geen nieuwe archeologische zones** vast en schrapte hij geen bestaande. Daarmee blijft het aantal archeologische zones in de vastgestelde inventaris sinds 2018 stabiel op 70 exemplaren (evarch61). Die zijn goed voor een totale oppervlakte van 9.535 hectare (evarch62), wat gelijk staat met 0,7% van het Vlaams Gewest. Voor een overzicht van de ligging en de aard van de vastgestelde archeologische zones verwijzen we naar het Geoportaal van Onroerend Erfgoed⁴.

4.3 BESCHERMDE ARCHEOLOGISCHE SITES

Afgelopen jaar kreeg welgeteld **één erfgoedobject het statuut van definitief beschermde archeologische site** (indicator monitor16d). Het gaat om het Urnengrafveld van de Dorperheide in de Limburgse gemeente Bocholt⁵. Er vonden verder geen wijzigingen of opheffingen plaats. Daarmee klokt het totale aantal definitief beschermde archeologische sites eind 2020 af op 44. Qua oppervlakte omvat deze nieuwe site 4,65 hectare, wat de totale oppervlakte aan definitief beschermde archeologische sites op 1.185,5 hectare brengt (evarch63). Dit staat voor **0,1% van het Vlaamse grondgebied**. Nieuwe voorlopige beschermingen gebeurden in 2020 niet. De sites zelf kan men terugvinden op het Geoportaal van Onroerend Erfgoed⁶.

4.4 KAART MET GEBIEDEN WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED TE VERWACHTEN VALT (GGA)

De vaststelling van de GGA-kaart gebeurt door de administrateur-generaal van het agentschap Onroerend Erfgoed. Afgelopen jaar vond een dergelijke vaststelling eenmaal plaats (juli)⁷. In 2019 was dit twee keer. Het aantal nieuwe gebieden op de kaart **nam toe met 519 stuks terwijl 11 gebieden verdwenen. Dat brengt het totaal op 6.250 gebieden (+9%)**. Deze aanvullingen omvatten in hoofdzaak terreinen waar een archeologienota of nota concludeerde dat er geen archeologisch erfgoed aanwezig was of waar archeologierapporten en eindverslagen aangaven dat het erfgoed intussen opgegraven werd (86,7% van het aantal nieuwe gebieden). Daarnaast waren er gebieden waar de opname volgde uit onderzoek dat nog volgens het Archeologiedecreet verliep (11,4%), en gebieden waarvoor andere instanties de nodige onderbouwing aanleverden (1,9%). In oppervlakte betekent dit een toename met 827 hectare, wat het totaal op 30.831 hectare brengt (+1,8%). Dat staat gelijk met **2,3% van het Vlaamse territorium** (indicator evarch23). Ook hier verwijzen we voor de geografische spreiding naar het Geoportaal⁸. De mogelijkheid voor erkende onroerenderfgoedgemeenten om zelf gebieden vrij te stellen, ingevoerd in 2019, kende ook in 2020 nog geen toepassing.

⁴ <https://geo.onroerenderfgoed.be>, selecteer bij lagen “vastgestelde inventarissen” en bij legende “archeologische zones”.

⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/127159>

⁶ <https://geo.onroerenderfgoed.be>, selecteer bij lagen “beschermde onroerend erfgoed” en bij legende “archeologische sites”.

⁷ In 2020 werd de GGA-kaart geïntegreerd in de inventaris onroerend erfgoed. Daardoor is de informatie beter toegankelijk en meer gedocumenteerd.

⁸ <https://geo.onroerenderfgoed.be>, selecteer bij lagen “Gebieden geen archeologie”.

4.5 ERKENDE ARCHEOLOGEN

In 2020 verkregen **29 archeologen een erkenning** (indicator evarch01). Bij 19 van hen ging het om natuurlijke personen die een erkenning type 1 kregen. Daarnaast bewam één rechtspersoon dit erkenningstype. Tot slot vroegen acht natuurlijke personen en één rechtspersoon succesvol de erkenning type 2 aan. Deze nieuwe erkenningen brengen het totale aantal erkende archeologen van 239 eind 2019 naar 268 eind 2020.

Daarvan zijn er 219 archeologen natuurlijk persoon type 1, 29 archeologen rechtspersoon type 1, 19 archeologen natuurlijk persoon type 2 en 1 archeoloog rechtspersoon type 2. Twee van de erkende rechtspersonen zijn van rechtswege aangeduid: het agentschap Onroerend Erfgoed en de UGent. Daarnaast wijzigde het erkenningstype van vier archeologen. Drie natuurlijke personen type 2 bewamen een erkenning type 1, en één natuurlijk persoon maakte de omgekeerde beweging van type 1 naar type 2. Een overzicht van alle erkende archeologen is te vinden via de online erkenningendatabank op de website van Onroerend Erfgoed⁹.

4.6 ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN

Drie gemeenten, namelijk Keerbergen, Roeselare en Tremelo, verkregen in 2020 een erkenning als onroerenderfgoedgemeente (indicator monitor66). Hun aantal komt daarmee **op 22**, goed voor 7,3% van de Vlaamse gemeenten. 19 van deze erkende onroerenderfgoedgemeenten maken deel uit van een erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst, terwijl drie gemeenten hun werking zelfstandig uitbouwen. Een overzicht van de erkende onroerenderfgoedgemeenten, inclusief kaart, is terug te vinden op de website van Onroerend Erfgoed¹⁰.

4.7 ERKENDE INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENSTEN

2020 zag ook het aantal erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED) toenemen ten opzichte van 2019. Vijf nieuwe IOED's zagen het levenslicht, wat het totaal brengt **op 30 erkende diensten** (indicator monitor67). Daarnaast wijzigde ook het werkingsgebied van enkele bestaande diensten. Samen ondersteunen de IOED's het lokale onroerenderfgoedbeleid van 208 Vlaamse gemeenten. Daarmee is iets meer dan twee derde van de Vlaamse steden en gemeenten lid van een IOED. Het overzicht van de erkende diensten is terug te vinden op de website van Onroerend Erfgoed¹¹.

4.8 ERKENDE ONROERENDERFGOEDDEPOTS

In 2020 boden zich geen nieuwe kandidaten aan voor een erkenning als onroerenderfgoeddepot. Het totale aantal blijft daardoor stabiel op 15 (indicator monitor68). Op één na hebben deze depots allemaal een publiekrechtelijk statuut. Een overzicht met links en meer informatie over de depots in kwestie is online te vinden op de website van Onroerend Erfgoed en via de Depotwijzer¹².

⁹ <https://erkenningen.onroerenderfgoed.be>

¹⁰ <https://www.onroerenderfgoed.be/overzicht-van-de-erkende-onroerenderfgoedgemeenten>

¹¹ <https://www.onroerenderfgoed.be/overzicht-van-de-erkende-ioeds>

¹² <https://www.onroerenderfgoed.be/overzicht-van-de-erkende-onroerenderfgoeddepots> en <https://www.depotwijzer.be>

4.9 ERKENDE METAALDETECTORISTEN

Ook in 2020 kende het aantal erkende metaaldetectoristen een aanzienlijke groei (indicator evarch03). **1.648 nieuwe erkenningen** werden verleend, waarvan 29 van rechtswege aan erkende archeologen en 1.619 aan andere detectoristen. Die laatsten zijn voornamelijk liefhebbers die als vrijetijdsbesteding met de metaaldetector op pad gaan. Deze stijging ligt opnieuw hoger dan het voorgaande jaar toen 1.253 nieuwe vrijetijdsmetaaldetectoristen hun erkenning verkregen. Eind 2020 bedroeg het totale aantal uitgereikte erkenningen 5.687, waarvan 268 erkende archeologen en **5.419 andere detectoristen**. Dat is een toename met maar liefst 40,5% ten opzichte van het voorgaande jaar. Niet alleen het totaal aantal erkende metaaldetectoristen stijgt elk jaar aanzienlijk, maar ook de snelheid van die jaarlijkse aangroei.

5 HET ARCHEOLOGISCH TRAJECT IN CIJFERS

5.1 INLEIDING

In hoofdstuk 2 staat het archeologisch traject beschreven. De verschillende stappen in dit traject leiden tot acties en producten: archeologienota's, toelatingen, meldingen, aktenames en dergelijke meer. In dit hoofdstuk bieden we daar de basisgegevens over. Die zijn noodzakelijk om verder in het rapport de effecten van het archeologisch traject op verschillende domeinen te kunnen schetsen. De nadruk ligt op aantallen en grote lijnen, en het vertrekpunt zijn individuele indicatoren zoals die in bijlage 1 zijn opgenomen.

5.2 TOELATINGEN VOOR VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

In 2020 vroegen erkende archeologen 72 toelatingen aan voor vooronderzoek met ingreep in de bodem in het kader van vergunningsplichtige ingrepen (evarch27, evarch28, evarch29). Negen daarvan voldeden niet, wat leidde tot **63 verleende toelatingen**. Dat impliceert een goedkeuringsgraad van 87,5%, waar dat in 2019 maar 70,3% was. 70 toelatingsaanvragen gebeurden bij Onroerend Erfgoed en twee bij erkende onroerenderfgoedgemeenten. Daarmee **daalde het aantal aanvragen** van toelatingen voor vooronderzoek met ingreep in de bodem ten opzichte van de 91 stuks uit het voorgaande jaar (-21%). **Het aantal verleende toelatingen bleef ongeveer gelijk**. Minder aanvragen leidden dus tot evenveel toelatingen door een lager weigeringspercentage. Daarmee stabiliseert de gestage daling in het aantal vooronderzoeken met ingreep in de bodem dat gebeurt voorafgaand aan de omgevingsvergunning zich voorlopig in 2020.

5.3 ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S

In 2020 namen het agentschap Onroerend Erfgoed en de erkende onroerenderfgoedgemeenten akte van 2.244 archeologienota's en 869 nota's (evarch17). In 2019 waren dat er respectievelijk 2.202 en 726.

Daarmee blijft het aantal **archeologienota's stabiel in vergelijking met 2019 (+1,9%)**. Dit bevestigt de inschatting van het te verwachten volume aan archeologienota's uit de voorgaande evaluatie. **Het aantal nota's met aktename uit 2020 lag 19,7% hoger dan in 2019**. De aangroei ligt daarmee in lijn met die van het voorgaande werkjaar. Dat het aantal nota's nog steeds toeneemt hoewel het

archeologietraject al ruim vier jaar loopt, heeft twee redenen. Enerzijds is er een **vertragingseffect**: er verloopt een geruime tijd tussen de archeologienota die het uitgestelde vooronderzoek aankondigt en de effectieve uitvoering daarvan (zie ook verder). Die “achtergebleven” nota’s duiken nu ook op in de cijfers. Anderzijds is er een stelselmatige **verschuiving** geweest naar uitgesteld vooronderzoek en minder vooronderzoek voorafgaand aan de omgevingsvergunning. Dat leidt ook tot een toename aan nota’s. De evaluatie over het volgende werkjaar zal tonen of intussen een plateau bereikt is.

In de vorige evaluatie gingen we dieper in op het tijdsverloop tussen een archeologienota met maatregel “uitgesteld vooronderzoek” en de daadwerkelijke uitvoering daarvan. We zagen diverse redenen waarom dit soms lang kan duren: vergunningsaanvragen waarvan de indiening op zich liet wachten, lange proceduretermijnen voor de behandeling van vergunningsaanvragen en eventuele beroepen, en de tijd die verloopt tussen het verlenen van de vergunning en de effectieve start van de werken (waarmee de start van het verdere vooronderzoek samenhangt). Die redenen staan los van het archeologische traject en hangen samen met het vergunnings- en bouwproces. De termijn tussen de aktenaam van de archeologienota en die van de daaropvolgende nota blijft ook in 2020 stabiel. Gemiddeld bedraagt die ruim een jaar, en in een kwart van de gevallen loopt die nog op tot een jaar en tien maanden (analyse18).

In totaal hadden de archeologienota’s en nota’s met aktenaam betrekking op 7.968 hectare (evarch21). 1.346 hectare daarvan vormde het onderwerp van een nota, en is daarmee een herneming van oppervlaktes die al deel uitmaakten van een eerdere archeologienota. Dit maakt dat **6.622 hectare “nieuw” terrein** voorwerp was van vooronderzoek in 2020. Dat is een daling van 721 hectare voor de archeologienota’s (-9,8%) en een toename van 129 hectare bij de nota’s (+10,6%).

9,1 hectare van de archeologienota’s lag in beschermde archeologische sites (0,1%) en 65,1 hectare in een vastgestelde archeologische zone (1%). Dat is in beide gevallen eenzelfde aandeel als het voorgaande jaar. Het grootste oppervlak (6.547 hectare of 99%) lag volledig buiten een beschermde archeologische site of vastgestelde archeologische zone. Voor de geografische spreiding van de archeologienota’s en nota’s met aktenaam verwijzen we naar het Geoportaal van Onroerend Erfgoed¹³ en figuur 6.2 van het rapport “Evaluatie Archeologie 2020. Kenniswinst archeologieregelgeving”. Uitgedrukt in aantallen lagen 16 van de archeologienota’s met aktenaam (0,7%) binnen een beschermde archeologische site en 306 stuks (13,6%) binnen een vastgestelde archeologische zone (evarch19). Ook deze verhouding is vergelijkbaar met de voorgaande jaren. Het grote contrast bij de vastgestelde archeologische zones tussen het aandeel in onderzocht oppervlak en dat in aantal (1% versus 13,6%) komt doordat de oppervlakcriteriën voor de verplichte opmaak van een archeologienota in deze zones lager liggen. Bovendien speelt ook de aard van ontwikkelingen in historische stadskernen mee. Bondig gezegd: veel meer kleine projecten komen in aanraking met een archeologienota, vergeleken met gebieden buiten vastgestelde archeologische zones.

Niet alleen de aktenaam is van belang bij de archeologienota’s en nota’s, maar ook de gevallen waarin geen aktenaam gebeurde of de aktenaam gebeurde onder voorwaarden. Daarom vertrekken we vanuit het aantal gemelde archeologienota’s en nota’s en gaan we nader in op de beslissingen daarover.

¹³ <https://geo.onroerenderfgoed.be>, laag “archeologienota’s en nota’s”

In 2020 meldden de erkende archeologen respectievelijk 2.596 archeologienota's en 972 nota's (evarch17). Bij **2.244 archeologienota's** (86,4%) en **869 nota's** (89,4%) volgde na beoordeling door het agentschap of de erkende onroerenderfgoedgemeente een aktename, al dan niet onder voorwaarden. Wat betreft de archeologienota's betekent dit een stijging van het aanvaardingspercentage met 6,3% ten opzichte van het voorgaande jaar. Bij de nota's is dit een toename met 3,9%. **Het globale percentage dat geen aktename verkreeg, ligt daarmee op 13,6% voor de archeologienota's en 10,6% voor de nota's.** Bijna negen op de tien gemelde archeologienota's en nota's verkreeg dus een aktename. Dat is opnieuw **significant meer** dan het voorgaande jaar.

Die stijging valt deels te verklaren door de overgang van de bekrachtiging naar de aktename en de verschuiving van individuele dossierbeoordeling naar coaching die in 2019 plaatsvond. Het agentschap beoordeelt sindsdien niet meer elke individuele archeologienota of nota. Globaal genomen **behandelde het agentschap Onroerend Erfgoed in 2020 ongeveer 56,7% van de archeologienota's en nota's die het ontving.** Het voorgaande jaar was dat 61,6% (-4,9%). De andere dossiers vielen niet binnen de prioriteringscriteria die het agentschap hanteert, en verkregen daarmee een stilzwijgende aktename. Het licht hogere aandeel behandelde dossiers in 2019 komt mede doordat de selectieve werkwijze pas in april van dat jaar werd ingevoerd en gedurende drie maanden nog alle gemelde documenten een expliciete beoordeling kregen. Het voorgaande geldt enkel voor het agentschap: de erkende onroerenderfgoedgemeenten behandelen 66,2% van de bij hen gemelde (archeologie)nota's. De werkwijze kan bovendien verschillen per erkende gemeente.

Het aktenamepercentage op het niveau van de erkende archeologen en het onderscheid tussen het agentschap en de erkende onroerenderfgoedgemeenten komen nader aan bod in hoofdstukken 6 en 7.

In bepaalde gevallen verbinden het agentschap Onroerend Erfgoed of de erkende onroerenderfgoedgemeente voorwaarden aan de aktename. Dat gebeurde in 2020 bij 3,7% van de aktenames van archeologienota's en in 1,6% van de nota's. In vergelijking met het voorgaande jaar blijft het aandeel aktenames onder voorwaarden bij de archeologienota's gelijk (3,6% in 2019) en daalde het bij de nota's (2,9% in 2019).

Het aantal archeologienota's met **beperkte samenstelling** klokte in 2020 af op 163 stuks van de 2.244 archeologienota's met aktename. Dat is **7,3%**, wat een lichte daling is ten opzichte van de 7,6% uit het voorgaande jaar (evarch59). Het percentage archeologienota's met beperkte samenstelling dat resulteerde in een aktename bedroeg 96,3%, wat opnieuw een stijging is ten opzichte van het voorgaande jaar (2019: 91,4%). Dit aktenamepercentage is overigens merkkelijk hoger dan bij de archeologienota's als gehele groep (86,4%).

5.4 ARCHEOLOGIERAPPORTEN

Na een opgraving of na een vooronderzoek met ingreep in de bodem vanuit wetenschappelijke vraagstellingen stelt de erkende archeoloog een archeologierapport op. Dat dient hij in bij Onroerend Erfgoed. Een dergelijk archeologierapport is een eerste voorlopig verslag over het uitgevoerde veldwerk. In 2020 ontving het agentschap 279 van deze documenten (evarch32). **214 daarvan volgden uit opgravingen in het kader van vergunningsplichtige ingrepen**, 42 uit vooronderzoek met

ingreep in de bodem en opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen en 23 op basis van onderzoek door het agentschap na een toevalsvondst.

De cijfers voor 2020 betekenen een **zekere toename** ten opzichte van 2019 wat betreft het aantal ingediende archeologierapporten (+7,3%). Het voorgaande jaar bedroeg die groei nog 51%. Het effect van de graduele uitrol van het archeologietraject, met eerst de vooronderzoeken en pas later de opgravingen, lijkt daarmee stelselmatig te verdwijnen.

In totaal hadden deze archeologierapporten betrekking op een onderzocht oppervlak van 298 hectare (evarch33). 59 hectare daarvan betrof onderzoek vanuit wetenschappelijke vraagstellingen, waarvan 1,44 hectare opgravingen na toevalsvondsten. Het overgrote deel, **159 hectare**, kaderde in een verplicht uit te voeren opgraving bij **vergunningsplichtige handelingen**. Dat is een afname met 33,5% aan opgegraven oppervlak. Maar de cijfers van 2019 werden vertekend door een uitzonderlijk grote opgraving (werfbegeleiding) van bijna 100 hectare. Het gemiddelde oppervlak van de opgravingen kwam op 0,74 hectare, wat lager is dan vorig werkjaar (1,12 hectare).

86 van de 279 archeologierapporten, wat staat voor **30,8%**, werden **buiten de termijn** van 60 dagen ingediend. Bij deze laattijdige rapporten bedroeg de mediaanwaarde van de overschrijding één maand. 75% van de laattijdige archeologierapporten was ingediend binnen de vier maanden na het verstrijken van de wettelijke termijn.

5.5 EINDVERSLAGEN

Na de verwerking van het opgegraven materiaal en de opgemaakte onderzoeksdocumenten, stelt de erkende archeoloog een eindverslag op. Daarin staat de volledige verslaggeving over het archeologisch onderzoek en de beantwoording van de onderzoeksvragen. De maximale termijn voor het indienen daarvan, bedraagt twee jaar na het beëindigen van de opgraving. In 2020 ontving het agentschap **189 eindverslagen** (evarch35). 146 daarvan (77,2%) volgden op een opgraving in het kader van vergunningsplichtige ingrepen. Dat zijn er **70% meer** dan het voorgaande jaar. Voor vooronderzoeken en opgravingen in het kader van wetenschappelijke vraagstellingen dienden de erkende archeologen 43 eindverslagen in (+65%). 14 volgden uit onderzoek na een toevalsvondst, 19 uit andere opgravingen en tien uit vooronderzoek. Bij 82% van de ontvangen eindverslagen gebeurde de indiening binnen de termijn van twee jaar (2019: 90%). De termijnoverschrijding bij de andere bedroeg tweeënhalve maand qua mediaanwaarde en zes maanden qua gemiddelde. Enkele erg laattijdige verslagen trekken die laatste waarde aanzienlijk omhoog.

Het aantal eindverslagen zegt evenwel niets over het aantal opgravingen dat in uitvoering was in 2020: de erkende archeoloog heeft immers twee jaar om het eindverslag in te dienen, dus doet zich ook hier nog steeds een vertragingseffect voor. De geografische spreiding van de eindverslagen is beschikbaar via het Geoportaal van Onroerend Erfgoed¹⁴.

¹⁴ <https://geo.onroerenderfgoed.be>, laag "eindverslagen archeologie"

5.6 TOELATINGEN ONDERZOEK VANUIT WETENSCHAPPELIJKE VRAAGSTELLINGEN

Voor vooronderzoek met ingreep in de bodem en opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen is een toelating vanwege Onroerend Erfgoed nodig. In 2020 vroegen erkende archeologen 95 van dergelijke toelatingen aan (evarch37, evarch38). 11 van de aanvragen voldeden niet, **84 kregen een positief antwoord**. Deze cijfers liggen in lijn met de voorgaande jaren. Van de verleende toelatingen dienden 14 voor vooronderzoek met ingreep in de bodem en 70 voor een opgraving, waarvan 19 voor onderzoek door het agentschap Onroerend Erfgoed na een toevalsvondst¹⁵.

5.7 TOEVALSVONDSTEN

Wanneer iemand buiten de context van een archeologisch onderzoek per toeval archeologische artefacten of een archeologische site vindt, moet hij dit melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Dit gebeurde 105 maal in 2020 (monitor40). Bij 21 meldingen bleek dadelijk dat geen verdere stappen nodig waren, omdat de vondst onvoldoende kennispotentieel bevatte. **19 meldingen (18,1%) leidden tot een opgraving** (evarch12). Voorgaand jaar waren dat er 17, wat 17,5% van de relevante meldingen betekende. In absolute aantallen nam het aantal meldingen dus toe met 8% en het aantal opgravingen met 11,8% (twee opgravingen meer). Naast de 19 opgravingen bleef het onderzoek bij 38 gemelde toevalsvondsten beperkt tot een registratie zonder verdere bodemingreep. Dat gebeurt voornamelijk wanneer de archeologische resten in situ behouden kunnen blijven. In 21 gevallen, tot slot, bleek de gemelde vondst niet meer aanwezig of niet toegankelijk te zijn.

Net als de voorgaande jaren lag het zwaartepunt bij de geografische spreiding van de opgravingen in de provincie West-Vlaanderen (12 van de 19 opgravingen). Maar in tegenstelling tot vorige jaren maakten vondsten uit WO-I er deze keer niet de hoofdmoot uit (drie gesneuvelden en één bunker). In de provincie Antwerpen gebeurden vier onderzoeken, in Vlaams-Brabant twee, en Limburg sluit de reeks met slechts 1 opgraving na een toevalsvondstmelding. In Oost-Vlaanderen gebeurde ook afgelopen jaar geen enkele vondstmelding die aanleiding gaf tot een opgraving.

Van de 19 opgravingen gebeurden er vier volledig door Onroerend Erfgoed zelf. In acht gevallen kreeg het agentschap ondersteuning van een ingehuurd archeologisch bureau en zeven onderzoeken gebeurden door een archeologische partner met eigen middelen. Zo namen de IOED Raakvlak, de stad Antwerpen, de Vlaamse Landmaatschappij en de provincie West-Vlaanderen de uitvoering van een aantal opgravingen op zich. Zij beschikken over eigen erkende archeologen of hebben een overeenkomst met een archeologisch bureau.

Naast de 105 meldingen van toevalsvondsten, ontving het agentschap via dezelfde weg ook 38 andere meldingen. Dat zijn vooral vondsten uit veldkartering of metaaldetectie die men langs een verkeerde procedure aangeeft.

¹⁵ Artikel 5.5.4 van het Onroerenderfgoedbesluit bepaalt dat voor onderzoek na een toevalsvondst een onmiddellijke toelating met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen geldt, zonder de aanvraagprocedure daarvoor te moeten doorlopen. Toevalsvondsten zijn dus een deel van het traject voor wetenschappelijke vraagstellingen en krijgen ook een toelating. Ze leiden ook tot een archeologierapport en eindverslag.

6 EFFECTEN OP ACTOREN

6.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten van de archeologieregelgeving op de diverse betrokken actoren. Meer bepaald gaat het over erkende archeologen, erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED), erkende metaaldetectoristen en erkende onroerenderfgoeddepots. Het agentschap Onroerend Erfgoed komt niet afzonderlijk aan bod: de evaluatie van de regelgeving is geen werklasmeting van het agentschap. De analyses in dit deel gaan over werklasmeting, activiteitsgraad, efficiëntie van procedures uit de regelgeving en de manier waarop actoren met die procedures omgaan.

6.2 EFFECTEN OP ERKENDE ARCHEOLOGEN

6.2.1 Marktomvang, activiteitsgraad en covid-19

Zoals vermeld in hoofdstuk 4 steeg het aantal erkende archeologen (natuurlijk persoon) in 2020 van 211 naar 238. Dat is een toename van 12,8%. Het totale aantal archeologienota's en nota's met aktenamen nam toe van 2.928 naar 3.113 (+6,3%). Bij de opgravingen komen we op ongeveer 263 effectief gestarte opgravingen, exclusief toevalsvondsten (evarch44). Dit houdt een stijging in van 8%. **Daarmee zien we dat zowel het werkvolume in 2020 op alle vlakken toenam, net zoals het aantal erkende archeologen.**

Tegelijk is de uitvoering van de vroegere regelgeving, het Archeologiedecreet, stilgevallen. Het aantal vergunde prospecties met ingreep in de bodem was in 2019 al gedaald tot het erg lage peil van 16. Dit aantal nam in 2020 nog verder af tot drie (indicator monitor24). Ook bij de vergunde opgravingen die nog verlopen volgens het Archeologiedecreet is het einde in zicht. Waar er in 2019 nog 14 opgravingen een dergelijke vergunning kregen, nam dit in 2020 verder af tot amper drie (indicator monitor25). **We merken dat in 2020 de impact van het Archeologiedecreet op de werklasmeting voor erkende archeologen verdwenen is, vijf jaar na de opheffing ervan.**

De activiteitsgraad op de archeologische markt kent grote variaties binnen de groep van erkende archeologen. In de eerste plaats kijken we naar de fase van het vooronderzoek (analyse19, analyse20). Een eerste vaststelling is dat in 2020 **134 van de 238 erkende archeologen (natuurlijk persoon) archeologienota's en nota's meldden (56,3%)**. Dat betekent dat ongeveer 44% van de erkende archeologen niet zichtbaar actief is. Voorgaand jaar was dat nog 49%, wat impliceert dat iets meer personen de rol van erkende archeoloog opnamen. Daaruit mag men echter niet afleiden dat de andere erkende archeologen niet betrokken zijn bij het opstellen van archeologienota's: de telling gebeurt op het niveau van de melding daarvan. De regelgeving zegt namelijk dat de erkende archeoloog de archeologienota meldt. Daarmee neemt de erkende archeoloog dus de verantwoordelijkheid voor de inhoud en kwaliteit van het gemelde document en het onderzoek dat eraan voorafging. Uiteraard zijn er veel meer personen betrokken bij het opstellen van die documenten: assistent-archeologen, (assistent-)aardkundigen, historici, specialisten, maar ook erkende archeologen die op dat moment de rol van veldwerkleider op zich nemen. Deze rollen zijn nader beschreven in de Code van Goede Praktijk. Deze cijfers bevestigen dat er **nog steeds**

ruimschoots voldoende erkende archeologen voorhanden zijn maar dat die in praktijk niet allemaal deze rol opnemen, wat ook geen verplichting of noodzaak is.

Uit de analyse blijkt dat een groot deel van de 134 actieve erkende archeologen, namelijk 75 personen of 56%, instaat voor een relatief beperkt aantal (archeologie)nota's: tussen één en tien stuks per persoon (analyse19). Een volgende groep van 18 personen (13,4%) is goed voor 11 tot 20 documenten. Bijna zeven op de tien actieve erkende archeologen nam in 2020 dus de verantwoordelijkheid voor één tot 20 archeologienota's en nota's met aktename. In het midden van het spectrum bevinden zich 35 erkende archeologen (26,1% van degenen die meldingen deden) die tussen 21 en 100 documenten met aktename realiseerden. Tot slot is er een kleine groep van zes personen (4,5%) die goed is voor meer dan 100 archeologienota's en nota's met aktename per jaar. In vergelijking met het voorgaande werkjaar zien we dat het **aandeel van de archeologen die goed was voor één tot 20 (archeologie)nota's met aktename toegenomen is met 4,6%, met een nadruk op de groep die tussen één en tien documenten genereerde**. Het toegenomen aantal erkende archeologen dat archeologienota's en nota's meldde, vertaalt zich dus vooral in de eerste categorie. Een gelijkaardige verschuiving deed zich ook al de voorgaande jaren voor.

Het hoogste aantal documenten met aktename op naam van één erkende archeoloog bedraagt 239 stuks, 13 meer dan het voorgaande jaar. Daarachter volgen twee personen die de verantwoordelijkheid namen voor ongeveer 200 archeologienota's en nota's. **Daarmee zijn deze drie personen verantwoordelijk voor een vijfde van de uitgevoerde vooronderzoeken. Hun impact op de globale kwaliteit van het archeologisch vooronderzoek in Vlaanderen is dan ook aanzienlijk.** 15 individuele archeologen, 11% van de groep die meldde of 6% van alle erkende natuurlijke personen, is verantwoordelijk voor meer dan de helft van alle archeologienota en nota's met aktename. Dit wijst op een concentratie van verantwoordelijkheid en impact bij een relatief kleine groep.

De natuurlijke personen melden namens zichzelf, bijvoorbeeld als zelfstandige of als gemeentelijk archeoloog, of namens een rechtspersoon, meestal een archeologisch bedrijf. Zoals vermeld in hoofdstuk 4 zijn er 28 van dergelijke rechtspersonen erkend (het agentschap Onroerend Erfgoed en de UGent die geen archeologienota's opstellen niet meegerekend). **85,5% van de archeologienota's en nota's met aktename werd in 2020 gemeld namens een rechtspersoon** (analyse20). Dit is hetzelfde aandeel als in het voorgaande jaar. **23 van de 28 erkende archeologen-rechtspersonen melden (archeologie)nota's**, wat betekent dat vijf erkende rechtspersonen (exclusief Onroerend Erfgoed en UGent) niet actief waren in 2020. In praktijk gaat het vooral om bureaus die een dochter- of zusterbedrijf hebben, en dan via die rechtspersoon melden. Dit was ook de vorige jaren zo. Vier rechtspersonen waren goed voor één tot 30 documenten met aktename, vier voor 31 tot 60 stuks en twee rechtspersonen stonden voor 61 tot 90 aktenames. Zes rechtspersonen namen 100 tot 150 aktenames voor hun rekening en vier waren goed voor 151 tot 250 aktenames. De top drie, tot slot, bestaat uit een bedrijf met 263 aktenames van archeologienota's en nota's, een met 279 stuks en een bedrijf met 280 aktenames als maximum. Een kwart van de totale markt voor archeologienota's en nota's ligt daarmee bij deze drie erkende rechtspersonen. **Daarmee zien we een duidelijke verschuiving vanuit de groep die minder dan 100 (archeologie)nota's produceerde naar de groep boven de 100 documenten. Het absolute maximum blijft hetzelfde.**

Daarnaast merken we dat de erkende archeologen **type 2**, die enkel archeologienota's opmaken op basis van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, **2,9% van de archeologienota's** voor hun rekening nemen. Dat aandeel is bijna dubbel zo groot als voorgaand werkjaar toen deze erkenning in

voege trad. Het valt op dat drie kwart van deze archeologienota's gemeld werden namens een rechtspersoon type 1, hoewel de natuurlijke persoon in kwestie een erkenning type 2 heeft.

Voor de opgravingen kunnen we aan de hand van de archeologierapporten nagaan hoe de marktactiviteit daar verdeeld is. We houden enkel rekening met archeologierapporten die kaderen in vergunningsplichtige ingrepen (totaal: 214 stuks). In 2020 dienden 73 verschillende erkende archeologen – natuurlijk persoon een archeologierapport in (analyse30). Dat is quasi hetzelfde aantal als het voorgaande werkjaar. Een derde van hen beperkte zich tot een enkel archeologierapport. De helft diende twee tot vijf documenten in en zowat 10% stond voor zes tot tien stuks. Slechts 1 erkende archeoloog diende meer dan tien archeologierapporten in. In vergelijking met voorgaand jaar zien we vooral een verschuiving van de eerste (één rapport) naar de tweede groep (twee tot vijf rapporten). **Net als het voorgaande jaar zijn meer dan negen op de tien archeologierapporten ingediend door een rechtspersoon (91,1%).**

Van de erkende rechtspersonen waren er 19 die archeologierapporten indienden en dus het veldwerk van een opgraving kort voordien afronden (analyse31). Ongeveer de helft van de rechtspersonen maakten één tot tien archeologierapporten. Zeven rechtspersonen (36,8%) stonden voor 11 tot 20 documenten, en twee rechtspersonen (10,5%) namen meer dan 20 archeologierapporten voor hun rekening (maximum: 25). In vergelijking met het voorgaande werkjaar neemt het aantal archeologierapporten per rechtspersoon toe.

Een uitzonderlijke vraag voor 2020 is uiteraard of de **Covid-19** situatie een effect had op de activiteitsgraad van de archeologische markt. Qua totaalvolume bleef het aantal archeologienota's stabiel en nam het aantal nota's toe, zoals voorspeld. Het aantal gestarte opgravingen nam zoals verwacht ook licht toe. In die zin tonen de cijfers geen effect op de marktomvang. Kijken we naar de cijfers per maand, vergeleken met de tendensen uit de voorgaande jaren, dan komen bij de archeologienota's ook geen significante afwijkingen voor. Maar gezien bijna alle archeologienota's zich beperken tot bureauonderzoek, hoeft een lockdown hier geen effect op te hebben. Bij de nota's, die zich vaker baseren op terreinonderzoek, is wel een zeker effect zichtbaar. Vooral de maanden april en november zijn iets kalmer in vergelijking met de verwachting uit de voorgaande jaren. De maanden juni en juli waren dan weer drukker. Hier zien we wel een **effect van de lockdown in het voorjaar, waardoor veldactiviteiten stopten of op een lager pitje doorgingen, en een inhaalbeweging die volgde op het versoepelen van de maatregelen**. Bovendien speelt een indirecte impact vanuit de bouwsector: werven die door de lockdown vertraging opliepen leidden tot verschuiving van het vooronderzoek dat daarmee gepaard moest gaan. Ook de tweede lockdown lijkt een licht effect te hebben, zij het minder uitgesproken.

6.2.2 Toezicht en kwaliteitscontrole

De kwaliteitscontrole op het archeologisch onderzoek gebeurt op twee manieren. Enerzijds door het beoordelen van toelatingsaanvragen voor vooronderzoek met ingreep in de bodem en de aktename van archeologienota's en nota's. Anderzijds door monitoring van en toezicht op de erkenning van de archeoloog. Het eerste is een preventieve kwaliteitscontrole op individuele dossiers: nagaan of de voorgestelde handelingen conform zijn aan de regelgeving en de Code van Goede Praktijk. Het tweede is een curatieve actie op de globale werking: verifiëren of de uitgevoerde handelingen correct en kwalitatief verlopen zijn. Dat laatste gebeurt door terreinbezoeken, opvolgen van de erkenningsvoorwaarden, nalezen van documenten zoals archeologierapporten en eindverslagen, enz.

Als er tekortkomingen blijken op het vlak van kwaliteit, volgt in de eerste situatie een weigering of gebeurt er geen aktename. In de tweede situatie zijn er formele processen voorhanden, maar ook informele procedures. Op formeel vlak kan een evaluatie van de erkenning gebeuren, indien nodig gevolgd door een schorsing en mogelijk zelfs een intrekking van de erkenning. Andere instrumenten zijn de raadgeving en de aanmaning. Dat zijn vormen van zogenaamde “zachte handhaving”. Een raadgeving is een bericht aan de erkende archeoloog dat hij dreigt een inbreuk te plegen als hij bepaalde handelingen zou uitvoeren en waarschuwt de betrokkene daarvoor. Een aanmaning kan gebeuren nadat een handeling heeft plaatsgevonden die een misdrijf is volgens de regelgeving. Een dergelijke aanmaning wijst de betrokkene op het gebeurde misdrijf en verzoekt om de handeling stop te zetten, te herstellen of in de toekomst niet meer te herhalen. Dit is evenwel niet te verwarren met een proces-verbaal. Tot slot zijn er ook ingebrekestellingen, een instrument dat vergelijkbaar is met een aanmaning. Het agentschap Onroerend Erfgoed zet in eerste instantie bij voorkeur in op de informele procedures. Dat krijgt vorm in coaching en feedbackgesprekken. Bij dergelijk gesprek krijgt de erkende archeoloog feedback over zijn werking en kwaliteit met enerzijds aandachtspunten die verbetering vergen en anderzijds sterke punten. De erkende archeoloog bepaalt dan zelf welke aspecten hij ter harte neemt en hoe hij die integreert in zijn werking. Deze manier van werken is vooral bedoeld om de erkende archeoloog te voorzien van alle informatie die hij nodig heeft om zelf de kwaliteitsborging binnen zijn organisatie vorm te geven en te garanderen.

In 2020 lag het **weigeringspercentage van toelatingsaanvragen voor vooronderzoek met ingreep in de bodem op 12,5%**. Dat is 17,2% lager dan het jaar voordien. Maar gezien het lage aantal van dergelijke dossiers op jaarbasis, kan het weigeringspercentage sterk fluctueren naarmate er een beperkt aantal aanvragen al dan niet goedkeuring krijgt. Bij de **archeologienota's bedroeg dit 13,6% en bij de nota's 10,6%**. Dat is **aanzienlijk lager** dan het voorgaande werkjaar. Omgekeerd geformuleerd nam de aanvaardingsgraad van archeologienota's en nota's dus sterk toe tot respectievelijk 86,4% en 89,4%. Dit gegeven kwam ook al aan bod in hoofdstuk 5. Daar vermeldden we dat het agentschap Onroerend Erfgoed niet meer elke individuele archeologienota en nota beoordeelt, en dat dit een van de redenen is voor het gestegen aanvaardingspercentage. Een aantal dossiers dat voorheen wel behandeld werd en op een weigering stuitte, stroomt nu direct door naar een (stilzwijgende) aktename.

Van de groep archeologen die vijf of minder (archeologie)nota's meldde (40 personen), slaagde drie vierde erin om daar steeds een aktename voor te krijgen (analyse21). Maar deze groep vertekent de globale cijfers. Houden we enkel rekening met erkende archeologen die meer dan vijf documenten meldden, dan zien we dat 39,4% van deze erkende archeologen (natuurlijk persoon) een aktename verkreeg voor meer dan negen op tien gemelde documenten. 38,3% heeft een aktenamepercentage van 80 tot 90% en 9,6% bekommt een aktename in 70 tot 80% van de gevallen. Daarmee behaalt 87,2% van de erkende archeologen die meer dan vijf documenten meldden een aktenamepercentage van 70% of meer. Niemand bevindt zich onder de 50%. In vergelijking met 2019 zien we enerzijds dat de totale groep die boven 70% aktenamepercentage uitkomt ongeveer even groot is (2019: 85,8%). Maar anderzijds merken we binnen deze groep een verschuiving van de categorie 70-80% naar de groep die 80 tot 90% aktename behaalt. **Bondig kunnen we dus stellen dat niet enkel het globale aktenamepercentage toenam, maar ook het aktenamepercentage per erkende archeoloog – natuurlijk persoon.** Ook hier speelt ten dele het effect van de overgang naar de aktenameprocedure en de meer selectieve beoordeling een rol.

Doen we dezelfde oefening voor de erkende rechtspersonen, dan blijkt dat 65,2% van hen een aktenamepercentage van 90% of meer behaalde (2019: 31,8%). 17,4% van de rechtspersonen kwam op een succesgraad van 80% tot 90% (2019: 36,4%) en 17,4% landde op 70% tot 80% (2019: 13,6%). Geen enkele rechtspersoon verkreeg bij minder dan 70% van zijn gemelde (archeologie)nota's een aktename. In 2019 dook nog 18,2% onder die grens en lag het minimum op 56,1%. We zien dus ook op het niveau van de rechtspersonen een verschuiving, en dit zelfs naar aktenamepercentages boven 90%. Anderzijds zien we de laagste percentages een heel stuk verbeteren.

In 2020 voerde het agentschap **geen formele evaluaties** uit van erkende archeologen (evarch08, evarch09). Logischerwijs gebeurden er ook **geen schorsingen of intrekkingen** (evarch10, evarch11). In het kader van zachte handhaving verstuurde het agentschap elf aanmaningen en drie ingebrekestellingen. Het ging onder meer om het niet melden van de aanvang, het niet naleven van de Code van Goede Praktijk en het niet correct uitvoeren van het programma van maatregelen uit de archeologienota. Op het vlak van harde handhaving stelde de afdeling Handhaving een aantal processen-verbaal op voor misdrijven tegen de archeologieregelgeving. Dat ging voornamelijk om initiatiefnemers die de archeologievoorwaarde uit de omgevingsvergunning niet naleefden en personen die zonder erkenning met een metaaldetector aan de slag waren¹⁶.

In 2019 voerde het agentschap feedbackgesprekken met 21 erkende archeologen, allemaal rechtspersonen. Zoals vermeld dienen deze om aan de erkende archeoloog inzicht te bieden in de sterktes en de verbeterpunten bij de kwaliteit van de uitgevoerde onderzoeken, en dit op het niveau van zijn gehele werking. Deze gesprekken focussen op structurele aspecten en niet op individuele dossiers. In 2020 konden de geplande feedbackgesprekken niet doorgaan omwille van de Covid-19 situatie. Ook het aantal terreinbezoeken door het agentschap lag merkbaar lager door de beperkingen op verplaatsingen en fysiek contact. Deze terreinbezoeken dienen in hoofdzaak voor coaching en ondersteuning van erkende archeologen.

Een laatste aspect met betrekking tot toezicht en kwaliteitscontrole is het aantal pogingen dat een erkende archeoloog moet ondernemen om een aktename te bekomen (analyse16). Wanneer een gemelde archeologienota geen aktename krijgt, dan past de erkende archeoloog veelal de archeologienota aan en meldt hij deze opnieuw. Soms gebeurt het dat ook deze aangepaste versie niet voldoet en volgt opnieuw geen aktename, waardoor de erkende archeoloog een derde versie meldt. Op die manier zijn er twee of meer archeologienota's voor eenzelfde onderwerp of project. Dit heeft een effect op het aktenamepercentage van de desbetreffende erkende archeoloog: herhaalde beslissingen om geen akte te nemen, leiden immers tot een lager percentage. Dit biedt een verdere nuancering van de eerdere cijfers hierover.

Bij de archeologienota's kreeg 82,7% van de gemelde documenten direct een aktename. Dat is 6,2% meer dan vorig jaar. 12,8% kreeg pas aktename na een hernieuwde en dus tweede melding. **In vergelijking met 2019 stijgt opnieuw het aantal archeologienota's dat direct een aktename verkrijgt en daalt het aantal dat daar een nieuwe melding voor moet ondernemen.** Deze trend hangt deels samen met de overgang naar een meer selectieve beoordeling. Archeologienota's die geen beoordeling ondergaan, krijgen immers per definitie van de eerste keer een aktename. Meer dan 95% van de gemelde archeologienota's kreeg dus direct een aktename of na hoogstens één hernieuwde melding. 3,2% van de archeologienota's verkreeg pas na twee negatieve beslissingen

¹⁶ Gelet op lopende procedures geven we hier geen verdere details over exacte aantallen of inhoud van de dossiers.

een aktename en bij 1,3% (29 stuks) waren er zelfs drie of uitzonderlijk vier negatieve beslissingen. Dit ligt iets lager dan het voorgaande jaar.

Bij de nota's zien we een gelijkaardige trend. **Bij 89,1% van de nota's volgde namelijk direct een aktename op de melding. In 8,4% gebeurde dat na de tweede melding.** Daarmee verkreeg 97,5% van de nota's een aktename na de eerste of tweede melding. Dat is gelijkaardig aan 2019, maar de klemtoon verschuift naar directe aktenames. 17 nota's verkregen aktename na twee negatieve beoordelingen (1,9%) en vijf stuks pas na drie of vier negatieve beslissingen (0,6%).

6.3 EFFECTEN OP ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN EN INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENSTEN

De erkende onroerendergoedgemeenten krijgen in het Onroerendergoeddecreet een aantal bevoegdheden toegewezen. Wat betreft archeologisch erfgoed gaat het onder meer om het behandelen van toelatingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem, archeologienota's en nota's. Van de 72 toelatingsaanvragen voor vooronderzoek kwamen er twee bij de erkende onroerendergoedgemeenten terecht (evarch27). Dat is 2,8%, wat een lichte daling ten opzichte van het voorgaande jaar inhoudt (2019: 3,3%). Door de lage absolute aantallen is dit percentage echter weinigzeggend. Bij de archeologienota's gaat het om 168 stuks op 2.596 (6,5%) en bij de nota's om 69 van de 972 (7,1%) (evarch17). In absolute aantallen betekent dit een **toename van het behandelde dossiervolume bij de erkende onroerendergoedgemeenten met 16%** ten opzichte van 2019. **In totaal behandelde de erkende gemeenten dus 239 archeologie-gerelateerde dossiers¹⁷. Dat is 6,6% van het totaal, wat een iets groter aandeel is dan in 2019 (5,6%).** Jaar na jaar zien we daarmee een lichte verschuiving van dossierbehandeling richting de erkende onroerendergoedgemeenten.

Globaal genomen staat het behandelde volume voor net geen 11 dossiers per gemeente over 2020. Dat is eenzelfde gemiddeld aantal als het voorgaande werkjaar. De toename aan dossiers ging immers gepaard met een toename aan erkende onroerendergoedgemeenten. Binnen dat globale gemiddelde bestaan er grote verschillen (analyse22). Die komen door een andere ruimtelijke dynamiek in de verschillende gemeenten en door het verschil in omvang van de gemeenten. Wat betreft behandeling van archeologienota's en nota's is de **stad Leuven net als de vorige jaren koploper met 29 dossiers. Turnhout, Rotselaar, Brecht en nieuwkomer Roeselare volgen daar kort achter met 20 tot 22 stuks.** Dit impliceert ongeveer twee dossiers per maand. Beernem, Beerse, Kasterlee, Kontich, Koksijde en Oud-Turnhout namen elk tussen tien en 15 dossiers voor hun rekening. De andere erkende onroerendergoedgemeenten behandelde drie tot acht archeologienota's en nota's. Enkel Baarle-Hertog en Keerbergen kregen geen meldingen binnen. Hoewel de lokale ruimtelijke dynamiek bepalend is voor de dossierlast en die van jaar tot jaar verschilt, zien we dat de globale verdeling gelijklopend blijft over de jaren heen.

19 van de 22 erkende onroerendergoedgemeenten laten zich ondersteunen door een intergemeentelijke onroerendergoeddienst. In 2020 deden zeven verschillende diensten op die manier de voorbereiding van beoordelingen van (archeologie)nota's voor het college van

¹⁷ Daarnaast hebben de erkende onroerendergoedgemeenten onder meer nog bevoegdheden in het behandelen van toelatingsaanvragen voor handelingen aan beschermd erfgoed. Deze vallen buiten het onderwerp van dit rapport.

burgemeester en schepenen. **Erfgoed Noorderkempen¹⁸ bereidde de beslissing voor over 71 archeologienota's en nota's**, goed voor 30% van alle documenten waarover een erkende onroerenderfgoedgemeente een beslissing nam. **WinAr¹⁹ stond in voor 44 dossiers**, wat 18,6% inhoudt. IOED Midwest, die Roeselare als nieuw erkende onroerenderfgoedgemeente ondersteunt, komt de statistieken binnen op de derde plaats met 9,3%. De andere IOED's kennen een aanzienlijk lager volume. In vergelijking met het voorgaande jaar zien we lichte verschuivingen die het gevolg zijn van de nieuwe erkende onroerenderfgoedgemeenten.

In hoofdstuk 5 kwam de aard van de genomen beslissingen al in hoofdlijnen aan bod (aktename, aktename met voorwaarden, geen aktename). Daarbinnen bestaat er een variatie tussen de beslissingen die een erkende onroerenderfgoedgemeente neemt en die van het agentschap Onroerend Erfgoed (analyse22). Het globale percentage dat geen aktename verkreeg over 2020 bedroeg 12,8% voor de archeologienota's en nota's samen (evarch17). Bij het agentschap lag dit op 12,9% en bij de erkende onroerenderfgoedgemeenten samen op 10,5%. In vergelijking met het voorgaande jaar daalt het percentage zonder aktename bij het agentschap licht (-0,7%), terwijl dat bij de erkende onroerenderfgoedgemeenten ietwat toeneemt (+1,6%). Gelet op de beperkte absolute aantallen bij de erkende gemeenten, is deze toename niet noodzakelijk betekenisvol. Een andere beoordeling bij een beperkt aantal dossiers leidt namelijk al direct tot een verschuiving in de percentages. Het is wel het tweede jaar op rij dat het aandeel archeologienota's zonder aktename licht toeneemt.

Bij de aktename zien we verder dat Onroerend Erfgoed in 2,6% van de gevallen voorwaarden verbond aan de aktename. Dat is vergelijkbaar met het voorgaande werkjaar. Ook bij de onroerenderfgoedgemeenten bleef het aandeel aktename onder voorwaarden gelijkaardig met 4,6% (2019: 3,4%). **Daarmee ligt de beoordeling door het agentschap en de erkende gemeenten in dezelfde lijn, zowel wat betreft aktename als voorwaarden.**

Ook op het vlak van inventarisatie kunnen de erkende onroerenderfgoedgemeenten initiatieven ondernemen. In 2020 vonden geen nieuwe vaststellingen plaats van de inventaris van archeologische zones (zie hoofdstuk 4.2). Dat betekent niet dat erkende onroerenderfgoedgemeenten en erkende IOED's intussen geen initiatieven nemen om archeologische zones verder in kaart te brengen. Dat geldt evenzeer voor de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. Daarnaast zijn erkende onroerenderfgoedgemeenten en IOED's vaak erg actief op het vlak van publiekswerking en draagvlakverbreding.

6.4 EFFECTEN OP ERKENDE METAALDETECTORISTEN

In 2020 deden de erkende metaaldetectoristen 1.659 meldingen (evarch05). In 2019 waren er dat 1.319. Dit betekent een toename met 25,8%. Maar het aantal detectoristen steeg met ongeveer 40,5%. Daarmee blijft het aantal meldingen ten opzichte van het aantal erkende metaaldetectoristen aanzienlijk lager liggen dan wat men mag verwachten. Men moet wel in het achterhoofd houden dat een enkele melding meerdere vondsten kan omvatten. **In elk geval nam de discrepantie tussen het**

¹⁸ Erfgoed Noorderkempen ondersteunt de erkende onroerenderfgoedgemeenten Baarle-Hertog, Beerse, Kasterlee, Oud-Turnhout, Rijkevorsel, Turnhout en Vosselaar.

¹⁹ WinAr ondersteunt de erkende onroerenderfgoedgemeenten Bekkevoort, Haacht, Holsbeek en Rotselaar.

aantal erkende detectoristen en het aantal meldingen van detectievondsten in 2020 nog verder toe.

Concreet waren de 1.659 meldingen afkomstig van **225 individuele detectoristen** (analyse39). Dat betekent automatisch dat 5.194 erkende metaaldetectoristen geen enkele melding deden in 2020. Sommigen waren niet (meer) actief of troffen geen meldingsplichtige vondsten, anderen lieten na om te melden. Met andere woorden: **4,2% van de erkende detectoristen staan in voor alle meldingen**. Bij degenen die plichtsgetroouw hun vondsten meldden, lag de mediaan van het aantal meldingen op drie en twee derde van hen deed een tot vijf meldingen. Vijf personen meldden meer dan 50 keer, waarvan de koploper maar liefst 129 maal.

Het overgrote deel van de detectievondsten is afkomstig van **akkers** (69,4%). In mindere mate leverden ook weilanden vondsten op (10,6%). Waterbodems (magneetvissen), stranden, tuinen en bossen zijn minder gefrequentieerd of leveren minder vondsten op. Dat is geen verrassing. Overigens: ook weinig verrassend blijkt dat de meeste detectievondsten gebeuren op een **zaterdag of een zondag**. Voor de meeste detectoristen is de activiteit immers een vrijetijdsbesteding die ze beoefenen buiten de werkweek.

Kijken we naar de activiteit doorheen het jaar, dan zien we een **impact van de Covid-19 situatie**. Het aantal meldingen daalt drastisch in april, tezamen met de eerste strenge lockdown, om vanaf mei te hernemen. In het najaar zien we een ander effect. De topmaand is oktober, wat duidelijk aangeeft dat de tweede lockdown de detectoramateer niet in huis hield.

Wat betreft opvolging voerde het agentschap een formele evaluatie uit bij de erkenning van vier metaaldetectoristen. Die mondde in al deze gevallen uit in een schorsing (evarch08). Bij twee van de detectoristen volgde ook een intrekking van de erkenning. De twee anderen ondernamen afdoende remediërende maatregelen (evarch10).

6.5 EFFECTEN OP ERKENDE ONROERENDERFGOEDDEPOTS

We keken in de vorige evaluatie al naar de bewaarplaats van het archeologisch ensemble zoals erkende archeologen die opgeven in het archeologieportaal. Dat deden we toen voor de voorgaande jaren samen. Specifiek voor opgravingen verschuiven de verhoudingen voor het werkjaar 2020 enigszins ten opzichte van deze benchmark (analyse38). De bewaring bij erkende archeologen blijft redelijk stabiel met 26,5% (benchmark: 25%). Het aandeel dat naar de initiatiefnemer gaat voor langdurige bewaring lag met 28,6% echter lager dan de benchmark van 34%. In ruil neemt het aandeel bewaring bij depots toe, met een nadruk op niet-erkende depots (bv. musea). Die kwamen in 2020 op 11,6% ten opzichte van de benchmark van 5%. De erkende depots klokten af op een aandeel van 33,3%, wat iets minder is dan de benchmark (36%).

Al bij al kunnen we stellen dat archeologen in 2020 aangeven dat ze de ensembles van opgravingen iets vaker bij (erkende en niet-erkende) onroerendergoeddepots onderbrengen en iets minder vaak bij de initiatiefnemer. Verder merken we dat erkende onroerendergoeddepots zich kunnen verwachten aan een derde van de ensembles die volgen uit verplichte archeologische opgravingen. Bij de meeste uitvoerders is het beeld gemengd, maar her en der zijn er uitzonderingen die de ensembles quasi systematisch in een erkend onroerendergoeddepot (willen) onderbrengen of juist in eigen beheer houden. Uiteraard gaat het hier om de bewaarplaats zoals de archeoloog die

////////////////////////////////////

registreert in het archeologieportaal. Er is geen garantie dat het ensemble daar ook effectief terecht komt of niet nadien alsnog verhuist.

Normaliter kunnen we de intenties van de archeoloog over de bewaarplaats kaderen in de cijfers die de erkende onroerende goederdepots jaarlijks aanleveren. Die gaan over het aantal bij hen gedeponeerde archeologische ensembles en de beschikbare depotcapaciteit (evarch15). Hun rapporteringsmoment valt echter later dan het verschijnen van de evaluatie archeologie 2020. Daardoor kunnen we momenteel nog geen nieuwe inzichten bieden ten opzichte van de situatie eind 2019.

7 EFFECTEN OP VERGUNNINGSTRAJECT EN BOUWPROCES

7.1 INLEIDING

In dit luik komen de effecten van het archeologisch traject op het vergunnings- en bouwproces aan bod. Met vergunningsproces bedoelen we: de handelingen die plaatsvinden om een omgevingsvergunning voor bouwen of verkavelen te bekomen. Het bouwproces is dan de realisatie van het project, eens de vergunning verleend is. De focus ligt op de effecten op initiatiefnemers en aannemers. Onderwerpen zijn onder meer het effect van toevalsvondsten op de uitvoering van bouwwerven, het effect van archeologienota's op de termijn (indiening) van vergunningsaanvragen, het aantal betrokken vergunningsdossiers, de effecten van het uitstellen van vooronderzoek op termijnen en dergelijke meer. We gaan na hoeveel projecten betrokken zijn bij het archeologisch proces, wie de initiatiefnemers zijn, welk soort vooronderzoek nodig is, welke maatregelen uit het vooronderzoek voortkomen, enz. Tot slot schetsen we hoe het archeologisch traject zich verhoudt tot het verlenen van omgevingsvergunningen in Vlaanderen.

7.2 EFFECTEN VAN TOEVALSVONDSTEN OP LOPENDE BOUWWERVEN

Wanneer de initiatiefnemer tijdens de uitvoering van een bouwverf geen archeologische maatregelen moest treffen en er toch archeologische sporen of vondsten aan het licht komen, is er sprake van een toevalsvondst. De aannemer moet dan de werken stopzetten en Onroerend Erfgoed informeren over de vondst. Het agentschap voert vervolgens, indien nodig, een opgraving uit van de aangetroffen resten. Tijdens die periode ligt de bouwverf geheel of gedeeltelijk stil.

Van de 19 opgravingen die het agentschap in 2020 uitvoerde na een toevalsvondst, duurden er 11 minder dan tien dagen (evarch13). Deze termijn is het aantal kalenderdagen dat verstrijkt tussen de melding van de vondst en het einde van het onderzoek, en daarmee dus de volledige heropstart van de bouwverf. In vier gevallen duurde het onderzoek langer, maar bleef het beperkt tot minder dan 30 dagen. De vier resterende opgravingen duurden in overleg met de bouwheer en aannemer langer dan 30 dagen. In vergelijking met voorgaande jaar is het aantal langdurige opgravingen na een toevalsvondst toegenomen. Dat heeft enerzijds te maken met de Covid-19 situatie waardoor enkele onderzoeken tijdelijk gestaakt moest worden. Anderzijds waren er ook enige opgravingen waar het onderzoek in overleg met de bouwheer gefaseerd werd ingepast in de bouwplanning. Globaal gesteld **ondervinden bouwwerven in Vlaanderen slechts in uitzonderlijke gevallen hinder van toevallig aangetroffen archeologische resten** en blijft die hinder beperkt in de tijd.

De meeste toevalsvondsten die aanleiding gaven tot een opgraving, gebeurden net als het voorgaande jaar bij **bouwwerken en infrastructuurwerken** (wegen, nutsleidingen, enz.). Dat was in respectievelijk acht en tien van de 19 opgravingen zo. De laatste opgraving gebeurde in het kader van ontmijningswerken op het strand. Dat nutsleidingen regelmatig leiden tot toevalsvondsten is niet nieuw: deze zijn vaak kleiner in oppervlakte dan de geldende drempels, ze zijn vaker vrijgesteld van vergunning, en bovendien is het inschatten van het archeologische potentieel bij infrastructuurwerken niet altijd evident. Bij de bouwwerken betrof het vooral vergunningen die een vrijstelling kenden van archeologische verplichtingen, maar ook enkele gevallen waar de archeologienota onvoldoende garanties bood door een te beperkte afbakening van het op te graven areaal.

7.3 EFFECTEN VAN VOORONDERZOEK OP HET VERGUNNINGSTRAJECT EN BOUWPROCES

7.3.1 Vergunningstrajecten met archeologienota: hoeveel, waar, wat, wie?

In 2020 namen Onroerend Erfgoed en de erkende onroerenderfgoedgemeenten akte van **2.244 archeologienota's** (evarch17). Dat is tevens het maximale aantal vergunningstrajecten dat te maken kreeg met een verplichting tot archeologisch vooronderzoek²⁰. Het aantal verleende vergunningen voor nieuwbouw in Vlaanderen bedroeg in datzelfde jaar 26.741²¹. Dit betekent dat maximaal **8,4% van de vergunningen voor nieuwbouw in Vlaanderen in aanraking kwam met archeologie**. Gezien binnen de hele groep omgevingsvergunningen, dus nieuwbouw en renovatie samen, is dat 4,7%. In 2019 was dit respectievelijk 8,5% en 4,8%. Deze cijfers zijn dus **quasi gelijk aan het voorgaande werkjaar**.

De geografische spreiding van de archeologienota's vertoont hetzelfde patroon als de voorgaande werkjaren. Bijna overal in Vlaanderen komen vergunningsaanvragen voor die te maken krijgen met archeologisch onderzoek²². Concentraties zien we vooral in en rond de steden (bv. Antwerpen, Gent, Brugge), terwijl gebieden met lage dichtheid overeenkomen met eerder landelijke regio's (bv. kustpolders). **Dit patroon weerspiegelt de ruimtelijke dynamiek en ruimtelijke structuur van Vlaanderen.**

Een vergelijking per gemeente tussen het aantal verleende omgevingsvergunningen²³ en het aantal archeologienota's met aktenaam in 2018, 2019 en 2020 geeft op zeer globaal niveau een beeld van de geografische variatie in de verhouding tussen archeologisch onderzoek en ruimtelijke dynamiek.

²⁰ Dit aantal ligt eigenlijk nog iets lager aangezien enkele archeologienota's, ondanks aktenaam, nogmaals gemeld worden en opnieuw een aktenaam verkregen omwille van gewijzigde plannen of aanvulling met bijkomende informatie door de erkende archeoloog. Deze archeologienota's met aktenaam komen dan meerdere keren voor, ook al horen zij maar bij één project.

²¹ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/bouwvergunningen>

²² Voor een kaart met de locaties waar archeologisch vooronderzoek gebeurde, zie figuur 6.2 in A. Eryvynck, K. Haneca, R. Annaert, M. Martens, E. Meylemans, A. Lentacker (2021) Evaluatie Archeologie 2020. Kenniswinst archeologieregelgeving. Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed.

²³ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bouwen-wonen/bouwvergunningen>

Qua indicatie merken we dat er **op gemeentelijk niveau een verhouding bestaat van ongeveer acht archeologienota's voor elke 100 bouwvergunningen, gemeten over de drie voorbije jaren samen** (mediaan 7,5 en gemiddelde 8). Dat is lager dan de vorige meting die we hiervoor deden, toen de verhouding eerder tien op 100 bedroeg. De verklaring is eenvoudig: bij die vorige meting hielden we nog rekening met het jaar 2017, wat een uitzonderlijk hoog aantal archeologienota's kende. De spreiding van deze verdeling bevindt zich voornamelijk tussen 5,5 en tien archeologienota's per 100 vergunningen. Enkele individuele gemeenten springen daarbij in het oog. Zo zijn er tien gemeenten met meer dan 200 vergunningen over de afgelopen drie jaar, die toch minder dan tien archeologienota's kenden in diezelfde periode. De exacte redenen daarvoor verdienen verder onderzoek, wat niet evident blijkt doordat gedetailleerde gegevens over omgevingsvergunningen moeilijk beschikbaar zijn. Als we inzoomen op de gemeenten waarvan de historische stadskern is vastgesteld als archeologische zone, dan zien we iets hogere verhoudingen. Daar bedraagt de mediaan tien, terwijl die bij gemeenten zonder vastgestelde archeologische zone op zeven ligt.

De voorgaande analyse verdient echter enkele kanttekeningen. Zo weten we dat er geen één-op-één relatie bestaat tussen het jaar van aktenaam van een archeologienota en het jaar waarin de bijhorende vergunning verleend wordt. Daarnaast speelt een vertekenend effect bij verkavelingen. Voor woningen in een verkaveling tellen de statistieken individuele vergunningen, dus op het niveau van een woning, en geen verkavelingsvergunningen. De archeologienota's bevinden zich echter op het niveau van de verkaveling en niet op dat van de individuele latere woning daarbinnen. Een enkele archeologienota voor een verkaveling kan dus leiden tot enkele tientallen individuele omgevingsvergunningen voor de woningen daarbinnen. In die zin zijn de voorgaande verhoudingen louter indicatief, en bestaan er plausibele verklaringen voor schijnbaar afwijkende individuele situaties.

Een verdere analyse van de vergunningstrajecten die met archeologie te maken krijgen, leert dat **84% van die trajecten gebeurt in opdracht van een private bouwheer** (vastgoedprofessional, particulier, onderneming, ...) (evarch25). De andere 16% gebeurt in opdracht van een publieke initiatiefnemer, met de nadruk op lokale besturen (gemeentebestuur: 8%, provinciebestuur: 2%, Vlaamse Overheid: 6%). Deze verhoudingen variëren licht van jaar tot jaar, maar blijven steeds in dezelfde grootteorde. De vorige evaluaties concludeerden al dat publieke initiatiefnemers in verhouding met hun bouwactiviteit vaker te maken krijgen met een archeologisch traject bij hun projecten. Dat beeld verandert niet. Een deel van de verklaring ligt in de criteria uit artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet die meer vrijstellingen voorzien voor projecten van private initiatiefnemers.

Uit de verdeling van de oppervlakte van de onderzochte gebieden blijkt dat de grootste groep daarvan groter is dan een hectare (46,5% van de archeologienota's). 24,4% heeft een oppervlak tussen een halve hectare en één hectare en 18,3% gaat over een onderzoeksgebied tussen 3.000 en 5.000 m². 10,5% beslaat 300 tot 3.000m² en amper 0,2% is kleiner dan 300m² (analyse23). **Zeven op de tien archeologienota's gaan dus over een projectgebied groter dan 5.000m².** Dit beeld blijft gelijkaardig over de jaren heen, met kleine verschuivingen van minder dan een procent. Het onderzochte oppervlak van de nota's is kleiner. Dat is logisch: archeologienota's hebben een bureauonderzoek als basis en dat gaat over het volledige projectgebied van de geplande werken. Nota's daarentegen zijn meestal gebaseerd op proefsleuvenonderzoek en dat gebeurt vaker maar op een deel van het totale projectgebied.

Hoewel we voor deze onderverdeling in klassen gebruik maken van de oppervlaktecriteria uit het Onroerenderfgoeddecreet, is er geen strikte één-op-één verhouding. Bij het afbakenen van de onderzoekszone in het archeologieportaal beperken de archeologen zich tot het plangebied dat daadwerkelijk onderwerp vormde van het vooronderzoek. Dat beslaat vaak maar een deel van de betrokken percelen, terwijl het totale oppervlak daarvan bepaalt of een archeologienota nodig is.

7.3.2 Archeologienota's en nota's: welk soort onderzoek is nodig?

Voor het opmaken van een archeologienota of nota kan de erkende archeoloog gebruik maken van verschillende onderzoeksmethodes. Bureauonderzoek is steeds het verplichte vertrekpunt. Afhankelijk van de resultaten daarvan kunnen andere methodes nodig blijken, zoals landschappelijk bodemonderzoek, proefsleuvenonderzoek of archeologisch booronderzoek. In dit stuk gaan we verder in op de onderzoeksmethodes die de erkende archeologen in 2020 aanwendden voor het opmaken van de archeologienota's en nota's.

90,6% van de archeologienota's met aktename beperkte zich tot een bureauonderzoek²⁴ (analyse36). Dat is **1,5% meer** dan vorig jaar. In 6,8% van de gevallen volgde op het bureauonderzoek nog een landschappelijk bodemonderzoek vooraleer de archeologienota op te maken. Dat is een daling met 0,6% ten aanzien van 2019. In amper 1,1% van de archeologienota's vond na het bureauonderzoek een proefsleuven- of proefputtenonderzoek plaats (24 gevallen) en in slechts 0,8% van de situaties werden die twee methodes aangevuld met een landschappelijk bodemonderzoek (17 situaties). Dit is quasi eenzelfde aandeel als het voorgaande jaar. Alle andere combinaties van onderzoeksmethodes staan samen voor maar 0,7%. Globaal kunnen we in vergelijking met 2019 stellen dat het aandeel "louter bureauonderzoek" opnieuw stijgt ten koste van de andere frequente methodes van vooronderzoek. Deze stijging heeft echter een **aantal nadelige effecten** die we nader bespreken in het volgende hoofdstuk, waar we ingaan op de voorgestelde maatregelen.

Bij de archeologienota's waar enkel bureauonderzoek gebeurde, bestaat de mogelijkheid om een archeologienota met beperkte samenstelling op te maken. Een dergelijke archeologienota beperkt zich tot bureauonderzoek en ze is mogelijk wanneer de erkende archeoloog op basis van een beperkt aantal doorslaggevende argumenten kan aantonen dat geen verdere maatregelen aan de orde zijn. Deze vorm van archeologienota heeft de bedoeling sneller en goedkoper te zijn dan een archeologienota met volledige samenstelling. Van alle archeologienota's met aktename uit 2020 kenden er 163, of **7,3% een beperkte samenstelling** (evarch59). Een aandeel dat **iets lager** ligt als in het voorgaande werkjaar (7,7%). De situaties waarin dergelijke archeologienota mogelijk is, staan omschreven in de regelgeving. In 2020 gaf de erkende archeoloog het vaakst (37,4%) het ontbreken van potentieel op kenniswinst aan (evarch60). In 22,7% van de gevallen is er door de geplande werken geen impact op het erfgoed en in 25,8% van de situaties motiveert de erkende archeoloog dat er geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het terrein. In 14,1% gaat het om een combinatie van redenen. In vergelijking met het voorgaande jaar zijn er meer situaties waar de archeoloog geen erfgoed verwacht (+8%). Alle andere motiveringen namen af in aandeel, maar **het ontbreken van kennispotentieel weegt nog steeds het zwaarste door**.

²⁴ Dit betekent niet dat deze archeologische trajecten eindigen na dit bureauonderzoek. Afhankelijk van de voorziene maatregel gebeurt in een aanzienlijk deel nog een andere vorm van vooronderzoek, maar dan in uitgesteld traject (zie 7.3.3).

Bij de nota's liggen de verhoudingen qua onderzoeksmethodes volledig anders (analyse36). Daar baseert 40,5% zich enkel op proefsleuvenonderzoek dat dan in uitgesteld traject is uitgevoerd. Dat is een daling met 12,3% ten aanzien van het voorgaande jaar. In ruil stijgt het aandeel nota's dat proefsleuvenonderzoek combineert met landschappelijk bodemonderzoek van 20% naar 27,2% (+7,2%). De situaties die daar ook nog eens verkennend archeologisch booronderzoek aan toevoegen, komen op 10,6% (+3%). Landschappelijk bodemonderzoek als zelfstandige methode komt voor bij 9,7% van de nota's. Dit is een lichte afname (-0,4%). Andere frequente combinaties van onderzoeksmethodes zijn verkennend archeologisch booronderzoek met proefsleuven (2,9%) en landschappelijk bodemonderzoek met verkennend archeologisch booronderzoek (1,4%). De andere combinaties van onderzoeksmethoden staan voor 7,8%. Dit is een diverse groep.

Als we dan de onderzoeksmethodes bekijken voor archeologienota's en nota's samen, dan gebeurde in 25,5% van de gevallen een proefsleuvenonderzoek, al dan niet in combinatie met andere methodes. In absolute cijfers zijn dat 794 onderzoeken (+1,7%). Voor de landschappelijke bodemonderzoeken klokt het totaal af op 20,4% of 636 gevallen (+3,2%). De verkennende en waarderende archeologische booronderzoeken, tot slot, komen voor in 5,5% van de archeologienota's en nota's. In absolute cijfers zijn dat 171 booronderzoeken (+1,1%). Andere methodes, zoals geofysisch onderzoek of veldkartering, komen nog steeds erg weinig voor. We zien in 2020 wel twaalf keer proefputten i.f.v. prehistorische artefactensites verschijnen, waar dit de voorgaande jaren hoogstens één tot twee keer het geval was.

In 2019 zagen we een sterke toename van landschappelijk bodemonderzoek en archeologisch booronderzoek. Ook in 2020 zien we een verdere stijging, zij het in veel minder uitgesproken mate. De toename aan booronderzoeken is enerzijds het gevolg van verhoogde inzet op landschappelijk bodemonderzoek om zo in een vroeger stadium verstoorde profielen in kaart te brengen en verder vooronderzoek uit te sluiten. Anderzijds speelt sinds medio 2018 een verhoogde aandacht voor prehistorische artefactensites een rol, waar deze methodes hoofdzakelijk op gericht zijn. Door het bijna systematische uitstellen van alles wat verder gaat dan bureauonderzoek, vertalen deze extra booronderzoeken zich nu pas met enige vertraging in de nota's. Ook het verschijnen van proefputten i.f.v. prehistorische artefactensites in het arsenaal aan onderzoeksmethodes komt hieruit voort.

7.3.3 Archeologienota's en nota's: welke maatregelen?

In dit hoofdstuk gaan we nader in op de maatregelen waartoe de erkende archeologen concluderen in de archeologienota's en nota's die ze opstellen (evarch51). Bij de archeologienota's uit 2020 stelt 35,5% dat geen verdere maatregelen nodig zijn. 4,1% bevat een opgraving als maatregel en 0,4% stelt een behoud in situ voor. 0,1% geeft aanleiding tot verdere verwerking. De meerderheid, **namelijk 59,3%, concludeert dat een uitgesteld vooronderzoek aan de orde is.** In een bijkomende groep van 0,6% wordt dit gecombineerd met een opgraving. **In vergelijking met het voorgaande jaar wijzigt er nauwelijks iets in de verdeling.**

Bij de **nota's** liggen de verhoudingen anders. Daar neemt **77,9% in 2020 de beslissing dat geen verdere maatregelen** nodig zijn, besluit 18,2% tot opgraving en stelt 2,3% een behoud in situ voor. "Verdere verwerking" komt op 1,6%. Maar ook dat is vergelijkbaar met de voorgaande jaren. Het aandeel opgraving daalt enigszins (-1,2%) en het aandeel behoud in situ stijgt licht (+1,6%). De maatregel "uitgesteld vooronderzoek" is niet mogelijk bij nota's.

Nemen we de 3.113 archeologienota's en nota's met aktename uit 2020 samen, dan blijkt dat 47,3% concludeert dat geen verdere maatregelen nodig zijn. Dit aandeel ligt 1,1% hoger dan het voorgaande jaar.

In het vorige hoofdstuk gingen we in op de gehanteerde onderzoeksmethodes, en daar zagen we dat het aandeel archeologienota's dat zich beperkt tot bureauonderzoek met 1,5% toegenomen is ten opzichte van 2019 en intussen 90,6% bereikt heeft. Hoewel dit getal op het eerste gezicht lijkt aan te geven dat de initiatiefnemer in die gevallen minder inspanningen moet leveren (enkel bureauonderzoek), is dat niet het geval. In 61,1% van de situaties luidt de voorgestelde maatregel bij bureauonderzoek namelijk "uitgesteld vooronderzoek" (2019: 61,5%, analyse36). In dergelijke gevallen heeft de initiatiefnemer voorafgaand aan de vergunningsaanvraag geen zekerheid over het te volgen traject en de impact daarvan op zijn planning en financiering. De definitieve maatregel is namelijk nog niet gekend. De uiteindelijke impact wordt pas later duidelijk, tijdens of na het verlenen van de vergunning. **Het hoge aandeel "uitgesteld vooronderzoek" betekent dus een grotere mate van onzekerheid aan de kant van de initiatiefnemer, al stuurt die vaak zelf aan op het uitstellen.** Het aandeel "geen maatregelen" op basis van bureauonderzoek bleef stabiel op 34,6% (2019: 34,9%). Bij archeologienota's waar landschappelijk bodemonderzoek volgde op het bureauonderzoek, zien we een ander fenomeen: daar stijgt het aandeel "geen maatregelen" van 37% naar 42,1% en daalt het aandeel "uitgesteld vooronderzoek" omgekeerd van 59,3% naar 53,3%. Het aantal proefsleuvenonderzoeken dat plaatsvindt voorafgaand aan de vergunningsaanvraag is intussen zo laag dat geen zinnige uitspraken te doen zijn over de aard van de maatregelen. Het valt op dat de verhoudingen tussen de maatregelen bij de archeologienota's redelijk stabiel bleven.

Volgens het Onroerenderfgoeddecreet kan men vooronderzoek met ingreep in de bodem uitstellen wanneer het onmogelijk is om het uit te voeren voorafgaand aan de vergunningsaanvraag (bv. omdat het terrein nog bebouwd is), of als dit juridisch (bv. onteigening), economisch of maatschappelijk onwenselijk is. **50% van de aangehaalde redenen voor uitstel betreft de onmogelijkheid om het vooronderzoek al uit te voeren** (2019: 48%, evarch26). Vaak gehoorde redenen zijn sloop- of kapvergunningen die de initiatiefnemer eerst moet verkrijgen, gewassen die de grondgebruiker nog moet oogsten, en terreinen die nog niet in eigendom of toegankelijk zijn. Ook blijken verkavelingsprojecten door professionele ontwikkelaars regelmatig te gebeuren via een grondaankoop onder opschortende voorwaarde. In 33% van de gevallen geven initiatiefnemers aan dat ze willen wachten met de uitvoering van het verdere vooronderzoek tot ze zekerheid hebben over het verkrijgen van de vergunning. Dat valt onder de noemer economische onwenselijkheid (2019: 31%) en speelt dus samen met de voorgaande situatie. Een kleinere groep, namelijk 15%, verwijst naar juridische onwenselijkheid (2019: 20%). De concrete redenen sluiten vaak aan bij de "onmogelijkheid": geen eigenaar zijn van het terrein of nog moeten wachten op bepaalde vergunningen. Een kleine minderheid, namelijk 1%, geeft maatschappelijke onwenselijkheid op, bijvoorbeeld verkeershinder bij vooronderzoek in het kader van wegenis aanleg (2019: idem). **In vergelijking met de voorgaande werkjaren blijven de verhoudingen vrij gelijkaardig.**

Eerder gaven we al de verhoudingen van de verschillende maatregelen die de erkende archeoloog voorstelt in de nota, na afloop van het uitgestelde vooronderzoek. Nu kijken we in meer detail naar de onderzoeksmethodes die daartoe leiden. Daar zien we dat bij nota's die louter landschappelijk bodemonderzoek omvatten 95,2% tot de conclusie kwam dat geen verdere maatregelen nodig zijn. Dat is evenveel als de voorgaande jaren. Als deze onderzoeken uitgevoerd waren voorafgaand aan de vergunningsaanvraag, had het aantal nota's bijna 10% lager gelegen, had de initiatiefnemer duidelijkheid gekregen over de noodzakelijke maatregelen nog voor zijn vergunningsaanvraag, en

had 95% van deze gevallen een einde gekend na de archeologienota. Dit illustreert de nadelige effecten van het uitstellen van vooronderzoek.

Ook bij landschappelijke bodemonderzoeken in combinatie met proefsleuven verschuift de nadruk meer naar “geen maatregelen” (van 76,2% naar 80,5%) en neemt het aandeel opgravingen af (-5,7%). Bij de proefsleuvenonderzoeken neemt het aandeel opgravingen dan weer enigszins toe met 1,8% tot 22,2%. In de situaties waar een combinatie bestaat van landschappelijk bodemonderzoek, verkennend archeologisch booronderzoek en proefsleuven, ligt het aandeel “geen maatregelen” op 84,8% en komen de opgravingen op 13,0%. De andere combinaties komen onvoldoende voor om zinnige uitspraken te doen over de voorgestelde maatregelen. Het valt wel op dat de uitkomst van een vooronderzoek dat archeologische boringen omvat vooral bepaald wordt door de combinatie daarvan met proefsleuvenonderzoek. Slechts in een zeer beperkt aantal gevallen eindigt een traject dat gericht is op prehistorische artefactensites na dit soort booronderzoek. Dat heeft twee mogelijke oorzaken. Ofwel leveren de boringen geen artefactensite op en richt het vooronderzoek zich vervolgens op sporensites. Ofwel komt een artefactensite voor op een deel van het terrein en onderzoeken de archeologen de rest daarvan op de aanwezigheid van sporensites. **Het valt in elk geval op dat de verdeling van de maatregelen naargelang de gebruikte onderzoeksmethodes van jaar tot jaar fluctueren, maar geen drastische verschuivingen tonen.**

Zoals eerder besproken heeft de maatregel “uitgesteld vooronderzoek” een sterk vertekenend effect op de cijfers. Op het einde van de rit is het doel van het archeologische voortraject om aan een initiatiefnemer duidelijkheid te bieden of hij maatregelen moet treffen voor een gedegen omgang met het archeologisch erfgoed. En zo ja, of dat dan een opgraving dan wel een behoud in situ is. Het uitgestelde vooronderzoek als maatregel is slechts een tijdelijke tussenstap (of tussenstop) in dat traject. Het is uiteindelijk het resultaat van dat uitgestelde vooronderzoek dat van belang is. Daar komen we in hoofdstuk 9 op terug, wanneer we archeologische trajecten over meerdere jaren bekijken.

Tot slot kijken we voor de maatregelen uit de archeologienota’s en nota’s nog naar de relatie met het oppervlak van het onderzoeksgebied en naar het statuut van de initiatiefnemer. Die eerste toont alvast weinig significant verband (analyse17). Anders gezegd: **de verhouding tussen de verschillende maatregelen verandert nauwelijks naarmate de onderzochte oppervlakte toeneemt of afneemt.**

De analyse van het statuut van de initiatiefnemer (publiek of privaat) versus de voorgestelde maatregelen toont dat **vooral bij ontwikkelingen van private initiatiefnemers een uitgesteld vooronderzoek voorkomt** (analyse5). Bij de publieke bouwheren concluderen de archeologienota’s in 55% van de gevallen dat er geen maatregelen nodig zijn, in 29% dat een uitgesteld vooronderzoek aangewezen is en in 14% dat een opgraving moet plaatsvinden. Bij de private initiatiefnemers ligt de nadruk juist op het uitgestelde vooronderzoek met 66% van de archeologienota’s die daarvoor opteren. Het aandeel “geen maatregelen” ligt bij hen op 32% en de maatregel opgravingen komt nauwelijks voor. Bij de nota’s daarentegen ligt het aandeel “geen maatregelen” lager bij de publieke bouwheren (69%) dan bij de private (80%). Bij “opgraving” is het contrast minder groot: 23% bij de publieke initiatiefnemers versus 18% bij de private. **Doordat publieke bouwheren het vooronderzoek minder uitstellen, hebben zij bij het aanvragen van de vergunning meer zekerheid over de definitieve maatregelen. Daardoor liggen de aandelen “opgraving” en “geen maatregelen” bij hun archeologienota’s veel hoger dan die van de private ontwikkelaars.** Dit illustreert opnieuw de nadelige effecten van het uitstellen van vooronderzoek.

7.3.4 Archeologienota's en nota's: hoelang duurt het?

Wanneer een initiatiefnemer een archeologienota bij zijn vergunningsaanvraag moet voegen, heeft dit invloed op de timing van zijn ontwerp- en vergunningstraject. Daarom kijken we in dit luik naar de tijdsinvestering voor het opmaken van een (archeologie)nota en de aktenaam daarvan.

Eerder kwam al aan bod hoeveel meldingen de erkende archeoloog gemiddeld moet ondernemen om een aktenaam te bekomen (analyse16, zie hoofdstuk 6). Daar bleek dat de grote meerderheid al bij de eerste poging zonder problemen een aktenaam krijgt. Als er toch geen aktenaam gebeurt, lukt dit bij het grootste deel van deze archeologienota's na een hernieuwde melding. **96% van de archeologienota's en nota's krijgt zodoende een aktenaam bij de eerste of tweede melding. Dat is net iets meer dan vorig jaar (+2%).** De tijdsimpact van de aktenaamprocedure op het vergunningsproces is dus beperkt. Het valt op dat de beroepsprocedure tegen de beslissing om geen akte te nemen amper toepassing kent (evarch31). In 2020 stelden erkende archeologen en initiatiefnemers in drie gevallen beroep in tegen een beslissing over een nota. Tweemaal tegen het besluit om geen akte te nemen, en eenmaal tegen een aktenaam. De minister willigde geen van deze beroepen in, waardoor de initiële beslissing standhield. De reden voor het lage aantal beroepen is deels te zoeken in de proceduretermijn. Die bedraagt tot 60 kalenderdagen, terwijl de termijn voor de aktenaamprocedure 15 kalenderdagen is. Erkende archeologen opteren dus eerder om een aangepaste versie te melden dan om beroep aan te tekenen. **In die zin hebben noch de negatieve beslissingen bij de aktenaamprocedure, noch de beroepsprocedure een grote impact op de doorlooptijd van de meeste vergunningsprocessen.**

De erkende archeologen geven bij het melden van de (archeologie)nota aan hoeveel werkdagen zij besteed hebben aan de opmaak ervan, in de vorm van onderzoek en rapportering (analyse1, evarch46). Werkdagen mag men daarbij niet verwarren met kalenderdagen of mensdagen. Zo is het perfect mogelijk dat de erkende archeoloog drie werkdagen heeft gepresteerd, verspreid over twee weken. De werkdagen hoeven niet aaneen te sluiten en komen dus niet noodzakelijk overeen met kalenderdagen. Het aantal werkdagen zegt ook niets over het aantal arbeidsuren dat gepresteerd is. Wanneer men alleen werkt aan een archeologienota gedurende vijf werkdagen of men werkt er met twee aan, dan is het aantal werkdagen gelijk, maar het aantal mensdagen dubbel zo groot.

Bij de archeologienota's met aktenaam ligt de mediaan op vijf werkdagen. Dat is evenveel als de voorgaande jaren. In de densiteitsgrafiek (analyse1) is een duidelijke piek zichtbaar op vijf werkdagen, net als een beperktere tweede uitschieter op tien werkdagen. Het aantal archeologienota's dat langer dan tien werkdagen vergt, is erg beperkt. **Bij de nota's met aktenaam ligt de mediaan op zes werkdagen, net zoals het voorgaande werkjaar.** Ook hier zien we pieken op vijf en tien werkdagen. **Vooral het aantal nota's dat vijf werkdagen in beslag neemt is groot.**

Deze patronen vertonen variaties naargelang de benutte onderzoeksmethoden (analyse1). Archeologienota's gebaseerd op louter **bureauonderzoek** vertonen hetzelfde patroon als de globale groep archeologienota's. Dat is niet verbazend, aangezien die de grote meerderheid van de archeologienota's uitmaken (90,6%) en daarmee bepalend zijn voor het algemene beeld. Bekijken we de groep archeologienota's waar na het bureauonderzoek een **landschappelijk bodemonderzoek** volgde, dan verschuift de mediaan naar **acht werkdagen, een dag meer dan vorig jaar, maar eenzelfde cijfer als twee jaar geleden.** De andere onderzoeksmethodes komen onvoldoende frequent voor om solide conclusies te trekken. **Globaal kunnen we alvast stellen dat het beeld uit 2020 weinig verandert ten opzichte van het voorgaande jaar.**

De archeologienota's met **beperkte samenstelling** nemen, zoals bedoeld, minder tijd in beslag dan de standaardversie. Hier zien we een mediaan van **drie werkdagen** (analyse3). Ook die wijzigde niet.

Bij de **nota's op basis van uitgesteld proefsleuvenonderzoek** (de bulk van de nota's) ligt de mediaan op **vijf werkdagen, een dag minder dan in 2019**. De spreiding loopt hoofdzakelijk tussen vier tot negen werkdagen. Komt een proefsleuvenonderzoek voor in combinatie met **landschappelijk bodemonderzoek**, dan neemt de mediaanduur toe met twee werkdagen. De langstdurende uitgestelde vooronderzoeken bevinden zich in de groep "overige combinaties". Die bevat zoals eerder vermeld meestal ook archeologisch booronderzoek. De mediaan ligt daar op tien werkdagen. Dat komt doordat in deze groep vaak meer dan twee methodes gecombineerd voorkomen, bv. landschappelijk bodemonderzoek met archeologisch booronderzoek en proefsleuven. De spreiding binnen deze groep is ruimer dan bij de andere. De tijdsinvestering in dergelijk booronderzoek is immers sterk afhankelijk van het aantal boringen en het volume opgeboord sediment.

Uit de vorige evaluaties bleek al dat het uitstellen van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een effect heeft op de tijdsduur voor de opmaak van een archeologienota. Door het quasi ontbreken van voorafgaande proefsleuvenonderzoeken, kunnen we dit effect enkel nog meten voor landschappelijk bodemonderzoek (analyse4). Bij de archeologienota's staat dit voor een mediaanduur van drie werkdagen, bovenop het bureauonderzoek van vijf werkdagen. Nota's op basis van landschappelijk bodemonderzoek kennen een mediaanduur van vijf werkdagen, bovenop de vijf werkdagen van het bureauonderzoek uit de archeologienota. Voorafgaand uitvoeren kost dus acht werkdagen, uitgestelde uitvoering tien. Het uitstellen zorgt dus voor een toename met twee werkdagen. Die zijn onder meer te verklaren vanuit de bijkomende (afzonderlijke) rapportering in de nota. Dit effect blijkt onvoldoende door te wegen om initiatiefnemers aan te zetten om het vooronderzoek maximaal in een vroeg stadium te laten uitvoeren. De lagere zekerheid over de impact van archeologie op het bouwproces op het moment van vergunning blijkt dus onvoldoende zwaar door te wegen om te kiezen voor een preventief traject.

Tot slot onderzochten we voor de nota's uit 2020 wat het jaar was waarin de voorafgaande archeologienota gemeld werd. Dat is dan de tijd die verstreken is tussen het melden van een archeologienota met maatregel "uitgesteld vooronderzoek" en het melden van de nota die resulteert uit dat uitgestelde vooronderzoek (analyse18). Of anders gezegd: hoeveel tijd verstrijkt er zoal tussen een archeologienota en de nota die daar in 2020 uit volgde? De spreiding varieert hier alvast enorm van minder dan een maand tot ongeveer vier jaar en vier maanden, wat betekent dat in 2020 nog steeds nota's binnenlopen die volgen op archeologienota's uit de begindagen van de vernieuwde regelgeving. De mediaan ligt intussen op 409 dagen (een jaar en een maand), het gemiddelde op 479 dagen (drie maanden meer). Mediaan en gemiddelde sluiten wel aan bij de waarden uit het voorgaande jaar, wat erop kan wijzen dat de trend zich stabiliseert.

Kijken we meer in detail naar het jaar waarin het archeologietraject startte, dan blijkt dat van alle nota's die in 2020 aktename verkregen 1,5% nog voortvloeide uit een archeologienota van 2016. 10,4% was het gevolg van een archeologienota uit 2017 en 25,7% volgde op een archeologienota uit 2018. Het gros, 45,9% of 399 exemplaren, volgde op een archeologienota uit 2019. In 16,6%, tot slot, gebeurden archeologienota en nota in hetzelfde jaar. Als conclusie kunnen we dus stellen dat er **globaal genomen een goed jaar verstrijkt tussen een archeologienota en de daaruit volgende nota, en dat bijna de helft van de nota's zich baseert op een archeologienota uit het voorgaande jaar**. Ook zien we het aandeel archeologienota's dat pas na vier jaar volgt quasi verdwijnen. Dit tijdsverloop is niet het gevolg van het archeologische proces, maar hangt samen met het

vergunning- en bouwtraject. Vergeleken met het voorgaande jaar liggen een aantal percentages in dezelfde lijn: 15-20% van de nota's gebeurt in hetzelfde jaar als de archeologienota, 45% in het daaropvolgende jaar, 25-30% twee jaar later en ongeveer 10% in het derde jaar.

7.4 EFFECTEN VAN OPGRAVINGEN OP VERGUNNINGSTRAJECT EN BOUWPROCES

In 264 van de 3.113 archeologienota's en nota's die in 2020 aktename kregen, stelde de erkende archeoloog een opgraving voor als maatregel (evarch51). Dat is 8,5%. In zowat 60% van die gevallen volgt de opgraving uit een nota, in de resterende 40% direct uit de archeologienota. Deze cijfers liggen allemaal in lijn met het voorgaande jaar. Dit betekent automatisch dat 8,5% van de vergunningstrajecten waarvoor erkende archeologen in 2020 definitieve maatregelen bepaalden mogelijk met een opgraving te maken zal krijgen. De maatregel "opgraven" in een archeologienota of nota is echter maar een intentie. Het is immers perfect mogelijk dat de werken nooit vergund geraken of dat ze nooit gerealiseerd worden²⁵.

Daarnaast weten we ook hoeveel opgravingen er in 2020 effectief van start gingen. De erkende archeoloog meldt namelijk de start van het veldwerk aan Onroerend Erfgoed. Afgelopen jaar ontving het agentschap 306 meldingen van aanvang voor opgravingen (evarch44). Daar zaten echter een reeks dubbele meldingen bij voor eenzelfde opgraving, bv. door uitstel van de initieel voorziene startdatum. De meest relevante in dit kader zijn de opgravingen bij vergunningsplichtige ingrepen. Daarvan startten er 226, wat een toename met tien betekent ten opzichte van het voorgaande jaar (+7,5%). Dit impliceert dat **bij 226 bouwerven in 2020 het veldwerk van een opgraving volgens het archeologische traject bij vergunningsplichtige ingrepen aanving**. Die stijging zit in dezelfde lijn als het voorgaande jaar. Een toename aan gestarte opgravingen betekent niet dat er ook een toename is in het aandeel archeologienota's of nota's dat besluit tot de maatregel "opgraven". Dat blijft intussen stabiel, zoals we eerder al aangaven. Dat er meer opgravingen starten, is wel het gevolg van het gefaseerde verloop van het archeologische traject en de inbedding in het vergunningenproces. De opgraving volgt namelijk pas nadat de vergunning verleend is, eventueel uitgesteld vooronderzoek is afgerond, vervolgens een uitvoerder is aangesteld voor de opgraving, enz. Dit zorgt voor een zeker tijdsverloop tussen het voorstellen van de maatregel en het uitvoeren ervan.

In 2020 ontving Onroerend Erfgoed **214 archeologierapporten die resulteren uit opgravingen bij vergunningsplichtige ingrepen** (evarch32). Dat is 6,5% meer dan in 2019. De archeologierapporten vormen een indicator voor het aantal opgravingen waarvan het veldwerk afgerond is. Na een sterke toename in 2019, zien we dat het tempo van de stijging daalt in 2020. Dat is een indicatie dat de opgravingen, toch wat betreft veldwerk, op kruissnelheid zijn gekomen.

Op basis van de archeologierapporten en eindverslagen kunnen we uitspraken doen over de tijdsduur van het veldwerk (evarch48) en de onderzochte oppervlakte (evarch33, evarch34).

²⁵ Niet elke archeologienota met de maatregel "opgraving" hoeft effectief uit te monden in een opgraving. Indien de initiatiefnemer nooit een vergunning aanvraagt (omdat hij in planningsfase afziet van het project), de vergunningsaanvraag op een weigering stuit, of de initiatiefnemer na vergunning het project alsnog afblaast, dan zal de voorgestelde opgraving niet gebeuren. De maatregelen in een archeologienota gaan immers uit van het verlenen én realiseren van de vergunning.

Globaal kunnen we stellen dat de **opgravingen** waarvan het veldwerk eindigde in 2020 betrekking hadden op **159 hectare aan vergunningsplichtige ingrepen** (evarch33, evarch34). Dat oppervlak kunnen we niet afzetten tegen het totale oppervlak aan verleende omgevingsvergunningen, aangezien dit laatste niet gekend is.

Als we kijken naar de oppervlakte van de individuele opgravingen zoals de archeologen die aangeven bij het indienen van hun archeologierapport, dan blijkt een kwart kleiner te zijn dan 1.190m² (analyse32). De helft is kleiner dan 3.460m² (mediaan). Met een oppervlak tot 7.700m² vatten we al drie kwart van de opgravingen. Het laatste kwart is groter. Deze waarden liggen gelijk met die van voorgaand jaar, behalve het derde kwartiel (2019: 10.223m²). Hoewel we door de ruime spreiding in oppervlaktes niet kunnen spreken van de “doorsnee” opgraving, zouden we drie groepen kunnen onderscheiden. “Kleine” opgravingen tot 1.200m², “gewone” opgravingen tussen 1.200 en 7.700m² en “grote” opgravingen met een oppervlak boven die waarde.

De tijdsduur van de opgravingen drukken we uit in werkdagen (evarch48). Dat gaat dus om het aantal dagen waarop de archeoloog aan de slag was bij het veldwerk van de opgraving. Deze dagen hoeven niet noodzakelijkerwijs aaneensluitend te gebeuren, en zeggen ook niets over de arbeidsinspanning. Deze termijn geeft in grote lijnen aan hoeveel werkdagen de opdrachtgever moet incalculeren in zijn bouwplanning voor de uitvoering van het veldwerk. **De mediaantermijn van het veldwerk van de opgravingen bedroeg 11 werkdagen, wat ruim twee weken is. Drie kwart van de opgravingen was wat betreft hun veldwerk afgerond binnen de 32 werkdagen (ongeveer anderhalve maand).** De langste opgraving duurde 240 dagen, wat neerkomt op een jaar. Uit deze spreiding blijkt dat het **gros van de opgravingen een relatief beperkte impact heeft op het tijdsverloop van het bouwproces.**

Na het veldwerk van de opgraving volgt nog een fase van **verwerking** waarin de archeoloog de onderzoeksdocumenten, vondsten en stalen bestudeert en zijn bevindingen omzet in een eindverslag. De mediaantermijn voor de eindverslagen uit 2020 bedraagt 406 kalenderdagen, wat neerkomt op **een jaar en een maand**. Driekwart van de eindverslagen is afgerond binnen een jaar en tien maanden na het einde van het terreinwerk²⁶. De tijdsduur tussen het einde van het veldwerk en het indienen van het eindverslag heeft **geen effect op het bouwproces**. Dat gaat immers van start zodra het veldwerk klaar is.

7.5 ARCHEOLOGIETRAJECT EN RUIMTELIJK PROCES: DE FLOW

De grootste impact van het archeologietraject op het bouwproces ligt bij de opgravingen. Die nemen immers het meeste tijd in beslag, kosten meer geld en zorgen voor een tijdsverloop tussen de afgifte van de vergunning en de start van de realisatie. Vooraleer het zo ver komt, vindt er een heel traject plaats. Hieronder vatten we dit archeologisch traject samen in het perspectief van de ruimtelijke ontwikkeling.

Van **alle omgevingsvergunningen** in Vlaanderen in 2020 (48.032 stuks) kregen er 2.244 of **4,7% te maken met een archeologisch traject**. Van deze trajecten eindigden er 34,6% (703 stuks) direct na het bureauonderzoek in de conclusie dat geen verdere maatregelen nodig waren. Na andere vormen

²⁶Deze waarden zijn gebaseerd op alle eindverslagen over opgravingen uit de voorbije drie jaar die volgden op een archeologienota of nota. Dit was nodig om een voldoende grote groep te bekomen om gefundeerde uitspraken te doen.

van vooronderzoek, uitgevoerd voor de vergunningsaanvraag, stijgt dat tot 796 projecten. **35,5% van de vergunningen die in 2019 een archeologisch traject doorliepen, weet op het moment van vergunningsaanvraag al dat er geen verdere maatregelen met betrekking tot archeologie nodig zijn.** In 5,2% van de gevallen is al zekerheid dat een opgraving aan de orde is of dat initiatief nodig is voor behoud in situ. **59,3% van de vergunningstrajecten kiest voor een uitgesteld vooronderzoek** (1.331 stuks). In vergelijking met 2019 is er opnieuw een lichte verschuiving van "geen maatregelen" naar "uitgesteld vooronderzoek", met ongeveer 1,5%.

Van 106 archeologienota's (4,7% van de 2.244 trajecten) is al geweten dat een opgraving moet plaatsvinden. Dat is vergelijkbaar met 2019. Daarnaast zal nog een bijkomend aantal opgravingen volgen uit de uitgestelde vooronderzoeken. Bij de nota's uit 2020 was dat in 18,2% van de gevallen zo (158 stuks). Bij 226 bouwwerven startte in 2020 ook het veldwerk van een archeologische opgraving.

Uit de resultaten blijkt ook dat in slechts een **zeer beperkt aantal ontwikkelingsprojecten** een mogelijkheid tot **behoud in situ** bestaat (0,9% van de archeologienota's en nota's in 2020). Deze aanhoudende tendens geeft aan dat behoud in situ niet evident is in de vergunningsfase, bij gebrek aan alternatieven. In de fase van de ruimtelijke planning, wanneer alternatieven voor bestemmingen en inrichting worden afgewogen, zijn er meer mogelijkheden voor deze vorm van archeologische erfgoedzorg. Dit staat in **contrast met de intenties van het Verdrag van Valletta** en daarmee het Onroerenderfgoeddecreet, die behoud in situ als voorkeursoptie beschouwen. De regelgeving voorziet echter niet in een volwaardige archeologische afweging in het kader van ruimtelijke planning, zoals RUP- of MER-procedures. Waar dit wel gebeurt, blijken in praktijk weinig realistische alternatieven voorhanden in dicht bebouwd Vlaanderen.

8 FINANCIËLE EFFECTEN

8.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk gaat dieper in op de financiële effecten van het archeologische proces. Deze effecten hebben betrekking op de initiatiefnemers, maar evenzeer op de overheid. De centrale vraag is: wat kost archeologie? Niet alleen de totale kostprijs komt aan bod, maar ook deelaspecten zoals de relatie tussen gehanteerde onderzoeksmethodes en kostprijs, het effect van de beperkte samenstelling op de factuur voor een archeologienota, de kostprijs van onderzoek na toevalsvondsten, enz. Nieuw sinds dit werkjaar zijn inzichten in de kostprijs van archeologische opgravingen.

8.2 FINANCIËLE EFFECTEN VAN TOEVALSVONDSTEN

Het onderzoek na melding van een toevalsvondst gebeurt door Onroerend Erfgoed. Naast inzet van eigen personeel en middelen besteedt het agentschap via raamcontracten ook een aantal taken uit aan de archeologische markt. Vooral bij meer grootschalige opgravingen huurt Onroerend Erfgoed langs die weg archeologen en logistieke ondersteuning in om de eigen archeologen bij te staan. **In 2020 bedroeg de totale kostprijs voor het onderzoek na toevalsvondsten 1.460.000 euro** (evarch55). Dat betekent een **aanzienlijke toename met 598.000 euro** ten opzichte van het voorgaande jaar **(+69%)**. De kosten zijn verdeeld in 42,3% eigen personeelskost, 57,6% voor uitbesteding aan archeologische bureaus en 0,1% voor analyses en aankoop van materiaal. In vergelijking met vorig werkjaar besteedde het agentschap een iets groter aandeel van de kosten uit,

hoofdzakelijk op vlak van materiaal en logistiek. Binnen de kost van de toevalsvondsten zijn ook een aantal opgravingen begrepen die volgens de letter geen toevalsvondst zijn. Het gaat dan om situaties waarbij de aanwezigheid van een archeologische site op voorhand al gekend was, bijvoorbeeld op basis van vroeger onderzoek op het terrein, maar waar de initiatiefnemer niet verplicht was om een archeologienota op te maken. En dus ook niet om de opgraving te bekostigen. Dat neemt het agentschap dan op zich. Hoewel dit strikt gezien geen onderzoek na een toevalsvondst is, rekenen we de kost voor deze uitzonderlijke gevallen hier toch mee door hun gelijkaardige achtergrond.

De sterke stijging van de ingezette middelen, zowel eigen personeel als uitbesteed budget, heeft twee redenen. Enerzijds zaten er tussen de opgravingen die in 2020 startten enkele grotere projecten. Daarvoor was meer inzet vereist, hoewel het totaal aantal onderzoeken ongeveer gelijk bleef. Anderzijds liepen in 2020 nog drie grootschalige projecten die al opgestart waren in de voorgaande jaren. De middelen die Onroerend Erfgoed inzet in een bepaald jaar zijn immers niet alleen bestemd voor toevalsvondsten die in datzelfde jaar gedaan zijn. Ook aan de verwerking en rapportering van meldingen uit voorgaande jaren is nog heel wat werk.

Als een bouwwerf langer dan 30 dagen stilligt door de opgraving na melding van een toevalsvondst, kunnen de betrokkenen aanspraak maken op een schadevergoeding. Het gaat hier in de eerste plaats om de bouwheer. Hoewel enkele van de opgravingen langer duurden dan 30 dagen, gebeurde dit in overleg met de bouwheer en vroeg niemand een schadevergoeding. De kostprijs ervoor bedraagt dan ook nul euro, net als de voorgaande jaren (evarch56).

8.3 PREMIE VOOR VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

Sinds april 2019 bestaat er een premie voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. Die is bestemd voor particulieren, kleinschalige ondernemingen en kleinschalige verenigingen die met dergelijk onderzoek te maken krijgen. Sommige ontwikkelingen zijn uitgesloten: verkavelingen, projecten bestemd voor verkoop, projecten van professionele ontwikkelaars, enz.

De berekening van de premie gebeurt op forfaitaire wijze aan de hand van een formule, en de kosten voor het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem blijven voor rekening van de initiatiefnemer. Die kan de premie aanvragen zodra er een aktenaam is van de archeologienota of nota die het vooronderzoek met ingreep in de bodem afsluit. De premie bedraagt 80% van de forfaitair berekende kostprijs van het vooronderzoek met ingreep in de bodem.

Het agentschap keurde 43 premie-aanvragen goed, met een uitgekeerd totaalbedrag van 224.000 euro (evarch64, evarch65). Dat is een vervijfvoudiging tegenover voorgaand jaar, zowel in aantal als uitbetaald bedrag. De toename van het aantal vooronderzoeken met ingreep in de bodem in 2020, vooral in de vorm van nota's, kan deze stijging niet alleen verklaren. Het is duidelijk dat deze nieuwe premie intussen meer bekendheid kreeg en dat **meer initiatiefnemers er hun weg naar vinden**.

8.4 PREMIE VOOR BUITENSPORIGE OPGRAVINGSKOSTEN

Voor archeologische opgravingen bestaat al langer een premie: de premie voor buitensporige opgravingskosten. Deze heeft dezelfde doelgroep als de premie voor archeologisch vooronderzoek en dezelfde werken of types projecten zijn uitgesloten van premie. Ook hier gebeurt de berekening van de premie op forfaitaire basis en blijft een vast startbedrag voor rekening van de initiatiefnemer

als franchise. Het vroegst mogelijke moment om de premie aan te vragen, is bij de indiening van het archeologierapport, dus maximaal twee maanden na het einde van het veldwerk.

In 2020 keurde het agentschap Onroerend Erfgoed aanvragen goed van **acht initiatiefnemers** (2019: drie), die samen een totaalbedrag van **263.000 euro** uitgekeerd kregen (evarch53). Dat cijfer ligt 3,6 keer zo hoog als het voorgaande jaar. Maar door de beperkte aantallen dossiers leiden kleine schommelingen al snel tot grote verschillen. Het is dan ook niet mogelijk hier verregaande conclusies aan te verbinden.

8.5 SOLIDARITEITSFONDSEN

Naast de premies voor vooronderzoek en voor buitensporige opgravingskosten, voorziet de onroerenderfgoedregelgeving in de mogelijkheid om archeologische solidariteitsfondsen op te richten, te erkennen en te subsidiëren. Een dergelijk fonds vraagt een bijdrage van zijn leden, bijvoorbeeld in verhouding tot het aantal gerealiseerde projecten, ook voor projecten waar geen archeologische opgraving noodzakelijk bleek. Met die middelen keert het fonds een tussenkomst uit aan leden die te maken krijgen met een opgraving. De concrete modaliteiten voor lidmaatschap, inning en uitkering zijn onderwerp van een overeenkomst tussen het fonds en de minister. Die kan een subsidiëring geven voor de werking van het erkende fonds. Ook in 2020 **zag geen enkel archeologisch solidariteitsfonds het levenslicht** (evarch57), waardoor de teller op nul blijft staan. Er was dan ook **geen sprake van subsidies** (evarch58).

8.6 PROJECTSUBSIDIES SYNTHESE-ONDERZOEK

De initiatiefnemers van ontwikkelingsprojecten zijn verantwoordelijk voor de kosten van het archeologisch onderzoek dat noodzakelijk is bij hun projecten. Maar dat onderzoek is beperkt tot de onderzochte site en de interpretatie daarvan. Diepgaander onderzoek, bijvoorbeeld syntheses over sites heen of een diepgaande uitwerking van een exemplarische site, kunnen niet verhaald worden op de initiatiefnemer. Juist om dit kennispotentieel vanuit de verplichte onderzoeken toch te exploiteren en te laten terugvloeien naar de maatschappij, is de projectsubsidie voor archeologisch syntheseonderzoek in het leven geroepen. In die zin is de kost ervan rechtstreeks verbonden aan het archeologische traject. Jaarlijks is hiervoor een bedrag van maximaal één miljoen euro vooropgesteld.

In 2020 kende de minister bevoegd voor onroerend erfgoed aan **zes projecten** een subsidie voor syntheseonderzoek toe²⁷ (monitor48). De verleende subsidies bedroegen in totaliteit **940.000 euro** (monitor49). Deze financiële ondersteuning is een stimulans voor de kenniswinst die voortvloeit uit het verplichte archeologische onderzoek in Vlaanderen.

8.7 ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S

Met betrekking tot de kost voor het archeologisch vooronderzoek, in de praktijk de archeologienota's en nota's, gaan de analyses zowel over het totaalbeeld als de relatie tussen

²⁷ Een overzicht en inhoudelijke beschrijving van deze projecten is te vinden op: <https://www.onroerenderfgoed.be/projecten-2020>

kostprijs en diverse factoren. De analyses in dit luik zijn gebaseerd op de kostengegevens zoals de erkende archeologen die ingeven in het archeologieportaal bij melding van de archeologienota of nota. De bedragen zijn in principe exclusief btw en betreffen enkel de kosten die direct verbonden zijn aan het archeologisch onderzoek. Als de erkende archeologen inaccurate gegevens invoeren, kan dit een vertekening van de resultaten geven. Om dit effect te beperken, houden de analyses geen rekening met sterk afwijkende waarden (bv. archeologienota's waarvoor een kostprijs van één euro is ingegeven). Ook is geverifieerd of de kosten voor de nota's die erkende archeologen invoeren na uitgesteld vooronderzoek effectief enkel betrekking hebben op het uitgestelde vooronderzoek en niet opnieuw de kost van de voorafgaande archeologienota in rekening brengen. Dat laatste bleek slechts uitzonderlijk het geval te zijn.

De totale gerapporteerde kostprijs voor de opmaak van de 2.244 **archeologienota's** met aktename bedroeg **5.976.000 euro** (evarch52). Voor de 869 **nota's** met aktename na uitgesteld vooronderzoek was dat **6.531.000**. **Samen is dat 12.507.000 euro.**

Wat betreft archeologienota's ligt de totale kost bijna 327.000 euro lager dan het voorgaande jaar. Dat is een daling met 5,2%, terwijl er een lichte toename van 1,9% was in het aantal archeologienota's. Een hoger aantal archeologienota's leidde dus tot een lagere totaalkost, wat het gevolg is van gedaalde eenheidsprijzen (zie verder).

Bij de nota's komt de kost ruim 1.395.000 euro hoger uit dan het vorige werkjaar. Dat is een stijging met 27,2%. In aantal nam het aantal nota's toe met 19,7%. Van deze toegenomen kost komt **950.000 euro op het conto van drie erg omvangrijke projecten** (twee industrieterreinen en een infrastructuurproject) en 445.500 euro voor nota's met een normale kost.

Samengeteld bedraagt de **stijging** van de totale kostprijs voor archeologienota's en nota's ten opzichte van het voorgaande werkjaar **1.224.000 euro (+10,8%)**, volledig op het conto van de nota's.

De mediaanprijs van **archeologienota's bedraagt 2.000 euro** (analyse8). Dat is 250 euro minder dan het voorgaande jaar. **Archeologienota's werden dus ook dit jaar per stuk weer wat goedkoper.** De spreiding in kostprijs is klein, wat vooral komt doordat de archeologienota's in hoofdzaak gebaseerd zijn op bureauonderzoek. Daarvan weten we dat de karakteristieken van het project, zoals oppervlak, weinig invloed hebben op de kostprijs. De verschillen zijn dus voornamelijk het gevolg van de marktwerking en het beperkte aantal gevallen waarin er toch meer gebeurde dan bureauonderzoek.

Bij de **nota's** is de variatie groter. Daar ligt de mediaanprijs op **5.000 euro**, wat evenveel is als voorgaand jaar. Het gemiddelde ligt met 7.657 euro wat hoger, wat erop wijst dat een beperkt aantal duurdere nota's het gemiddelde opdrijven. Ter illustratie hiervan: als we de drie eerder vermelde nota's met een uitzonderlijk hoge individuele kost buiten beschouwing laten, bedraagt het gemiddelde nog 6.450 euro. **Drie kwart van de nota's kost minder dan 7.500 euro.** Dat de spreiding in de prijzen groter is dan bij de archeologienota's komt doordat uitgestelde vooronderzoeken meer variatie kennen in de toegepaste methodes.

Zoals al verschillende malen aangehaald, bestaat er een **duidelijke relatie tussen de kostprijs van een archeologienota en nota en de onderzoeksmethodes** die nodig waren voor de opmaak ervan (analyse11). Wanneer enkel **bureauonderzoek** volstond om tot een archeologienota te komen, dan bedraagt de mediaanprijs **2.000 euro**. Dat is 250 euro lager dan het voorgaande jaar en 500 euro minder dan het jaar daarvoor. De spreiding in de kostprijzen is er klein. Binnen de groep

archeologienota's op basis van bureauonderzoek, bevinden zich ook de archeologienota's met beperkte samenstelling. Die blijken, zoals de bedoeling is, goedkoper dan de versie met volledige samenstelling (analyse10). De mediaankost ligt er 12,5% lager (1.750 euro) en de gemiddelde kost 23,6% lager (1.813 euro). Komt er bovenop het bureauonderzoek ook nog **landschappelijk bodemonderzoek**, dan verschuift de prijsvork. De mediaan bedraagt er **3.500 euro, wat eenzelfde kost is als in 2019**. Het landschappelijk bodemonderzoek zorgt daarmee voor een toename van ongeveer 1.500 euro in de kostprijs ten opzichte van enkel bureauonderzoek. Conclusies over archeologienota's waar **proefsleuvenonderzoek** volgt op het bureauonderzoek zijn niet mogelijk door het kleine absolute aantal.

Bij de nota's zijn proefsleuven wel de meest frequente onderzoeksmethode. De mediaanprijs daarvoor ligt op **4.500 euro**. Een jaar eerder was dat nog 500 euro meer. Bij nota's op basis van **landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek** komt de mediaanprijs op **5.000 euro (2019: 6.000 euro)**. Daarmee zorgt het landschappelijke luik voor een stijging met 500 euro tegenover nota's waar enkel proefsleuvenonderzoek gebeurde. Beperkt de nota zich tot landschappelijk bodemonderzoek, dan is de mediaanprijs 3.035 euro. Dat was afgelopen werkjaar nog 2.500 euro.

Bij de overige groep nota's is zowat overal verkennend of waarderend archeologisch booronderzoek een van de aangewende methodes. Die komt dan voor in combinatie met landschappelijke boringen, proefsleuvenonderzoek of nog andere methoden, in wisselende combinaties. **De mediaanprijs van vooronderzoeken waar archeologisch booronderzoek deel van uitmaakte, bedroeg 8.000 euro. Dat is 1.000 euro minder dan voorgaand jaar.** Hoewel een één-op-één vergelijking niet mogelijk is door de veelheid aan combinatie-opties, blijkt dat de archeologische boringen zorgen voor een toename in de mediaanprijs in een grootteorde van 3.000 tot 4.000 euro.

Het valt op dat de eenheidsprijzen van de meeste frequente onderzoeksmethoden, zoals bureauonderzoek, proefsleuvenonderzoek en archeologisch booronderzoek, met tien tot vijftien procent daalden ten opzichte van het voorgaande jaar.

Bij de relatie tussen het statuut van de initiatiefnemer en de kostprijs zien we vooral het verschil in uitstelgedrag gereflecteerd (analyse13). Bij de archeologienota's valt namelijk op dat de private bouwheren zich vooral concentreren rond een piek op ongeveer 2.000 euro. Dat is de kostprijs voor een archeologienota die alleen bureauonderzoek bevat. Bij de publieke bouwheren is die piek op 2.000 euro minder uitgesproken en ligt het aandeel duurdere archeologienota's hoger. Maar van publieke bouwheren weten we dat ze minder vaak het resterende vooronderzoek uitstellen, en dus vaker ook al betalen voor landschappelijk bodemonderzoek of proefsleuven in de fase van de archeologienota. En dat soort onderzoek is nu eenmaal iets duurder.

Tot slot blijkt er geen significant verband te bestaan tussen de omvang van het projectgebied en de kostprijs van het vooronderzoek, als we de totale groep daarvan bekijken (analyse14). **De oppervlakte van het onderzochte gebied varieert soms sterk voor eenzelfde prijs. Er is wel een link met het aantal werkdagen (analyse9).** Dat is logisch: archeologisch onderzoek is een arbeidsintensief werk en loonkost maakt een aanzienlijk deel uit van het totale kostenplaatje.

Voor het financiële effect van de keuze om vooronderzoek uit te stellen, kunnen we enkel een indicatie geven over landschappelijk bodemonderzoek. Daar lijkt het erop dat uitstellen zorgt voor een prijsverhoging van ongeveer 1.500 euro. Dat is een meerkost van 40%.

8.8 OPGRAVINGEN

De kosten voor **opgravingen** rapporteren we in het **jaar waarin de erkende archeoloog het eindverslag indiende**. Pas dan is de opgraving volledig afgerond en zijn alle kosten gekend. In praktijk is het perfect mogelijk en zelfs courant dat de initiatiefnemer al in eerdere jaren een deel van die kosten heeft betaald. Archeologiebureaus factureren immers vaak in schijven, net zoals aannemers. Een eerste schijf kan dan komen na afronding van het veldwerk, een tweede bij oplevering van het archeologierapport en een eindafrekening gebeurt dan bij oplevering van het eindverslag. De gerapporteerde kosten zijn exclusief btw en hebben enkel betrekking op de directe opgravingskost. Eventuele gevolgkosten, bv. voor terreinherstel, maken hier geen deel van uit.

De **totale kost** voor archeologische opgravingen bij ontwikkelingsprojecten met eindverslag in 2020 bedroeg **5.542.000 euro** (analyse 33). Dat ging over 146 stuks. De **mediaankost** bedraagt **27.750 euro**. Met een kostprijs van maximaal 49.460 euro vatten we al drie kwart van alle opgravingen en **onderzoeken van meer dan 100.000 euro zijn uitzonderlijk**. De hoogste waarde is een project van 252.000 euro. Kort door de bocht kunnen we stellen dat **de "doorsnee" opgraving tussen 15.000 en 50.000 euro kost**.

Door het relatief beperkte aantal opgravingen waarvoor we de totale kost kennen, kunnen we voorlopig nog geen diepgaandere analyses doen. In de toekomst zal het wel mogelijk zijn om verbanden te onderzoeken met factoren als het onderscheid tussen reguliere opgravingen en werfbegeleidingen, of het jaar waarin het veldwerk gebeurde.

We kunnen wel de kostprijzen voor de afgeronde opgravingen afzetten tegen de **raming** die de erkende archeoloog daar na het vooronderzoek voor opgaf (analyse34). De Code van Goede Praktijk verplicht de erkende archeoloog immers om, ten behoeve van de initiatiefnemer, een raming van kosten en tijd voor de voorziene maatregelen op te nemen in de archeologienota of nota. Deze oefening deden we op basis van de eindverslagen uit 2020 en 2019 waarvoor de raming voldoende eenduidig beschikbaar was. Bij **68,2%** van de opgravingen bleek de **factuur uiteindelijk lager** uit te vallen dan de raming na het vooronderzoek. 29% eindigde juist hoger. Meer in detail zien we dat 47,5% van de opgravingen meer dan 20% goedkoper uitvalt dan geraamd. 34,5% bevindt zich in een vork van de raming plus of min 20%. De kleinste groep, 18%, komt uit op een factuur die meer dan 20% boven de raming ligt.

8.9 TOTALE FINANCIËLE EFFECTEN

Zoals we eerder zagen, bedroeg de gekende kost voor **archeologisch vooronderzoek** en de opmaak van archeologienota's en nota's in 2020 in totaal **12.507.000 euro** (evarch52). Van die 12,5 miljoen euro kwam ongeveer 5,98 miljoen euro op het conto van archeologienota's en ging 6,53 miljoen euro naar nota's. Bij de **opgravingen** kwam de totale gekende kost op **5.542.000 euro**. Die bedragen komen, in navolging van het Verdrag van Valletta, ten laste van de initiatiefnemers van de betrokken projecten. Het is niet mogelijk om ze af te zetten tegen de totale realisatiekost van ontwikkelingsprojecten in Vlaanderen, bij gebrek aan cijfers daarover. Naast de kost die initiatiefnemers betaalden voor vooronderzoek en opgravingen, besteedde het agentschap Onroerend Erfgoed **1.460.000 euro** aan het onderzoek na **toevalsvondsten en verwante dossiers**. **Dat brengt de totale gekende kost voor archeologisch onderzoek bij ontwikkelingsprojecten in 2020 op 19.509.000 euro (19,5 miljoen).**

////////////////////////////////////

Dat is ongeveer 7,4 miljoen euro meer dan het voorgaande werkjaar. De sterke stijging van de totaal­kost komt **voornamelijk op het conto van de opgravingen, die we voor de eerste keer meetellen**. Daarnaast zien we ook een aantal verschuivingen: **de kost van de archeologienota’s nam af, terwijl de uitgaven voor de nota’s en toevalsvondsten toenamen**. De daling bij de archeologienota’s komt door een gelijk aantal aan een lagere eenheidskost. De stijging bij de nota’s volgt uit een hoger totaalaantal dat onvoldoende gecompenseerd wordt door de lagere prijs per stuk, plus een drietal uitzonderlijk dure projecten. Bij de toevalsvondsten is de verklaring te zoeken in een hoger volume en enkele omvangrijkere projecten, in combinatie met kosten voor onderzoek dat al in de voorgaande jaren startte.

Bij deze totaal­kost kunnen we ook nog de 940.000 euro voor de toegekende projectsubsidies voor archeologisch synthese­onderzoek rekenen. De 224.000 euro van de premie voor archeologisch voor­onderzoek en de 263.000 euro voor de premie voor buitensporige opgravingskosten mogen we niet zomaar bovenop de eerder ver­melde kosten tellen. Deze premies zijn immers te rekenen als een tegemoet­koming vanwege de overheid in het aandeel kosten dat de initiatiefnemers moeten dragen. De totale investering blijft hetzelfde, maar er is een verschuiving van initiatiefnemers naar overheid. Dit alles brengt het totaal van de kosten op 20.449.000 euro.

Daarnaast investeren ook andere actoren als erkende onroerenderfgoedgemeenten, gemeenten die deel uitmaken van een IOED, provincies, verenigingen en anderen financieel in de Vlaamse archeologische erfgoed­zorg. Op dit moment is er echter geen structureel zicht op de omvang van deze bedragen en de doelen waarvoor die aangewend worden.

9 MEERJARENEFFECTEN

9.1 INLEIDING

Nu het vernieuwde archeologietraject vijf jaar loopt, stabiliseren veel tendensen en kunnen we **uitspraken doen over een langere termijn**. Enerzijds kijken we naar de **evolutie van een aantal centrale cijfers** van 2016 tot 2020 en pogen we relevante tendensen te detecteren. Anderzijds zetten we **cijfers uit eerdere jaren in een nieuw daglicht** vanuit de evoluties sindsdien. De jaarcijfers geven immers inzicht in de archeologienota’s en nota’s van een specifiek jaar, maar veel daarvan bevatten uitgesteld voor­onderzoek als maatregel. Pas na de uitvoering daarvan is geweten welke definitieve maatregel aan de orde is. Daarom kijken we terug op alle trajecten van archeologisch voor­onderzoek die intussen volledig afgerond zijn, en waarvan de definitieve maatregelen, kost en tijdsinvestering bekend zijn. Daar voegen we nu ook de eerste conclusies aan toe over trajecten die doorliepen in een opgraving.

9.2 EVOLUTIES

De eerste vaststelling van de **GGA-kaart** begin 2016 bevatte 1.750 gebieden, goed voor 184 km² (evarch23). Eind 2016 was dit al verdubbeld in aantal en steeg ook de oppervlakte met 30%. Sindsdien nam het **aantal elk jaar toe met zowat 15%, al vertraagt die aangroei voorlopig**. Bij het **oppervlak** is de aangroei sowieso minder snel: die lag eerdere jaren rond de **5% en kwam afgelopen jaar nog iets lager uit**. Dit komt doordat in de beginfase omvangrijke thematische pakketten met vaak uitgestrekte gebieden op de kaart kwamen. Voorbeelden hiervan zijn kunstmatige waterlopen, voormalige ontginningen, al het archeologische onderzoek uit de voorgaande tien jaar, enz. In

recentere jaren is de bron voor nieuwe gebieden vooral te zoeken in de archeologienota's, nota's en eindverslagen waaruit blijkt dat geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig is op een terrein. Die zijn groot in aantal, maar kleiner in oppervlak.

De **archeologische zones** startten begin 2016 met de 58 historische stadskernen (monitor47). De enige aanvulling sindsdien gebeurde in 2018. 12 bandkeramische nederzettingen en prehistorische sitecomplexen kregen toen het statuut, wat het totaal op 70 archeologische zones bracht. Dit cijfer bleef de voorbije jaren ongewijzigd. Qua oppervlak was er een toename van de initiële 6.207 hectare naar de huidige 9.535 hectare (monitor18). Dat is 0,7% van het Vlaamse grondgebied. De aangroei van dit instrument gebeurt thematisch en tegen een **laag tempo**.

Bij de invoering van het Onroerenderfgoeddecreet bestonden er al 24 beschermde archeologische zones (monitor16d). Die kregen automatisch het statuut van **beschermde archeologische site**, en vormden daarmee het startbestand onder de nieuwe regelgeving. De jaarlijkse aangroei sindsdien varieert, maar blijft erg **bescheiden**. 2017 vormde een uitschieter met negen nieuwe beschermde archeologische sites. Eind 2020 staat het totaal op 44. Dat is 83% meer dan bij de start van de vernieuwde regelgeving. Ook qua oppervlak is de jaarlijkse aangroei bescheiden (monitor20). Enkel het jaar 2017 zag een toename met 50%. In de andere jaren is dat minder dan 10%. Ten opzichte van de aanvang in 2016 groeide het beschermde oppervlak met 70%.

Nog voor het archeologische traject in werking trad, konden archeologen in 2015 al een **erkenning** aanvragen. Een van de randvoorwaarden voor de start van de vernieuwde archeologieprocedures was immers een voldoende groot aantal erkende archeologen. Begin 2016 waren 91 archeologen erkend, waarvan 16 rechtspersonen (evarch01). Tegen het einde van dat jaar waren dat al 23 rechtspersonen en 138 natuurlijke personen. Sindsdien steeg het aantal **rechtspersonen licht, tegen gemiddeld twee per jaar**. De meeste daarvan waren al actief als archeologisch bedrijf of instantie tijdens het Archeologiedecreet en bekwamen al bij de start van de vernieuwde regelgeving een erkenning om hun activiteiten voort te zetten. Recente erkenningen als rechtspersoon komen uit drie hoeken. Vooreerst bestaande ondernemingen die hun activiteiten uitbreidden, vervolgens nieuwe bedrijven opgericht door archeologen die voordien als werknemer aan de slag waren bij een ander archeologiebureau en tot slot bedrijven die toegang krijgen tot de markt via de nieuwe erkenning type 2. Bij de **natuurlijke personen** zien we na 2016 **elk jaar een toename met 10 tot 20%**. Daar gebeurt dus nog altijd een continue instroom van nieuwe archeologen in de sector. Op de eventuele uitstroom hebben we geen zicht, maar het aantal erkende archeologen dat actief die rol opneemt stijgt wel elk jaar.

Bij de erkende **metaaldetectoristen** kijken we enkel naar de detectoristen die geen erkende archeoloog zijn. Ook die erkenning kon men al aanvragen in 2015, al was het gebruik ervan nog niet toegelaten. Daardoor hadden al 553 vrijetijdsdetectoristen een erkenning begin 2016 (evarch03). Dat verdubbelde tegen het einde van dat jaar en nam sindsdien **elk jaar opnieuw toe met ongeveer 40 tot 50%**. Doordat dit cumulatief werkt, komen er intussen al meer dan 1.500 detectoristen per jaar bij en is de kaap van de 6.000 in zicht. Het aantal meldingen volgt echter het aantal detectoristen niet. Was er in 2016 een verhouding van 0,5 melding per detectorist, dan is dit intussen maar 0,3. Of omgekeerd: **één melding per twee detectoristen is intussen één melding per drie detectoristen**. In praktijk blijkt meer dan 90% van de detectoristen geen enkele melding te doen en ligt de mediaan bij degenen die dat wel doen intussen op drie meldingen per jaar.

Op het vlak van **archeologienota's** vallen vooral 2016 en 2017 op als uitzonderlijke jaren. 2016 was de start van het archeologietraject en begon pas in de helft van dat jaar. Het aantal archeologienota's ligt er logischerwijs dus aanzienlijk lager dan voor een heel jaar te verwachten is. 2017 was een uitschieter in de andere richting. De redenen daarvoor zijn enerzijds te zoeken in een wijziging van de regelgeving op het vlak van ruimtelijke ordening en anderzijds in de onervarenheid met de nieuwe archeologieregelgeving. Sindsdien stabiliseerde de situatie op **ongeveer 2.200 nieuwe archeologietrajecten per jaar**. Bij de nota's verliep de evolutie meer gestaag. Doordat er vaak een geruime tijd verloopt tussen een archeologienota en de daaropvolgende nota, zien we pas een jaar na de start van het vernieuwde traject de eerste nota's verschijnen. Na een snellere toename in 2018, vertraagde de aangroei in 2019 en 2020 tot ongeveer 19% op jaarbasis. Gelet op het aantal archeologienota's dat uitgesteld vooronderzoek als maatregel bevat, kunnen we verwachten dat 2021 naar een plateau zal evolueren.

Bij de **onderzoeksmethodes** valt op dat de erkende archeoloog meestal maar één enkele methode gebruikt bij een **archeologienota**. Dat is dan **bureauonderzoek**. Die tendens was al van bij het begin zo, maar werd nog sterker met de tijd. Dat is vooral het gevolg van het systematisch uitstellen van elke andere onderzoeksmethode die nog volgt na het bureauonderzoek. Zeker vanaf 2018 is die trend duidelijk. Bij de **nota's** valt op dat **sinds 2018 het aantal gebruikte onderzoeksmethodes binnen het vooronderzoek toeneemt**. Was in 2017 nog 74% van de nota's beperkt tot één onderzoeksmethode, meestal proefsleuvenonderzoek, dan daalde dit in 2019 naar 44%. In 2020 nam dat aandeel terug toe tot 53%. Ongeveer de helft van de nota's beperkt zich dus tot een enkele onderzoeksmethode. In een derde van de nota's hanteerde de erkende archeoloog twee methodes en in 15 procent zelfs meer dan twee. Dat laatste aandeel nam in 2020 terug af ten opzichte van 2019. We zien vooral een **toegenomen gebruik van landschappelijk bodemonderzoek en archeologisch booronderzoek**, die voornamelijk in combinatie met proefsleuvenonderzoek voorkomen.

Op het vlak van **tijdsinvestering** blijven de archeologienota's doorheen de tijd **quasi constant** op vijf werkdagen. De mediaanwaarde van de tijdsinvestering bij de nota's daalde de laatste jaren van zeven naar zes werkdagen. De iets langere tijdsduur bij de nota's hangt samen met de meer tijdsintensieve onderzoeksmethodes waar die zich op baseren. Voor de duurtijd bij opgravingen valt voorlopig enkel iets te zeggen over de fase van het veldwerk. Daar merken we dat die het laatste jaar bijna halveerde ten opzichte van de twee voorgaande jaren. Het werkjaar 2021 zal duidelijk maken hoe deze tendens verder evolueert.

Qua **kostprijs** zien we bij de **archeologienota's een gestage daling vanaf 2017**. Zo kende de mediaanprijs op drie jaar tijd een afname van maar liefst een derde. Dat is deels te verklaren door het vaker uitstellen van onderzoeksmethodes die verder gaan dan bureauonderzoek en die meer tijd vergen (verschuiving van een deel van de tijdsinvestering naar de nota). Anderzijds speelt hier de **marktwerking**, wat vooral voor de laatste twee jaar het geval is. Bij de **nota's** ligt de mediaankost **al vier jaar stabiel** op 5.000 euro. Als we ook rekening houden met inflatie en gestegen prijsindexen, betekent die stabiele kostprijs eigenlijk zelfs een relatieve daling. Qua **totaalkost voor het vooronderzoek** zijn 2016 en 2017 uitzonderlijk: het eerste jaar omdat het maar een half jaar was en het tweede jaar door het uitzonderlijk grote volume. De laatste twee jaren zien we een afvlakking, waarbij de totale kost van het vooronderzoek uitkomt **tussen 11 en 12,5 miljoen euro**. Binnen die globale kost staan telkens een beperkt aantal uitzonderlijke projecten voor een gezamenlijke kost van 0,5 tot 1 miljoen euro. Voor kostprijseffecten van opgravingen is het nog te vroeg om al evoluties

te zien over meerdere jaren. 2020 is immers het eerste (en voorlopig enige) jaar waarvoor voldoende gegevens beschikbaar zijn.

9.3 RETROACTIEF

Elk jaar kijken we naar de onderzoeksmethoden, kosten en tijdsinvestering die de erkende archeologen aanwendden. Maar veel van die zaken, met name bij het uitgesteld vooronderzoek en de opgravingen, horen bij een traject dat eerder al opstartte. Daarom combineren we nu archeologienota's, nota's, archeologierapporten en -waar mogelijk- eindverslagen. Op die manier kunnen we **uitspraken doen over volledig afgeronde onderzoekstrajecten**. Enerzijds zijn dat archeologienota's waar het nodige onderzoek al volledig gebeurde voorafgaand aan de vergunningsaanvraag, anderzijds combinaties van archeologienota's met de daaropvolgende nota en archeologierapport of eindverslag.

In totaal hebben we intussen **ruim 7.500 afgeronde trajecten van vooronderzoek. Voor opgravingen bij vergunningsplichtige ingrepen zijn 562 trajecten beëindigd wat betreft het veldwerk. 249 van dergelijke projecten mondden al uit in een eindverslag en zijn daarmee afgerond**. In die gevallen combineren we gegevens over de aanvang van het veldwerk, de afronding daarvan en -waar voorhanden- de indiening van het eindverslag met de archeologienota's en nota's die tot de opgraving leidden.

Kijken we naar de **onderzoeksmethodes** die erkende archeologen toepasten bij afgeronde trajecten van vooronderzoek, dan zien we dat zelfstandig bureauonderzoek, zonder daaropvolgende andere methode, het meest frequent is (LTanalyse7). In **57% van de trajecten stopt het verhaal na het bureauonderzoek**. Veelal omdat dit uitwijst dat er weinig impact is van de geplande werken of dat een behoud in situ mogelijk is. Soms is direct duidelijk dat een opgraving aan de orde is en kan de archeoloog daar al een aanpak voor bepalen. Op plaats twee staat de combinatie van bureauonderzoek met **proefsleuven of proefputten**. Die zijn goed voor **18%** van de afgeronde trajecten. In deze gevallen geeft het proefsleuvenonderzoek uitsluitsel over de aanwezigheid en aard van een sporensite. In **10%** van de afgeronde trajecten kan de archeoloog een definitieve uitspraak doen na een combinatie van bureauonderzoek met **landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuven**. Op de vierde plaats eindigt het vooronderzoek na een combinatie van bureauonderzoek en **landschappelijk bodemonderzoek (9%)**. In die gevallen duiden de bodemomstandigheden aan dat er geen site aanwezig is, of blijkt dat een eventuele site voldoende beschermd is tegen de impact van de bouwwerken. De uitgebreide combinatie van bureauonderzoek, landschappelijk bodemonderzoek, archeologische boringen en proefsleuvenonderzoek is goed voor 3% van de afgeronde trajecten. In die kleine groep uitgebreidere trajecten blijkt op basis van het landschappelijk bodemonderzoek dat er potentieel is op prehistorische artefactensites. Het archeologisch booronderzoek gaat dan na of die daadwerkelijk aanwezig zijn terwijl het proefsleuvenonderzoek zich richt op sporensites. Bij deze verhoudingen moet men in het achterhoofd houden dat die **continu wijzigen**, naarmate er meer vooronderzoekstrajecten voltooiing kennen.

Bij de **maatregelen** van afgeronde vooronderzoekstrajecten blijkt dat de grote meerderheid, namelijk **85%, besluit dat geen verdere maatregelen nodig zijn** (LTanalyse1). **13% besluit tot een opgraving**, al hoeft die niet over het gehele gebied te beslaan (combinatie met behoud in situ). Louter behoud in situ en verdere verwerking van het verzamelde materiaal uit het vooronderzoek landen op respectievelijk 1,0% en 0,7%. Het is duidelijk dat in onze Vlaamse ruimtelijke ordening voorlopig

weinig ruimte bestaat voor het fysieke behoud van archeologische sites. Kijken we naar de evolutie van de maatregelen in de afgeronde trajecten over vier jaar, dan zien we dat het aandeel opgraving niet significant varieert. Enkel voor het laatste jaar zien we een lager aandeel opgraving, wat komt doordat daar relatief gezien nog veel meer uitgestelde vooronderzoeken wachten op uitvoering. Naarmate meer trajecten afronding krijgen, kan het aandeel opgraving dus nog eingszins toenemen, maar we verwachten dat de grootteorde gelijk zal blijven.

Op **tijdsvlak** zien we dat de meest voorkomende groep vooronderzoekstrajecten **vijf werkdagen** in beslag neemt (LTanalyse3). De mediaan bedraagt zeven werkdagen. Dat komt door het grote aantal dat zich beperkt tot bureauonderzoek, waarbij de tijdsinvestering globaal op vijf dagen ligt. **Eens de kaap van de 20 werkdagen gepasseerd, zijn de aantallen erg laag.** Anders gezegd: bij de afgeronde vooronderzoeken nam de groep die zich beperkt tot bureauonderzoek veelal maximaal vijf werkdagen in beslag en vergden degene waar meer onderzoek gebeurde slechts bij uitzondering meer dan 20 werkdagen.

Bij de **kosten** zien we dat de **mediaan van de afgeronde trajecten van vooronderzoek op 3.000 euro** ligt (LTanalyse5). **De vooronderzoeken die meer dan 10.000 euro kosten zijn eerder uitzonderlijk.** Dat heeft te maken met de link die we eerder legden tussen kostprijs en de gehanteerde onderzoeksmethoden. Blijft het vooronderzoek beperkt tot bureauonderzoek, dan ligt de mediaankost op 2.400 euro, over alle afgeronde trajecten van de afgelopen vier jaar heen. Door zijn grote aantal is deze groep sturend voor de globale mediaanprijs. Komt er landschappelijk bodemonderzoek bij het bureauonderzoek, dan stijgt de kost tot 4.000 euro. Bij de combinatie van bureauonderzoek en proefsleuvenonderzoek is die 7.300 euro en met landschappelijk bodemonderzoek daarbovenop neemt de prijs toe tot 8.200 euro. Daaruit blijkt dat de extra kost van dergelijk onderzoek op ongeveer 1.000-1.500 euro ligt. De duurste combinatie is het hele spectrum van bureauonderzoek over landschappelijk bodemonderzoek en archeologisch booronderzoek tot proefsleuven. Daar ligt de mediaanprijs op 11.000 euro.

Een steeds weerkerende vraag gaat over de uitgestelde vooronderzoeken waar nog geen resultaat van bekend is. In de archeologienota is dan opgenomen dat nog een uitgesteld vooronderzoek moet volgen, maar een nota over dat onderzoek ontbreekt vooralsnog, soms lange tijd na de archeologienota. Eerder zagen we al dat het vaak tot ruim een jaar duurt voordat die nota er is. Kijken we dan naar de huidige stand van zaken voor de afgelopen jaren, dan zien we dat **van alle uitgestelde vooronderzoeken die in 2016 als maatregel voorkwamen, intussen al 61% is afgerond** (LTanalyse4). **Voor 2017 is dat 57%, voor 2018 gaat het om 52% en 2019 komt op 39%.** Voor 2020 is nog maar bij 10% van de archeologienota's die een uitgesteld vooronderzoek vooropstelden intussen een nota voorhanden. Dat laatste is normaal, gelet op de mediaantermijn van meer dan een jaar tussen de melding van beide documenten. We merken intussen de rode draad in deze evolutie. In hetzelfde jaar ("x") komt al 10% van de nota's binnen. Een jaar later (x+1) loopt dit op tot ongeveer 35 tot 40%, en na twee jaar (x+2) stijgt dit door naar 50%. Drie jaar na datum (x+3) ligt het aandeel op 55-60%. Vanaf het vierde jaar (x+4) is er nauwelijks nog een toename en stokt het aandeel opgeleverde nota's net boven de 60%.

In aanvulling op het beeld bij de vooronderzoeken kijken we ook naar trajecten waarvan de **opgraving** startte of intussen zelfs afgerond is. In totaal zijn er ongeveer **650 trajecten van vooronderzoek waarvan de opgraving al aanving.** Dat aantal neemt elk jaar toe: van 51 gestarte opgravingen in 2017 naar 226 in 2020. Over de vier jaren samen besloten 986 archeologienota's en nota's dat een opgraving aan de orde was. Daarvan is intussen **zowat twee derde effectief van start**

gegaan. Nogmaals, dit zijn enkel de opgravingen die volgen uit een archeologienota of nota, en niet de opgravingen bij toevalsvondsten of in het kader van wetenschappelijke vraagstellingen.

Van deze opgravingen zijn er intussen ook **562 waarvan het veldwerk is beëindigd** (LTanalyse9). Van trajecten die startten in **2016** en waar uiteindelijk een opgraving nodig bleek (al kan die beslissing de jaren nadien vallen in het kader van de nota), is **74% intussen al klaar qua veldwerk**. Dat is drie kwart. Voor trajecten die begonnen in 2017 is dat vergelijkbaar met 72%. Bij de recentere startjaren liggen de aandelen lager: 65% voor projecten uit 2018 en 42% uit 2019. Het is duidelijk dat in veel van de trajecten het veldwerk van de opgraving pas is afgerond in het derde kalenderjaar na de initiële start van het vooronderzoek. De toekomst moet nog uitwijzen of dit aandeel verder doorstijgt dan wel stabiel blijft. Dat laatste zou vragen oproepen over de redenen waarom verplichte opgravingen uitblijven. We zien in elk geval opnieuw een dubbel effect: enerzijds de graduele uitrol van het vernieuwde archeologische traject en anderzijds de lange doorlooptijd van dergelijke trajecten als gevolg van de vergunnings- en bouwprocessen. Van de 650 gestarte opgravingen mondden er intussen ook al **247 uit in een eindverslag. Dat is 38,3%.**

Wat de **doorlooptijd** betreft, ligt de mediaan voor het volledige traject, vanaf het melden van de initiële archeologienota tot en met het indienen van het eindverslag, op 887 kalenderdagen (LTanalyse8). Dat is **iets minder dan tweeënhalf jaar**. De spreiding vertoont een normale verdeling en ligt voornamelijk tussen 675 en 1150 dagen (een jaar en tien maanden tot drie jaar en twee maanden). De cijfers over de eindverslagen uit 2020 illustreren dit beeld. Daarvoor gingen we namelijk na in welk jaar het traject initieel startte met een archeologienota (analyse35). Bij 18,5% ervan was het startjaar 2016. Het merendeel, namelijk 46,6%, begon in 2017 en 21,9% in 2018. 9,6% en 3,4% van de eindverslagen uit 2020 is het resultaat van een archeologienota uit het jaar ervoor of het jaar zelf. Die laatste zijn veelal eindverslagen van werfbegeleidingen met beperkte resultaten of kleinschalige opgravingen.

Binnen die ganse doorlooptijd kunnen we een aantal **deelfasen** onderscheiden.

De eerste loopt vanaf de melding van de initiële archeologienota tot aan het melden van de eventuele daaropvolgende nota, na het aanvragen of verkrijgen van de omgevingsvergunning en de uitvoering van het uitgestelde vooronderzoek (LTanalyse2). Die mediaan bedraagt bij die deeltermijn 379 dagen (**ongeveer één jaar**, LTanalyse8). Het tijdsverloop tussen archeologienota en nota staat grotendeels los van het archeologische verhaal, maar is vooral het gevolg van het ontwikkelingsproces: de vergunningsprocedure en de voorbereiding van de realisatie (terreinaankoop, budgettering, plannings, aanstelling aannemers, enz.).

De tijdsduur tussen het indienen van de nota en de effectieve start van het veldwerk komt op 112 dagen mediaanwaarde. Dit suggereert dat er **tussen de aktename van de nota (melden + 15 dagen) en de start van het veldwerk van de opgraving nog ongeveer 97 dagen zou verlopen, wat neerkomt op zowat drie maanden. Een kwart is echter al gestart binnen de 27 dagen na aktename (net geen vier weken).** Het contrast tussen de mediaan van 97 dagen en het gemiddelde van 210 illustreert de ruime spreiding van de individuele waarden. De tijd tussen de beslissing dat een opgraving aan de orde is en de effectieve start daarvan kan namelijk erg variëren, afhankelijk van de concrete situatie. Een deel van die termijn gaat naar het aanbesteden van de opgraving en de logistieke voorbereiding. Maar factoren als grondverwerving, aanbesteding van de bouwwerken, sloop, administratieve procedures en dergelijke meer spelen een veel zwaarwichtigere rol.

Het **veldwerk** zelf duurt 18 kalenderdagen (mediaan), **ruim tweeënhalve week**. De spreiding is redelijk klein, maar er zijn een aantal uitzonderingen die aanzienlijk langer duren. Het gemiddelde ligt daardoor op 62 kalenderdagen. **Drie kwart** van alle opgravingen is qua veldwerk afgerond op 60 dagen of minder, dus **maximaal twee maanden**. De duurtijd van het veldwerk kan samenhangen met de omvang van de opgraving zelf en de aard van de opgegraven site, maar evengoed met de manier waarop die is ingepland in de bouwwerkzaamheden.

De doorlooptijd die de archeologen besteden aan de laatste deelfase, namelijk de **verwerking van de veldresultaten en de rapportering** (eindverslag), komt op een mediaanwaarde van 406 dagen (ongeveer **een jaar en een maand**). De spreiding verloopt voornamelijk tussen zes maanden en een jaar en tien maanden. Dit tijdsverloop heeft geen impact op de bouwwerken: die starten immers al wanneer het veldwerk van de opgraving voltooid is. Bovendien is de archeoloog tijdens die periode niet continu aan de slag met het onderzoek: zo moet hij wachten op laboresultaten en werk van specialisten.

Een opgraving komt uiteraard voort uit een traject van vooronderzoek. We gingen na voor alle opgravingen met afgerond veldwerk welke methodes de archeoloog gebruikte bij het vooronderzoek dat daaraan voorafging (analyse37). Of anders gesteld: welk traject van vooronderzoek leidde tot de opgraving? In de meeste gevallen, met name 39,7%, bleek dit een combinatie van bureauonderzoek en proefsleuven te zijn. Kort daarna, met 26,2%, volgt louter bureauonderzoek. Dat komt bijvoorbeeld voor wanneer de archeoloog kan verder bouwen op eerder onderzoek in het verleden, of in aanloop naar werfbegeleidingen waar verder vooronderzoek niet mogelijk is. De combinatie van bureauonderzoek, landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuvenonderzoek gaat schuil achter 19,7% van de eindverslagen en 10,8% combineerde bureauonderzoek met enkel landschappelijk bodemonderzoek. Alle andere combinaties samen staan voor 10,9%.

Voor de trajecten waar ook het eindverslag al beschikbaar is, gingen we de totale kostprijs na (LTanalyse10). Zodus: wat is de **kost van een volledig archeologisch traject**, van initiële archeologienota, over eventuele nota, tot en met eindverslag? De helft van die trajecten kost minder dan **31.128 euro**, en een bijkomend kwart loopt op tot maximaal 52.113 euro. Bij trajecten waar de opgraving direct volgde op een archeologienota, dus **zonder uitgesteld vooronderzoek, liggen de kosten aanzienlijk lager**. Dit zijn vaker kleinschalige opgravingen, bv. in archeologische zones of in de vorm van een werfbegeleiding. Het aandeel van de opgraving binnen de totaalkost van een integraal traject is meestal hoger dan 60%. Anders gezegd: **de gevallen waarin het vooronderzoek even duur of zelfs duurder was dan de opgraving zijn eerder uitzonderlijk**.

Als afsluiter bij de meerjareneffecten, gaan we in op **beroepen tegen omgevingsvergunningen** die het agentschap Onroerend Erfgoed instelde wanneer er geen correcte toepassing was van de archeologieregelgeving (LTanalyse11). Sinds 2017 deed het agentschap dat bij 46 vergunningen. Het gaat om een tiental dossiers per jaar, hoewel 2020 daar bovenuit steekt. Als voornaamste reden om in beroep te gaan, geldt het **niet opnemen van een voorwaarde** in de vergunning (80,4%). De regelgeving verplicht de vergunningverlener daar namelijk toe, om op die manier het archeologische traject te verankeren in het proces van de ruimtelijke ordening. Het **ontbreken van een archeologienota** was de tweede voornaamste aanleiding (10,9%). Daarnaast bleken archeologienota's niet afgestemd op het project in kwestie (6,5%) of was de vereiste aktenaamde er nog niet op het moment van vergunningverlening (2,2%).

Het gros van de beroepen gebeurde bij de **provinciale deputatie** (82,6%). In mindere mate was de beroepsinstantie de Vlaamse regering (13,0%) of de Raad voor Vergunningenbetwistingen (4,3%). Dat hangt samen met de procedures uit de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening.

In **37%** van de gevallen **volgde de beroepsinstantie** de motivering van het agentschap. Ze voegt dan veelal de voorwaarde toe aan de verleende vergunning. 8,7% van de beroepen kwam zonder voorwerp te vallen, doordat de initiatiefnemer zelf zijn vergunningsaanvraag introk. In 4,3% van de dossiers willigde de beroepsinstantie het beroep niet in. Dat kwam door procedurefouten. 1 dossier is momenteel nog hangende. Maar in **47,8%** van de dossiers **trok het agentschap zelf het beroep in**, nog voor er een uitspraak was.

Om vertraging voor initiatiefnemers te beperken, streeft Onroerend Erfgoed namelijk naar een **oplossing in overleg**. Zo is een dading mogelijk waarbij de initiatiefnemer het engagement opneemt om het nodige onderzoek te laten uitvoeren, op straffe van een schadevergoeding. Dat gebeurde in 68,2% van de ingetrokken beroepen. In 22,7% van de gevallen voerde de initiatiefnemer spontaan het nodige vooronderzoek uit. In 1 geval leverde de vergunningverlener een aangepaste vergunning af, en in een laatste geval kon de initiatiefnemer zelf afdoende aantonen dat de werken geen schadelijke bodemingreep veroorzaakten.

Daarnaast sloot het agentschap nog negen bijkomende dadingen met initiatiefnemers om de correcte uitvoering van de archeologieregelgeving te garanderen, zonder een beroepsprocedure op te starten.

EVALUATIE ARCHEOLOGIE 2020

Bijlage 1 / Indicatoren

INHOUD

MONITOR 16D: BESCHERMDE ARCHEOLOGISCHE SITES.....	6
MONITOR 24: PROSPECTIES MET INGREEP IN DE BODEM (ARCHEOLOGIEDECREET)	8
MONITOR 25: VERGUNDE ARCHEOLOGISCHE OPGRAVINGEN (ARCHEOLOGIEDECREET)	10
MONITOR 40: AANTAL TOEVALSVONDSTEN	12
MONITOR 66: ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN.....	14
MONITOR 67: ERKENDE INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENSTEN	16
MONITOR 68: ERKENDE ONROERENDERFGOEDDEPOTS.....	18
EVARCH 01 – 02: ERKENDE ARCHEOLOGEN	20
EVARCH 03 – 04: ERKENDE METAALDETECTORISTEN	23
EVARCH 05: MELDINGEN DOOR METAALDETECTORISTEN	25
EVARCH 08 – 09: EVALUATIE ERKENNINGEN.....	26
EVARCH 10 – 11: SCHORSING VAN ERKENNINGEN	28
EVARCH 12: TOEVALSVONDSTEN DIE LEIDEN TOT ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK.....	30
EVARCH 13: TERMIJN TUSSEN DE MELDING VAN TOEVALSVONDSTEN EN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK	32
EVARCH 16: VOORNEMEN OM EEN ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE BUITEN VLAANDEREN TE VERPLAATSEN.....	34
EVARCH 17: GEMELDE ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S	35
EVARCH 19: ARCHEOLOGIENOTA'S OF NOTA'S BINNEN EEN ARCHEOLOGISCHE ZONE OF SITE	37
EVARCH 21: OPPERVLAKTE ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S BINNEN EEN ARCHEOLOGISCHE ZONE OF SITE	39
EVARCH 23: OPPERVLAKTE GGA.....	41
EVARCH 25: STATUUT INITIATIEFNEMER ARCHEOLOGISCH TRAJECT	43
EVARCH 26: REDENEN VOOR UITGESTELD TRAJECT.....	44
EVARCH 27 – 28 – 29: TOELATINGEN ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	46
EVARCH 30 – 31 – 39: BEROEPEN	48
EVARCH 32: ARCHEOLOGIERAPPORTEN.....	50
EVARCH 33 -34: OPPERVLAKTE OPGEGRAVEN GEBIEDEN.....	52
EVARCH 35 – 36: EINDVERSLAGEN	53
EVARCH 37 – 38: TOELATINGEN ONDERZOEK MET HET OOG OP WETENSCHAPPELIJKE VRAAGSTELLINGEN	55
EVARCH 43: OPGESTARTE VOORONDERZOEKEN MET INGREEP IN DE BODEM.....	57
EVARCH 44: OPGESTARTE OPGRAVINGEN	59
EVARCH 46: WERKDAGEN VOOR BEKOMEN (ARCHEOLOGIE)NOTA	61

//

EVARCH 48: WERKDAGEN ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING	63
EVARCH 51: GOEDGEKEURDE MAATREGELEN VOORONDERZOEK.....	64
EVARCH 52: FINANCIËLE IMPLICATIES ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK	66
EVARCH 53: BUITENSPORIGE OPGRAVINGSKOSTEN	69
EVARCH 54: BEDRAG BUITENSPORIGE OPGRAVINGSKOSTEN	70
EVARCH 55: KOSTPRIJS ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK NA TOEVALSVONDST	72
EVARCH 56: BEDRAG SCHADEVERGOEDINGSPLICHT TOEVALSVONDSTEN	74
EVARCH 57: ARCHEOLOGISCHE SOLIDARITEITSFONDSEN	76
EVARCH 58: BEDRAG VOOR SUBSIDIËRING ARCHEOLOGISCHE SOLIDARITEITSFONDSEN	77
EVARCH 59: ARCHEOLOGIENOTA'S BEPERKTE SAMENSTELLING	78
EVARCH 60: REDENEN BEPERKTE SAMENSTELLING.....	80
EVARCH 61: VASTGESTELDE INVENTARIS ARCHEOLOGISCHE ZONES.....	82
EVARCH 62: OPPERVLAKTE VASTGESTELDE INVENTARIS ARCHEOLOGISCHE ZONES.....	84
EVARCH 63: OPPERVLAKTE ARCHEOLOGISCHE SITES	85
EVARCH 64: AANTAL PREMIES TOEGEKEND VOOR ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	86
EVARCH 65: BEDRAG VASTGELEGD VOOR PREMIES ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	87

MONITOR 16D: BESCHERMDE ARCHEOLOGISCHE SITES

Indicator	Aantal definitief beschermde archeologische sites per jaar
Indicatornummer	monitor 16d
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal definitieve beschermingen
Meetmethode	Query op de beschermingsdatabank

Omschrijving

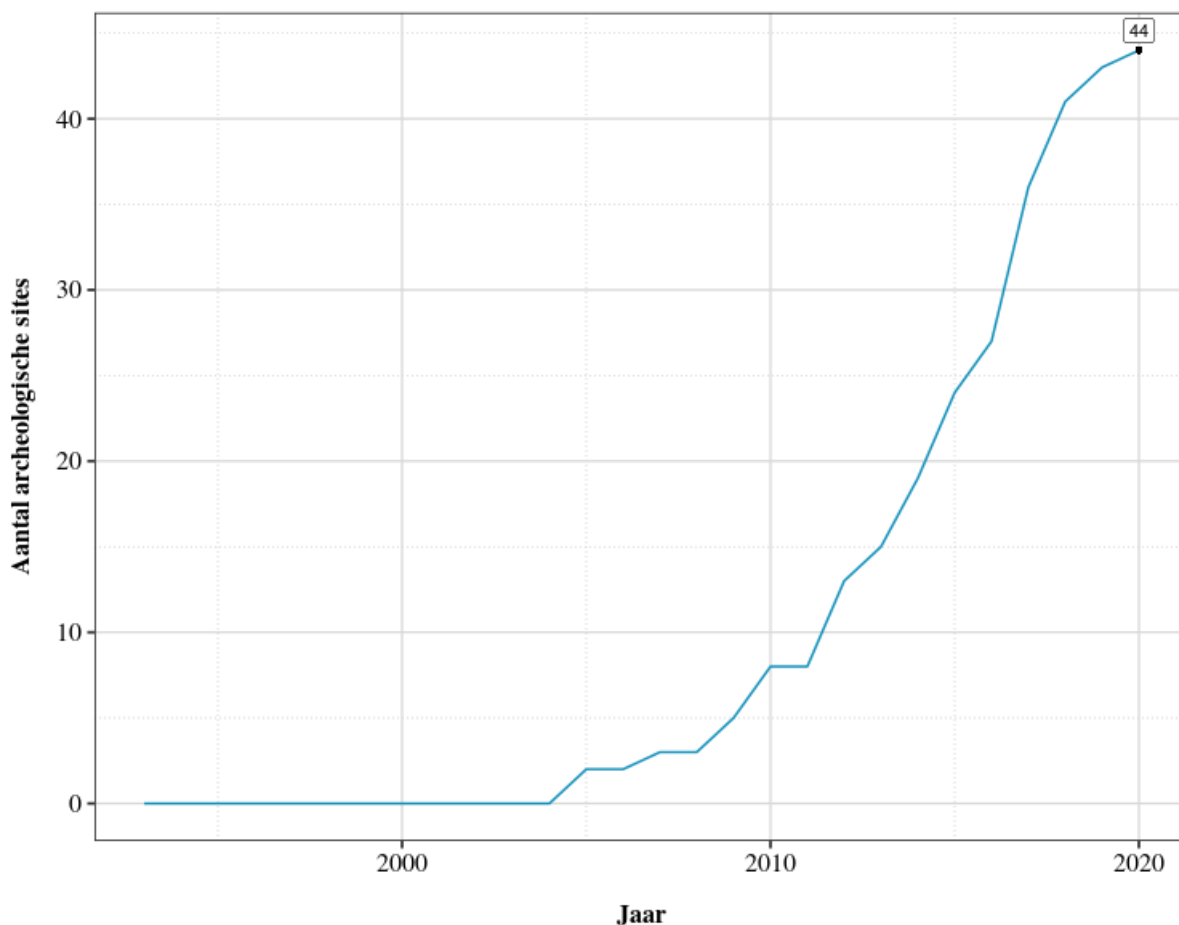
De beschermde archeologische site is de opvolger van wat voor 2015 werd beschermd als archeologische zone of archeologisch monument. De rechtsgevolgen van de beschermde archeologische sites zijn decretaal ook van toepassing op de vroeger beschermde archeologische zones. In het Onroerenderfgoeddecreet is er sprake van een wijziging in definitie in vergelijking met het Archeologiedecreet. Bij de beschermde archeologische zone in het Archeologiedecreet moest er de mogelijke aanwezigheid zijn van archeologische resten. Om een archeologische site te beschermen volgens het Onroerenderfgoeddecreet moet er evenwel zekerheid zijn over die aanwezigheid, bijvoorbeeld door onderzoek dat er is uitgevoerd. De archeologische zone in de vroegere betekenis is in het kader van het Onroerenderfgoeddecreet geworden tot de vastgestelde inventaris van archeologische zones, met andere rechtsgevolgen. Terreinen beschermd als archeologische zone in toepassing van het Archeologiedecreet kregen bij de invoering van het Onroerenderfgoeddecreet automatisch het statuut beschermde archeologische site.

Op het einde van elk jaar wordt het aantal definitief beschermde archeologische sites geteld. Tegelijk tonen we de evolutie van beschermde archeologische sites doorheen de tijd.

Grafische voorstelling

Evolutie van definitief beschermde archeologische sites

Toelichting

In 2020 beschermde de minister één archeologische site definitief, wat het totale aantal op 31 december 2020 op 44 brengt. Het gaat om het Urnengrafveld van de Dorperheide in Bocholt (Limburg).

Het is wettelijk mogelijk om archeologische sites te beschermen sinds 1993. De eerste beschermde archeologische sites dateren van 2005. Deze sites zijn initieel beschermd als archeologische zone onder het Archeologiedecreet, maar het Onroerenderfgoeddecreet stelt deze oude beschermingen gelijk met een beschermde archeologische site. Voorbeelden hiervan zijn de archeologische sporen van de Chartreuse in Brugge en het kasteel en de dorpskern van Middelburg. Sinds 2005 is het aantal beschermde archeologische sites geleidelijk aan toegenomen.

MONITOR 24: PROSPECTIES MET INGREEP IN DE BODEM (ARCHEOLOGIEDECREET)

Indicator	Aantal toegekende vergunningen voor prospecties met ingreep in de bodem
Indicatornummer	monitor 24
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal vergunningen
Meetmethode	Telling van vergunningen

Omschrijving

Sinds 2016 bepaalt het Onroerendergoeddecreet bij welke stedenbouwkundige handelingen een archeologisch onderzoek verplicht is en regelt het de toelatingen daarvoor. Voor stedenbouwkundige handelingen waarvoor de vergunningsaanvraag gebeurde voor de invoering van het Onroerendergoeddecreet kan echter nog steeds het Archeologiedecreet van 1993 gelden. Dat bepaalt dat alle archeologische opgravingen, archeologische prospecties met ingreep in de bodem en alle graafwerken met de bedoeling archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen vergunningsplichtig zijn. Hierdoor verleent het agentschap Onroerend Erfgoed nog steeds vergunningen voor wat in het Archeologiedecreet een “prospectie met ingreep in de bodem” heet.

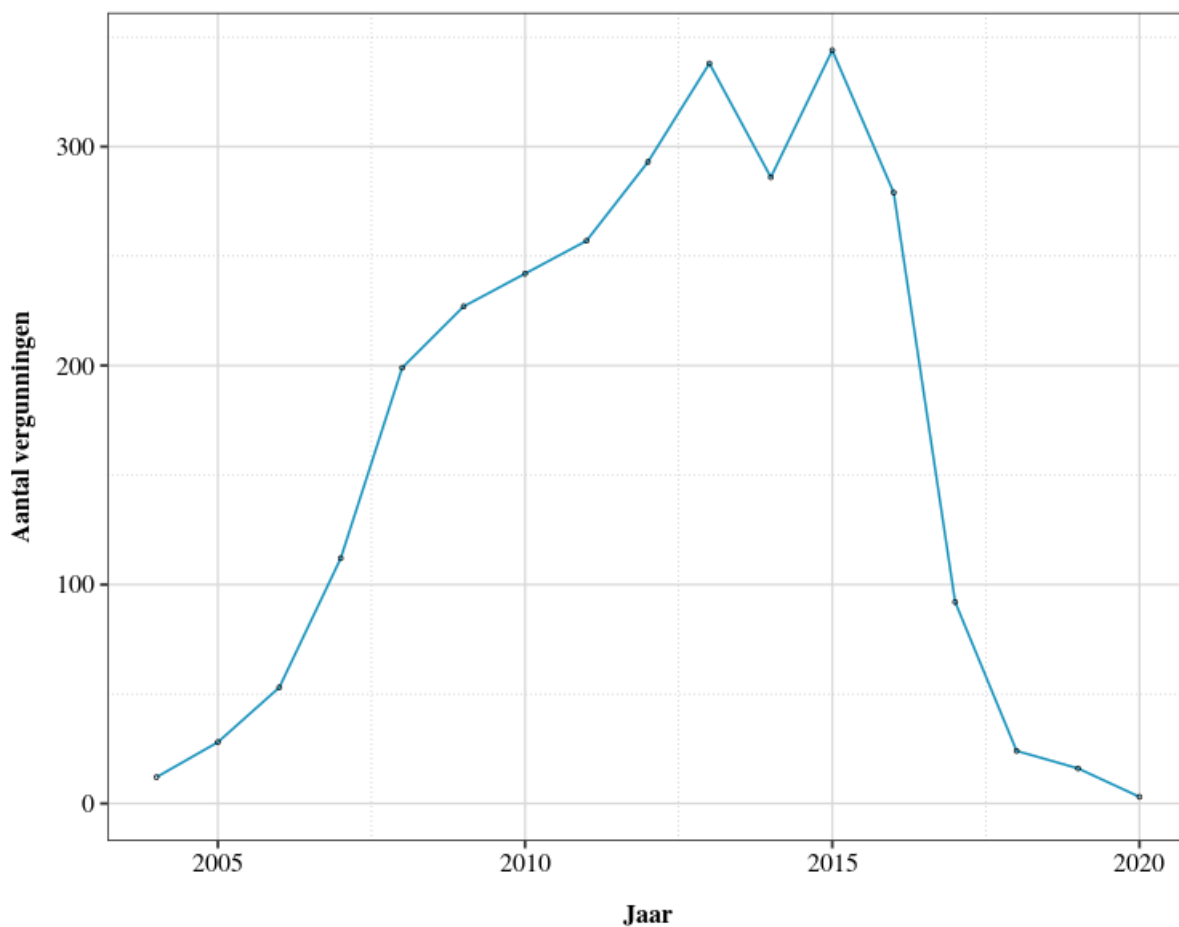
Deze indicator bevat het aantal vergunningen voor archeologische prospecties met ingreep in de bodem die het agentschap Onroerend Erfgoed verleende vanaf 1 januari tot en met 31 december van een gegeven kalenderjaar.

Noot: Vergunningen voor prospecties met ingreep in de bodem zullen stelselmatig uitdoven wanneer de toepassing van het Archeologiedecreet tot een einde komt. Een prospectie uit het Archeologiedecreet is vergelijkbaar met een archeologisch vooronderzoek zoals dit is opgenomen in het Onroerendergoeddecreet en de Code van Goede Praktijk.

Grafische voorstelling

Aantal vergunde prospecties met ingreep in de bodem

Toelichting

In 2020 reikte het agentschap Onroerend Erfgoed drie vergunningen uit voor archeologische prospecties met ingreep in de bodem. Dit is een daling van 13 tegenover 2019.

Als gevolg van het Onroerenderfgoeddecreet, waarvan het hoofdstuk archeologie sinds 1 april 2016 in werking is getreden, dooft dit instrument geleidelijk uit.

MONITOR 25: VERGUNDE ARCHEOLOGISCHE OPGRAVINGEN (ARCHEOLOGIEDECREET)

Indicator	Aantal vergunde archeologische opgravingen conform het Archeologiedecreet
Indicatornummer	monitor 25
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal vergunningen voor opgravingen
Meetmethode	Telling van vergunningen

Omschrijving

Sinds 2016 bepaalt het Onroerendergoeddecreet bij welke stedenbouwkundige handelingen een archeologisch onderzoek verplicht is en regelt het de toelatingen daarvoor. Voor stedenbouwkundige handelingen waarvoor de vergunningsaanvraag gebeurde voor de invoering van het Onroerendergoeddecreet kan echter nog steeds het Archeologiedecreet van 1993 gelden. Dat bepaalt dat alle archeologische opgravingen, archeologische prospecties met ingreep in de bodem en alle graafwerken met de bedoeling archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen vergunningsplichtig zijn. Hierdoor verleent het agentschap Onroerend Erfgoed nog steeds vergunningen voor wat in het Archeologiedecreet een “opgraving” wordt genoemd.

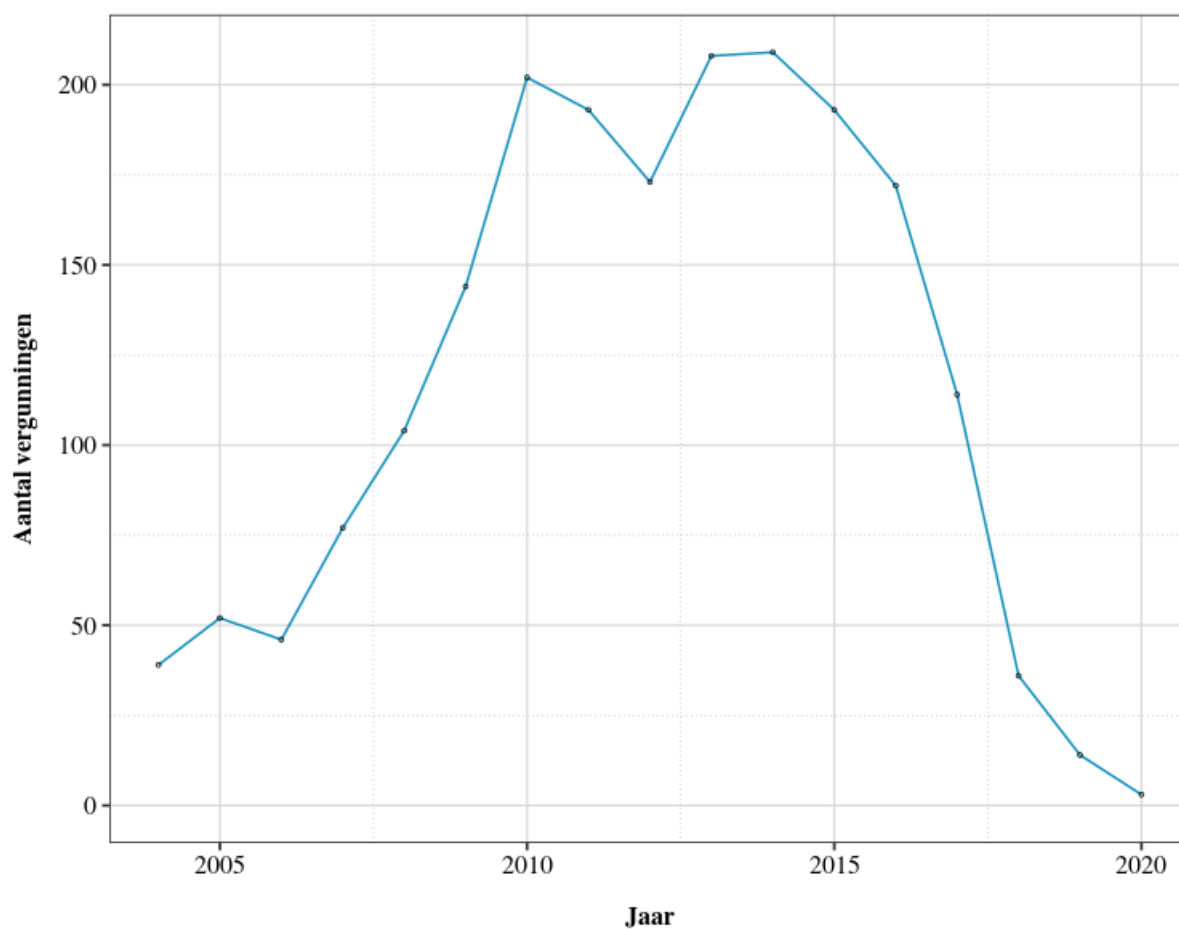
Noot: Vergunningen voor archeologische opgravingen zullen stelselmatig uitdoven wanneer de toepassing van het Archeologiedecreet tot een einde komt. Nieuwe archeologische opgravingen worden sinds het Onroerendergoeddecreet toegelaten via een archeologienota, nota of toelating voor opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

Deze indicator telt het aantal vergunningen voor archeologische opgravingen dat het agentschap Onroerend Erfgoed verleende conform het Archeologiedecreet vanaf 1 januari tot en met 31 december van een gegeven kalenderjaar.

Grafische voorstelling

Aantal vergunde archeologische opgravingen

Toelichting

In 2020 kende het agentschap Onroerend Erfgoed drie vergunningen toe voor archeologische opgravingen conform het Archeologiedecreet van 1993. Dit is een daling van 11 tegenover 2019 toen het agentschap hier 14 vergunningen voor uitreikte.

Als gevolg van het Onroerenderfgoeddecreet, waarvan het hoofdstuk archeologie sinds 1 april 2016 volledig in werking is getreden, dooft dit instrument geleidelijk uit.

MONITOR 40: AANTAL TOEVALSVONDSTEN

Indicator	Aantal meldingen van toevalsvondsten binnen en buiten archeologische zones
Indicatornummer	monitor 40
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal toevalsvondsten
Meetmethode	Telling van het aantal toevalsvondsten gemeld via het meldingsformulier toevalsvondsten

Omschrijving

Soms valt het voor dat men een archeologische site of archeologische artefacten aantreft tijdens bouwwerken waarbij voorafgaand geen archeologisch onderzoek was uitgevoerd. Dat kan gebeuren wanneer een project vrijgesteld is van de opmaak van een archeologienota, of de archeologienota geen verdere maatregelen bepaald. De vinder is dan verplicht om de vondst binnen 3 dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en ze tijdelijk ongemoeid te laten. Dit is de zogenaamde toevalsvondst. Hierbij is geen sprake van intentioneel zoeken naar archeologische artefacten (zoals bijvoorbeeld bij metaaldetectie of veldkartering het geval is).

De indicator meet het aantal toevalsvondsten waarbij aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- de vindplaats bevindt zich binnen de grenzen van het Vlaamse Gewest;
- de vondst gebeurt niet tijdens vergund archeologisch onderzoek;
- de vondst gebeurt niet bij het voorbedacht zoeken naar archeologische artefacten of sites (metaaldetectie, veldkartering, ...).

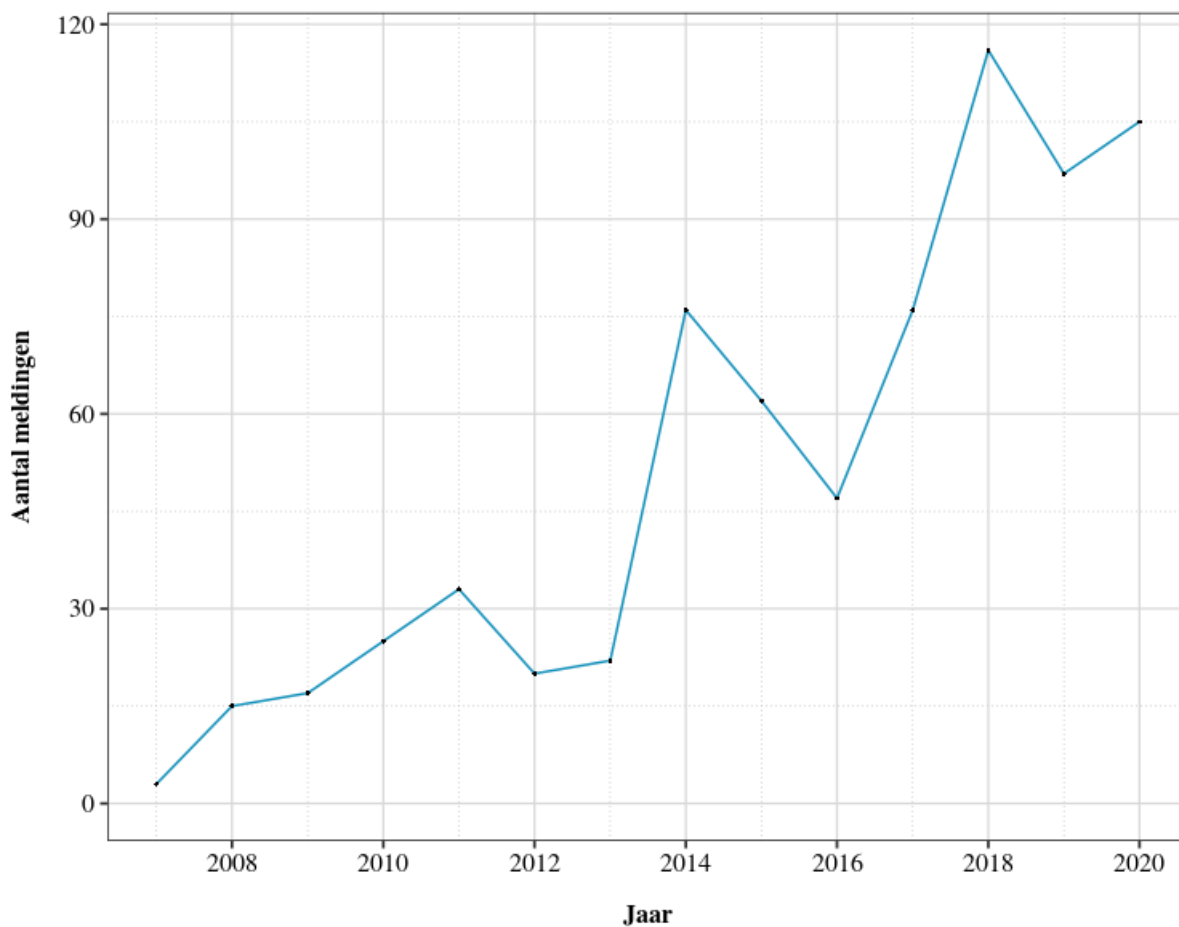
De indicator houdt ook de locatie van de toevalsvondst bij om te onderzoeken of de vondst zich situeert binnen een archeologische zone of een beschermde archeologische site of niet.

Noot: de registratie of de toevalsvondst zich binnen een archeologische zone situeert of niet gebeurt pas sinds 1 januari 2017.

Grafische voorstelling

Aantal meldingen van toevalsvondsten per jaar

Toelichting

In 2020 ontving het agentschap Onroerend Erfgoed 105 meldingen van toevalsvondsten. Dit is een stijging van 8 meldingen ten opzichte van 2019 (97 meldingen). 19 van deze meldingen leidden tot een opgraving op het terrein onder de verantwoordelijkheid van het agentschap. Naast deze 105 meldingen waren er nog 38 meldingen die geen toevalsvondst betroffen maar wel via die weg ontvangen werden (bv. veldkartering, metaaldetectie).

MONITOR 66: ERKENDE ONROENDERFgoedGEMEENTEN

Indicator	Aantal en evolutie van erkende onroenderfgoedgemeenten
Indicatornummer	monitor 66
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal erkende onroenderfgoedgemeenten
Meetmethode	Telling van erkenningen per jaar

Omschrijving

Gemeenten kunnen vrijwillig een erkenning bekomen als onroenderfgoedgemeente. Erkende onroenderfgoedgemeenten kunnen aanvullend op de Vlaamse beleidsprioriteiten een eigen onroenderfgoedbeleid ontplooiën en een eigen lokale erfgoedreflex creëren. Gemeenten dienen wel te voldoen aan een aantal erkenningsvoorwaarden zoals het beschikken over een onderbouwde beleidsvisie en het innemen van een voorbeeldfunctie met betrekking tot het duurzaam behoud en beheer van het onroerend erfgoed in hun eigendom.

Als een gemeente wordt erkend als onroenderfgoedgemeente, dan neemt ze een aantal beleidsuitvoerende taken over van het agentschap Onroerend Erfgoed. Zo geven ze bepaalde toelatingen voor handelingen aan of in beschermde goederen, en behandelen ze toelatingen voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, archeologienota's en nota's.

De indicator meet het aantal nieuw erkende onroenderfgoedgemeenten in een bepaald jaar en de evolutie van de erkenningen doorheen de tijd.

MONITOR 67: ERKENDE INTERGEMEENTELIJKE ONROENDERFGOEDDIENSTEN

Indicator	Aantal erkende intergemeentelijke onroenderfgoeddiensten en het aantal gemeenten aangesloten bij een erkende intergemeentelijke onroenderfgoeddienst
Indicatornummer	monitor 67
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal erkende IOED's
Meetmethode	Telling van erkenningen

Omschrijving

Lokale besturen kunnen gezamenlijk een intergemeentelijk samenwerkingsverband oprichten en dit laten erkennen als een intergemeentelijke onroenderfgoeddienst (IOED). Hierbij ondersteunt een IOED aangesloten gemeentebesturen zowel bij hun gemeentelijk beleid als bij het uitvoeren van andere taken die uit het Onroenderfgoeddecreet voortvloeien. Een IOED kan zelf geen bestuurlijke beslissingen nemen. Dit blijft de taak van de aangesloten gemeenten (op voorwaarde dat deze gemeenten individueel erkend zijn als onroenderfgoedgemeente) of het agentschap Onroerend Erfgoed.

Een IOED bestaat uit minstens drie Vlaamse gemeenten. De aangesloten gemeenten kunnen, maar moeten niet noodzakelijk, erkend zijn als onroenderfgoedgemeente. Intergemeentelijke onroenderfgoeddiensten dienen een geïntegreerd onroenderfgoedbeleidsplan in met daarin een gemeenschappelijke visie en een plan van aanpak. Verder stimuleren ze een lokaal draagvlak voor erfgoed, ontwikkelen ze expertise over het lokaal erfgoed, ...

De indicator meet het aantal nieuw erkende IOED's in een bepaald jaar en de evolutie doorheen de tijd, aangevuld met het aantal gemeenten en onroenderfgoedgemeenten die aangesloten zijn bij een erkende IOED.

Tabel

IOED	Datum erkenning
Leiedal	2015-04-01
Erfgoed Noorderkempen	2015-04-01
RADAR	2015-04-01
WinAr	2015-04-28
PORTIVA	2015-04-28
Merode	2016-03-16
Pajottenland & Zennevallei	2016-03-16
Haspengouw West	2016-03-16
RLKM	2016-03-16
Brugge & ommeland	2016-03-16
Erfpunt	2016-03-16
IGEMO	2016-03-16
Erfgoed Voorkempen	2016-03-16
Polderrand	2016-03-16
CO7	2016-03-16
Oost-Haspengouw-Voeren	2017-03-20
Meetjesland	2017-03-23
Zuidrand	2017-03-23
k.ERF	2017-03-23
Berg en Nete	2017-03-23
Schelde-Durme	2017-03-23
Lage Kempen	2017-03-23
Viersprong	2017-03-23
Zuid-Hageland	2017-03-23
Land van Nete en Aa	2017-03-23
Denderland	2020-05-08
Rupelstreek	2020-05-08
Vlaamse Ardennen	2020-05-08
Leie Schelde	2020-05-08
Bosland	2020-05-08

Toelichting

Op 31 december 2020 telde Vlaanderen 30 erkende intergemeentelijke onroenderfgoeddiensten. Dit is een stijging van vijf ten opzichte van 2019.

In totaal zijn in Vlaanderen 208 gemeenten lid van één van de 30 erkende IOED's.

////////////////////////////////////

MONITOR 68: ERKENDE ONROENDERFGOEDDEPOTS

Indicator	Aantal en evolutie van erkende onroenderfgoeddepots
Indicatornummer	monitor 68
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal erkenningen
Meetmethode	Telling van het aantal erkenningen per jaar

Omschrijving

Het Onroenderfgoeddecreet introduceerde de erkenning van onroenderfgoeddepots. Die moeten de optimale bewaring van archeologische ensembles helpen garanderen.

Om erkend te worden als onroenderfgoeddepot dient een organisatie met rechtspersoonlijkheid een aanvraag in en moet ze aan meerdere voorwaarden voldoen. Voorbeelden daarvan zijn dat het onroenderfgoeddepot publiek toegankelijk moet zijn op geregelde en welbepaalde tijdstippen en dat het oplossingen aanbiedt voor erfgoed dat door omstandigheden tijdelijk of permanent niet meer op zijn oorspronkelijke plaats kan blijven. Het depot voorziet hiervoor voldoende middelen, personeel en een degelijke infrastructuur. De infrastructuur moet in het Vlaamse Gewest liggen.

In de monitor maken we volgend onderscheid:

- Privaatrechtelijke onroenderfgoeddepots, opgericht door een vzw of bedrijf;
- Publiekrechtelijke onroenderfgoeddepots, opgericht door een openbaar bestuur.

Jaarlijks wordt een telling uitgevoerd van het aantal erkende onroenderfgoeddepots.

EVARCH 01 – 02: ERKENDE ARCHEOLOGEN

Indicator	Het aantal erkende archeologen en de evolutie van het aantal erkende archeologen verdeeld volgens natuurlijk persoon, rechtspersoon en erkenningstype
Indicatornummer	evarch 01 - evarch02
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Telling van het aantal erkende archeologen
Meetmethode	Query op databank actoren

Omschrijving

Archeologische onderzoeken in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet staan onder leiding van een erkende archeoloog. De Vlaamse Regering kan een natuurlijk persoon of rechtspersoon aanduiden als erkende archeoloog wanneer hij voldoet aan enkele voorwaarden (bijvoorbeeld in het bezit zijn van een diploma archeologie, opgravingservaring hebben, beschikken over voldoende gekwalificeerd personeel). Na erkenning ontvangt de archeoloog een erkenningsnummer en wordt zijn erkenning gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

De erkenning als archeoloog bestaat in twee types:

- Archeoloog type 1 die alle vormen van archeologisch onderzoek kan uitvoeren;
- Archeoloog type 2 die enkel vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kan uitvoeren.

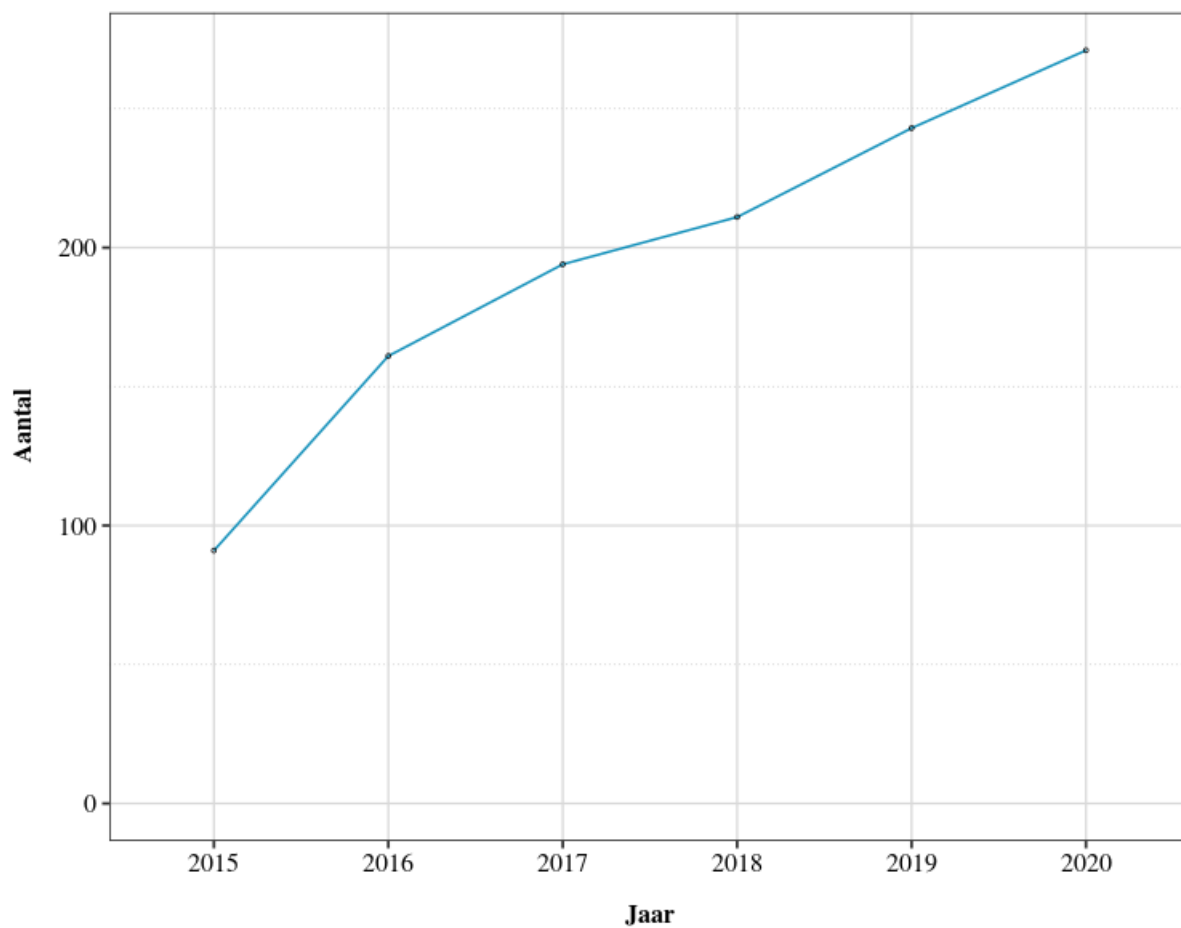
Natuurlijk personen en rechtspersonen kunnen zich laten erkennen volgens één van deze types. Universiteiten en het agentschap Onroerend Erfgoed zijn van rechtswege erkend als archeoloog type 1 voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

De indicator telt jaarlijks op 31 december het totaal aantal erkende archeologen en het aantal nieuwe erkenningen.

////////////////////////////////////

Grafische voorstelling

Evolutie van erkend archeologen

Tabel

Type	Aard	Aantal archeologen
Type 1	Natuurlijk persoon	219
Type 1	Rechtspersoon	29
Type 2	Natuurlijk persoon	19
Type 2	Rechtspersoon	1

Toelichting

In 2020 kwamen er 29 nieuwe erkende archeologen bij. Het gaat om 19 erkende archeologen type 1 natuurlijk persoon, één type 1 archeoloog rechtspersoon, acht archeologen type 2 natuurlijk persoon en één type 2 archeoloog rechtspersoon.

Eind 2020 tellen we in totaal 268 erkende archeologen. Van deze 268 zijn er 219 archeologen type 1 natuurlijk persoon, 29 type 1 rechtspersoon, 19 archeologen type 2 natuurlijk persoon en één archeoloog type 2 rechtspersoon.

EVARCH 03 – 04: ERKENDE METAALDETECTORISTEN

Indicator	Het aantal erkende metaaldetectoristen per jaar en de evolutie van het aantal erkende metaaldetectoristen
Indicatornummer	evarch 03 - evarch04 (monitor 70)
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Telling van het aantal erkende metaaldetectoristen
Meetmethode	Query op databank actoren

Omschrijving

Het agentschap Onroerend Erfgoed erkent metaaldetectoristen wanneer personen een aanvraag indienen en voldoen aan de erkenningsvoorwaarden: meerderjarig zijn, vijf jaar niet schuldig bevonden zijn aan een inbreuk of misdrijf in verband met onroerend erfgoed en zich engageren om te werken volgens de voorschriften van het Onroerenderfgoeddecreet en de Code van Goede Praktijk.

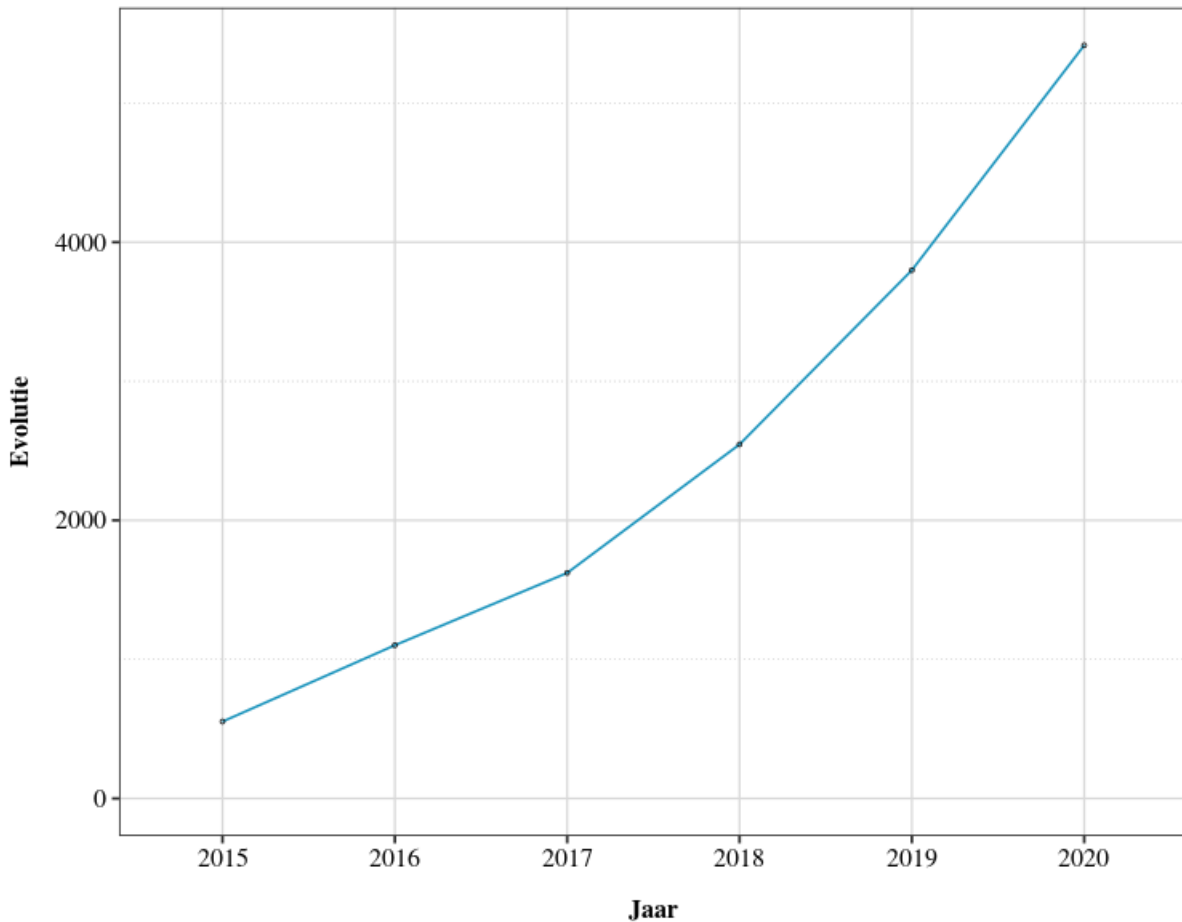
Elke erkende archeoloog is van rechtswege ook erkend als metaaldetectorist. Erkende archeologen moeten geen bijkomende of afzonderlijke procedure doorlopen om ook met een metaaldetector te mogen werken.

Deze meting telt de erkenningen die het agentschap Onroerend Erfgoed uitreikt aan metaaldetectoristen. De erkende archeologen die van rechtswege ook erkend zijn als metaaldetectorist worden apart geteld. Om de cijfers van deze indicator te verkrijgen wordt op 31 december van een bepaald jaar het totaal aantal erkende metaaldetectoristen en het aantal nieuwe erkenningen geteld.

Grafische voorstelling

Evolutie van metaaldetectoristen natuurlijk persoon

Toelichting

In 2020 besliste het agentschap Onroerend Erfgoed om 1.619 natuurlijke personen aan te duiden als erkende metaaldetectorist. Daarnaast werden 29 erkende archeologen van rechtswege aangeduid als erkende metaaldetectorist.

In totaal zijn er op 31 december 2020 5.416 metaaldetectoristen natuurlijk persoon aangeduid, exclusief erkende archeologen.

EVARCH 08 – 09: EVALUATIE ERKENNINGEN

Indicator	Het aantal ingezette evaluaties van erkenningen, verdeeld volgens type erkenning en verdeeld naargelang de evaluatie leidt tot een schorsing of niet
Indicatornummer	evarch 08 - evarch 09
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal evaluaties
Meetmethode	Telling

Omschrijving

Een erkende archeoloog of metaaldetectorist dient zich te houden aan bepaalde erkenningsvoorwaarden om zijn activiteiten te kunnen blijven uitoefenen. Het agentschap Onroerend Erfgoed kan op eigen initiatief, op verzoek van de minister of van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE), voor elke erkende metaaldetectorist of erkende archeoloog een evaluatie van de erkenning uitvoeren. Op basis van deze evaluatie kan het agentschap overgaan tot een schorsing van de aanduiding, en dit voor een periode van maximaal 120 dagen. Na de schorsing kan de beslissing volgen om de erkenning in te trekken.

Het agentschap kan een metaaldetectorist of archeoloog schorsen als hij:

- het Onroerenderfgoeddecreet, Onroerenderfgoedbesluit of de code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren niet naleeft;
- niet meer voldoet aan de erkenningsvoorwaarden;
- de voorwaarden voor de opvolging van de aanduiding niet naleeft.

Voor een erkende archeoloog gelden nog twee bijkomende redenen om zijn aanduiding tot erkenning te schorsen. Als hij:

- onvoldoende toezicht houdt op het archeologisch onderzoek;
- bij een vonnis of arrest veroordeeld is voor een misdrijf dat door de aard ervan zijn beroepsethiek als erkende archeoloog aantast.

De indicator meet het aantal ingezette evaluaties van erkenningen als archeoloog of metaaldetectorist en het aantal van deze evaluaties dat tot een schorsing van de erkenning heeft geleid.

Tabel

Erkenning	Gevolg	Aantal in 2019	Aantal in 2020
Archeoloog type 1	Schorsing	0	0
Archeoloog type 1	Geen schorsing	0	0
Archeoloog type 2	Schorsing	0	0
Archeoloog type 2	Geen schorsing	0	0
Metaaldetectorist	Schorsing	3	4
Metaaldetectorist	Geen schorsing	0	0

Toelichting

In 2020 voerde het agentschap vier officiële evaluaties van erkenningen uit. Het agentschap voerde evaluaties uit bij vier erkende metaaldetectoristen omwille van het niet naleven van de Code van Goede Praktijk. Het agentschap schorste de erkenning van deze personen.

EVARCH 10 – 11: SCHORSING VAN ERKENNINGEN

Indicator	Het aantal ingezette schorsingen van erkenningen, verdeeld volgens type erkenning en verdeeld naargelang de schorsing een intrekking van de erkenning als gevolg heeft
Indicatornummer	evarch 10 - evarch 11
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal schorsingen
Meetmethode	Telling van aantal schorsingen

Omschrijving

Onroerend Erfgoed kan de erkenning van een metaaldetectorist of archeoloog een evaluatie schorsen voor maximaal 120 dagen als hij:

- Het Onroerenderfgoeddecreet, Onroerenderfgoedbesluit of de code van goede praktijk niet naleeft;
- niet meer voldoet aan de erkenningsvoorwaarden;
- de voorwaarden voor de opvolging van de aanduiding niet naleeft.

Voor een erkende archeoloog gelden nog twee bijkomende redenen om zijn aanduiding tot erkenning te schorsen. Als hij:

- onvoldoende toezicht houdt op het archeologisch onderzoek;
- bij een vonnis of arrest veroordeeld is voor een misdrijf dat door de aard ervan zijn beroepsethiek als erkende archeoloog aantast.

De erkende archeoloog of metaaldetectorist kan reageren tegen de schorsing en daarbij gebruikmaken van onder meer een hoorrecht. Tijdens de schorsingsperiode kan hij schriftelijk aangeven welke acties hij zal ondernemen of heeft ondernomen om terug tegemoet te komen aan de erkenningsvoorwaarden en remediërende maatregelen uitvoeren.

Hierna kan het agentschap beslissen om de schorsing op te heffen of om de erkenning definitief in te trekken. Een archeoloog of metaaldetectorist kan ook zelf beslissen om zijn aanduiding tot erkenning te laten intrekken, bijvoorbeeld wanneer hij zijn activiteiten stopzet.

De indicator meet het aantal ingezette schorsingen van erkenningen als archeoloog of metaaldetectorist en het aantal van deze schorsingen dat tot een intrekking van de erkenning heeft geleid.

Tabel

Erkenning	Beslissing	Aantal in 2019	Aantal in 2020
Archeoloog type 1	Intrekking	0	0
Archeoloog type 1	Geen intrekking	0	0
Archeoloog type 2	Intrekking	0	0
Archeoloog type 2	Geen intrekking	0	0
Metaaldetectorist	Intrekking	0	2
Metaaldetectorist	Geen intrekking	3	2

Toelichting

In 2020 trok het agentschap de erkenning in van twee metaaldetectoristen.

EVARCH 12: TOEVALSVONDSTEN DIE LEIDEN TOT ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

Indicator	Het aantal toevalsvondsten dat leidt tot een archeologisch onderzoek door het agentschap Onroerend Erfgoed
Indicatornummer	evarch 12
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal toevalsvondsten waaruit een opgraving volgde
Meetmethode	Query op het archeologieportaal

Omschrijving

Het agentschap Onroerend Erfgoed voert na een melding van een toevalsvondst een evaluatie uit. Daarin gaat het agentschap na wat er met de toevalsvondst moet gebeuren. Na deze evaluatie kan de beslissing volgen om geen gevolg te geven aan de toevalsvondst, wanneer deze weinig of geen archeologische waarde bevat, of kan Onroerend Erfgoed overgaan tot een archeologische opgraving.

De vinder van een toevalsvondst moet die binnen drie dagen melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Tot tien dagen na de melding van de toevalsvondst zijn de zakelijkrechthouder, gebruiker en vinder van de toevalsvondst verplicht:

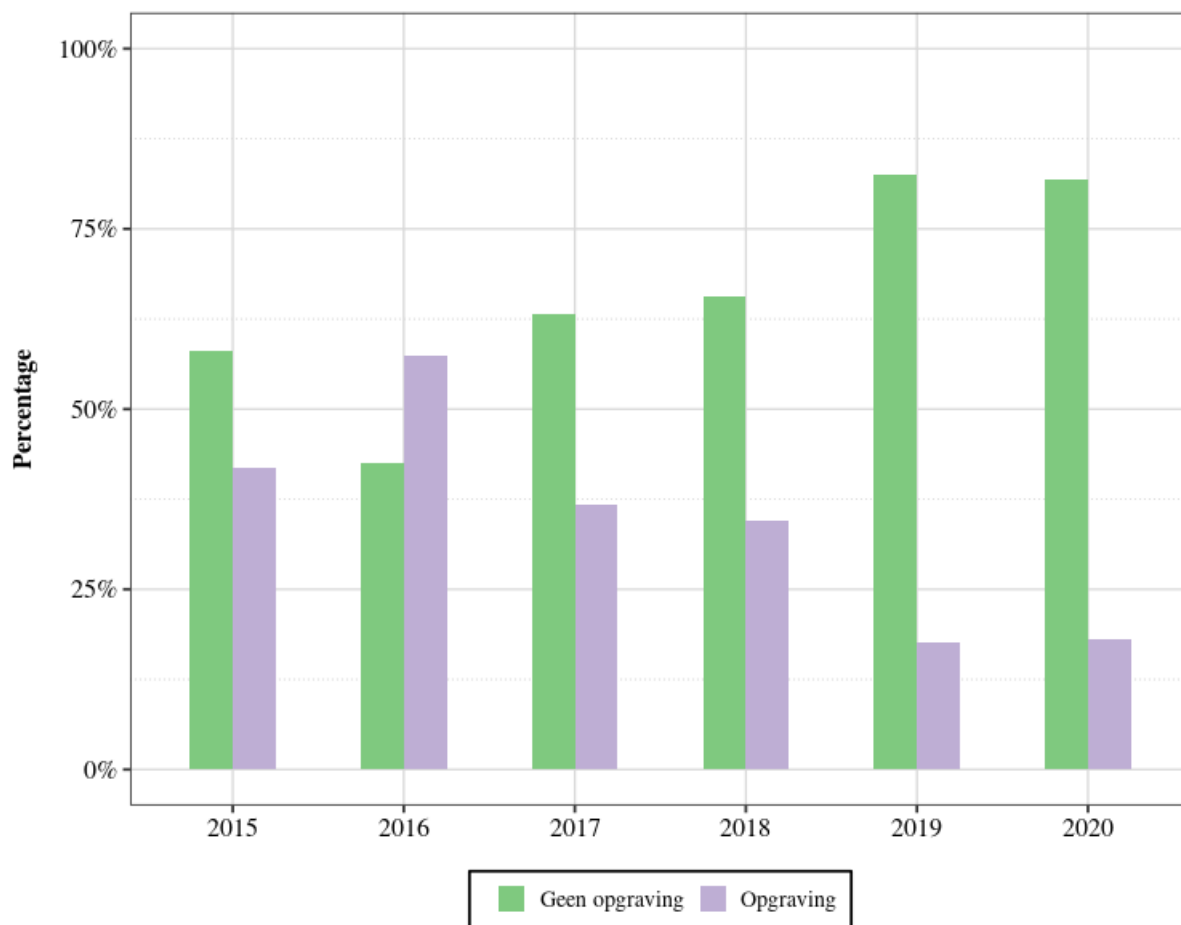
- ze in onveranderde toestand te bewaren;
- ze tegen beschadiging of vernieling te beschermen;
- ze toegankelijk te maken voor archeologisch onderzoek door het agentschap.

De indicator telt het aantal toevalsvondsten waarbij het agentschap na evaluatie besluit dat er een relevante archeologische site aanwezig is en overgaat tot een archeologische opgraving.

Grafische voorstelling

Percentage toevalsvondsten dat leidt tot archeologisch onderzoek

Toelichting

In 2020 voerde het agentschap 19 opgravingen uit voor het onderzoeken van toevalsvondsten. Dat is een lichte stijging ten opzichte van 2019 met 17 interventies.

EVARCH 13: TERMIJN TUSSEN DE MELDING VAN TOEVALSVONDSTEN EN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

Indicator	De termijn tussen de melding van de toevalsvondsten en het beëindigen van het veldwerk
Indicatornummer	evarch 13
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal toevalsvondsten
Meetmethode	Telling per toevalsvondst van het aantal dagen tussen de melding en de terreinevaluatie

Omschrijving

Gedurende tien dagen na de melding van een toevalsvondst kan het agentschap de nodige vaststellingen doen of laten doen om de archeologische waarde van de toevalsvondst te bepalen. Wanneer de toevalsvondst geen archeologische waarde blijkt te hebben, kan snel worden beslist om het onderzoek te beëindigen. Wanneer er wel archeologische waarde aanwezig is en er een archeologische opgraving moet volgen, kan de termijn langer zijn.

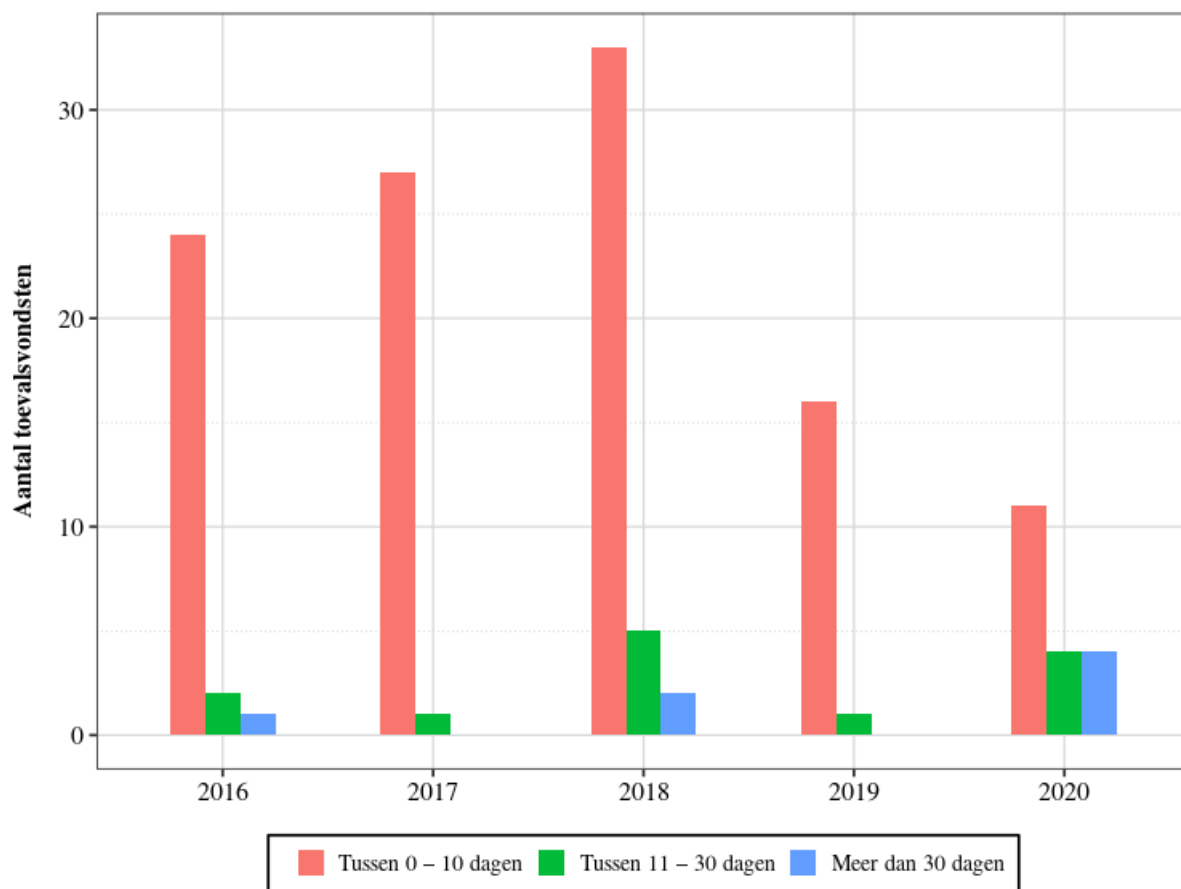
De indicator telt de termijn tussen de melding van de toevalsvondst (het moment dat het agentschap Onroerend Erfgoed officieel op de hoogte wordt gesteld) en het beëindigen van het onderzoek door het agentschap.

De termijnen worden verdeeld in 3 categorieën: minder dan tien dagen, tussen de tien en de 30 dagen en meer dan 30 dagen. De grens van 30 dagen volgt uit het recht op schadevergoeding indien het onderzoek die termijn overschrijdt.

Grafische voorstelling

Aantal archeologische onderzoeken n.a.v. een toevalsvondst naargelang de termijn waarin ze werden uitgevoerd

Toelichting

In 2020 rondde het agentschap 11 van de 19 terreininterventies met archeologisch onderzoek af binnen de tien dagen na de melding van de toevalsvondst (58%).

Er waren vier onderzoeken die tussen de tien en 30 dagen in beslag namen (21%). Tot slot tellen we ook vier onderzoeken die meer dan 30 dagen in beslag namen (21%).

EVARCH 16: VOORNEMEN OM EEN ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE BIJEN VLAANDEREN TE VERPLAATSEN

Indicator	Het aantal meldingen van het voornemen om een archeologisch artefact of een archeologisch ensemble buiten het Vlaamse Gewest te brengen
Indicatornummer	evarch 16
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal archeologische ensembles
Meetmethode	Telling van het aantal meldingen bij het agentschap Onroerend Erfgoed

Omschrijving

De zakelijkrechter die het voornemen heeft om een archeologisch artefact of archeologisch ensemble buiten Vlaanderen te verplaatsen moet dit voornemen 30 dagen voorafgaand aan de wijziging melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed.

De indicator telt het aantal meldingen bij het agentschap Onroerend Erfgoed van eigenaars of zakelijkrechters die het voornemen hebben om een archeologisch artefact of archeologisch ensemble buiten de grenzen van het Vlaamse Gewest te verplaatsen.

Noot: De meldingsplicht voor het voornemen om een archeologisch artefact of een archeologisch ensemble buiten het Vlaamse Gewest te brengen geldt niet voor artefacten of ensembles ontstaan vóór 1 januari 2016. Deze ensembles zijn vrijgesteld van deze verplichting omdat het Archeologiedecreet van 1993 geen meldingsplicht voorzag.

Tabel

Jaar	Aantal meldingen
2016	0
2017	0
2018	0
2019	0
2020	0

Toelichting

Het agentschap Onroerend Erfgoed ontving geen meldingen van het voornemen om een archeologisch ensemble buiten Vlaanderen te brengen.

EVARCH 17: GEMELDE ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S

Indicator	Het aantal gemelde archeologienota's en nota's, verdeeld volgens het aantal met aktename, het aantal zonder aktename, het aantal met voorwaarden en het aantal stilzwijgende aktenames
Indicatornummer	evarch 17
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal archeologienota's en nota's
Meetmethode	Query archeologieportaal

Omschrijving

De indicator telt het aantal ingediende archeologienota's en nota's per jaar.

Hij maakt enerzijds een onderverdeling naar de instantie die de archeologienota of de nota behandelt:

- Het agentschap Onroerend Erfgoed
- Een erkende Onroerenderfgoedgemeente, wanneer de percelen waarop de archeologienota of nota betrekking heeft volledig liggen op het grondgebied van deze gemeente

Een tweede onderscheid wordt gemaakt naar beslissing:

- Aktename;
- Geen aktename;
- Aktename met voorwaarden;
- Stilzwijgende aktename.

Tabel per instantie

	Agentschap Onroerend Erfgoed		Onroerenderfgoedgemeente	
	<i>Aantal in 2019</i>	<i>Aantal in 2020</i>	<i>Aantal in 2019</i>	<i>Aantal in 2020</i>
Archeologienota's				
Aktename	1.233	1.019	74	80
Aktename voorwaarden	74	73	6	10
Stilzwijgende aktename	754	1.007	61	55
Geen aktename	532	329	15	23
Nota's				
Aktename	411	354	24	41
Aktename voorwaarden	20	13	1	1
Stilzwijgende aktename	249	435	21	25
Geen aktename	120	101	3	2

Tabel totaal

Jaar	Notatype	Totaal aantal bekrachtigingen en dossiers met aktename
2017	Archeologienota	3.124
2017	Nota	229
2018	Archeologienota	2.080
2018	Nota	612
2019	Archeologienota	2.202
2019	Nota	726
2020	Archeologienota	2.244
2020	Nota	869

Toelichting

In 2020 meldden erkende archeologen in totaal 2.596 archeologienota's. Dit is een lichte daling van 153 tegenover 2019 met 2.749 meldingen. Het agentschap Onroerend Erfgoed en de erkende onroerenderfgoedgemeenten namen akte van 2.244 van deze archeologienota's, of 86%.

In grootteordes ligt het aantal archeologienota's met aktename in 2020 iets hoger dan in 2019 (2.202 archeologienota's met aktename in 2019 tegenover 2.244 in 2020). Dit terwijl het aantal meldingen van archeologienota's in 2020 lager ligt. Op minder meldingen van archeologienota's volgden iets meer archeologienota's met aktename, door een hogere aanvaardingsgraad.

Bij de nota's valt opnieuw een stijging waar te nemen van zowel het aantal meldingen als het aantal nota's met aktename ten opzichte van 2019. In 2019 dienden archeologen in totaal 849 nota's in, waarop bij 726 een aktename volgde. In 2020 stijgt dit naar 972 meldingen van nota's, waarbij in 869 gevallen een aktename volgde (of 89%).

EVARCH 19: ARCHEOLOGIENOTA'S OF NOTA'S BINNEN EEN ARCHEOLOGISCHE ZONE OF SITE

Indicator	Aantal archeologienota's en nota's met aktename, verdeeld volgens het aantal binnen een archeologische zone, buiten een archeologische zone en in een beschermde archeologische site
Indicatornummer	evarch 19
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal archeologienota's en nota's met aktename
Meetmethode	Telling met behulp van het archeologieportaal

Omschrijving

De indicator geeft het aantal archeologienota's en nota's met aktename weer, met onderscheid naar de geografische ligging van de percelen waarover ze handelen. Voor percelen in vastgestelde archeologische zones of beschermde archeologische sites hanteert het Onroerendergoeddecreet strengere criteria dan voor percelen die buiten deze gebieden vallen. Bij archeologische zones bestaan er aanwijzingen dat er archeologisch erfgoed aanwezig is en dat dit voldoende goed bewaard is om archeologische waarde te hebben. Bij een bescherming als archeologische site is dit met zekerheid zo.

De meting baseert zich op de intekeningen van de projectgebieden van de (archeologie)nota's met aktename zoals de erkende archeoloog die invoert in het Archeologieportaal. In een GIS-omgeving wordt onderzocht welke van deze gebieden overlappen met afbakening van beschermde archeologische sites en vastgestelde archeologische zones. Op basis van de (gedeeltelijke of gehele) overlap – of het ontbreken daarvan – tussen de projectgebieden van de (archeologie)nota's met aktename met de beschermde archeologische sites of vastgestelde archeologische zones, worden aantallen gegenereerd. Elke (archeologie)nota komt slechts éénmaal voor in de telling en krijgt steeds een toewijzing aan de categorie met de laagste oppervlaktecriteria uit de artikels 5.4.1 en 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet. Die bepalen of het bekomen van een archeologienota verplicht is of niet.

De indicator telt:

- Het totaal aantal archeologienota's en nota's met aktename waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen binnen een archeologische zone opgenomen in de vastgestelde inventaris voor archeologische zones;
- Het totaal aantal archeologienota's en nota's met aktename waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen in een beschermde archeologische site;
- Het totaal aantal archeologienota's en nota's met aktename waarvan de percelen volledig liggen buiten een vastgestelde archeologische zone en buiten een beschermde archeologische site.

Tabel

Archeologienota	2017	2018	2019	2020
Deels of volledig binnen archeologische zone	357	264	253	306
Deels of volledig binnen archeologische site	17	11	17	16
Volledig buiten archeologische zone of archeologische site	2.750	1.810	1.931	1.922
Nota				
Deels of volledig binnen archeologische zone	19	73	75	81
Deels of volledig binnen archeologische site	2	3	3	1
Volledig buiten archeologische zone of archeologische site	208	538	648	787

Toelichting

In 2020 maakten erkende archeologen 306 archeologienota's (13,6%) en 81 nota's (9,3%) op voor een projectgebied dat is opgenomen in de inventaris van vastgestelde archeologische zones.

Daarnaast stelden ze 16 archeologienota's (0,7%) en één nota (0,1%) op voor een projectgebied dat is beschermd als archeologische site.

Bij het overgrote aandeel van de archeologienota's en nota's met aktename ligt het projectgebied buiten een beschermde archeologische site of vastgestelde archeologische zone: respectievelijk 1.922 archeologienota's (85,7%) en 787 nota's (90,6%).

EVARCH 21: OPPERVLAKTE ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S BINNEN EEN ARCHEOLOGISCHE ZONE OF SITE

Indicator	De totale oppervlakte van de binnen archeologienota's en nota's onderzochte gebieden, verdeeld volgens binnen een archeologische zone, buiten een archeologische zone of een beschermde archeologische site
Indicatornummer	evarch 21
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Oppervlakte in hectare
Meetmethode	GIS berekening van onderzochte gebieden

Omschrijving

De indicator meet de oppervlakte van de archeologienota's en nota's met aktename, met onderscheid naar de geografische ligging van de percelen waarover ze handelen. Voor percelen in vastgestelde archeologische zones of beschermde archeologische sites hanteert het Onroerenderfgoeddecreet strengere criteria dan voor percelen die buiten deze gebieden vallen. Bij archeologische zones bestaan er aanwijzingen dat er archeologisch erfgoed aanwezig is en dat dit voldoende goed bewaard is om archeologische waarde te hebben. Bij een bescherming als archeologische site is dit met zekerheid zo.

De meting gaat voort op de intekeningen van de projectgebieden van de (archeologie)nota's met aktename zoals de erkende archeoloog die invoert in het Archeologieportaal. In een GIS-omgeving wordt onderzocht welke van deze gebieden overlappen met afbakeningen van beschermde archeologische sites en vastgestelde archeologische zones. Op basis van de (gedeeltelijke of gehele) overlap – of het ontbreken daarvan – tussen de projectgebieden van de (archeologie)nota's met aktename met de beschermde archeologische sites of vastgestelde archeologische zones, worden aantallen gegenereerd. Elke (archeologie)nota komt slechts éénmaal voor in de telling en krijgt steeds een toewijzing aan de categorie met de laagste oppervlaktecriteriën uit de artikelen 5.4.1 en 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Die bepalen of het bekomen van een archeologienota verplicht is of niet.

De indicator berekent:

- De totale oppervlakte van archeologienota's en nota's waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen binnen een archeologische zone opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;
- De totale oppervlakte van archeologienota's en nota's waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen in een beschermde archeologische site;
- De totale oppervlakte van archeologienota's en nota's waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen binnen een vastgestelde archeologische zone maar buiten een beschermde archeologische site;
- De totale oppervlakte van archeologienota's en nota's waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen binnen een beschermde archeologische site maar buiten een vastgestelde archeologische zone;
- De totale oppervlakte van archeologienota's en nota's waarvan de percelen volledig liggen buiten een vastgestelde archeologische zone en buiten een beschermde archeologische site.

////////////////////////////////////

Tabel

Archeologienota	2017	2018	2019	2020
Deels of volledig binnen archeologische zone	144,4 ha	155,7 ha	72,7 ha	65,1 ha
Deels of volledig binnen archeologische site	8,9 ha	9,9 ha	8,1 ha	9,1 ha
Volledig buiten archeologische zone of beschermde archeologische site	9.091,7 ha	6.788,2 ha	7.268,6 ha	6.547,4 ha
Nota				
Deels of volledig binnen archeologische zone	11,3 ha	29,3 ha	6,2 ha	7,6 ha
Deels of volledig binnen archeologische site	0,3 ha	1,5 ha	0,9 ha	0,1 ha
Volledig buiten archeologische zone of beschermde archeologische site	432,2 ha	1.077,2 ha	1.210,4 ha	1.338,3 ha

Toelichting

Van de archeologienota's met aktename uit 2020 lag ca. 9,1 hectare in een beschermde archeologische site. Ongeveer 65,1 hectare situeerde zich binnen een vastgestelde archeologische zone, maar buiten een beschermde archeologische site. De rest van het oppervlak dat onderwerp uitmaakte van een archeologienota, goed voor ca. 6.547 hectare, bevond zich buiten een vastgestelde archeologische zone en buiten een beschermde archeologische site.

Voor de oppervlakte van de in de archeologienota's met aktename onderzochte gebieden is relevant. De oppervlakte van de in nota's onderzochte gebieden is immers een herneming van gebieden die reeds het onderwerp uitmaakten van een archeologisch vooronderzoek waarover de rapportering al gebeurde in de vorm van een archeologienota. Deze oppervlakte staat niet gelijk aan het aantal hectaren waarvoor het vooronderzoek volledig werd afgerond, gelet op de optie tot uitgesteld vooronderzoek. Het zegt wel iets over het aantal hectaren projectgebied waarvoor minstens een bureauonderzoek gebeurde in functie van de opmaak van een archeologienota en het aantal hectaren grondgebied waarvoor een verplicht archeologisch traject opstartte.

Bij de nota's bedraagt de oppervlakte van de onderzochte gebieden binnen een beschermde archeologische site 0,1 hectare. Binnen vastgestelde archeologische zones is dat 7,6 hectare. De andere projectgebieden, die volledig buiten een archeologische zone en buiten een beschermde archeologische site liggen, zijn goed voor ca. 1.338 hectare.

Toelichting

De GGA-kaart telde eind 2020 6.250 zones en een oppervlakte van 30.831,5 hectare. Dit is een toename van 519 nieuwe zones en 827 hectare tegenover 2019. De kaart omvat ongeveer 2,26% van het oppervlak van Vlaanderen. 11 bestaande gebieden werden geschrapt of geïntegreerd in nieuwe gebieden.

In 2020 stelde het agentschap éénmaal een kaart vast met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. De nieuwe gebieden kwamen tot stand op basis van verschillende archeologische gegevensbronnen zoals archeologienota's, nota's en eindverslagen, rapporten opgeleverd in het kader van het vroegere Archeologiedecreet of gegevens aangeleverd door lokale overheden en erfgoeddiensten. De enige vaststelling van het meetjaar gebeurde in juli 2020.

De zones van de GGA-kaart kunnen met elkaar overlappen. Hierdoor is de som van de oppervlaktes van alle afzonderlijke zones groter dan de totaalsom van het geheel van de GGA-kaart.

EVARCH 26: REDENEN VOOR UITGESTELD TRAJECT

Indicator	Het aantal, in het programma van maatregelen van archeologienota's meet aktename opgenomen, uitgestelde archeologische vooronderzoeken, onderverdeeld volgens de reden van uitstel
Indicatornummer	evarch 26
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal redenen voor uitgesteld vooronderzoek opgenomen in archeologienota's
Meetmethode	Query Archeologieportaal

Omschrijving

In bepaalde gevallen is het niet mogelijk het archeologisch vooronderzoek volledig uit te voeren voorafgaand aan de vergunningsaanvraag. De initiatiefnemer kan dan opteren om een deel van het traject in een latere fase te doen.

De archeoloog vermeldt in de archeologienota duidelijk waarom er wordt gekozen voor een uitgesteld vooronderzoek. Dit kan om vier redenen:

- Fysiek onmogelijk
- Juridisch onwenselijk
- Economisch onwenselijk
- Maatschappelijk onwenselijk

De indicator meet het aantal archeologienota's met aktename dat in het programma van maatregelen een uitgesteld traject voorstelt, inclusief de reden om te kiezen voor dit traject.

Noot: Deze indicator telt niet de effectief uitgevoerde archeologische onderzoeken binnen het uitgestelde traject. De rapportering van de uitvoering van het archeologisch onderzoek binnen het uitgestelde traject is de nota. Deze vallen onder een andere indicator.

Tabel

Maatregel	2016	2017	2018	2019	2020
Fysiek onmogelijk	236	801	589	639	677
Juridisch onwenselijk	110	244	245	252	207
Economisch onwenselijk	38	268	304	409	439
Maatschappelijk onwenselijk	15	57	37	18	20

Tabel

Jaar	Totaal aantal archeologienota's met maatregel uitgesteld traject
2016	399
2017	1.370
2018	1.177
2019	1.318
2020	1.343

Toelichting

In het Archeologieportaal zijn er 1.343 archeologienota's met aktename (60%) geregistreerd met in het programma van maatregelen een uitgesteld archeologisch vooronderzoek. Hoewel dit is in absolute aantallen een lichte stijging is ten opzichte van 2019, blijft het relatieve aandeel stabiel.

De onmogelijkheid om het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren vóór het aanvragen of verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning komt in 50% van de gevallen voor als motivatie om te kiezen voor het uitgesteld traject. Voorbeelden hiervan zijn het nog niet verkregen hebben van een kapvergunning of sloopvergunning, de percelen nog niet in eigendom hebben en geen toestemming hebben van de huidige eigenaar om het vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren. Ook het gegeven dat het perceel nog beplant is met gewassen die geogst moeten worden valt hieronder.

Economische onwenselijkheid figureert als tweede meest aangeduide reden voor een uitgesteld traject, met een aandeel van 33%, een stijging van 2% ten opzichte van 2019. Initiatiefnemers wensen vaak eerst zekerheid te verkrijgen over hun vergunning, vooraleer ze overgaan tot het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. Niet alle initiatiefnemers zijn zich echter bewust van de mogelijke consequenties van de keuze voor het uitgestelde traject. Dit traject brengt immers vaak meer onzekerheid met zich mee voor wat betreft de timing voor uitvoering van de vergunde werken.

In vele gevallen is de praktische onmogelijkheid om een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren vóór het aanvragen of verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning dus ook een juridische onmogelijkheid. Vandaar dat deze reden de derde meest aangeduide is met 15% (-5%). Maatschappelijke onwenselijkheid haalt men tot slot in 1% van de gevallen aan als reden voor het uitgestelde traject.

EVARCH 27 – 28 – 29: TOELATINGEN ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

Indicator	Het aantal toelatingen van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem
Indicatornummer	evarch 27 - evarch 28 - evarch 29
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal aanvragen
Meetmethode	Query op het archeologieportaal

Omschrijving

De indicator meet per jaar het aantal toelatingen voor een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem.

De indicator splitst de toelatingen enerzijds op naar behandelaar van de aanvraag:

- Het agentschap Onroerend Erfgoed (als het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem betrekking heeft op percelen die buiten het grondgebied van een erkende onroerenderfgoedgemeente liggen, of als het project betrekking heeft op percelen die deels binnen en deels buiten een erkende onroerenderfgoedgemeente vallen);
- Een erkende onroerenderfgoedgemeente

Anderzijds gebeurt een opdeling naargelang de beslissing over de toelating:

- Goedkeuring
- Weigering
- Koppelen van voorwaarden

Tabel

Agentschap Onroerend Erfgoed	2016	2017	2018	2019	2020
Goedkeuring (aanvaarding)	90	201	65	55	54
Goedkeuring (aanvaarding) met voorwaarden	17	17	5	5	7
Stilzwijgende goedkeuring (aanvaarding)	0	1	2	1	0
Weigering	36	37	22	27	9
Erkende onroerenderfgoedgemeente					
Goedkeuring (aanvaarding)	0	5	4	2	1
Goedkeuring (aanvaarding) met voorwaarden	0	0	0	0	0
Stilzwijgende goedkeuring (aanvaarding)	0	2	1	1	1
Weigering	0	0	1	0	0

Toelichting

In 2020 ontving het agentschap Onroerend Erfgoed 70 toelatingsaanvragen voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. Het keurde 61 van deze aanvragen goed (waarvan 7 met voorwaarden). Negen toelatingsaanvragen kregen een weigering. Het percentage geweigerde vooronderzoeken met ingreep in de bodem is 13%, een daling van 18% ten opzichte van 2019.

Daarnaast beoordeelden de erkende onroerenderfgoedgemeenten soeverein de toelatingsaanvragen voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem binnen hun gemeentegrenzen. De onroerenderfgoedgemeenten ontvingen twee aanvragen van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, die ze beide goedkeurden.

Het totale aantal aanvragen voor een vooronderzoek met ingreep in de bodem daalde wel ten opzichte van 2018 en 2019. In 2018 vroegen archeologen 100 toelatingen aan waarvan de behandelende overheid er 23 weigerde. In 2019 gaat het nog om 91 toelatingsaanvragen waarvan de behandelende overheden er 30% weigerden. In 2020 daalt dit naar 72 toelatingsaanvragen waarvan de behandelende overheden 12,5% weigerden. Door het gestegen goedkeuringspercentage leidde het lagere aantal aanvragen uit 2020 wel tot bijna evenveel verleende toelatingen als in 2019.

EVARCH 30 – 31 – 39: BEROEPEN

Indicator	Het aantal beroepen ingediend tegen een administratieve beslissing omtrent een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, een archeologienota of nota of een toelating voor archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen
Indicatornummer	evarch 30 - evarch 31 - evarch 39
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal beroepen
Meetmethode	Telling met behulp van het archeologieportaal

Omschrijving

De indicator meet per jaar het aantal ingestelde beroepen. Het Onroerendergoeddecreet heeft vier beroepsprocedures voorzien die men kan inzetten tegen verschillende administratieve beslissingen van het agentschap Onroerend Erfgoed of, indien van toepassing, een erkende onroerenderfoedgemeente over uiteenlopende aspecten van een archeologisch traject. Men kan beroep indienen tegen:

- De weigering van het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of het koppelen van voorwaarden daaraan;
- De weigering van de aktename van een archeologienota of het koppelen van voorwaarden daaraan;
- De weigering van de aktename van een nota of het koppelen van voorwaarden daaraan;
- De weigering van de toelating voor een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of een archeologische opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen of het koppelen van voorwaarden daaraan.

Tabel

Beroep tegen	2016	2017	2018	2019	2020
Geweigerde toelating vooronderzoek wetenschappelijke vraagstellingen	0	0	0	0	0
Geweigerde toelating opgraving wetenschappelijke vraagstellingen	0	0	0	0	0
Koppelen van voorwaarden aan toelating vooronderzoek met ingreep in de bodem	0	0	0	0	0
Weigering van toelating vooronderzoek met ingreep in de bodem	0	0	0	0	0
Aktename archeologienota of nota	0	0	0	0	1
Koppelen van voorwaarden aan archeologienota of nota	0	0	0	0	0
Geen aktename van archeologienota of nota	1	1	1	1	2

Toelichting

In 2020 stelden personen driemaal een beroep in tegen een beslissing over een archeologisch vooronderzoek. Twee maal stelden personen beroep in tegen een negatieve beslissing over een nota. Eenmaal stelde een persoon een beroep in tegen een aktename van een nota. De minister willigde geen van deze beroepen in.

EVARCH 32: ARCHEOLOGIERAPPORTEN

Indicator	Aantal ingediende archeologierapporten
Indicatornummer	evarch 32
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal archeologierapporten
Meetmethode	Telling van ingediende archeologierapporten

Omschrijving

Een erkende archeoloog maakt een archeologierapport op na het afronden van:

- Een archeologische opgraving na een vergunningsplichtige ingreep in de bodem
- Een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. Dit kan zowel een archeologisch vooronderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen zijn als een opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. Ook archeologische onderzoeken na een toevalsvondst vallen hieronder.

De erkende archeoloog bezorgt het archeologierapport binnen de twee maanden na het beëindigen van het onderzoek of de opgraving aan het agentschap. In dit rapport beschrijft de archeoloog bondig de uitgevoerde werken en de eerste resultaten ervan. Hij beschrijft ook de verdere aanpak van wat er nog moet gebeuren en een voorstel over het bewaren of deponeren van het archeologisch ensemble.

De indicator telt per jaar het aantal ingediende archeologierapporten. Erkende archeologen hebben twee maanden de tijd na het beëindigen van het veldwerk van de opgraving om een archeologierapport in te dienen. Daarom zal het aantal ingediende archeologierapporten per jaar niet overeenkomen met het aantal vooronderzoeken of opgravingen waarvoor veldwerk gebeurde of voltooid raakte in datzelfde jaar.

De indicator maakt een onderscheid binnen archeologierapporten naargelang de aanleiding van het archeologisch onderzoek.

Tabel

	2016	2017	2018	2019	2020
Opgraving vergunningsplichtige ingreep	0	25	122	201	214
Onderzoek wetenschappelijke vraagstellingen	1	28	51	59	65
Totaal	1	53	173	260	279

Toelichting

In 2020 dienden erkende archeologen in totaal 279 archeologierapporten in. Dit is een stijging van 19 tegenover 2019 (260 archeologierapporten).

214 van de 279 archeologierapporten volgden uit omgevingsvergunningen voor stedenbouwkundige handelingen of een verkaveling waarbij een archeologienota of een nota met aktename een archeologische opgraving verplichtte.

65 archeologierapporten kaderden in een toelating voor archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. 13 van de 65 archeologierapporten kaderden in vooronderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen, 52 in het kader van een opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. Archeologisch onderzoek in het kader van een toevalsvondst valt onder onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

In 2020 werden 23 archeologierapporten ingediend als verslaggeving van een toevalsvondst.

EVARCH 35 – 36: EINDVERSLAGEN

Indicator	Aantal ingediende archeologische eindverslagen
Indicatornummer	evarch 35 - evarch 36
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal eindverslagen
Meetmethode	Telling van ingediende eindverslagen

Omschrijving

De laatste stap bij een archeologische opgraving en bij vooronderzoek met ingreep in de bodem vanuit wetenschappelijke vraagstellingen is het opleveren van een eindverslag. De erkende archeoloog dient dit document in bij het agentschap ten laatste twee jaar na het beëindigen van de archeologische opgraving.

Het eindverslag bouwt voort op het eerder ingediende archeologierapport. Alleen bevat het nu de definitieve en verder uitgewerkte resultaten van het onderzoek. Het is het definitieve eindpunt van een archeologische opgraving met verwerking van de vondsten en het neerschrijven van de wetenschappelijke kenniswinst die de opgraving heeft opgeleverd.

De erkende archeoloog publiceert het eindverslag en bezorgt het digitaal aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap stelt de eindverslagen digitaal publiek beschikbaar.

De indicator telt per jaar het aantal eindverslagen ingediend bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Hij maakt een onderscheid tussen eindverslagen opgemaakt na:

- Een archeologische opgraving na een vergunningsplichtige bodemingreep;
- Een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. Dit kan zowel een archeologisch vooronderzoek zijn als een opgraving. Ook archeologische onderzoeken na een toevalsvondst vallen hieronder.

Naast het type van archeologisch onderzoek meet de indicator ook de termijn waarin de eindverslagen werden ingediend. Daarbij wordt van het jaarlijkse aantal ingediende eindverslagen onderzocht welke hiervan tijdig werden ingediend en welke de termijn van twee jaar na afronden van de archeologische opgraving overschreden.

Tabel

	2016	2017	2018	2019	2020
Opgraving vergunningsplichtige ingreep	0	1	16	86	146
Onderzoek wetenschappelijke vraagstellingen	2	9	12	26	43
Totaal	2	10	28	112	189

Toelichting

In 2020 maakte het agentschap Onroerend Erfgoed 189 eindverslagen van archeologisch onderzoek openbaar. Dit is een stijging van 77 ten opzichte van 2019.

We tellen 146 eindverslagen in 2020 van volledig afgeronde opgravingen die volgen uit een verplicht opgemaakte archeologienota of nota. Dat is een stijging van 60 eindverslagen tegenover vorig jaar.

Voor archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen dienden erkende archeologen in 2020 alles bij elkaar 43 eindverslagen in: tien hiervan voor vooronderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen en 33 voor archeologische opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

Het agentschap Onroerend Erfgoed voltooide 14 eindverslagen naar aanleiding van een onderzochte toevalsvondst.

155 van de 189 eindverslagen zijn ingediend binnen de termijn van twee jaar na het beëindigen van de archeologische opgraving.

EVARCH 37 – 38: TOELATINGEN ONDERZOEK MET HET OOG OP WETENSCHAPPELIJKE VRAAGSTELLINGEN

Indicator	Het aantal verleende en geweigerde toelatingen, verdeeld volgens toelatingen voor archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem en toelatingen voor archeologische opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen
Indicatornummer	evarch 37 - evarch 38
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal toelatingen
Meetmethode	Query op het Archeologieportaal

Omschrijving

Erkende archeologen kunnen archeologisch vooronderzoek of archeologische opgravingen uitvoeren met het oog op weloverwogen en gedocumenteerde wetenschappelijke vraagstellingen. Bij een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen is de zakelijkrechthouder van de betrokken gronden niet altijd degene die het initiatief neemt om een archeologisch onderzoek te voeren. De erkende archeoloog sluit met de zakelijkrechthouders van de betrokken onroerende goederen een overeenkomst die de vergoeding voor eventuele schade, de bestemming van het archeologisch ensemble en de verwachte duur van het onderzoek regelt, behalve als het onderzoek in het kader van een toevalsvondst gebeurt.

Om een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of een archeologische opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen uit te voeren, moet vooraf een toelating worden aangevraagd aan het agentschap Onroerend Erfgoed. In deze aanvraag wordt ook gemotiveerd waarom het wetenschappelijk onderzoek met bodemingreep dient te gebeuren en waarom de keuze wordt gemaakt voor een behoud ex situ. Het verdrag van Valletta streeft naar een behoud in situ.

De indicator telt het aantal verleende en geweigerde toelatingen voor archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem en archeologische opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

Het archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen gaat niet enkel over academisch onderzoek. Het omvat ook enkele onderzoeken die kaderen in vergunningsplichtige handelingen die nog voortkomen uit de overgang van het Archeologiedecreet naar het Onroerenderfgoeddecreet. Na 1 april 2016 konden prospectie- en opgravingsvergunningen volgens het Archeologiedecreet alleen nog maar worden aangevraagd als er een verleende stedenbouwkundige vergunning voorhanden was met daarin een voorwaarde over archeologie opgenomen. Deze vergunning moest aangevraagd zijn voor 1 juni 2016. Wanneer een initiatiefnemer in die situaties toch proactief vooronderzoek wilde uitvoeren voorafgaand aan het verlenen van de vergunning (nog geen vergunning voorhanden en dus geen grond voor een prospectievergunning volgens de vroegere regelgeving), dan gebeurde dit via een toelating voor vooronderzoek uit wetenschappelijke vraagstellingen.

Bij beschermd onroerend erfgoed kunnen vanuit het beschermingsbesluit direct werkende normen gelden die archeologische flankerende maatregelen noodzakelijk maken. Wanneer handelingen gebeuren aan dit erfgoed die niet vergunningsplichtig zijn, of die dat wel zijn maar door hun

beperkte omvang niet in het reguliere archeologische traject terecht komen, gebeurt het nodige onderzoek via de procedure voor wetenschappelijke vraagstellingen.

Tabel

Vooronderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen	2016	2017	2018	2019	2020
Toelating	7	8	10	16	13
Toelating met voorwaarden	5	3	0	1	1
Weigering	0	2	4	1	6
Opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen					
Toelating	14	36	65	56	69
Toelating met voorwaarden	2	1	10	7	1
Weigering	0	0	5	9	5

Toelichting

In 2020 vroegen erkende archeologen in totaal 95 toelatingen aan voor archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. 84 van deze aanvragen verkregen een toelating, 11 stuiten op een weigering.

Van de 84 toelatingen die het agentschap Onroerend Erfgoed verleende, waren er 14 voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. 70 andere, waarvan één met voorwaarden, golden voor archeologische opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen, inclusief opgravingen in het kader van een toevalsvondst.

Toelichting

In 2020 meldden erkende archeologen 988 keer de aanvang van een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem: 974 keer in het kader van de opmaak van een archeologienota of nota en 14 keer naar aanleiding van een archeologisch vooronderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

Bij de vergunningsplichtige vooronderzoeken met ingreep in de bodem is dit ten opzichte van 2019 een stijging van 114 meldingen. Bij de vooronderzoeken met ingreep in de bodem met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen is er een lichte stijging van 3 meldingen merkbaar ten opzichte van 2019 (van 11 naar 14).

Het aantal meldingen ligt in praktijk hoger dan het aantal gestarte vooronderzoeken. Meerdere meldingen voor eenzelfde vooronderzoek zijn mogelijk: omdat het vooronderzoek gebeurt in verschillende fases met langere tussentijd of omdat de aanvang alsnog uitgesteld wordt naar een latere datum en opnieuw gemeld wordt. Dat is het geval in ongeveer 20% van de meldingen.

EVARCH 44: OPGESTARTE OPGRAVINGEN

Indicator	Het aantal opgravingen waarvan het veldwerk is opgestart
Indicatornummer	evarch 44
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal meldingen van opgravingen
Meetmethode	Query Archeologieportaal

Omschrijving

Na het archeologisch vooronderzoek kan een archeoloog in de archeologienota of, in het geval van een uitgesteld vooronderzoek een nota, opnemen dat een archeologische opgraving noodzakelijk is. Deze opgraving gebeurt dan door een erkende archeoloog na het verlenen van de omgevingsvergunning maar voor het uitvoeren van de bouw- of verkavelingswerken.

De indicator telt jaarlijks het aantal meldingen van aanvang van archeologische opgravingen. De erkende archeologen doen deze melding bij het agentschap Onroerend Erfgoed. De indicator maakt een onderscheid tussen:

- Archeologische opgravingen bij een vergunningsplichtige bodemingreep;
- Opgravingen bij een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. Archeologische opgravingen als gevolg van een toevalsvondst vallen hier ook onder.

Noot: Archeologisch erfgoed blijft het beste waar het is, namelijk onder de grond. Het verdrag van Malta schrijft daarom voor om zo veel mogelijk behoud in situ na te streven. Dit om onnodige verstoring van het bodemarchief zoveel mogelijk te vermijden. Daarom beperkt een archeologische opgraving zich tot de zones die door de ingreep in de bodem, de bouwwerken of aanlegwerken effectief worden verstoord.

Tabel

Jaar	Totaal aantal meldingen van aanvang (opgraving)
2016	34
2017	90
2018	251
2019	266
2020	306

Toelichting

In 2020 ontving het agentschap Onroerend Erfgoed 306 meldingen van de aanvang van archeologische opgravingen. Dit is een stijging van 40 tegenover 2019.

Het aantal meldingen van de aanvang van opgravingen in het kader van een vergunningsplichtige ingreep in de bodem neemt toe. Van 223 in 2019 naar 249 in 2020. Hier komen nog 57 opgravingen bij in het kader van wetenschappelijke vraagstellingen. 19 hiervan betreffen toevalsvondsten, de overige 38 handelen over andere opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

EVARCH 46: WERKDAGEN VOOR BEKOMEN (ARCHEOLOGIE)NOTA

Indicator	Aantal werkdagen, gepresteerd om een archeologienota of nota op te stellen
Indicatornummer	evarch 46
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal werkdagen
Meetmethode	Query op het archeologieportaal

Omschrijving

De indicator meet het aantal werkdagen dat nodig is om een archeologienota of een nota op te stellen. De erkende archeoloog voert deze data in het Archeologieportaal in.

Tabel

Notatype	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Totaal aantal archeologienota's en nota's
Archeologienota	1	5	6,3	185	2.081
Archeologienota beperkte samenstelling	1	3	3,5	15	163
Nota	1	6	9,0	280	869

Toelichting

Bij de weergave van de verdeling van de werkdagen van de archeologienota's met aktename en bij het berekenen van het gemiddelde en de mediaan werden de meest extreme waarden uit de berekening gehouden. Het gaat om een zeer beperkt aantal archeologienota's waarbij de ingevoerde data na controle foutief bleek te zijn.

Voor de helft van de 2.081 archeologienota's met aktename (zonder archeologienota's met beperkte samenstelling) geven de erkende archeologen vijf werkdagen of minder aan. De gemiddelde tijd uitgedrukt in werkdagen die een erkende archeoloog nodig heeft voor het opmaken van een archeologienota ligt op 6,3 werkdagen.

De archeologienota beperkte samenstelling bestaat sinds 1 januari 2017. Deze archeologienota komt veel minder voor dan de gewone archeologienota (163 met aktename in 2020). De mediaan en de gemiddelde duur in werkdagen nodig om een archeologienota met beperkte samenstelling op te stellen, ligt lager dan voor het opmaken van een archeologienota met volledige samenstelling. De mediaan ligt op drie werkdagen, het gemiddelde op 3,5. De maximumwaarde is één archeologienota met beperkte samenstelling die 15 werkdagen in beslag nam. De meerderheid, namelijk 75% van deze 163 archeologienota's nam vier werkdagen of minder in beslag.

De nota's nemen gemiddeld het meest tijd in beslag (negen werkdagen), met een mediaanwaarde van zes. Dit komt omdat bij een uitgesteld vooronderzoek vaker een tijdsintensiever archeologisch onderzoek met proefsleuven plaatsvindt of een combinatie van verschillende onderzoeksmethoden. Daarom valt op dat er minder nota's zijn die tussen de één tot vijf werkdagen innemen. 25% van de nota's duurt minder dan vijf dagen. De meeste nemen tussen de vijf en tien werkdagen in beslag. Daarna nemen de aantallen terug fors af. Meer dan 25 werkdagen zijn de uitzonderingen. De maximumwaarde is een nota die 280 werkdagen in beslag nam.

EVARCH 48: WERKDAGEN ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING

Indicator	Aantal werkdagen, gepresteerd bij het veldwerk van een archeologische opgraving
Indicatornummer	evarch 48
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal werkdagen
Meetmethode	Query op het archeologieportaal

Omschrijving

Nadat het agentschap Onroerend Erfgoed of de erkende onroerenderfgoedgemeente akte heeft genomen van de archeologienota of nota kan de archeologische opgraving starten, mits de omgevingsvergunning verleend is. De opgraving wordt uitgevoerd na het verlenen van die vergunning maar nog voor het uitvoeren van bouwwerken of verkavelingswerken. De toelating voor de opgraving zit vervat in de aktegenomen archeologienota of nota. De erkende archeoloog meldt de aanvang van de opgraving aan het agentschap Onroerend Erfgoed.

Een omgevingsvergunning heeft een geldigheidstermijn van twee of drie jaar. Deze periode wordt geschorst voor maximaal een jaar waarin de archeologische opgraving kan worden uitgevoerd. Op die manier wordt vermeden dat de vervaltermijn van de vergunning in het gedrang zou komen door de opgraving. Nadat het veldwerk van de opgraving is afgerond kunnen de werkzaamheden voor bouw of verkaveling worden aangevat.

De indicator meet het aantal werkdagen dat een erkende archeoloog heeft besteed aan het uitvoeren van een archeologische opgraving. De archeoloog registreert zelf het aantal werkdagen dat hij heeft gepresteerd bij het veldwerk van een archeologische opgraving in het archeologisch eindverslag. Dit eindverslag wordt ten laatste twee jaar na het beëindigen van de archeologische opgraving ingediend.

Tabel

Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum
1 dag	11 dagen	23,5 dagen	240 dagen

Toelichting

In 2020 zien we met 189 ingediende eindverslagen opnieuw een toename van het aantal opgravingen waarvoor we informatie hebben over de tijdsduur van het veldwerk. De mediaan van deze opgravingen bedraagt 11 werkdagen, het gemiddelde 23,5. 25% van de opgravingen is afgerond binnen vijf werkdagen, 75% binnen de 32 werkdagen. Wel valt op dat een groep van 25% van de opgravingen meer dan 32 dagen in beslag neemt, 10% meer dan 60 dagen. Het maximum ligt op een opgraving van 240 werkdagen.

//

EVARCH 51: GOEDGEKEURDE MAATREGELLEN VOORONDERZOEK

Indicator	Aantal goedgekeurde maatregelen, verdeeld volgens behoud in situ, behoud ex situ, uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem, geen maatregelen of een combinatie van maatregelen
Indicatornummer	evarch 51
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal voorgestelde maatregelen geregistreerd door erkende archeologen en goedgekeurd door het agentschap Onroerend Erfgoed
Meetmethode	Query op archeologieportaal

Omschrijving

In de archeologienota geeft de archeoloog aan wat hij concludeert uit het archeologisch vooronderzoek en welke maatregelen er nodig zijn. In dit programma van maatregelen geeft de archeoloog een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij een bodemingreep, beschrijft de aard daarvan en de uitvoeringswijze van deze eventuele maatregelen.

De archeoloog kan volgende maatregelen voorstellen:

- Geen verdere maatregelen noodzakelijk. De archeoloog kan dit besluiten wanneer er geen archeologische site of artefacten aanwezig blijken op het onderzoeksterrein, dat de werken geen bedreiging vormen voor eventueel aanwezig archeologisch erfgoed, of dat de site onvoldoende kennispotentieel bevat;
- Een behoud in situ van de aanwezige archeologische site of artefacten, waarbij de initiatiefnemer de plannen of uitvoeringswijze actief aanpast aan de aanwezige archeologische resten;
- Een archeologische opgraving met daaraan verbonden een behoud ex situ van de archeologische artefacten en onderzoeksdocumenten;
- Een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem waarbij in de archeologienota is opgenomen hoe het vooronderzoek met ingreep in de bodem later uitvoering moet krijgen en de reden waarom het vooronderzoek moet worden uitgesteld tot na het aanvragen of verkrijgen van de omgevingsvergunning;
- Verdere verwerking: wanneer de uitgevoerde onderzoekshandelingen van het vooronderzoek (bijvoorbeeld proefsleuven) reeds een archeologisch ensemble opleveren dat volstaat om het kennispotentieel van de archeologische site te realiseren, zonder bijkomende inzameling van informatie door middel van een opgraving. Enkel het opgeleverde ensemble hoeft dan verder te worden onderzocht en verwerkt;
- Een combinatie van maatregelen, bijvoorbeeld deels behoud in situ en een gedeeltelijke opgraving.

De indicator telt jaarlijks het aantal maatregelen die erkende archeologen voorstellen in archeologienota's en nota's met aktenaam. Bij de indiening van de archeologienota of nota geeft de erkende archeoloog aan of en welke verdere maatregelen noodzakelijk zijn.

Tabel

Archeologienota	2016	2017	2018	2019	2020
Behoud in situ	7	5	7	7	8
Uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	393	1.349	1.159	1.306	1.331
Archeologische opgraving	50	139	79	76	92
Combinatie van maatregelen	9	22	26	22	14
Geen maatregelen nodig	543	1.605	805	785	796
Verdere verwerking	nvt	4	4	6	3
Nota					
Behoud in situ	0	3	11	5	20
Archeologische opgraving	0	43	123	139	158
Combinatie van maatregelen	0	1	8	3	0
Geen maatregelen nodig	4	178	461	564	677
Verdere verwerking	nvt	4	9	15	14

Toelichting

In de meerderheid van de projecten stelt de archeoloog in de archeologienota of nota dat geen verdere maatregelen noodzakelijk zijn. In 2020 bevatten 796 (35,5%) archeologienota's en 677 (77,9%) nota's dit voorstel.

Een tweede veelvoorkomende maatregel is het uitgesteld vooronderzoek. 1.331 (59,3%) van alle archeologienota's waarvan akte werd genomen bevatten deze maatregel. Dit aantal blijft bijzonder hoog. In 2020 is dit aandeel hetzelfde als in 2019.

In acht (0,4%) archeologienota's en 20 (2,3%) nota's met aktename stelt de erkent archeoloog een behoud in situ voor. Bij de nota's zien we hier een toename van deze maatregel.

In 92 (4,1%) van de archeologienota's met aktename en 158 (18,2%) nota's concludeert de archeoloog dat een archeologische opgraving noodzakelijk is.

In 2020 bevatten drie archeologienota's en 14 nota's als maatregel verdere verwerking. Dit is 0,5% van het totaal. Deze maatregel bestaat pas sinds 1 januari 2017.

14 (0,4%) archeologienota's en nota's met aktename bevatten een combinatie van verschillende maatregelen.

EVARCH 52: FINANCIËLE IMPLICATIES ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

Indicator	De financiële implicaties van het archeologisch onderzoek en de werking van het archeologisch solidariteitsfonds
Indicatornummer	evarch 52
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Bedrag in euro
Meetmethode	Query op het archeologieportaal

Omschrijving

Het uitvoeren van een archeologisch onderzoek kost geld. Het uitgangspunt is dat de kosten van het archeologisch vooronderzoek en de archeologische opgraving worden gedragen door de aanvrager van de omgevingsvergunning, de initiatiefnemer. Omdat het Onroerenderfgoeddecreet ervan uitgaat dat het archeologisch vooronderzoek plaatsvindt voorafgaand aan de aanvraag van de omgevingsvergunning, kan de aanvrager van de vergunning zich al een beeld vormen van de kostprijs van het archeologisch onderzoek. Op die manier wil de regelgeving vermijden dat pas na vergunning duidelijk is of archeologisch (voor)onderzoek nodig is, wat dit gaat kosten en hoe lang het gaat duren. Zo kan de initiatiefnemer beter rekening houden met het archeologische aspect bij zijn planning en uitvoering, en vermijdt hij vertraging en onverwachte kosten.

Deze indicator maakt een onderverdeling tussen verschillende uitgavenposten:

- De totale kost voor de opmaak van archeologienota's met aktename. De opmaak van een archeologienota gebeurt door een erkende archeoloog, de kosten zijn voor de aanvrager van de omgevingsvergunning, in navolging van het verstoordersprincipe uit het Verdrag van Malta;
- De totale kost voor de opmaak van nota's met aktename. Een nota wordt opgemaakt door een erkende archeoloog, de kosten zijn voor de aanvrager van de omgevingsvergunning;
- De totale kost voor archeologische opgravingen. Deze opgravingen gebeuren door een erkende archeoloog, de kosten zijn voor de aanvrager van de omgevingsvergunning. Deze post omvat enkel verplichte opgravingen die volgen uit archeologienota's en nota's. De meting kan pas gebeuren vanaf 2020.
- De totale kost van archeologisch onderzoek na een toevalsvondst. De Vlaamse overheid draagt de kosten voor archeologisch onderzoek na een toevalsvondst;
- Het totale bedrag voor schadevergoedingsplicht bij toevalsvondsten. De zakelijkrechthouder kan een schadevergoeding vorderen voor schade ten gevolge van verplichtingen die verbonden zijn aan het voor onderzoek bewaren van een toevalsvondst. De vergoeding wordt berekend op basis van de aangetoonde schade die is ontstaan vanaf de eenendertigste dag na de aangifte van de toevalsvondst bij het agentschap Onroerend Erfgoed;
- Het totale bedrag voor subsidiëring van archeologische solidariteitsfondsen. Een erkend archeologisch solidariteitsfonds ontvangt van de Vlaamse overheid een toelage voor zijn werking, naast de bijdragen van de leden van het fonds. In deze indicator wordt het totale bedrag van de subsidiëring in de vorm van toelagen aan deze fondsen in rekening gebracht.

De indicator maakt per jaar een schatting van de financiële gevolgen van archeologisch onderzoek in Vlaanderen. Daarbij wordt een onderverdeling gemaakt tussen een aantal uitgavenposten waarvan de kostprijs bekend is.

Tabel

Archeologisch onderzoek	Bedrag (euro)
2016	
Archeologienota's	€ 3.220.247
Nota's	€ 35.800
Onderzoek na toevalsvondst	€ 179.650
Bedrag schadevergoeding na toevalsvondst	€ 0
Toelage archeologisch solidariteitsfonds	€ 0
2017	
Archeologienota's	€ 10.082.213
Nota's	€ 1.529.634
Onderzoek na toevalsvondst	€ 228.154
Bedrag schadevergoeding na toevalsvondst	€ 0
Toelage archeologisch solidariteitsfonds	€ 0
2018	
Archeologienota's	€ 6.302.866
Nota's	€ 4.550.390
Onderzoek na toevalsvondst	€ 691.188
Bedrag schadevergoeding na toevalsvondst	€ 0
Toelage archeologisch solidariteitsfonds	€ 0
2019	
Archeologienota's	€ 6.302.866
Nota's	€ 5.135.583
Onderzoek na toevalsvondst	€ 862.023
Bedrag schadevergoeding na toevalsvondst	€ 0
Toelage archeologisch solidariteitsfonds	€ 0
2020	
Archeologienota's	€ 5.976.082
Nota's	€ 6.531.088
Onderzoek na toevalsvondst	€ 1.459.758
Bedrag schadevergoeding na toevalsvondst	€ 0
Toelage archeologisch solidariteitsfonds	€ 0
Archeologische opgravingen	€ 5.541.844

////////////////////////////////////

Toelichting

De kosten voor archeologienota's daalden met 326.784 euro ten opzichte van 2019. Dat is vooral het gevolg van een lagere eenheidsprijs. Het aantal bleef immers relatief gelijk (+1,9%). De kosten voor de nota's namen daarentegen toe met 1.395.505 euro. Dit is het gevolg van het gestegen aantal nota's en een beperkt aantal uitzonderlijk dure exemplaren (drie nota's met een totaal kost van 950.000 euro). De kosten voor toevalsvondsten stegen met 597.735 euro, voornamelijk door een aantal meer grootschalige onderzoeken die startten in 2020 en de kosten voor de verwerking van omvangrijke onderzoeken uit de voorgaande jaren. De kost voor opgravingen ten belope van 5.541.844 euro kon voor het eerst in kaart gebracht worden.

EVARCH 53: BUITENSPORIGE OPGRAVINGSKOSTEN

Indicator	Aantal toegekende premies voor buitensporige opgravingskosten
Indicatornummer	evarch 53
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal toegekende premies
Meetmethode	Registratie team premies

Omschrijving

Het Onroerenderfgoeddecreet introduceert een premie voor buitensporige opgravingskosten om de directe kosten van een archeologische opgraving zoals opgenomen in een archeologienota of nota deels te compenseren.

Een premie voor buitensporige opgravingskosten wordt enkel toegekend aan:

- Natuurlijke personen;
- Kleinschalige ondernemingen of verenigingen: ondernemingen of verenigingen die minder dan tien personen tewerkstellen en die een jaarlijkse omzet van minder dan vijf miljoen euro hebben.

De indicator meet op het einde van elk jaar het aantal toegekende premies voor buitensporige opgravingskosten.

Tabel

Jaar	Aantal toegekende premies
2016	0
2017	0
2018	5
2019	3
2020	8

Toelichting

In 2020 kende het agentschap Onroerend Erfgoed acht premies toe voor buitensporige opgravingskosten in het kader van archeologische opgravingen. Dat zijn er vijf meer dan het jaar voordien.

//

EVARCH 54: BEDRAG BUITENSPORIGE OPGRAVINGSKOSTEN

Indicator	Bedrag, vastgelegd voor premies buitensporige opgravingskosten
Indicatornummer	evarch 54
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Bedrag in euro
Meetmethode	Query in Orafin

Omschrijving

Het Onroerendergoeddecreet introduceert een premie voor buitensporige opgravingskosten om de directe kosten van een archeologische opgraving zoals opgenomen in een archeologienota of nota met aktename deels te compenseren.

De indicator meet per jaar het totale bedrag vastgelegd voor premies voor buitensporige opgravingskosten.

De formule voor het berekenen van een premie voor buitensporige opgravingskosten is vastgelegd in een ministerieel besluit:

$$\{[12123 + (a * 353,1) + (b * 3296,5) + (c * 37) + (d * 56,9) - (e * 921) - (f) - (g) - (h)] - 1500\} * 0,80$$

- De forfaitaire basiskosten voor de berekening van de premie bedragen 12.123 euro;
- a = Het aantal mensdagen dat tijdens de opgraving is gepresteerd, uitgedrukt in voltijdsequivalenten, met factor 353,1;
- b = Het aantal complexe spoorcombinaties dat werd opgegraven, met factor 3.296,5 euro;
- c = Het aantal antropogene spoorcombinaties dat werd opgegraven, met factor 37 euro;
- d = Het aantal natuurlijke spoorcombinaties en verstoringen dat werd opgegraven, met factor 56,9 euro;
- e = Het aantal archeologische structuren, met factor - 921 euro;
- f = Het gegeven dat het een site zonder complexe verticale stratigrafie betreft, met factor -339,8;
- g = Het gegeven dat de opgraving is uitgevoerd als een werfbegeleiding, met factor - 6.284,3;
- h = Het gegeven dat geen bemaling werd toegepast voor de opgraving, met factor - 4.326,3;
- De franchise, of de niet-betoelaagbare eerste schijf van de kosten van de verplicht uit te voeren archeologische opgraving, bij de premie bedraagt 1500 euro;
- Van de forfaitair bepaalde kostprijs wordt 80% uitbetaald als premie.

Tabel

Jaar	Totaal toegekend bedrag
2016	€ 0
2017	€ 0
2018	€ 34.664,0
2019	€ 72.724,8
2020	€ 262.937,8

Toelichting

In 2020 legde het agentschap Onroerend Erfgoed 262.938 euro vast voor premies buitensporige opgravingskosten. Dat is 190.213 euro meer dan in 2019.

Het is belangrijk te beseffen dat het premiepercentage in 2019 verdubbelde van 40% naar 80% van de forfaitair bepaalde kosten. Een hoger uitgekeerd premiebedrag staat dus niet gelijk aan een stijging van de achterliggende opgravingskost.

EVARCH 55: KOSTPRIJS ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK NA TOEVALSVONDST

Indicator	De totale kostprijs van archeologisch onderzoek, uitgevoerd door het agentschap Onroerend Erfgoed, na een toevalsvondst
Indicatornummer	evarch 55
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Bedrag in euro
Meetmethode	Registratie personeels- en werkingskosten

Omschrijving

Het Vlaamse Gewest draagt alle kosten die verbonden zijn aan een onderzoek na een toevalsvondst. Het agentschap Onroerend Erfgoed is erkend als archeoloog van rechtswege specifiek om archeologische onderzoeken die het gevolg zijn van een toevalsvondst uit te voeren. Het agentschap kan ook beslissen om een opgraving na een toevalsvondst deels uit te besteden aan andere erkende archeologen of archeologische bedrijven. De eindverantwoordelijkheid blijft dan bij het agentschap liggen.

De kostprijs wordt bepaald aan de hand van drie groepen van uitgavenposten:

- De kostprijs van personeel omvat de prijs voor een archeoloog en ander personeel zoals een landmeter of technisch assistent;
- De werkingskosten omvatten uitgaven voor de aanschaf van technisch materiaal, software, verplaatsingskosten, ...;
- De kosten voor uitbestedingen worden bepaald door de raamcontracten die het agentschap afsluit met erkende archeologen (archeologische bureaus) of bedrijven om ondersteuning te bieden bij het onderzoek van een toevalsvondst.

De indicator meet per jaar de totale kostprijs in euro van archeologisch onderzoek, uitgevoerd door het agentschap na een toevalsvondst of gelijkaardige situatie. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen diverse uitgavenposten.

Tabel

	2016	2017	2018	2019	2020
Kost personeel	€ 134.500	€ 167.449	€ 487.257	€ 382.998	€ 617.449
Kost werking	€ 35.150	€ 12.200	€ 57.216	€ 15.655	€ 1.793
Kost uitbesteding	€ 10.000	€ 48.505	€ 146.715	€ 463.370	€ 840.516
Totaal	€ 179.650	€ 228.154	€ 691.188	€ 862.023	€ 1.459.758

Toelichting

In 2020 hebben 19 toevalsvondsten aanleiding gegeven tot een opgraving.

De kostprijs van deze onderzoeken kan als volgt worden verdeeld:

- Personeel op het terrein: €149.350;
- Rapportering: €468.099;
- Uitbesteding: € 840.516,25 euro;
- Werking: € 1.793,62

De totale kost van archeologisch onderzoek, in 2020 uitgevoerd door het agentschap na een toevalsvondst of gelijkaardige situatie, bedraagt 1.459.758,5 €.

De kosten voor werking zijn gedaald omdat de voornaamste posten hierin zoals huren van werfketen, toiletten en andere diensten nu ondergebracht zijn bij de post uitbesteding.

De kost voor uitbesteding is fors gestegen omdat het agentschap in 2020 te maken had met drie grote projecten opgestart in de vorige jaren en die in 2020 nog in belangrijke mate doorliepen (Ieper Sint-Jan, Nieuwpoort OLV-kerk en Sint Gillis-Waas Reepstraat). Het aantal toevalsvondsten dat aanleiding heeft gegeven tot een interventie op het terrein door of voor het agentschap is ongeveer gelijk gebleven, er waren wel in verhouding iets meer grotere projecten.

EVARCH 56: BEDRAG SCHADEVERGOEDINGSPLICHT TOEVALSVONDSTEN

Indicator	Het totale bedrag vastgelegd voor schadevergoedingsplicht bij toevalsvondsten
Indicatornummer	evarch 56
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Bedrag in euro
Meetmethode	Query in Orafin

Omschrijving

De vinder van een toevalsvondst is verplicht dit te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en ze tijdelijk ongemoeid te laten. Gedurende een initiële periode van tien dagen na de melding van de toevalsvondst doet het agentschap Onroerend Erfgoed de nodige vaststellingen en onderzoekt het de potentiële erfgoedwaarde van de vondst. Waar nodig gebeurt dit in de vorm van een opgraving. Het agentschap kan deze termijn inkorten, wanneer geen verder onderzoek nodig is of het onderzoek beëindigd is, of deze termijn verlengen, wanneer meer tijd nodig blijkt voor het onderzoek. De zakelijkrechthouder en gebruiker van de toevalsvondst moeten voldoen aan een aantal verplichtingen inzake de archeologische artefacten en de vindplaats:

- ze in onveranderde toestand bewaren;
- ze beschermen tegen beschadiging en vernietiging;
- ze toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap.

De kosten die voortvloeien uit deze verplichtingen zijn voor rekening van de eigenaar of zakelijkrechthouder van de toevalsvondst. Toch kan deze persoon een schadevergoeding vorderen wanneer de schade voortvloeit uit de verlenging van de termijn van tien dagen voor zover de totale termijn 30 dagen overschrijdt en op voorwaarde dat de vondst correct gemeld en in stand gehouden werd.

De zakelijkrechthouder of gebruiker legt een raming van de kosten voor aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap beslist over de toekenning van de schadevergoeding.

De indicator meet het bedrag dat het agentschap Onroerend Erfgoed jaarlijks toekent voor het betalen van schadevergoedingen om te voldoen aan de schadevergoedingsplicht bij toevalsvondsten.

Tabel

Jaar	Bedrag in euro voor schadevergoedingen bij toevalsvondsten
2016	0
2017	0
2018	0
2019	0
2020	0

Toelichting

Enkele onderzoeken na toevalsvondst namen meer dan 30 dagen in beslag (vier in 2020) maar bij geen van deze onderzoeken was een schadevergoeding aan de orde.

EVARCH 57: ARCHEOLOGISCHE SOLIDARITEITSFONDSEN

Indicator	Het aantal en de evolutie van erkende archeologische solidariteitsfondsen
Indicatornummer	evarch 57
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Telling van erkenningen
Meetmethode	Query Belgisch Staatsblad

Omschrijving

Het Onroerendergoeddecreet maakt het mogelijk om een archeologisch solidariteitsfonds op te richten en te erkennen. Archeologische solidariteitsfondsen vergoeden hun leden, mits betaling van een bijdrage, voor een deel van de kosten van alle archeologische opgravingen waartoe zij verplicht worden. Het is een soort van georganiseerde solidariteit tussen de leden van het fonds, bijvoorbeeld publieke of private bouwheren, die door hun bouwactiviteiten een grotere kans hebben om te worden geconfronteerd met archeologische verplichtingen en de daaraan verbonden kosten.

De indicator telt jaarlijks het aantal erkende archeologische solidariteitsfondsen. Een archeologisch solidariteitsfonds is pas erkend wanneer deze erkenning wordt gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

Tabel

Jaar	Aantal archeologische solidariteitsfondsen
2015	0
2016	0
2017	0
2018	0
2019	0
2020	0

Toelichting

Er zijn geen archeologische solidariteitsfondsen opgericht.

EVARCH 59: ARCHEOLOGIENTOTA'S BEPERKTE SAMENSTELLING

Indicator	Aantal archeologienota's met beperkte samenstelling
Indicatornummer	evarch 59
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal archeologienota's
Meetmethode	Query databank archeologie

Omschrijving

Een archeoloog kan in bepaalde gevallen beslissen een archeologienota met beperkte samenstelling op te maken.

Dit is mogelijk wanneer op basis van de confrontatie tussen de geplande werken en een beperkt aantal doorslaggevende aspecten uit het landschappelijk, historisch of archeologisch luik van het bureauonderzoek evident is dat geen verdere maatregelen nodig zijn. Dit kan omdat er geen archeologisch erfgoed aanwezig is, de werken geen verstoring betekenen voor het aanwezige erfgoed, of er geen kenniswinst valt te boeken bij een opgraving van het terrein.

In dergelijke gevallen zijn er geen bijkomende maatregelen meer nodig waardoor de rapportering van het archeologisch onderzoek (steeds beperkt tot een bureauonderzoek) veel beperkter kan. Dit concept werd geïntroduceerd in de herziene uitgave van de code van goede praktijk van 2017.

De indicator meet per jaar het aantal ingediende archeologienota's met beperkte samenstelling. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt naargelang de beslissing:

- Aktename
- Geen aktename
- Aktename met voorwaarden
- Stilzwijgende aktename

Tabel

Jaar	Beslissing	Aantal archeologienota's
2017		
	Bekrachtiging	268
	Bekrachtiging met voorwaarden	1
	Stilzwijgende bekrachtiging	0
	Weigering	90
2018		
	Bekrachtiging	174
	Bekrachtiging met voorwaarden	0
	Stilzwijgende bekrachtiging	5
	Weigering	33
2019		
	Aktename	169
	Aktename met voorwaarden	0
	Geen aktename	16
2020		
	Aktename	163
	Aktename met voorwaarden	0
	Geen aktename	8

Toelichting

In 2020 dienden erkende archeologen 171 archeologienota's met beperkte samenstelling in. Op 163 archeologienota's (95%) volgde een aktename. De behandelende overheid koppelde geen voorwaarden aan gemelde archeologienota's met beperkte samenstelling.

In vergelijking met 2019 en 2018 daalde het aantal gemelde archeologienota's met beperkte samenstelling van 212 in 2018 tot 185 in 2019 tegenover 171 in 2020.

De daling in absolute cijfers van het aantal gemelde archeologienota's met beperkte samenstelling is te wijten aan het afgenomen aantal gevallen waar geen aktename gebeurde (en dus hernieuwde meldingen). Het aantal aktenames van 2020 ligt slechts iets lager als het aantal aktenames in 2019. Het aandeel archeologienota's beperkte samenstelling met aktename neemt wel af naar 7,3% ten opzichte van het totale aantal archeologienota's met aktename in 2020.

EVARCH 60: REDENEN BEPERKTE SAMENSTELLING

Indicator	Aantal redenen gegeven bij archeologienota's met aktename met beperkte samenstelling
Indicatornummer	evarch 60
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal redenen
Meetmethode	Query Archeologieportaal

Omschrijving

Een archeologienota met beperkte samenstelling is van toepassing indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en een beperkt aantal doorslaggevende argumenten uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader aantoont dat:

1. Er met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein;
2. De toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed;
3. Verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met hoge waarschijnlijkheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst.

De indicator meet op het einde van elk jaar het aantal archeologienota's met aktename met beperkte samenstelling, onderverdeeld naargelang de reden waarom voor de optie beperkte samenstelling wordt gekozen.

Tabel

Reden beperkte samenstelling (Code van Goede Praktijk)	2017	2018	2019	2020
Geen archeologisch erfgoed aanwezig	41	41	30	42
Geen impact op het aanwezige archeologisch erfgoed	61	34	43	37
Geen kenniswinst	112	80	65	61
Combinatie van redenen	55	24	31	23

Toelichting

De reden 'geen kenniswinst' komt in 37% van de gevallen voor als enige reden.

In 23% van de gevallen geeft de archeoloog als reden dat de werkzaamheden door hun aard met hoge waarschijnlijkheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed.

In 26% van de gevallen kan de archeoloog reeds met hoge waarschijnlijk aantonen dat er geen archeologisch erfgoed op het onderzochte terrein aanwezig is.

In 23 dossiers (of 14%) motiveerde de archeoloog de beperkte samenstelling vanuit een combinatie van twee of drie van de mogelijke criteria uit de Code van Goede Praktijk. 18 van die 23 archeologienota's bevat als een van de redenen 'geen kenniswinst'.

EVARCH 61: VASTGESTELDE INVENTARIS ARCHEOLOGISCHE ZONES

Indicator	Aantal goederen opgenomen in de vastgestelde inventaris voor archeologische zones
Indicatornummer	evarch 61
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal vastgestelde archeologische zones
Meetmethode	Query op beschermingsdatabank

Omschrijving

Op basis van de wetenschappelijke inventarissen kunnen onroerende goederen worden vastgesteld. Dit kan wanneer het goed één of meerdere erfgoedwaarden bezit en voldoende goed is bewaard. Voor het vaststellen van een inventaris ontwikkelde het agentschap een inventarismethodologie.

De minister kan vijf inventarissen geheel of gedeeltelijk vaststellen. In deze indicator gaat het enkel over de inventaris van archeologische zones. De inventaris van archeologische zones is bedoeld als instrument voor de zorg van het in situ bewaard gebleven archeologisch erfgoed.

Voorafgaand aan de vaststelling van een inventaris wordt een openbaar onderzoek georganiseerd waar iedereen opmerkingen kan formuleren of bezwaren indienen. Na afloop hiervan kan de inventaris worden vastgesteld. Goederen opgenomen in een vastgestelde inventaris krijgen een juridisch statuut.

De indicator telt op het einde van elk jaar het aantal onroerende goederen die in dat jaar zijn opgenomen in de vastgestelde inventaris voor archeologische zones en het totaal aantal goederen die op het einde van dat jaar in deze vastgestelde inventaris staan.

Tabel

Jaar	Status	Aantal goederen vastgestelde inventaris archeologische zones
2015	Geschrapt	0
2015	Nieuw	0
2016	Geschrapt	0
2016	Nieuw	58
2017	Geschrapt	1
2017	Nieuw	1
2018	Geschrapt	0
2018	Nieuw	12
2019	Geschrapt	0
2019	Nieuw	0
2020	Geschrapt	0
2020	Nieuw	0

Toelichting

In 2020 kwamen er geen nieuwe vastgestelde archeologische zones bij en werden er ook geen geschrapt. Het aantal vastgestelde archeologische zones blijft 70.

EVARCH 62: OPPERVLAKTE VASTGESTELDE INVENTARIS ARCHEOLOGISCHE ZONES

Indicator	Oppervlakte goederen opgenomen in de vastgestelde inventaris voor archeologische zones
Indicatornummer	evarch 62
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Oppervlakte in hectare
Meetmethode	Berekening met behulp van GIS

Omschrijving

Op basis van de wetenschappelijke inventarissen kunnen onroerende goederen worden vastgesteld. Dit kan wanneer het goed één of meerdere erfgoedwaarden bezit en voldoende goed is bewaard. Voor het vaststellen van een inventaris ontwikkelde het agentschap een inventarismethodologie.

De minister kan vijf inventarissen geheel of gedeeltelijk vaststellen. In deze indicator gaat het enkel over de inventaris van archeologische zones. De inventaris van archeologische zones is bedoeld als instrument voor de zorg van het in situ bewaard gebleven archeologisch.

Voorafgaand aan de vaststelling van een inventaris wordt een openbaar onderzoek georganiseerd waar iedereen opmerkingen kan formuleren of bezwaren indienen. Na afloop hiervan kan de inventaris worden vastgesteld. Goederen opgenomen in een vastgestelde inventaris krijgen een juridisch statuut.

De indicator berekent op het einde van elk jaar de oppervlakte van onroerende goederen die in dat jaar zijn opgenomen in de vastgestelde inventaris voor archeologische zones en de totale oppervlakte van alle goederen die op het einde van dat jaar in deze vastgestelde inventaris zijn opgenomen.

Tabel

Jaar	Oppervlakte
2015	0 ha
2016	6.207 ha
2017	6.209 ha
2018	9.535 ha
2019	9.535 ha
2020	9.535 ha

Toelichting

In 2020 stelde de minister geen archeologische zones vast en schrapte er ook geen. De totale oppervlakte van vastgestelde archeologische zones blijft daarom dezelfde als 2019 met 9.535 hectare.

////////////////////////////////////

EVARCH 63: OPPERVLAKTE ARCHEOLOGISCHE SITES

Indicator	Oppervlakte definitief beschermde archeologische sites
Indicatornummer	evarch 63
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Oppervlakte in hectare
Meetmethode	Berekening met behulp van GIS

Omschrijving

De indicator meet de totale oppervlakte van alle definitief beschermde archeologische sites. Verder wordt ook de evolutie van de oppervlakte doorheen de tijd gemeten.

Tabel

Jaar	Totale oppervlakte
2015	696,8 ha
2016	730,7 ha
2017	1.093,7 ha
2018	1.142,4 ha
2019	1.180,8 ha
2020	1.185,5 ha

Toelichting

In 2020 kwam er één beschermde archeologische site bij, goed voor een toename van beschermd areaal van 4,65 hectare naar een totaaloppervlak van 1.185,5 hectare.

////////////////////////////////////

EVARCH 64: AANTAL PREMIES TOEGEKEND VOOR ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

Indicator	Aantal premies toegekend voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem (pvmi)
Indicatornummer	evarch 64
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal toegekende premies
Meetmethode	Registratie team premies

Omschrijving

Sinds 2019 kunnen particulieren, kleinschalige ondernemingen en kleinschalige verenigingen een premie voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem verkrijgen. Deze is bedoeld voor deze doelgroepen wanneer zij in een archeologisch vooronderzoek worden geconfronteerd met een ingreep in de bodem.

De berekening van de premie gebeurt op forfaitaire wijze op basis van een formule, en de kosten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem blijven voor rekening van de initiatiefnemer. Die kan de premie aanvragen zodra er een aktenaam is van de archeologienota of nota van het vooronderzoek die de ingreep in de bodem afsluit. Gebeurt het vooronderzoek in meerdere fases, bijvoorbeeld bij grotere ontwikkelingen, dan moet de initiatiefnemer wachten tot alle vooronderzoeken zijn afgerond.

De indicator telt op 31 december het aantal premies toegekend aan premienemers voor het ondersteunen van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem.

Tabel

Jaar	Aantal premies
2019	8
2020	43

Toelichting

In 2020 kende het agentschap 43 premies toe voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. 2020 is het eerste volledige jaar waarvoor we deze premie kunnen tellen.

//

EVARCH 65: BEDRAG VASTGELEGD VOOR PREMIES ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

Indicator	Het bedrag vastgelegd voor toegekende premies voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem (pvmi)
Indicatornummer	evarch 65
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Bedrag in euro
Meetmethode	Registratie team premies

Omschrijving

Sinds 2019 kunnen particulieren, kleinschalige ondernemingen en kleinschalige verenigingen een premie voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem verkrijgen. Deze is bedoeld voor deze doelgroepen wanneer zij in een archeologisch vooronderzoek worden geconfronteerd met een ingreep in de bodem.

De berekening van de premie gebeurt op forfaitaire wijze op basis van een formule, en de kosten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem blijven voor rekening van de initiatiefnemer. Die kan de premie aanvragen zodra er een aktename is van de archeologienota of nota van het vooronderzoek die de ingreep in de bodem afsluit. Gebeurt het vooronderzoek in meerdere fases, bijvoorbeeld bij grotere ontwikkelingen, dan moet de initiatiefnemer wachten tot alle vooronderzoeken zijn afgerond.

De premie bedraagt 80% van de forfaitair berekende kostprijs van het vooronderzoek met ingreep in de bodem.

De indicator telt op 31 december het bedrag vastgelegd voor premies van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem.

Tabel

Jaar	Bedrag vastgelegd
2019	€ 40.513
2020	€224.014

Toelichting

In 2020 legde het agentschap 224.014 euro vast voor premies voor archeologische vooronderzoek met ingreep in de bodem. 2020 is het eerste volledige jaar waarvoor cijfers mogelijk zijn over dit instrument.

EVALUATIE ARCHEOLOGIE 2020

Bijlage 2 / analyses

INHOUD

VOORSTELLINGSWIJZE GRAFIEKEN	4
ANALYSE 1: WERKDAGEN NODIG VOOR DE OPMAAK VAN ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S, MET ONDERSCHEID NAAR BENUTTE ONDERZOEKSMETHODE	5
ANALYSE 3: WERKDAGEN NODIG VOOR DE OPMAAK VAN ARCHEOLOGIENOTA'S, MET ONDERSCHEID TUSSEN VOLLEDIGE SAMENSTELLING EN BEPERKTE SAMENSTELLING	10
ANALYSE 4: WERKDAGEN NODIG VOOR DE OPMAAK VAN ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S, MET ONDERSCHEID TUSSEN VOORAFGAAND VOORONDERZOEK EN UITGESTELD VOORONDERZOEK	12
ANALYSE 5: VERHOUDING TUSSEN VOORGESTELDE MAATREGELEN EN DE HOEDANIGHEID VAN DE INITIATIEFNEMER	14
ANALYSE 8: ONDERSCHEID KOSTPRIJS ARCHEOLOGIENOTA'S VERSUS NOTA'S	15
ANALYSE 9: KOSTPRIJS ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S IN RELATIE TOT HET AANTAL WERKDAGEN NODIG VOOR DE OPMAAK ERVAN	17
ANALYSE 10: KOSTPRIJS ARCHEOLOGIENOTA'S MET BEPERKTE SAMENSTELLING AFGEZET TEGEN ARCHEOLOGIENOTA'S MET VOLLEDIGE SAMENSTELLING	19
ANALYSE 11: KOSTPRIJS ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK IN RELATIE TOT BENUTTE ONDERZOEKSMETHODES	20
ANALYSE 13: KOSTPRIJS ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK IN RELATIE TOT STATUUT VAN DE INITIATIEFNEMER	24
ANALYSE 14: KOSTPRIJS VOORONDERZOEK IN RELATIE TOT OMVANG PROJECTGEBIED	26
ANALYSE 16: AANTAL MELDINGEN VOORAFGAAND AAN DE AKTENAME	29
ANALYSE 17: RELATIE TUSSEN OPPERVLAK VAN HET PROJECTGEBIED EN VOORGESTELDE MAATREGELEN	31
ANALYSE 18: TIJD VERSTREKEN TUSSEN INDIENING ARCHEOLOGIENOTA EN DAAROPVOLGENDE NOTA	34
ANALYSE 19: AANTAL ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S MET AKTENAME PER ERKENDE ARCHEOLOOG, NATUURLIJK PERSOON	37
ANALYSE 20: AANTAL ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S MET AKTENAME PER ERKENDE ARCHEOLOOG, RECHTSPERSOON	39
ANALYSE 21: VOORONDERZOEKEN ZONDER AKTENAME ERKENDE ARCHEOLOGEN	41
ANALYSE 22: BEHANDELDE ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S PER ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTE EN IOED	46
ANALYSE 23: OPPERVLAKTE PROJECTGEBIEDEN ARCHEOLOGIENOTA'S	49
ANALYSE 30: AANTAL ARCHEOLOGIERAPPORTEN PER ERKENDE ARCHEOLOOG, NATUURLIJK PERSOON	50
ANALYSE 31: AANTAL ARCHEOLOGIERAPPORTEN PER ERKENDE ARCHEOLOOG, RECHTSPERSOON ...	51
ANALYSE 32: OPPERVLAKTE PROJECTGEBIEDEN ARCHEOLOGIERAPPORTEN	52
ANALYSE 33: KOSTPRIJS OPGRAVINGEN 2020	53

ANALYSE 34: KOSTPRIJS OPGRAVINGEN TEGENOVER RAMING KOSTPRIJS OPGRAVING UIT VOORAFGAANDE VOORONDERZOEK.....	54
ANALYSE 35: VERDELING EINDVERSLAGEN 2020 NAAR JAAR AKTENAME ARCHEOLOGIENOTA.....	57
ANALYSE 36: ONDERZOEKSMETHODES VOORONDERZOEK	58
ANALYSE 37: GEBRUIKTE ONDERZOEKSMETHODES IN AANLOOP NAAR EINDVERSLAG	62
ANALYSE 38: BEWAARPLAATS ARCHEOLOGISCHE ENSEMBLES	64
ANALYSE 39: MELDINGEN METAALDETECTIE	65
LANGETERMIJNANALYSE 1: VERHOUDING DEFINITIEVE MAATREGELEN ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK.....	69
LANGETERMIJNANALYSE 2: TIJD TUSSEN MELDEN ARCHEOLOGIENOTA EN MELDEN BIJBEHORENDE NOTA BIJ AFGERONDE VOORONDERZOEKEN.....	71
LANGETERMIJNANALYSE 3: TIJDSINVESTERING IN WERKDAGEN AFGERONDE VOORONDERZOEKEN	73
LANGETERMIJNANALYSE 4: AANDEEL UITGESTELDE VOORONDERZOEKEN DIE NOG ACHTERBLIJVEN	75
LANGETERMIJNANALYSE 5: MODALE KOSTPRIJS VAN VOLLEDIG AFGERONDE VOORONDERZOEKEN	76
LANGETERMIJNANALYSE 6: MODALE KOSTPRIJS PER ONDERZOEKSMETHODE VOORONDERZOEK	78
LANGETERMIJNANALYSE 7: FREQUENTIE VAN VEELVOORKOMENDE ONDERZOEKSCOMBINATIES	80
LANGETERMIJNANALYSE 8: MODALE TIJD ARCHEOLOGISCHE TRAJECTEN.....	81
LANGETERMIJNANALYSE 9: AANTAL ARCHEOLOGIERAPPORTEN NAAR BEGINJAAR VOORONDERZOEK	88
LANGETERMIJNANALYSE 10: TOTALE KOSTPRIJS ARCHEOLOGISCHE TRAJECTEN MET OPGRAVING ...	89
LANGETERMIJNANALYSE 11: BEROEPEN	93

VOORSTELLINGSWIJZE GRAFIEKEN

Boxplot

Een boxplot geeft vijf elementen weer: het minimum, het eerste kwartiel, de mediaan (tweede kwartiel), het derde kwartiel en het maximum. De afstand tussen deze elementen geeft een indicatie van de spreiding van de waarden. Het eerste kwartiel is de onderzijde (of linkerzijde) van de box, de mediaan de lijn in de box, en het derde kwartiel de bovenzijde (of rechterzijde) van de box.

Densiteitsgrafiek

Een densiteitsgrafiek is een voorstellingswijze om twee groepen van sterk verschillende omvang toch visueel te kunnen vergelijken. De Y-as stelt een frequentie voor en geen aandeel of aantal.

Gestapelde staafdiagram

In een gestapelde staafdiagram geeft de totale lengte van de staaf aan wat de waarde van de gehele groep is. Binnen de staaf tonen delen in verschillende kleuren hoe de groep nader verdeeld is in subcategorieën (verhouding). Dit laat toe om de onderverdeling van verschillende groepen met mekaar te vergelijken.

Histogram

Een histogram geeft de frequentieverdeling van gegevens in klassen weer. Elke kolom staat voor een klasse met een onder- en bovengrens. De klassen sluiten bij mekaar aan en hebben normaliter een zelfde bereik. Elke staaf geeft de omvang van de klasse aan.

Lijndiagram

Bij een lijndiagram verbindt een lijn verschillende waarden. Veelal geeft die een evolutie of frequentie aan. Meerdere categorieën kunnen voorkomen in de grafiek, voorgesteld door lijnen in verschillende kleuren.

Lollipop chart

Een lollipop chart geeft waarden aan door middel van een lijn, waarbij de lengte van de lijn gelijk staat aan de waarde van het item. Een bol aan het einde van de lijn benadrukt de totale waarde. Dit type grafiek is vooral aangewezen bij het voorstellen van veel verschillende individuele waarden.

Spreidingsdiagram

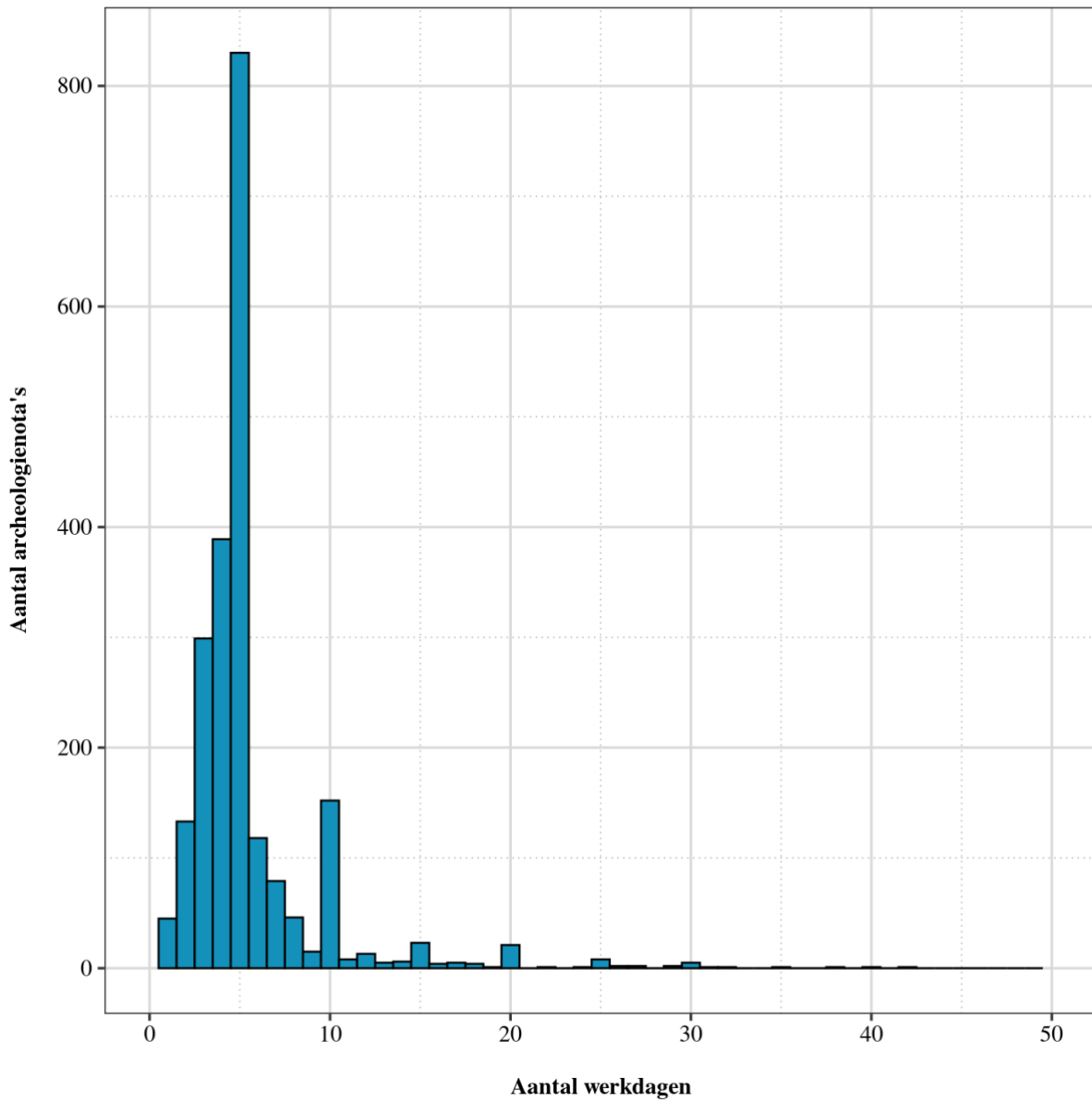
In een frequentiegrafiek komt elke individuele waarde voor als een stip. Die bevindt zich op een positie bepaald door waarden op de X- en Y-as. De verdeling en spreiding van de stippen over het grafiekgebied kunnen tendensen tonen.

Staafdiagram

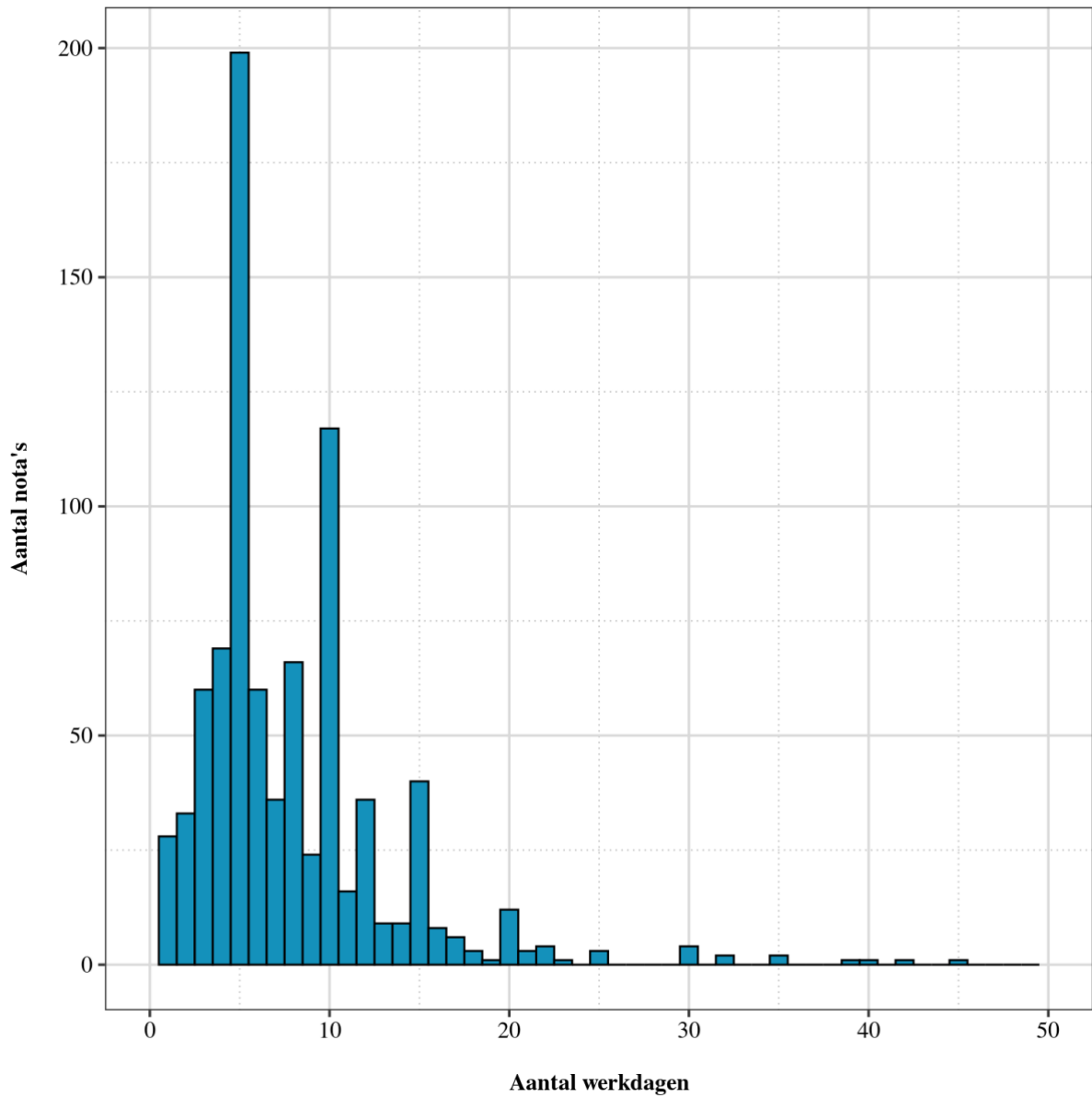
In een staafdiagram geeft de lengte van de staven de waarde van de categorie aan. Meerdere groepen kunnen naast mekaar voorkomen zodat onderlinge vergelijking van verschillende groepen binnen eenzelfde categorie mogelijk is, net als vergelijking van de verschillende categorieën.

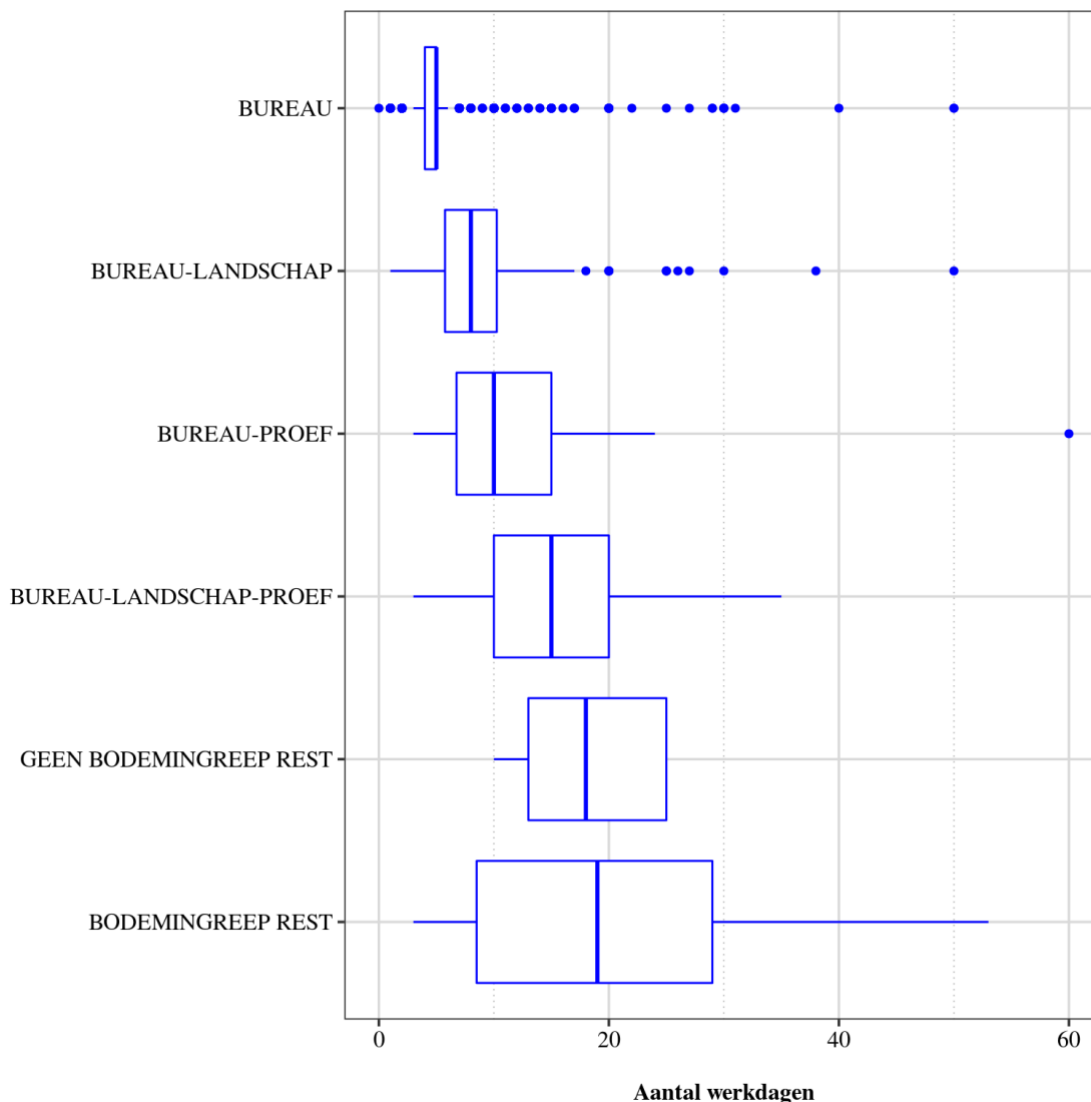
WERKDAGEN ARCHEOLOGIENOTA'S (TOTALE GROEP)

WERKDAGEN NOTA'S (TOTALE GROEP)

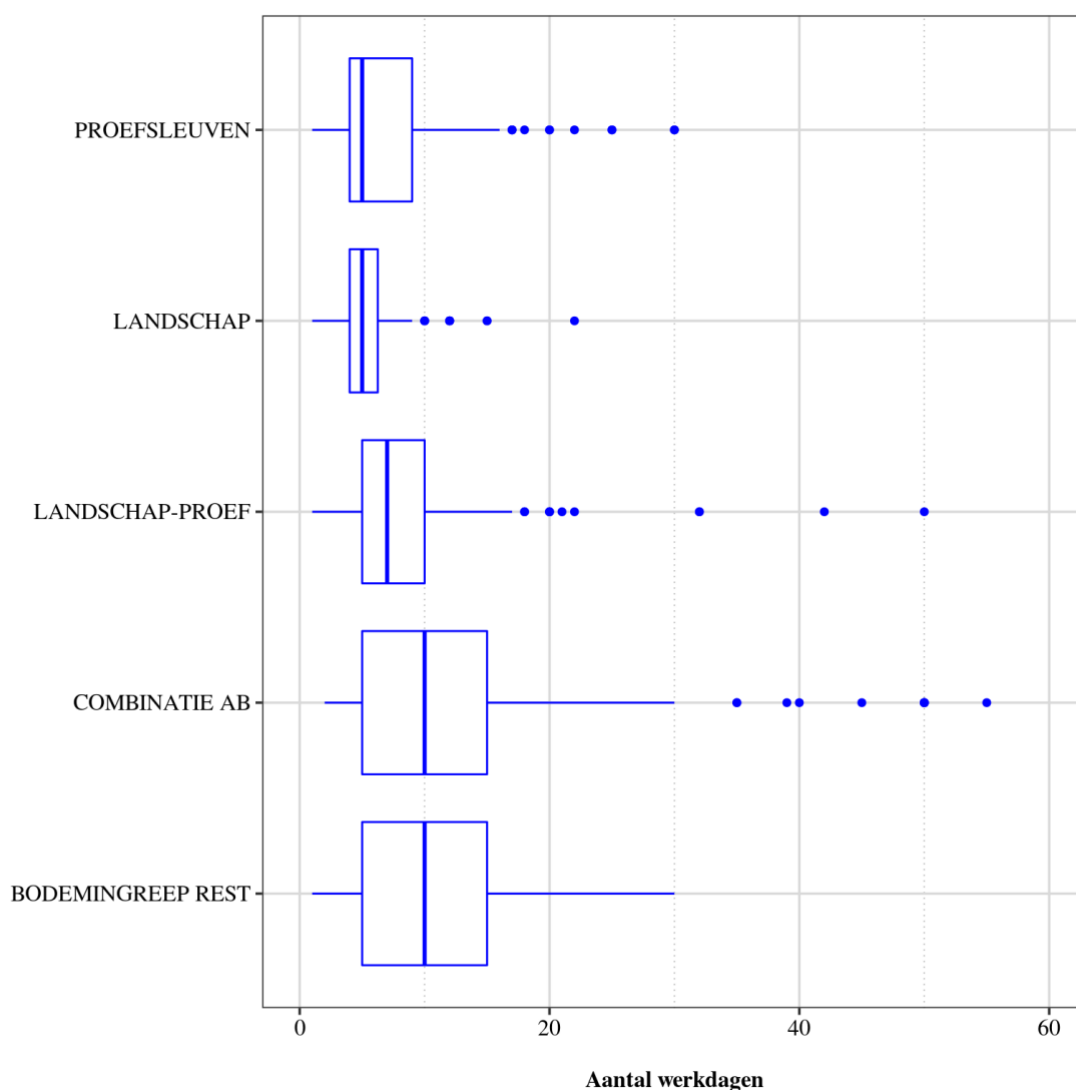
WERKDAGEN ARCHEOLOGIENOTA'S NAAR ONDERZOEKSMETHODE

Duiding legende boxplot:

- BUREAU = Archeologienota's met enkel bureauonderzoek;
- BUREAU - LANDSCHAP = Archeologienota's met bureauonderzoek en landschappelijk bodemonderzoek;
- GEEN BODEMINGREEP REST = Archeologienota's met een bureauonderzoek en een andere onderzoeksmethode waarbij geen ingreep in de bodem gebeurt zoals veldkartering of geofysisch onderzoek;
- BUREAU-PROEF = Archeologienota's met bureauonderzoek en proefsleuven/proefputten;
- BUREAU-LANDSCHAP-PROEF: Archeologienota's met bureauonderzoek, landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuven/proefputten;
- BODEMINGREEP REST = Archeologienota's met andere onderzoekscombinaties met ingreep in de bodem zoals verkennend of waarderend archeologisch booronderzoek of proefputten voor steentijdsites.

WERKDAGEN NOTA'S NAAR ONDERZOEKSMETHODE

Duiding legende boxplot:

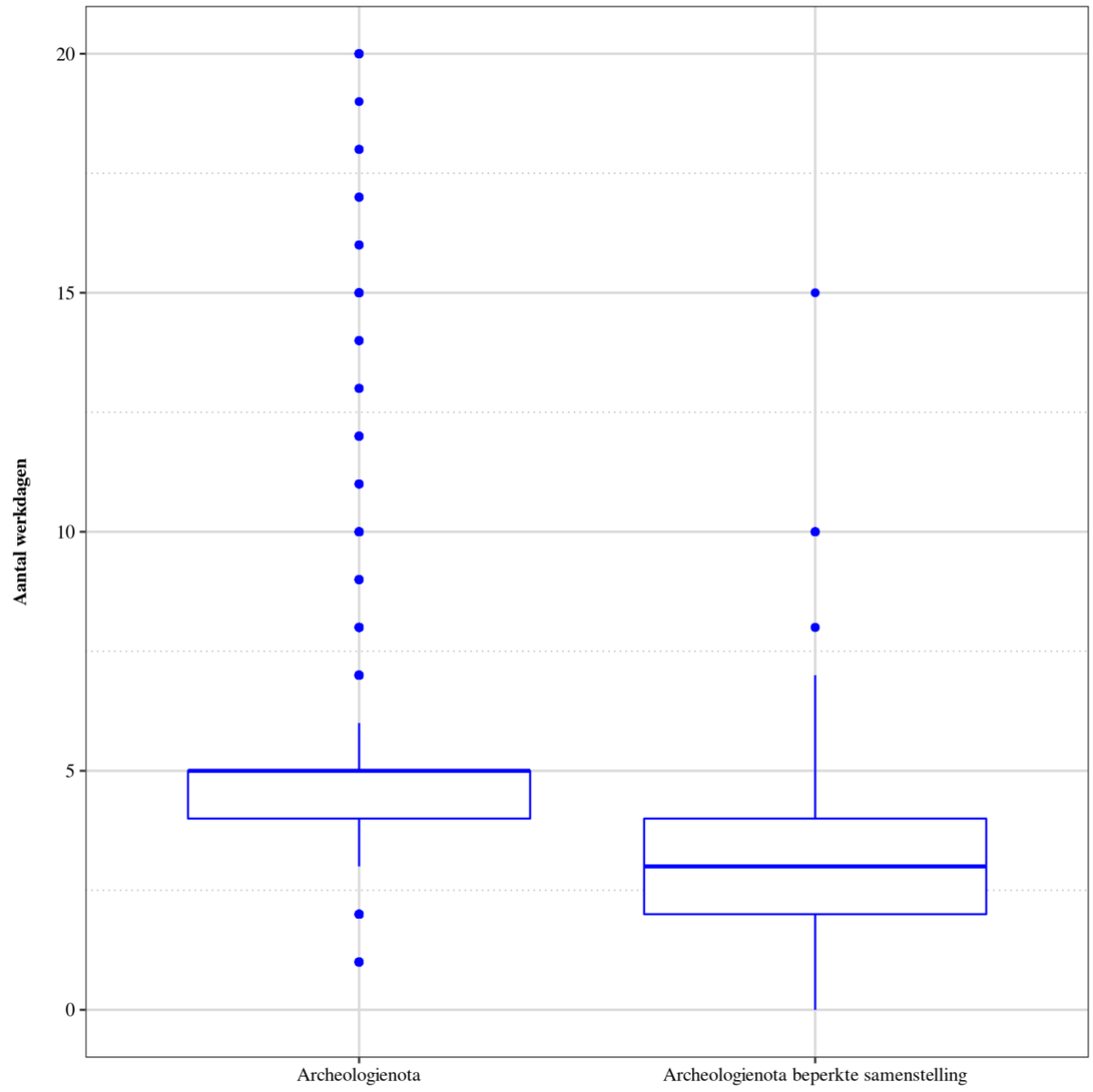
- LANDSCHAP = Nota's met landschappelijk bodemonderzoek;
- PROEFSLEUVEN = Nota's met proefsleuven/proefputten;
- LANDSCHAP-PROEF: Nota's met landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuven/proefputten;
- COMBINATIE AB: Onderzoeksmethodes waarbij verkennend of waarderend archeologisch booronderzoek wordt uitgevoerd, al dan niet in combinatie met landschappelijk bodemonderzoek, proefsleuven of andere onderzoeksmethodes.
- BODEMINGREEP REST = Nota's met andere onderzoeksmethodes met ingreep in de bodem zoals proefsleuven gecombineerd met veldkartering of geofysisch onderzoek, proefputten in functie van prehistorische artefactensites,...

ANALYSE 3: WERKDAGEN NODIG VOOR DE OPMAAK VAN ARCHEOLOGIENTOTA'S, MET ONDERSCHIED TUSSEN VOLLEDIGE SAMENSTELLING EN BEPERKTE SAMENSTELLING

Onderwerp	Effect van beperkte samenstelling van een archeologientota op het aantal werkdagen nodig voor de opmaak ervan, in vergelijking met een gelijkaardige archeologientota met volledige samenstelling
Gegevens	Aantal werkdagen, beperkte samenstelling
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Tabel, boxplot
Opmerkingen	<p>De analyse vertrekt vanuit archeologientota's op basis van bureauonderzoek. Een deel van de groep kent een volledige samenstelling, een deel een beperkte samenstelling. De analyse zet de duur in werkdagen van beide groepen tegen mekaar af.</p> <p>De erkende archeoloog vult zelf het aantal werkdagen in wanneer hij archeologientota's en nota's meldt in het archeologieportaal. Werkdagen staan niet gelijk met kalenderdagen (de werkdagen hoeven niet aaneensluitend gepresteerd te zijn), noch met mensdagen (gedurende één werkdag kunnen meerdere mensen aan de slag zijn met dezelfde archeologientota of nota).</p>

//

GRAFIEK

////////////////////////////////////

ANALYSE 4: WERKDAGEN NODIG VOOR DE OPMAAK VAN ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S, MET ONDERSCHIED TUSSEN VOORAFGAAND VOORONDERZOEK EN UITGESTELD VOORONDERZOEK

Onderwerp	Effect van het uitstellen van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem op het aantal werkdagen nodig voor het uitvoeren ervan, inclusief rapportering, in vergelijking met een gelijkaardig vooronderzoek dat volledig voorafgaand aan de vergunningsaanvraag plaatsvindt
Gegevens	Aantal werkdagen, koppeling archeologienota-nota, onderzoeksmethode
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Tabel
Opmerkingen	<p>De analyse vertrekt vanuit vooronderzoeken op basis van de combinatie bureauonderzoek en proefsleuvenonderzoek. Een deel van de groep voerde beide onderzoeksmethodes aansluitend uit voorafgaand aan de vergunningsaanvraag, wat uitmondde in een archeologienota. Bij een ander deel gebeurde enkel het bureauonderzoek voor de vergunningsaanvraag, met als resultaat een archeologienota, en vond het proefsleuvenonderzoek plaats na de verlening van de vergunning, wat resulteerde in een nota. De gehanteerde methodes zijn dezelfde, maar in het ene geval gebeurden ze aaneensluitend en in het andere geval opgesplitst.</p> <p>De erkende archeoloog vult zelf het aantal werkdagen in wanneer hij archeologienota's en nota's indient in het archeologieportaal. Werkdagen staan niet gelijk met kalenderdagen (de werkdagen hoeven niet aaneensluitend gepresteerd te zijn), noch met mensdagen (gedurende één werkdag kunnen meerdere mensen aan de slag zijn met dezelfde archeologienota of nota).</p>

WERKDAGEN VOORONDERZOEK IN ÉÉN KEER UITGEVOERD

Onderzoeksmethode voorafgaand (archeologienota)	Mediaan werkdagen	Gemiddelde werkdagen	Aantal archeologienota's
Bureauonderzoek met landschappelijk bodemonderzoek	8	12,3	151
Bureauonderzoek met proefsleuven/proefputten	10	12,8	24
Bureauonderzoek met landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuven/proefputten	15	30,8	17

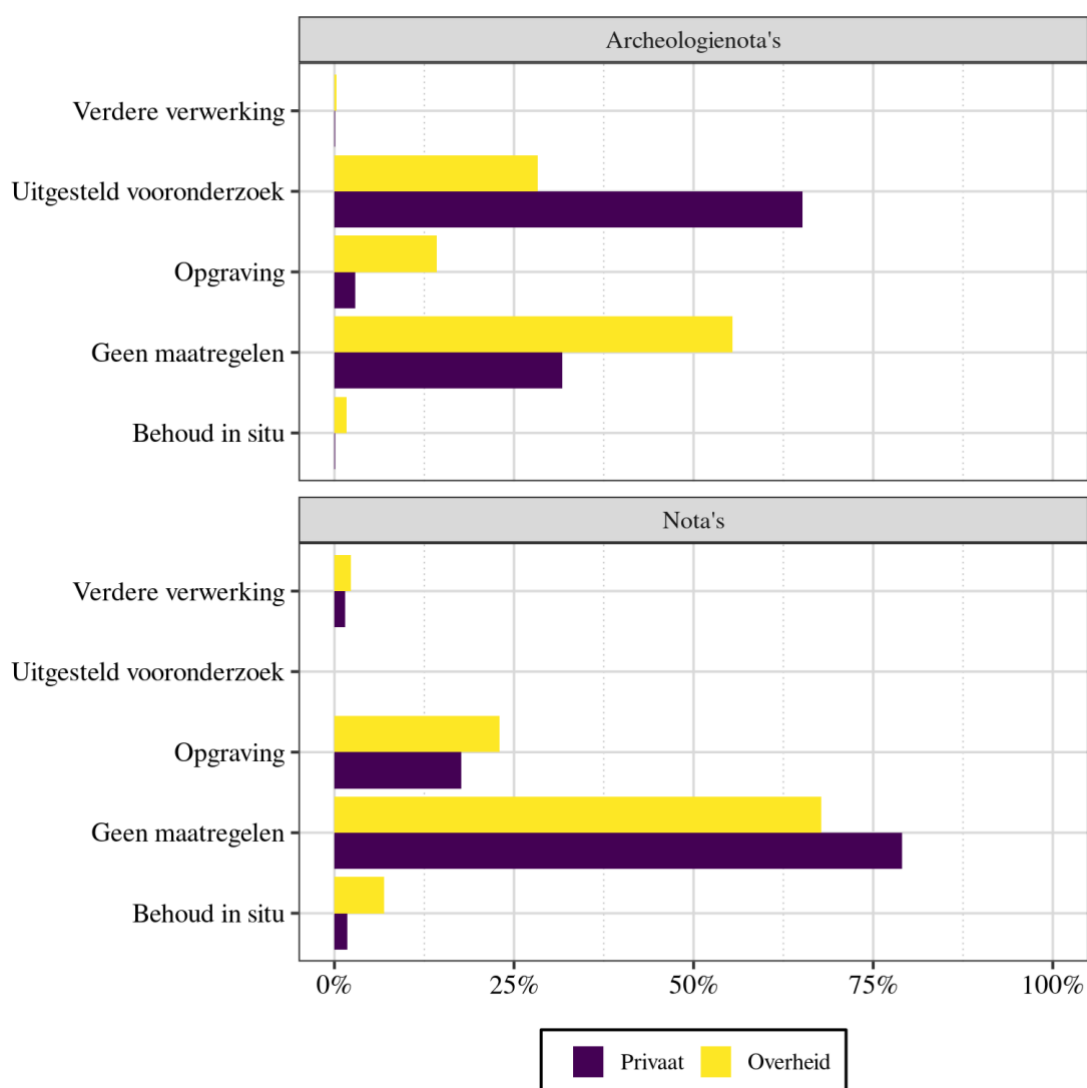
WERKDAGEN VOORONDERZOEK IN UITGESTELD TRAJECT

Onderzoeksmethode uitgesteld (nota)	Mediaan werkdagen	Gemiddelde werkdagen <i>inclusief voorafgaande archeologienota</i>	Aantal nota's
Landschappelijk bodemonderzoek	10	11,3	85
Proefsleuven/proefputten	12	12,9	301
Landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuven/proefputten	12,5	14,0	284

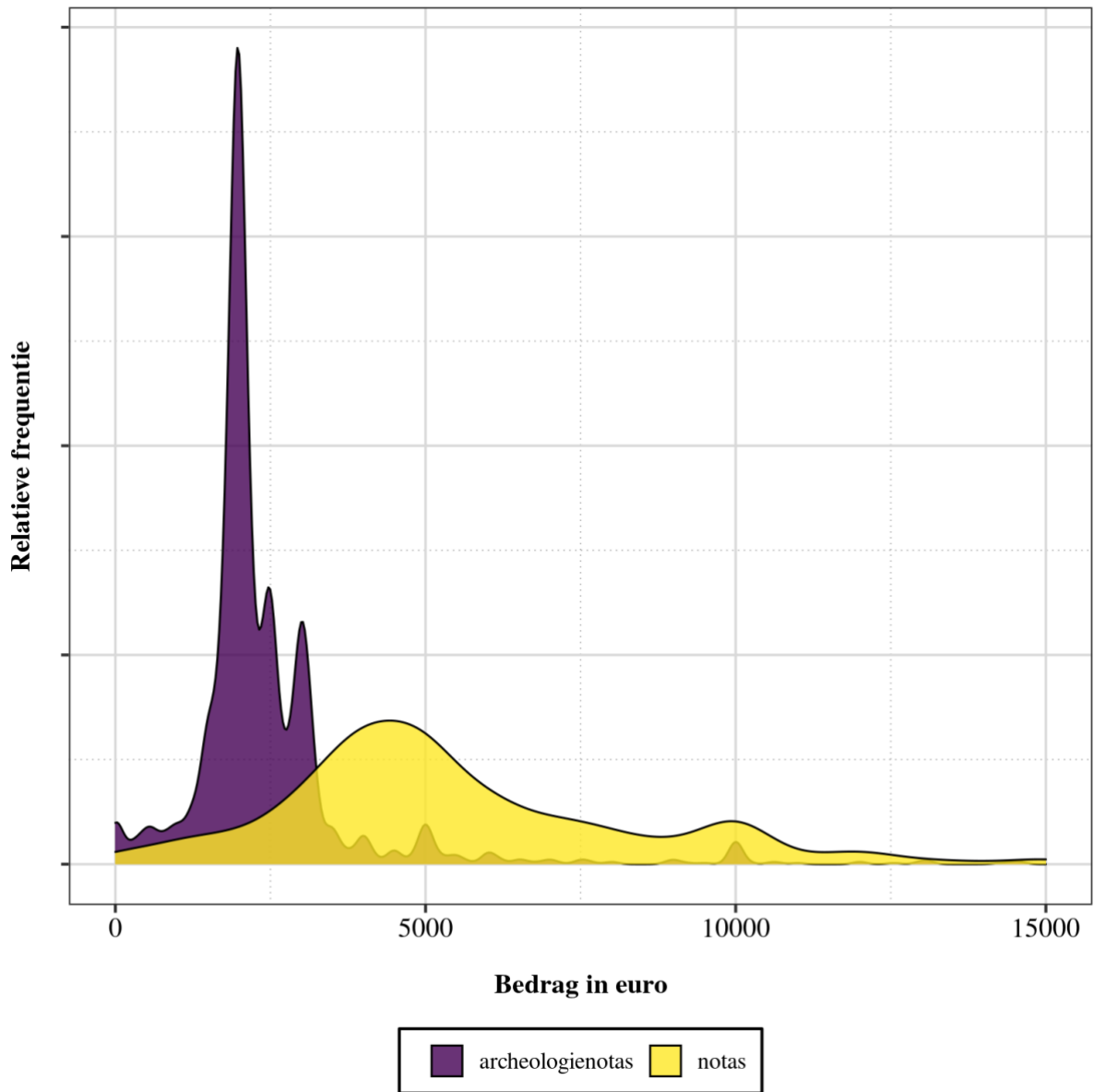
ANALYSE 5: VERHOUDING TUSSEN VOORGESTELDE MAATREGELEN EN DE HOEDANIGHEID VAN DE INITIATIEFNER

Onderwerp	Verhouding van de voorgestelde maatregelen in archeologienota's en nota's naargelang de hoedanigheid van de initiatiefnemer (privaat, publiek)
Gegevens	Voorgestelde maatregelen, hoedanigheid initiatiefnemer
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Staafdiagram
Opmerkingen	De erkende archeoloog registreert de hoedanigheid van de initiatiefnemer in het archeologieportaal. Het is niet duidelijk waar erkende archeologen semi-overheidsinstanties zoals intercommunales, autonome gemeentebedrijven of nutsmaatschappijen onderbrengen.

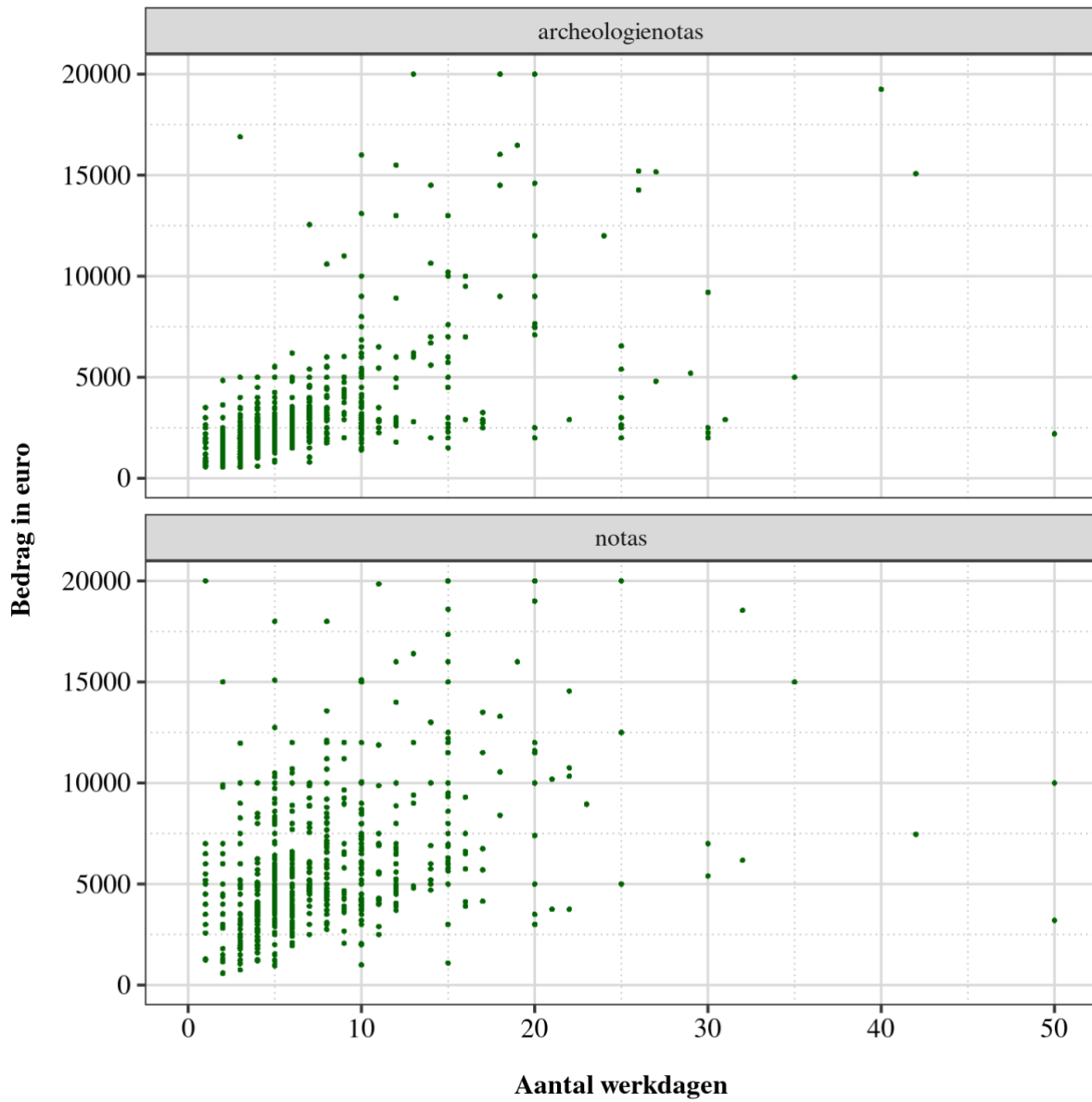
GRAFIEK

GRAFIEK

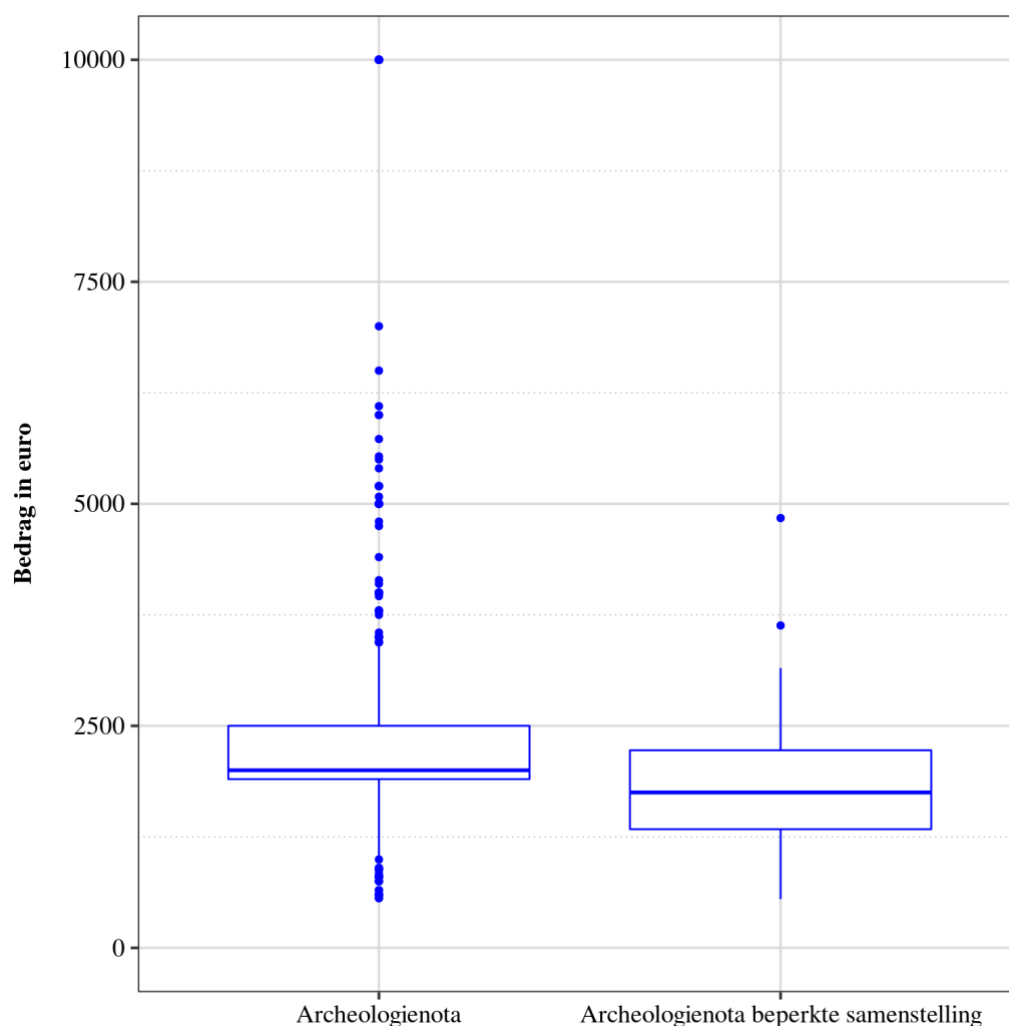
GRAFIEK

ANALYSE 10: KOSTPRIJS ARCHEOLOGIENOTA'S MET BEPERKTE SAMENSTELLING AFGEZET TEGEN ARCHEOLOGIENOTA'S MET VOLLEDIGE SAMENSTELLING

Onderwerp	Kostprijs van archeologienota's op basis van enkel bureauonderzoek: vergelijking tussen archeologienota met beperkte samenstelling en archeologienota met volledige samenstelling
Gegevens	Kostprijs, beperkte samenstelling
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Boxplot
Opmerkingen	De erkende archeologen voeren de kostprijs van de archeologienota's en nota's in wanneer zij deze indienen in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor het archeologisch vooronderzoek en de rapportering erover. De analyse laat extreem afwijkende waarden buiten beschouwing.

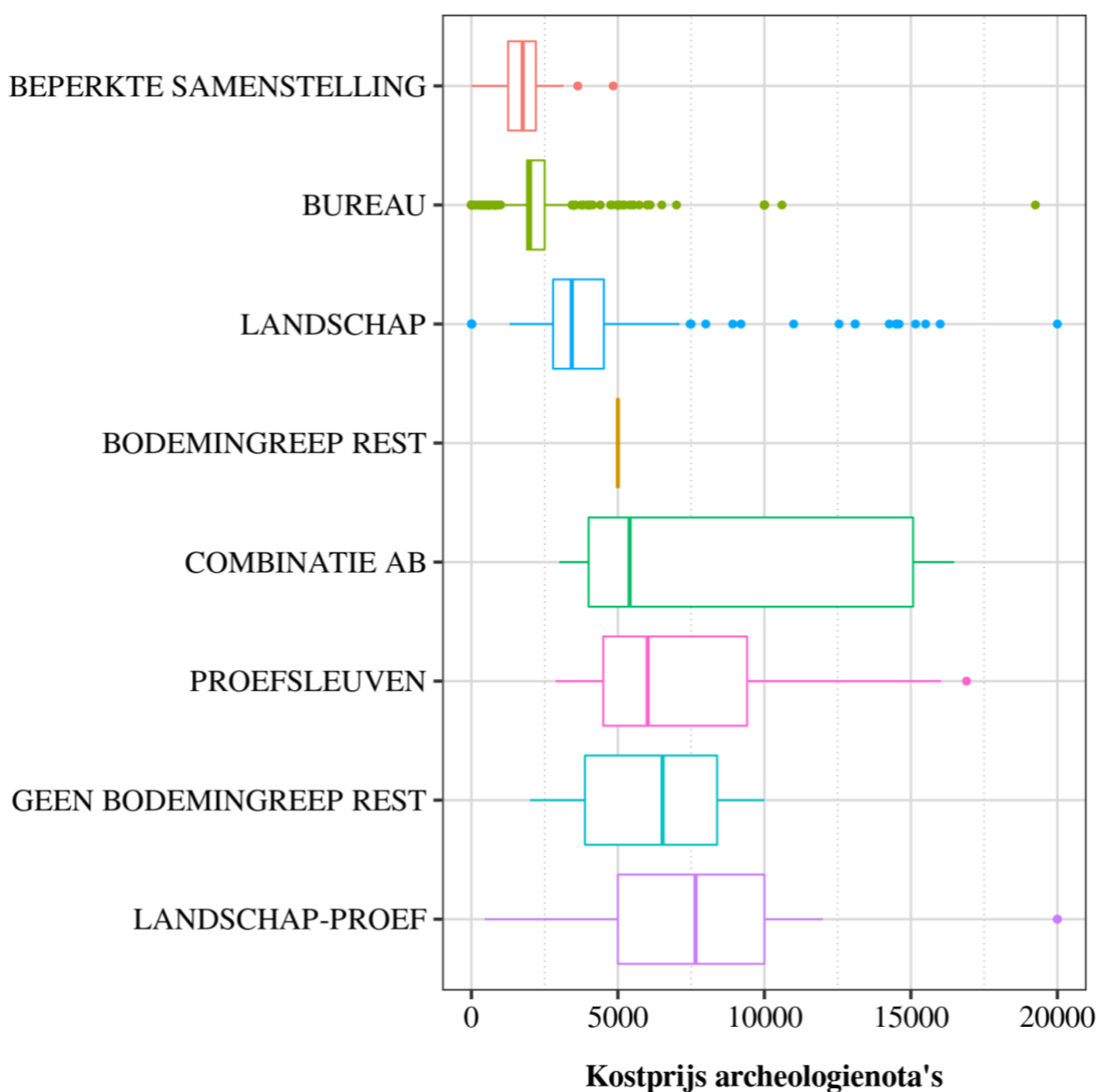
GRAFIEK

ANALYSE 11: KOSTPRIJS ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK IN RELATIE TOT BENUTTE ONDERZOEKSMETHODES

Onderwerp	Relatie tussen de kostprijs van archeologienota's in relatie tot de benutte onderzoeksmethodes
Gegevens	Kostprijs, onderzoeksmethode
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Tabel, boxplot
Opmerkingen	De erkende archeologen voeren de kostprijs van de archeologienota's en nota's in wanneer zij deze melden in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor het archeologisch vooronderzoek en de rapportering erover. De analyse laat extreem afwijkende waarden buiten beschouwing.

KOSTPRIJS ARCHEOLOGIENOTA'S PER ONDERZOEKSMETHODE: GRAFIEK

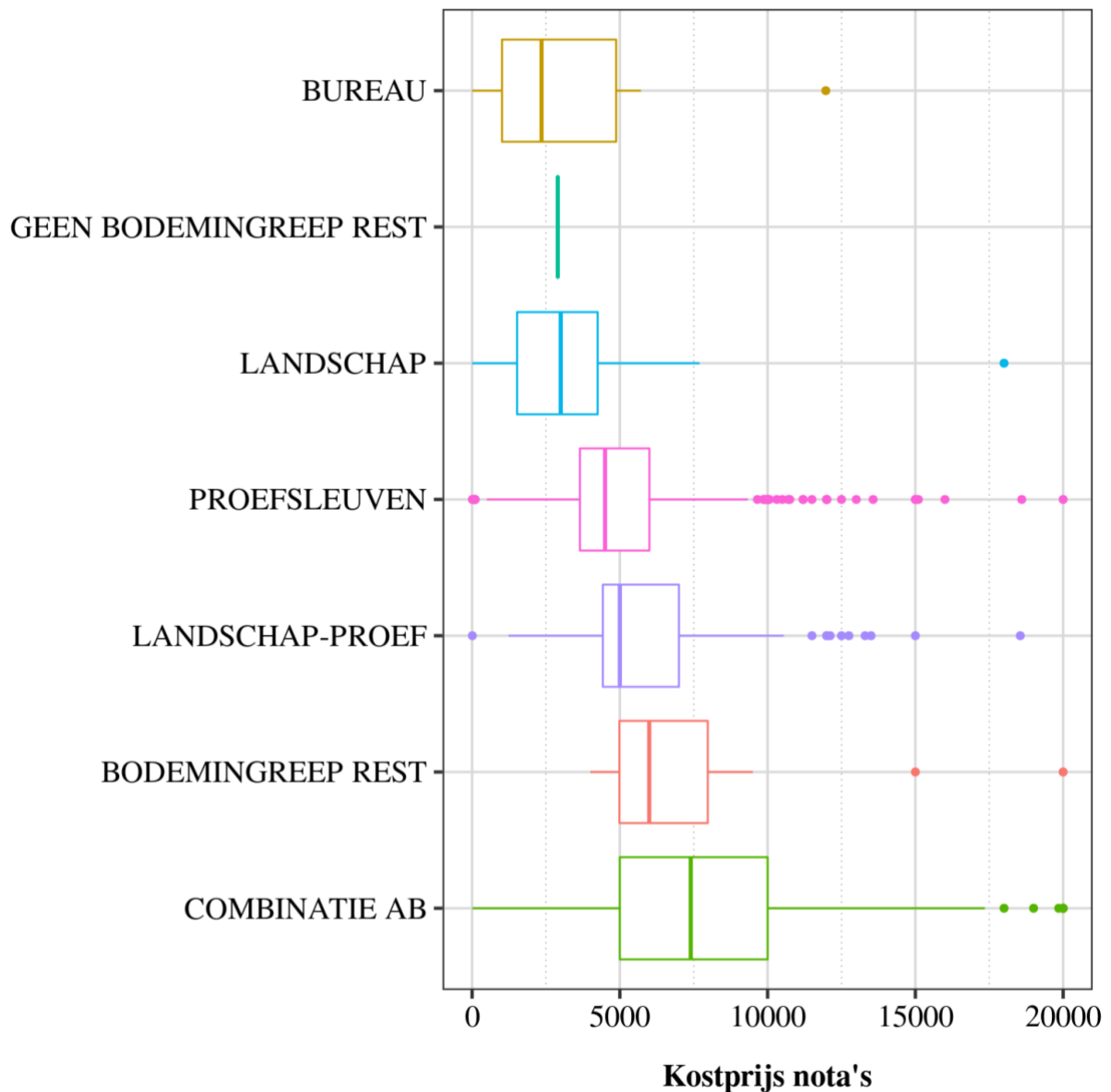
Duiding legende

- BEPERKTE SAMENSTELLING = Archeologienota's met beperkte samenstelling (bureauonderzoek);
- BUREAU = Archeologienota's met enkel bureauonderzoek;
- LANDSCHAP = Archeologienota's met bureauonderzoek en landschappelijk bodemonderzoek;
- GEEN BODEMINGREEP REST = Archeologienota's met een bureauonderzoek en veldkartering of geofysisch onderzoek, al dan niet in combinatie met landschappelijk bodemonderzoek;
- PROEFSLEUVEN = Archeologienota's met bureauonderzoek en proefsleuven/proefputten;

- LANDSCHAP-PROEF: Archeologienota's met bureauonderzoek, landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuven/proefputten;
- COMBINATIE AB: Archeologienota's waarbij verkennend archeologisch booronderzoek of waarderend archeologisch booronderzoek is uitgevoerd, op zichzelfstaand of in combinatie met andere onderzoeksmethodes;
- BODEMINGREEP REST = Archeologienota's met andere onderzoekscombinaties met ingreep in de bodem, maar zonder verkennend of waarderend archeologisch booronderzoek.

KOSTPRIJS NOTA'S PER ONDERZOEKSMETHODE: GRAFIEK

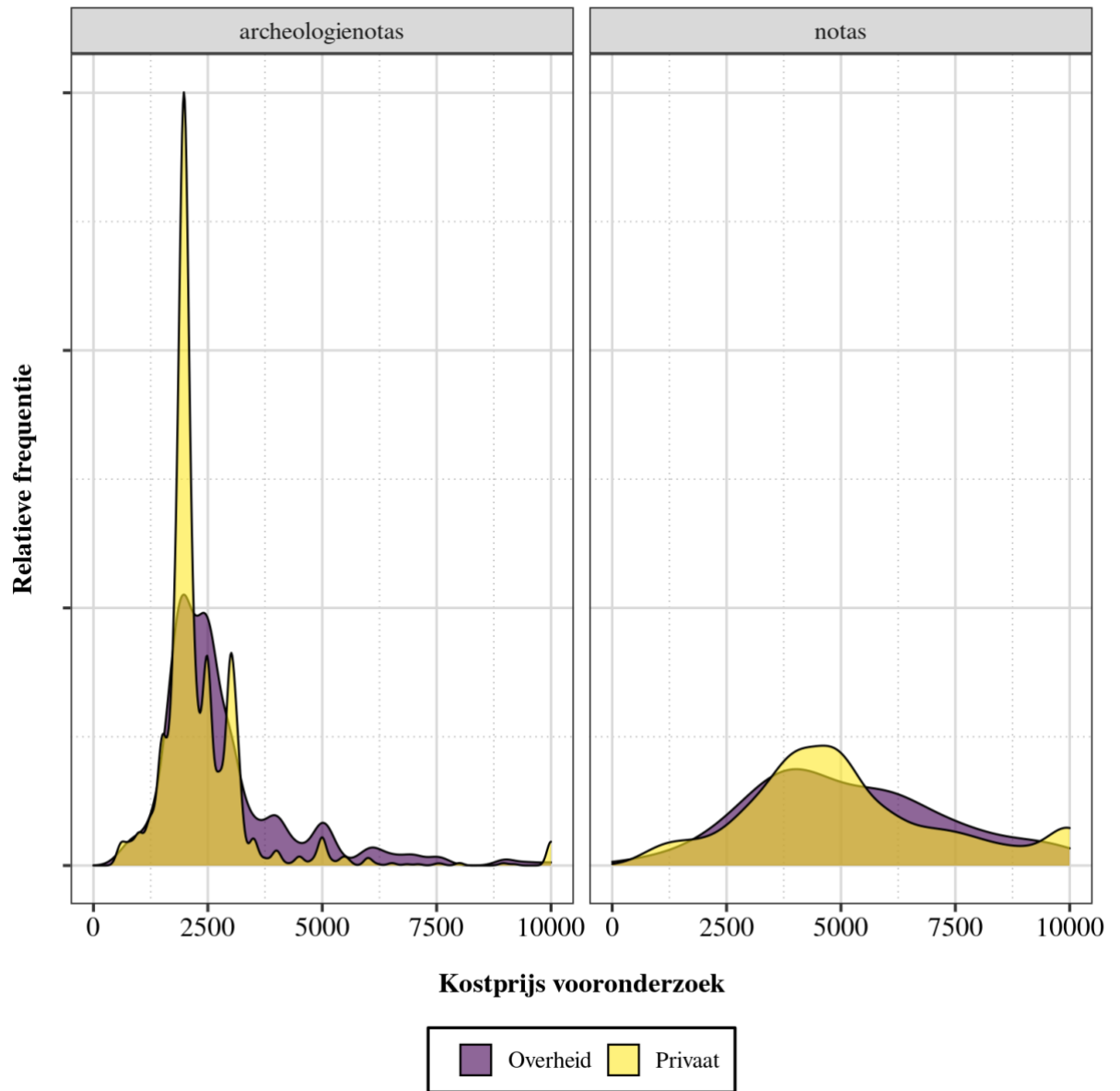

Duiding legende

- BUREAU = Nota's met enkel bureauonderzoek;
- LANDSCHAP = Nota's met landschappelijk bodemonderzoek;
- GEEN BODEMINGREEP REST = Nota's met veldkartering of geofysisch onderzoek, al dan niet in combinatie met landschappelijk bodemonderzoek;
- PROEFSLEUVEN = Nota's met proefsleuven/proefputten;
- LANDSCHAP-PROEF: Nota's met landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuven/proefputten;
- COMBINATIE AB: Nota's waarbij verkennend archeologisch booronderzoek of waarderend archeologisch booronderzoek is uitgevoerd, opzichzelfstaand of in combinatie met andere onderzoeksmethodes;
- BODEMINGREEP REST = Nota's met andere onderzoekscombinaties met ingreep in de bodem, maar zonder verkennend of waarderend archeologisch booronderzoek.

GRAFIEK

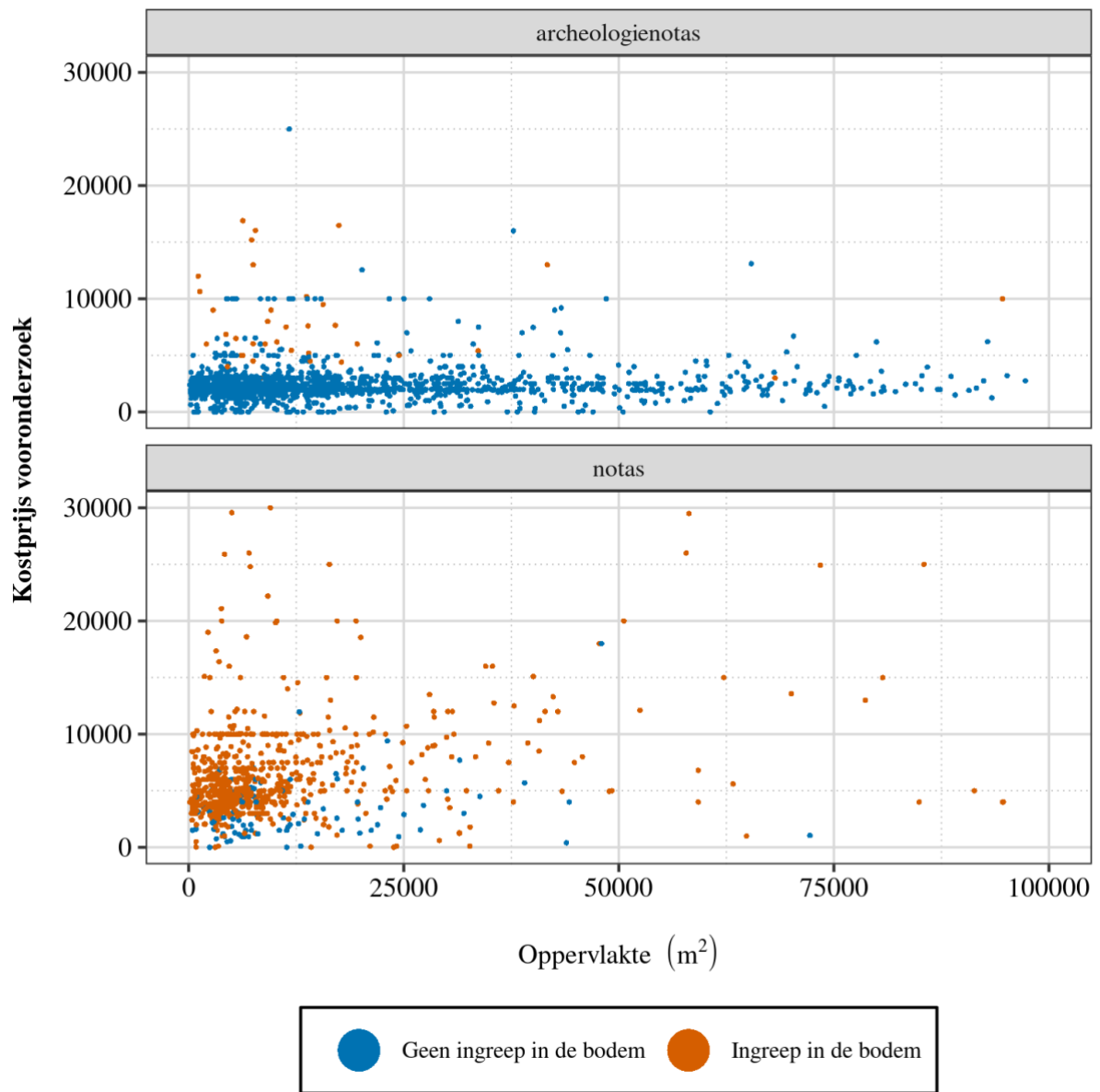

ANALYSE 14: KOSTPRIJS VOORONDERZOEK IN RELATIE TOT OMVANG PROJECTGEBIED

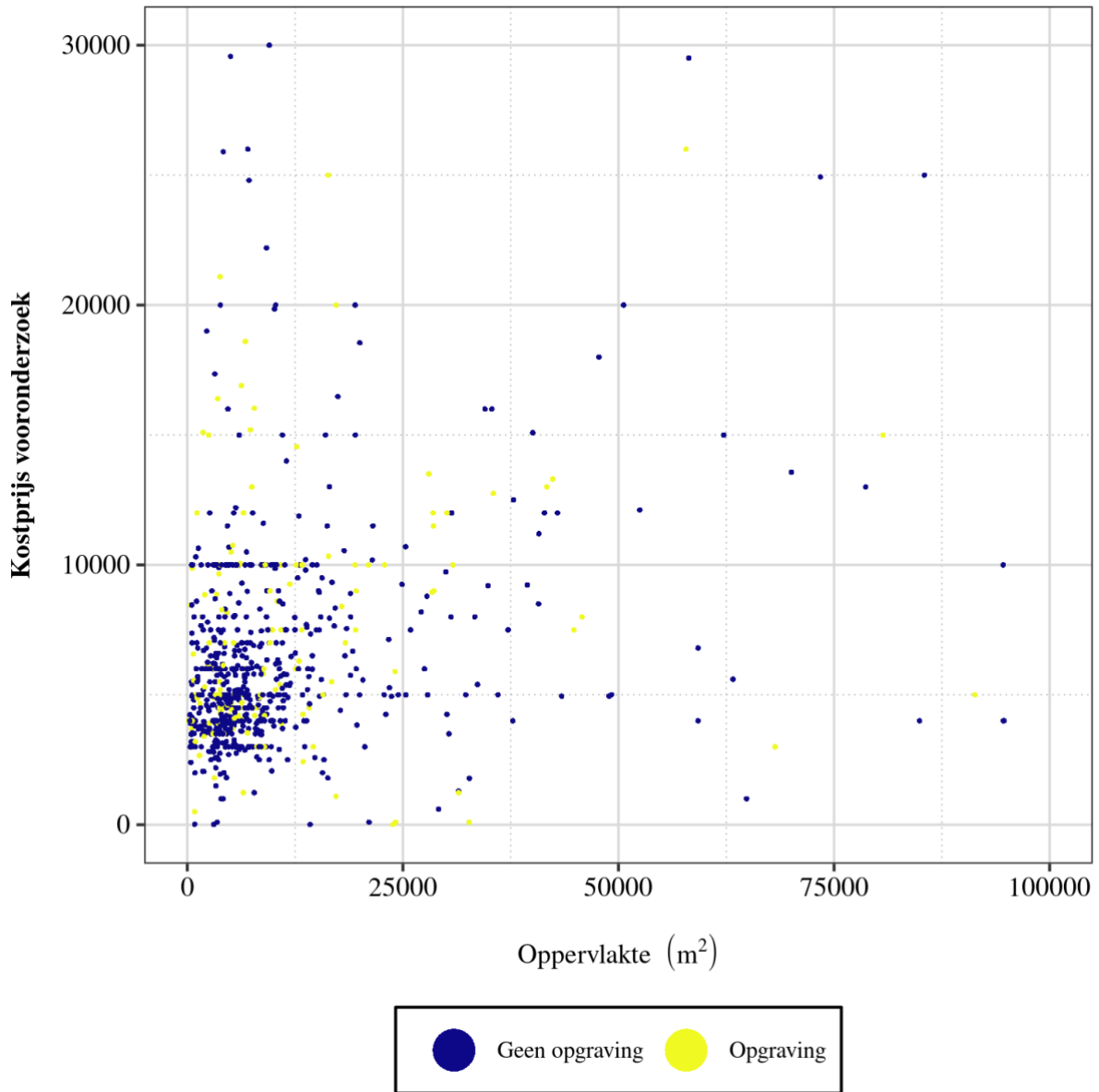
Onderwerp	Relatie tussen de kostprijs van archeologienota's en nota's en de omvang van het onderzochte gebied
Gegevens	Oppervlakte, kostprijs
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Spreidingsdiagram
Opmerkingen	<p>De erkende archeologen voeren de kostprijs van de archeologienota's en nota's in wanneer zij deze melden in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor het archeologisch vooronderzoek en de rapportering erover. De analyse laat extreem afwijkende waarden buiten beschouwing.</p> <p>De oppervlakte van de projectgebieden is berekend op basis van de intekeningen daarvan die de erkende archeologen maken bij het melden van de archeologienota's en nota's.</p>

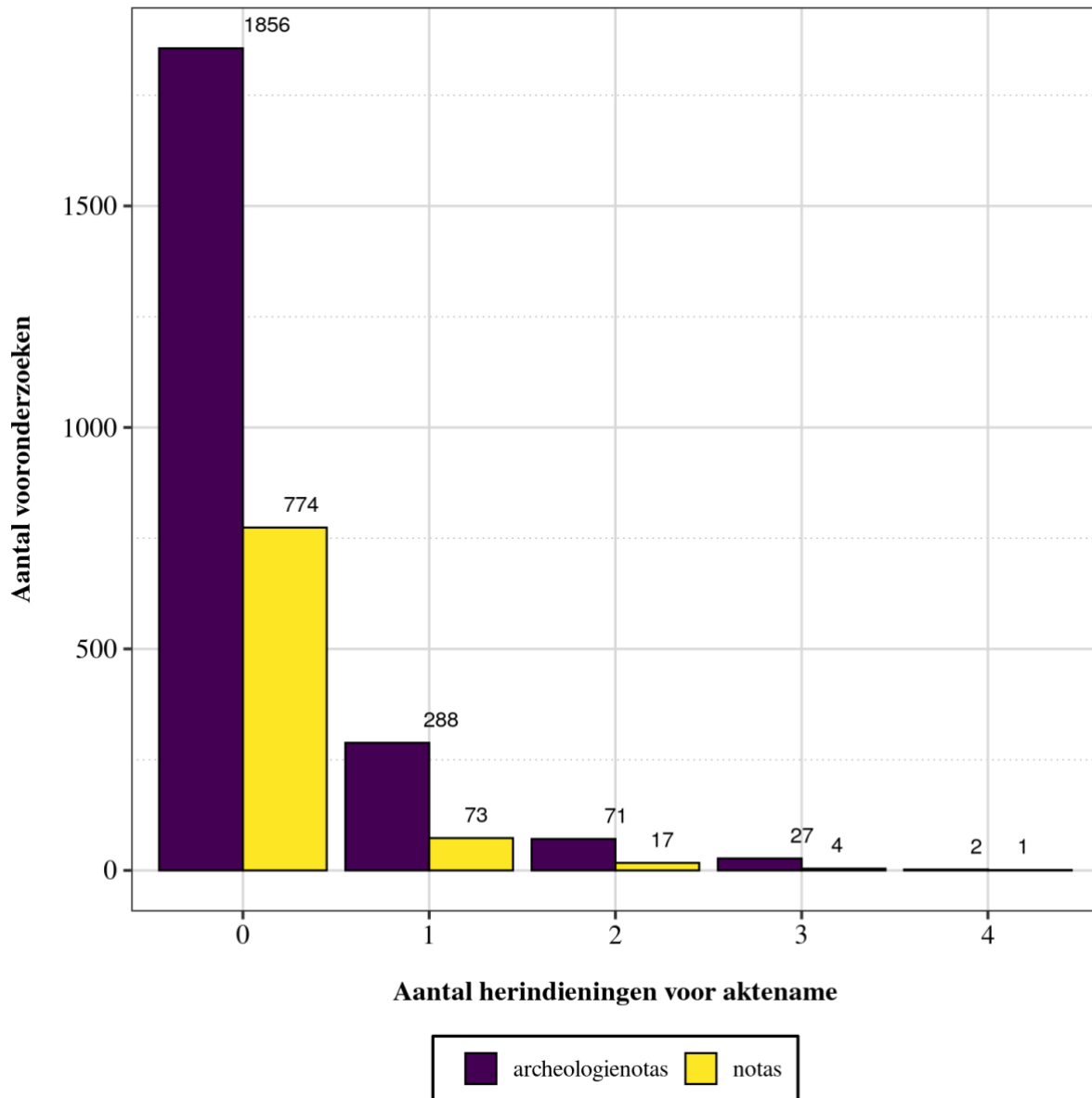
KOSTPRIJS VERSUS OPPERVLAKTE VOORONDERZOEK, MET ONDERSCHIED NAAR INGREEP IN DE BODEM

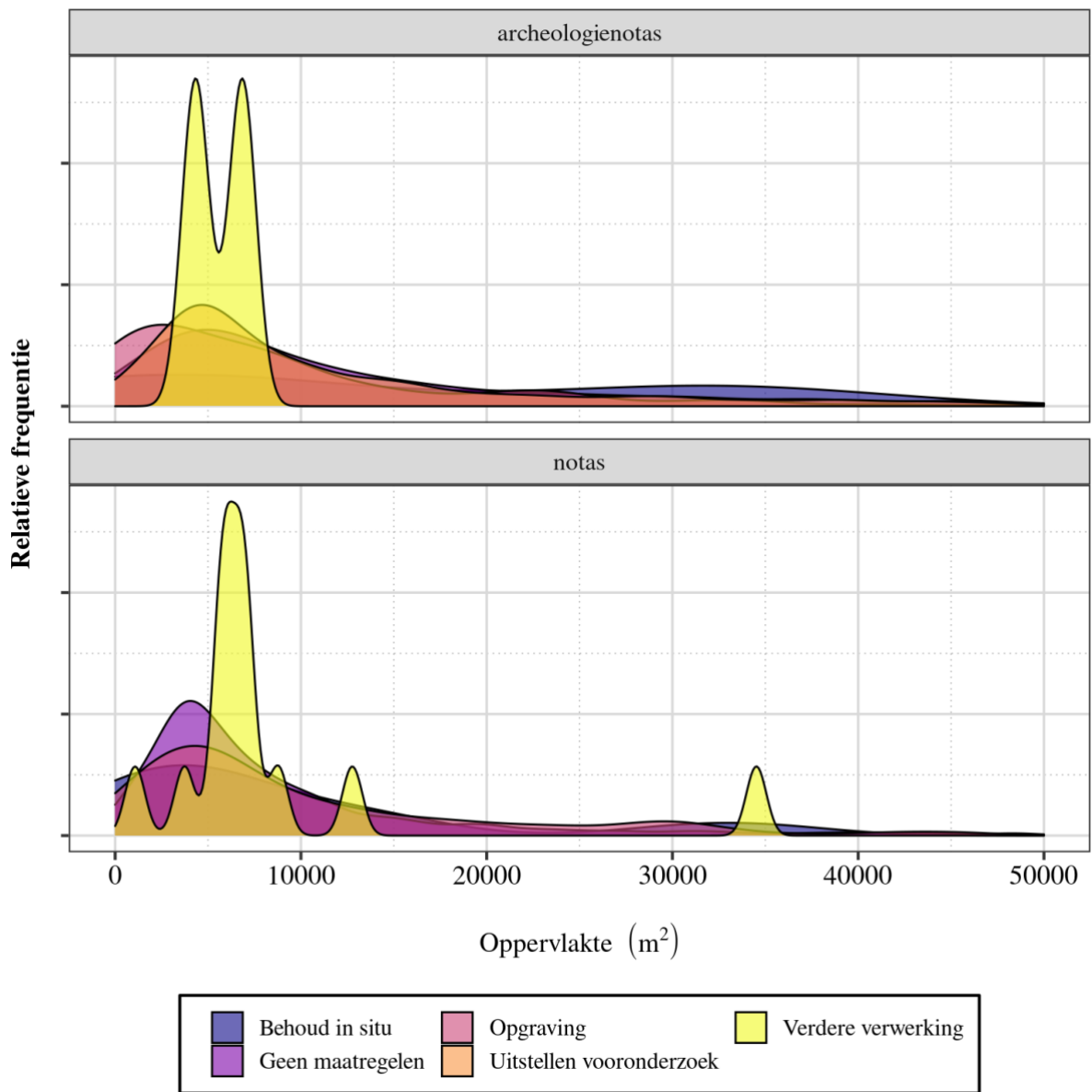
KOSTPRIJS VERSUS OPPERVLAKTE VOORONDERZOEK MET
INGREEP IN DE BODEM, MET ONDERSCHIED NAAR
MAATREGELEN

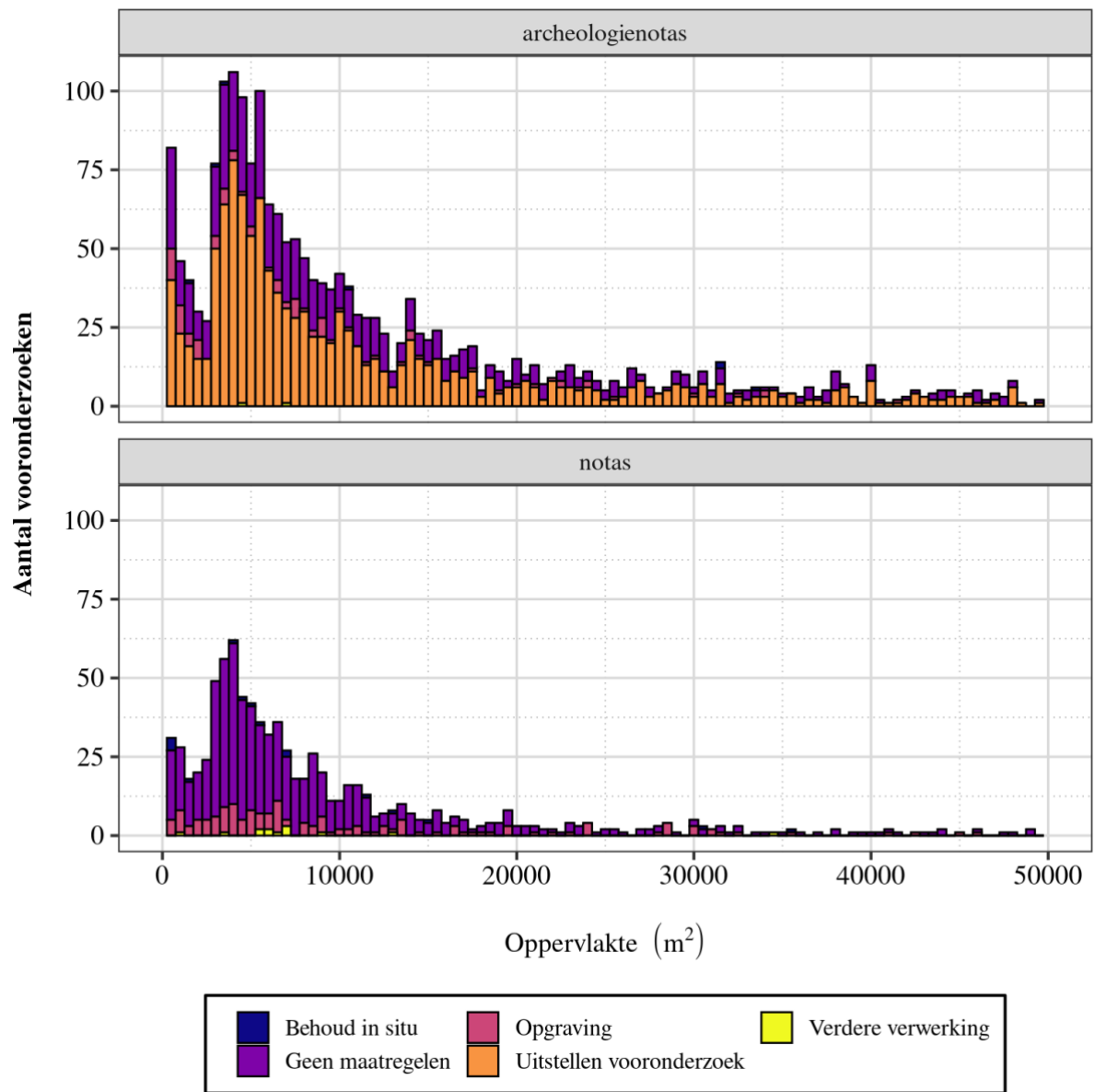
GRAFIEK

OPPERVLAKTE PROJECTGEBIEDEN NAAR PROGRAMMA VAN MAATREGELEN: DENSITEIT

OPPERVLAKTE PROJECTGEBIEDEN NAAR PROGRAMMA VAN MAATREGELEN: VERDELING

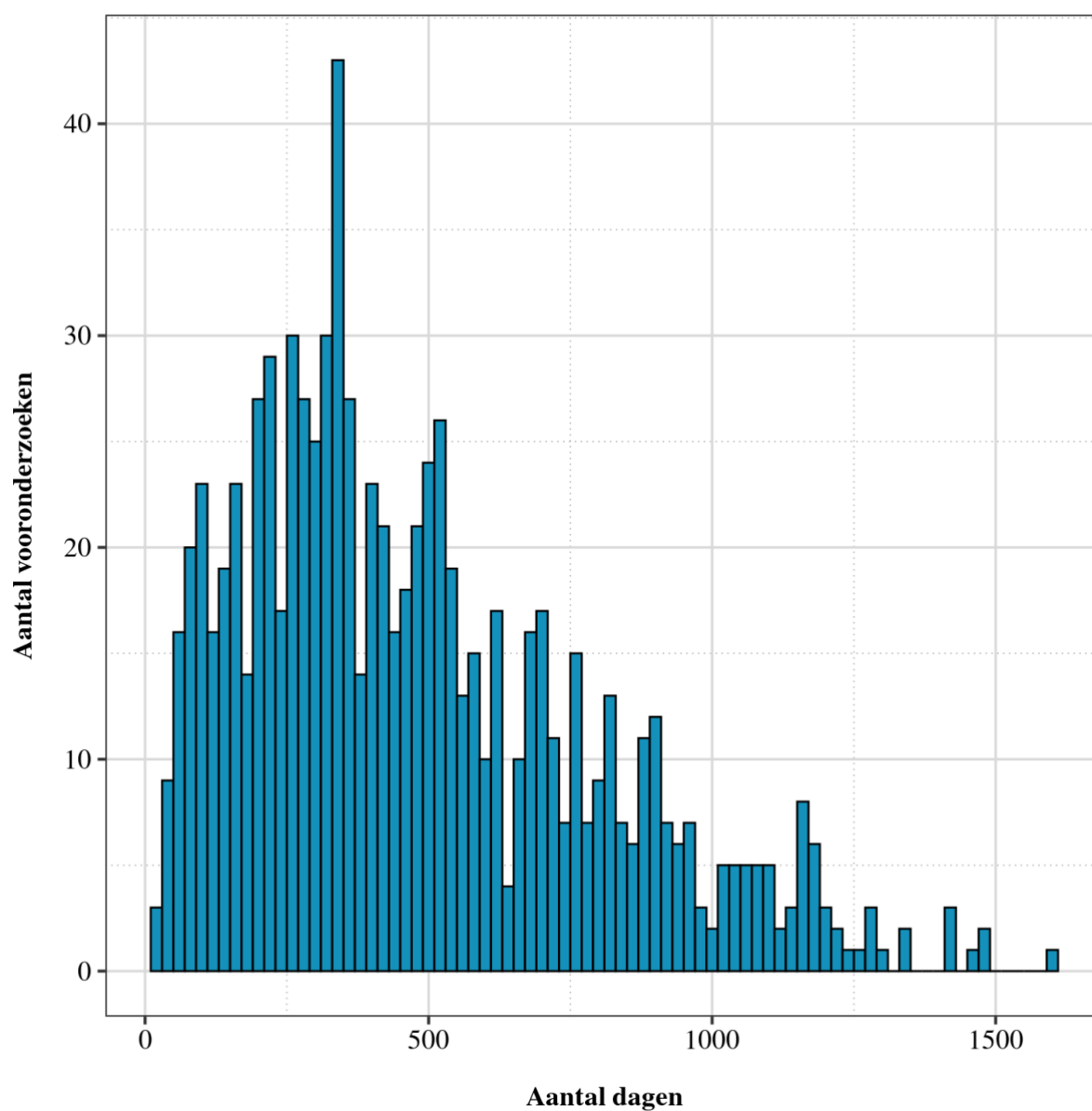
ANALYSE 18: TIJD VERSTREKEN TUSSEN INDIENING ARCHEOLOGIENOTA EN DAAROPVOLGENDE NOTA

Onderwerp	De tijd, gerekend in kalenderdagen, die verstrijkt tussen de melding van een archeologienota met maatregel uitgesteld vooronderzoek, en de melding van de nota die volgt op de uitvoering daarvan
Gegevens	Datum melden, koppeling opeenvolgende archeologienota's, maatregelen
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Histogram
Opmerkingen	De analyse houdt rekening met de datum van melden van de archeologienota met aktename (niet de datum van beslissing) en gaat voorbij aan eventuele eerdere archeologienota's zonder aktename die aan de aktename voorafgingen. Het verband tussen archeologienota en daaropvolgende nota is bepaald door de koppeling die de erkende archeoloog moet leggen bij het melden van de nota in het archeologieportaal met de archeologienota die de aanleiding vormde voor het uitgestelde vooronderzoek.

VERDELING NOTA'S 2020 NAAR JAARTAL VOORAFGAANDE ARCHEOLOGIENOTA: TABEL

Jaar archeologienota	Aantal aansluitende nota's gemeld in 2020	Aandeel van nota's 2020
2016	13	1,5%
2017	90	10,4%
2018	223	25,7%
2019	399	45,9%
2020	144	16,6%

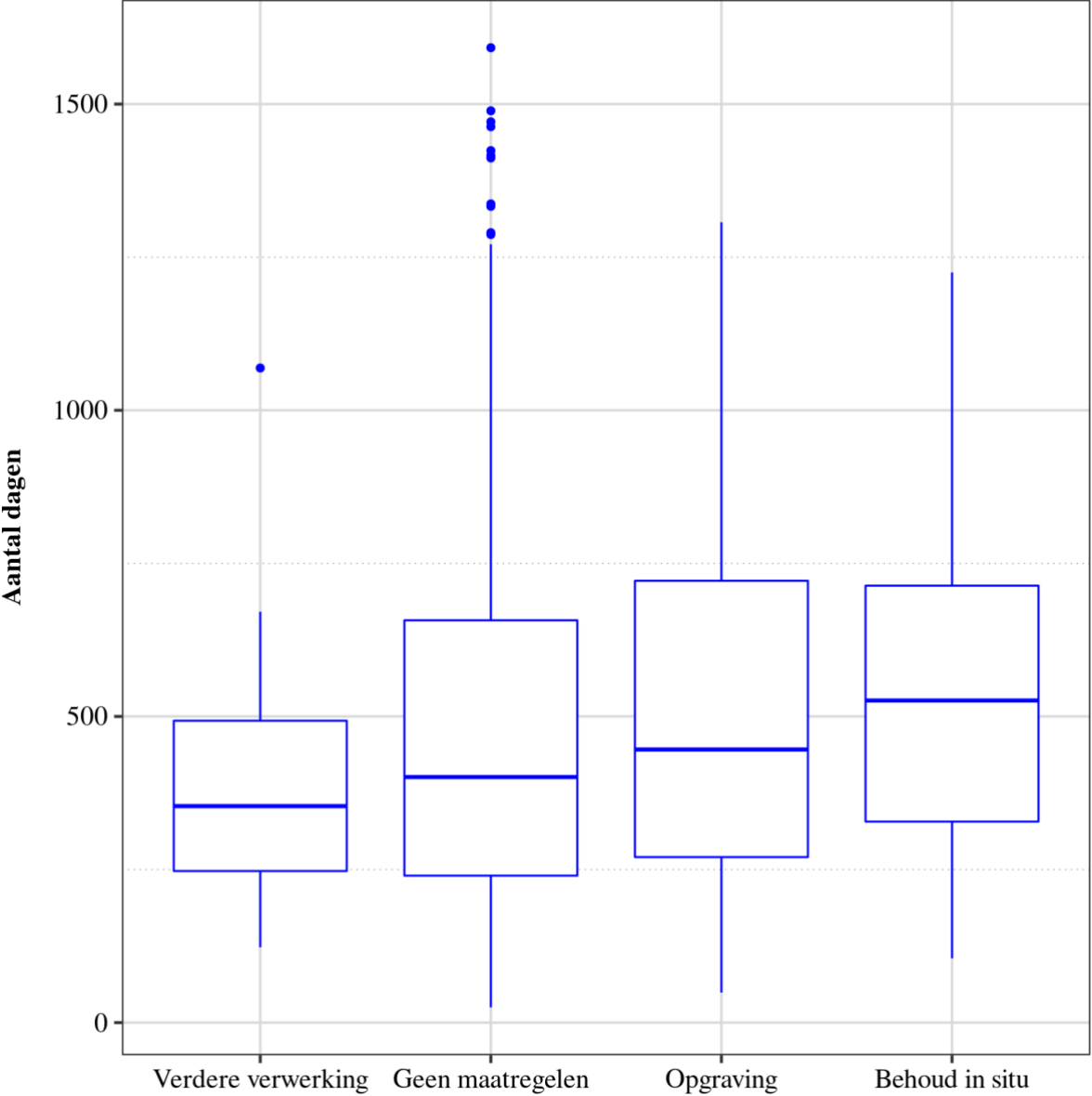
TIJD TUSSEN MELDEN ARCHEOLOGIENOTA EN BIJBEHORENDE NOTA: HISTOGRAM

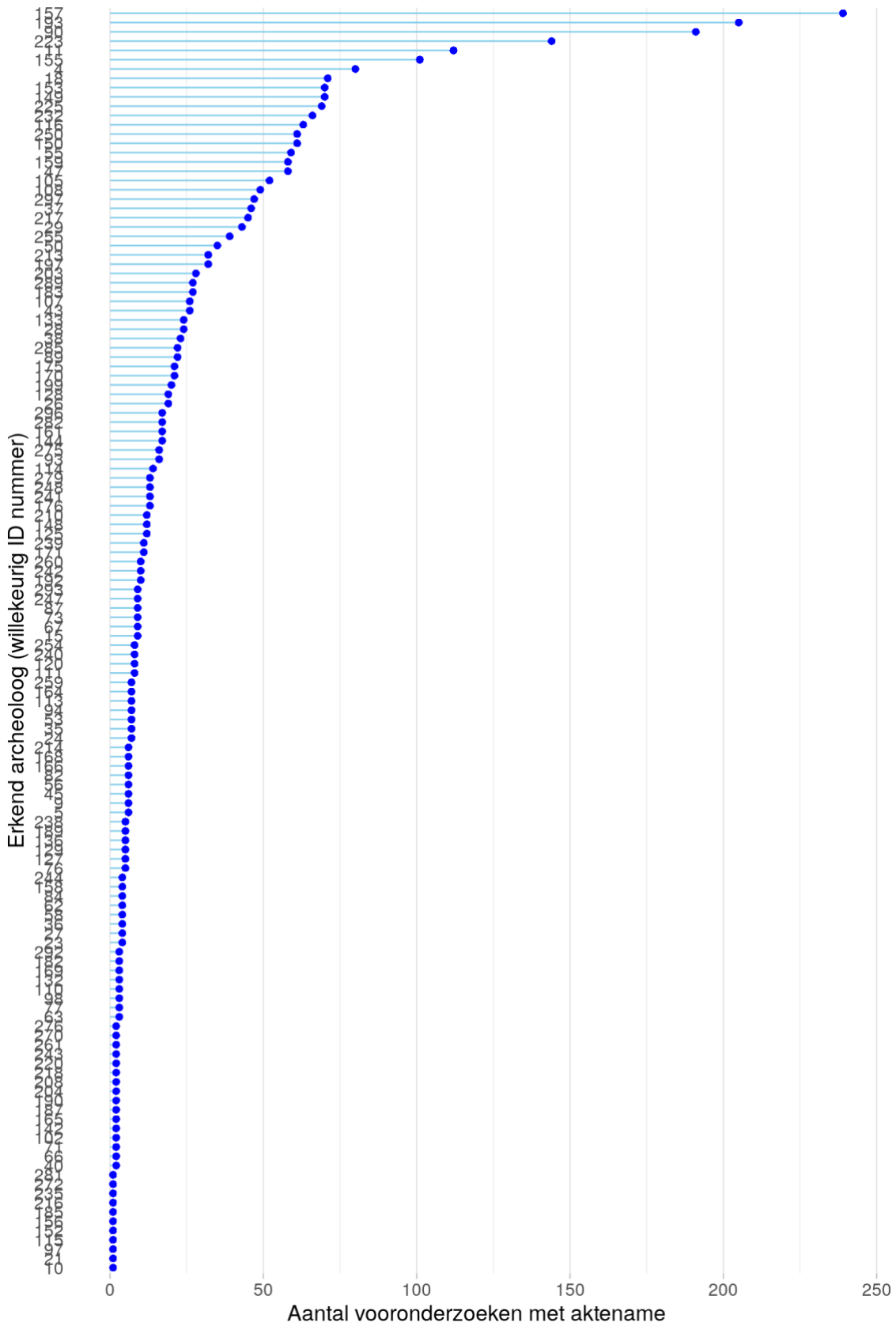
TIJD TUSSEN MELDEN ARCHEOLOGIENOTA EN BIJBEHORENDE NOTA: TABEL

	25%	Mediaan	Gemiddelde	75%
Tijdsverschil (dagen)	251	409	479	673

TIJD TUSSEN MELDEN ARCHEOLOGIENOTA EN BIJBEHORENDE
NOTA NAARGELANG PROGRAMMA VAN MAATREGELEN:
BOXPLOT

GRAFIEK

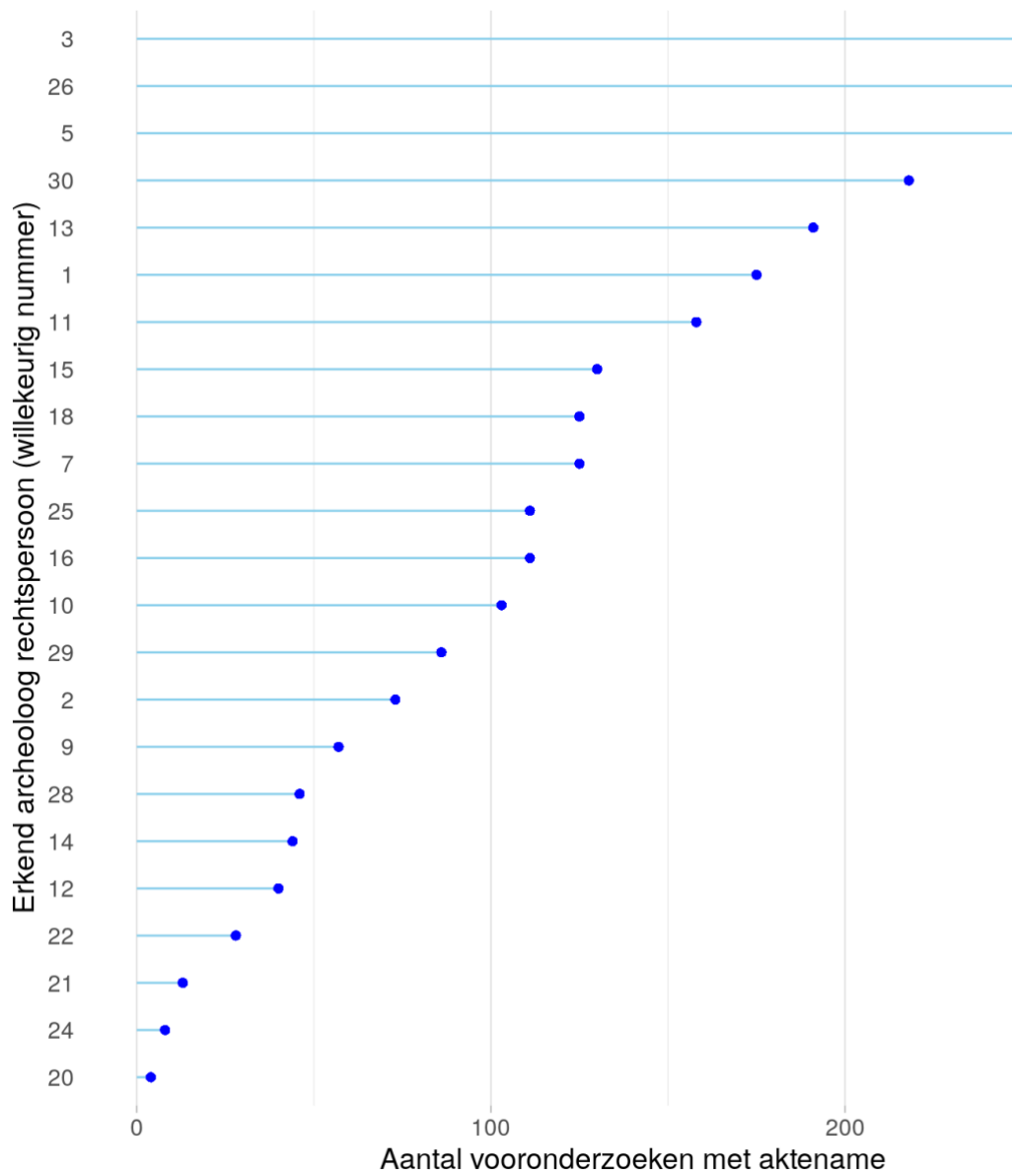

ANALYSE 20: AANTAL ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S MET AKTENAME PER ERKENDE ARCHEOLOG, RECHTSPERSOON

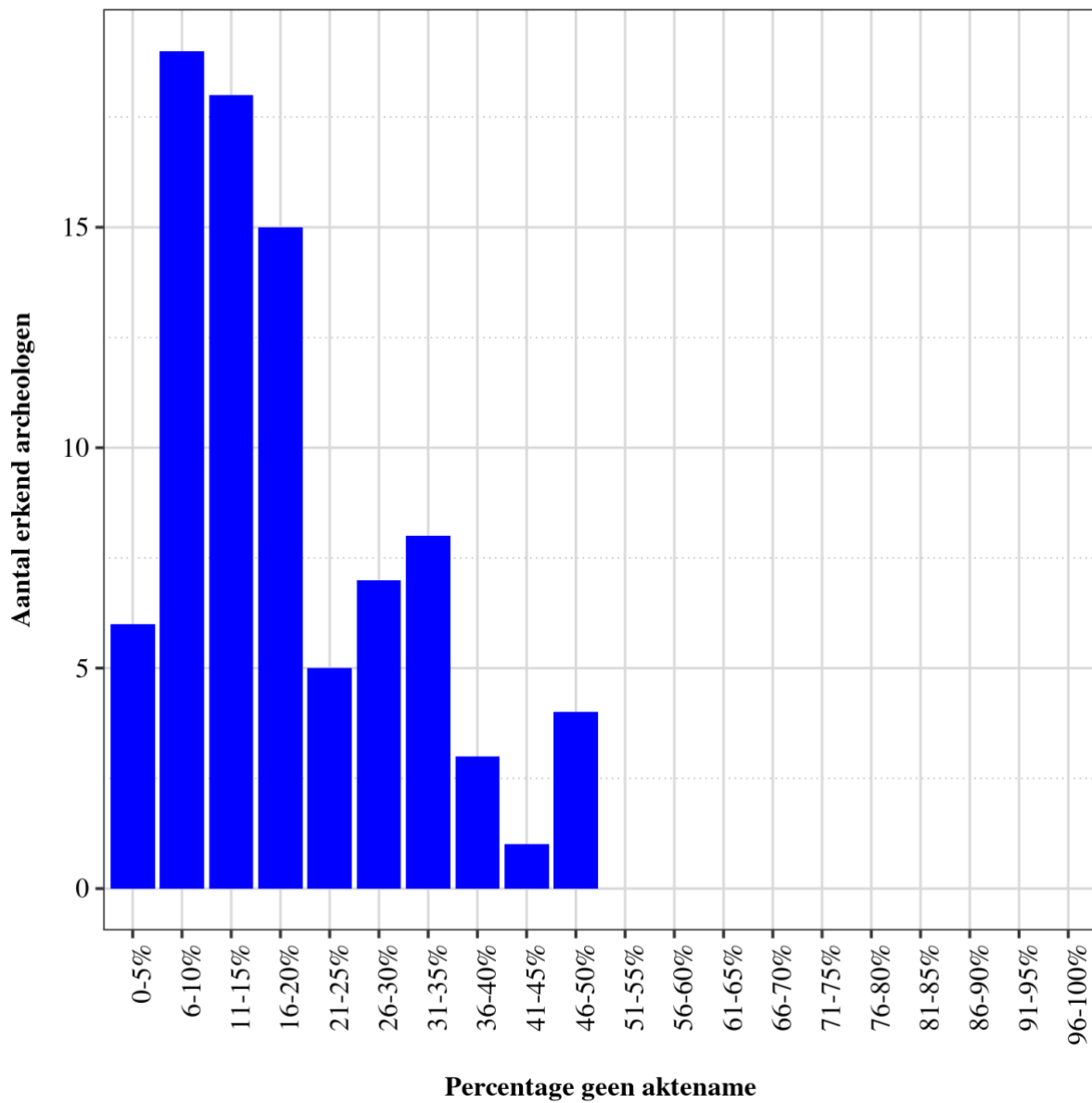
Onderwerp	Het aantal archeologienota's en nota's met aktename geteld per erkende archeoloog rechtspersoon
Gegevens	ID melder, beslissing
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Lollipop chart
Opmerkingen	<p>De analyse telt enkel archeologienota's en nota's met aktename, en gaat voorbij aan vooronderzoeken zonder aktename. Op die manier telt ze het aantal projecten waar een erkende archeoloog verantwoordelijkheid voor neemt.</p> <p>Archeologienota's en nota's worden gelinkt aan een erkende archeoloog - rechtspersoon op basis van de melding ervan in het archeologieportaal. Indien de natuurlijke persoon die meldde niet aangaf dat hij namens een erkende rechtspersoon handelde, dan vallen deze documenten buiten de telling. Dit fenomeen komt regelmatig voor.</p> <p>De ID's in de grafiek zijn volstrekt willekeurig toegekend. Er bestaat geen verband met de erkenningsnummers van de erkende archeologen, noch met de volgorde van erkenning. Dit om anonimiteit te garanderen.</p>

//

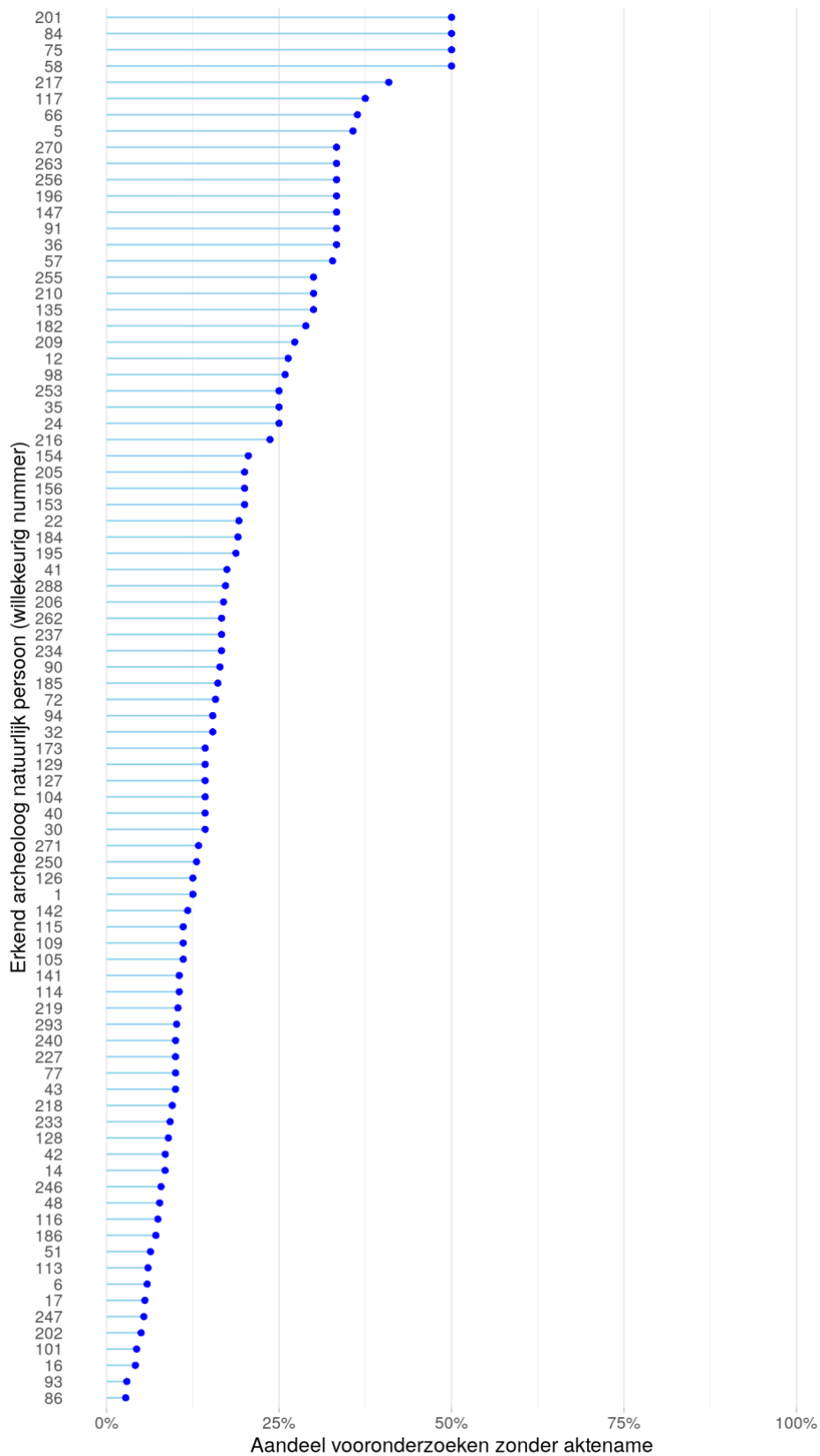
GRAFIEK

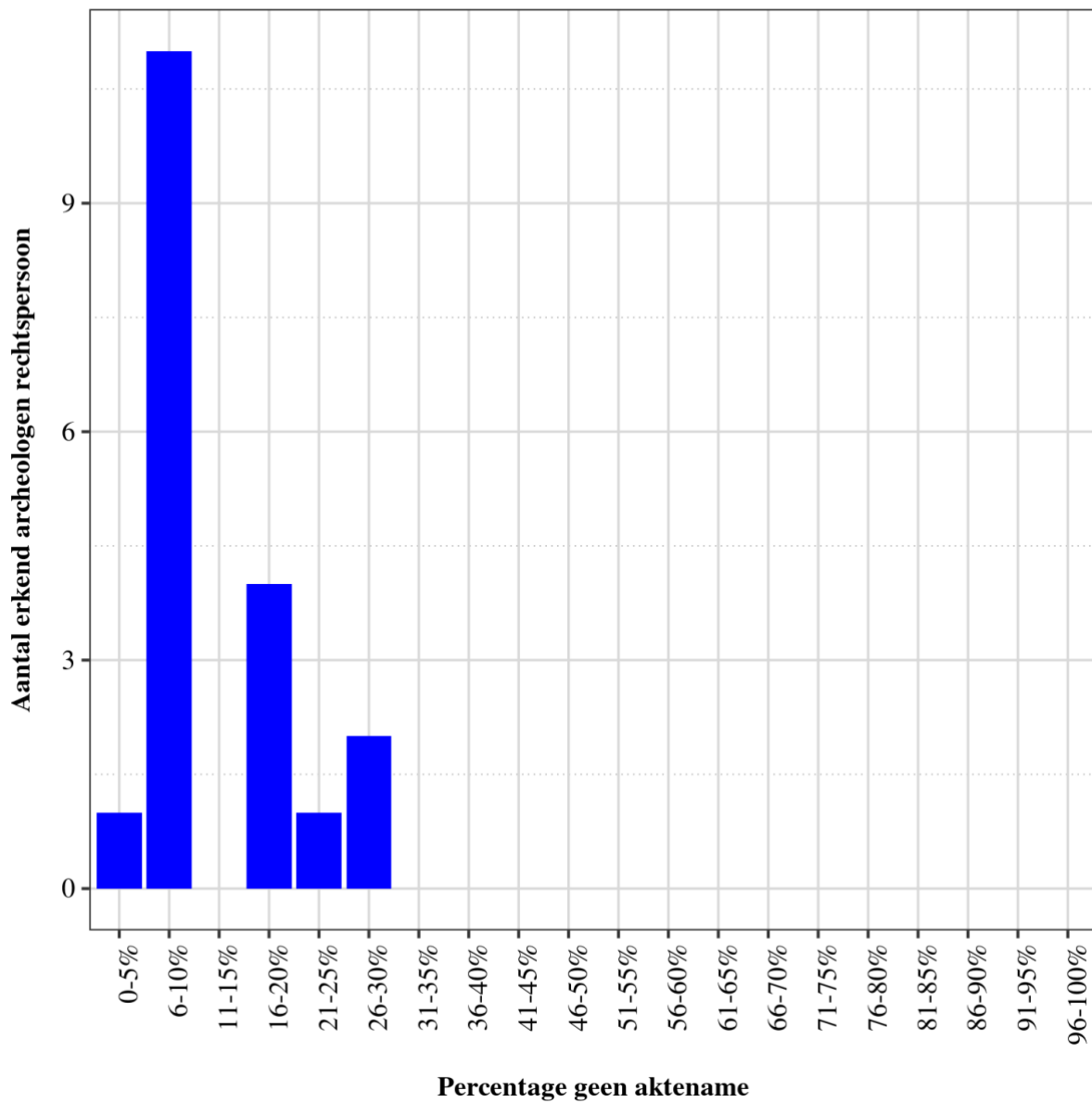
VOORONDERZOEKEN ZONDER AKTENAME PER ERKENDE
ARCHEOLOOG - NATUURLIJK PERSOON: HISTOGRAM

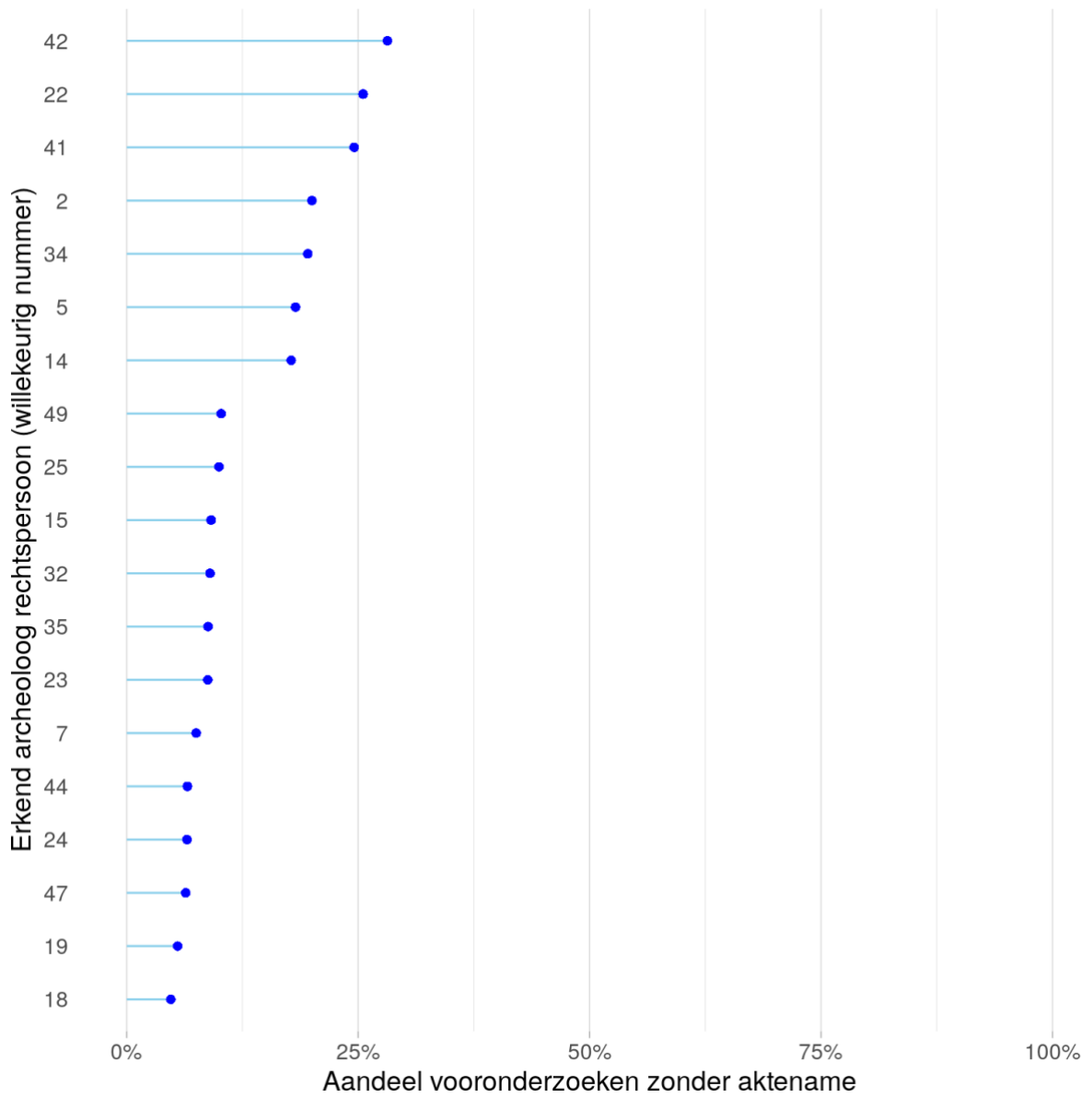
VOORONDERZOEKEN ZONDER AKTENAME PER ERKENDE ARCHEOLOOG - NATUURLIJK PERSOON: LOLLIPOP CHART

VOORONDERZOEKEN ZONDER AKTENAME PER ERKENDE
ARCHEOLOOG - RECHTSPERSOON: HISTOGRAM

VOORONDERZOEKEN ZONDER AKTENAME PER ERKENDE
ARCHEOLOOG - RECHTSPERSOON: LOLLIPOP CHART

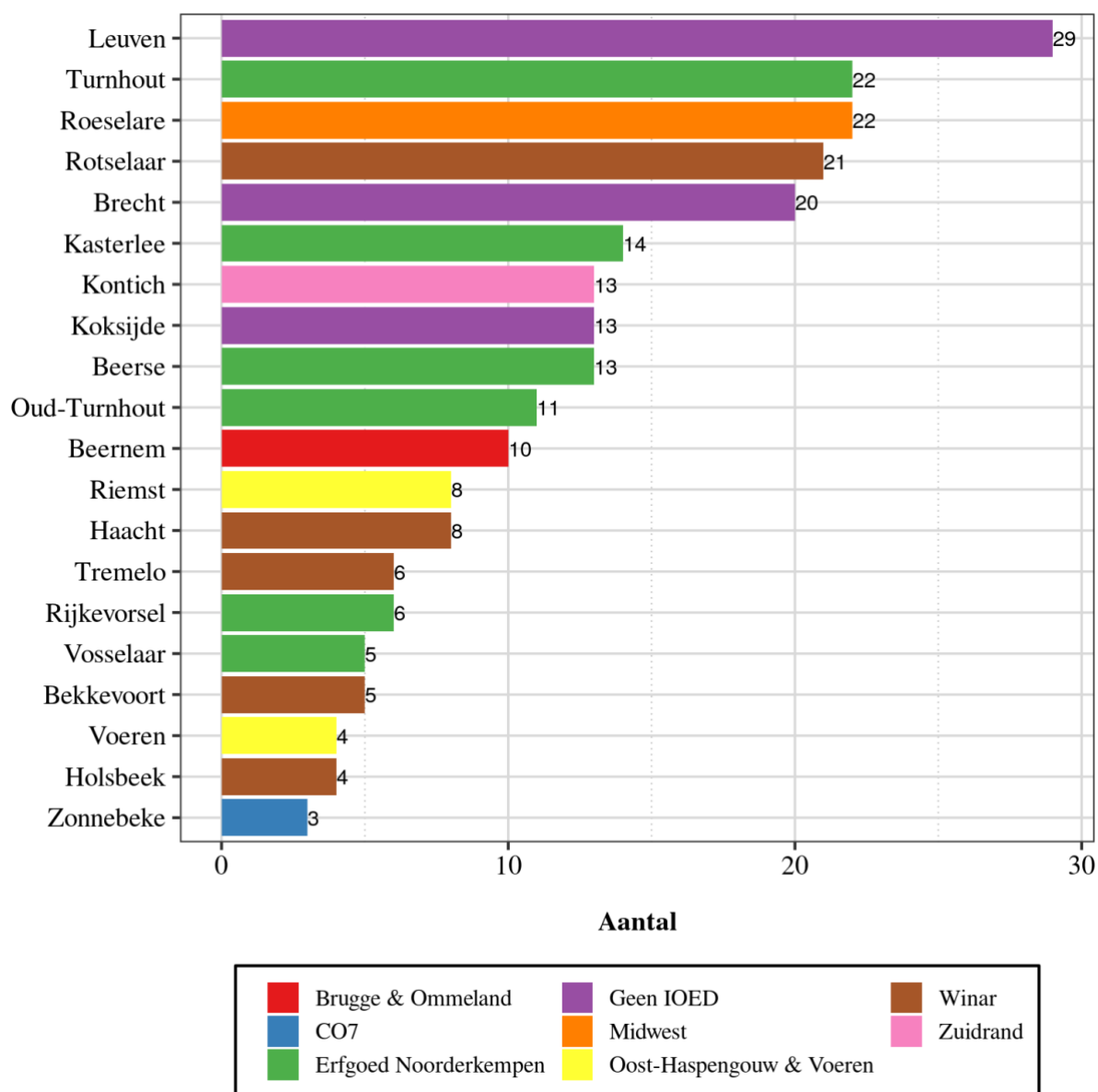

ANALYSE 22: BEHANDELDE ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S PER ERKENDE ONROENDERFgoedGEMEENTE EN IOED

Onderwerp	Het aantal behandelde archeologienota's en nota's per erkende onroenderfgoedgemeente en intergemeentelijke onroenderfgoeddienst
Gegevens	ID behandelaar, beslissing
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Staafdiagram, tabel
Opmerkingen	De grafiek geeft de beslissingen weer per erkende onroenderfgoedgemeente. Een erkende onroenderfgoedgemeente kan ondersteuning krijgen van een intergemeentelijke onroenderfgoeddienst. In dat geval wordt de IOED in kleur aangegeven, in het geval zonder ondersteuning door een IOED krijgt de gemeente de kleur met label 'geen IOED'.

////////////////////////////////////

GRAFIEK

TABEL

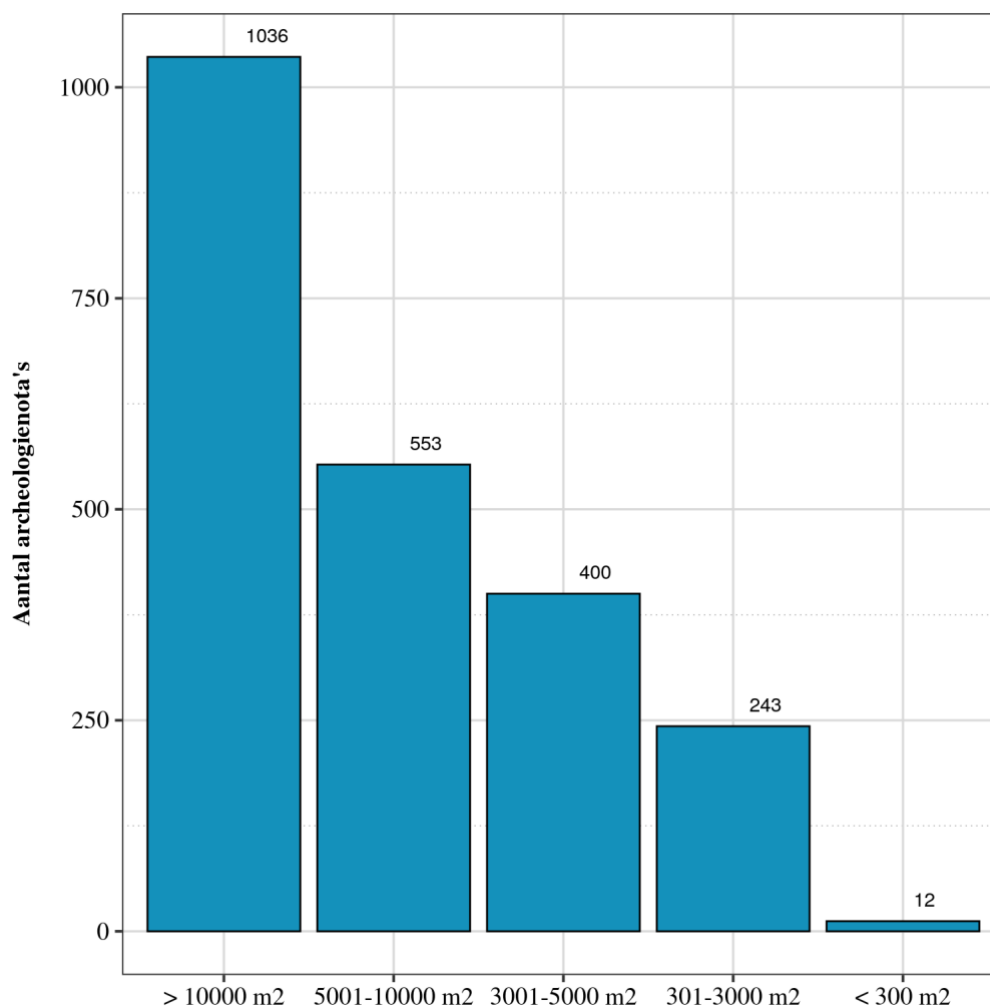
Erkende gemeente	Aktename	Geen aktename	Stilzwijgende aktename	Aktename met voorwaarden
Baarle-Hertog	0	0	0	0
Beernem	7	1	2	0
Beerse	2	2	9	0
Bekkevoort	5	0	0	0
Brecht	15	0	5	0
Haacht	7	1	0	0
Holsbeek	4	0	0	0
Kasterlee	1	2	11	0
Keerbergen	0	0	0	0
Koksijde	6	1	1	5
Kontich	5	4	1	3
Leuven	23	5	1	0
Oud-Turnhout	0	0	11	0
Riemst	5	2	0	1
Rijkevorsel	0	0	6	0
Roeselare	21	1	0	0
Rotselaar	14	4	1	2
Tremelo	5	0	1	0
Turnhout	0	2	20	0
Voeren	1	0	3	0
Vosselaar	0	0	5	0
Zonnebeke	0	0	3	0

////////////////////////////////////

ANALYSE 23: OPPERVLAKTE PROJECTGEBIEDEN ARCHEOLOGIENOTA'S

Onderwerp	Oppervlakte van de projectgebieden van archeologienota's (onderzochte gebieden)
Gegevens	Oppervlakte (in m ²)
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	staafdiagram
Opmerkingen	De analyse baseert zich op de intekeningen van de projectgebieden die de erkende archeologen maken bij het indienen van de archeologienota's. Deze intekening valt in verschillende gevallen niet samen met de perceelsgrenzen, maar beperkt zich tot het deel van de percelen dat de erkende archeoloog daadwerkelijk onderzocht heeft (vaak overeenstemmend met de ingreep in de bodem). De gehanteerde oppervlakteklassen zijn geïnspireerd op de drempelcriteria voor de verplichte opmaak van een archeologienota.

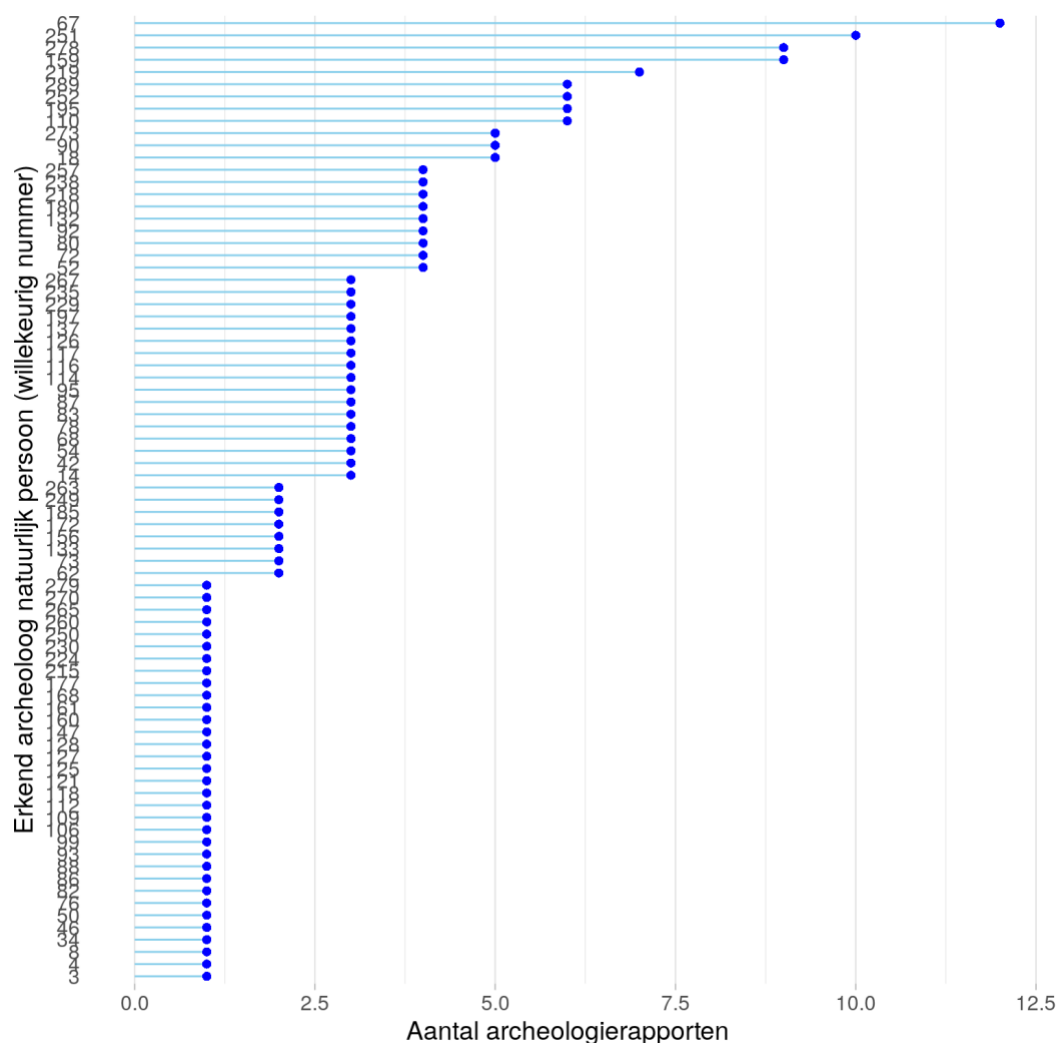
GRAFIEK

ANALYSE 30: AANTAL ARCHEOLOGIERAPPORTEN PER ERKENDE ARCHEOLOOG, NATUURLIJK PERSOON

Onderwerp	Het aantal ingediende archeologierapporten per erkende archeoloog, natuurlijk persoon
Gegevens	ID indiener, archeologierapporten
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Lollipop chart
Opmerkingen	De analyse telt per erkende archeoloog, natuurlijk persoon, het aantal archeologierapporten dat deze indiende. De ID's in de grafiek zijn volstrekt willekeurig toegekend. Er bestaat geen verband met de erkenningsnummers van de erkende archeologen, noch met de volgorde van erkenning. Dit om anonimiteit te garanderen.

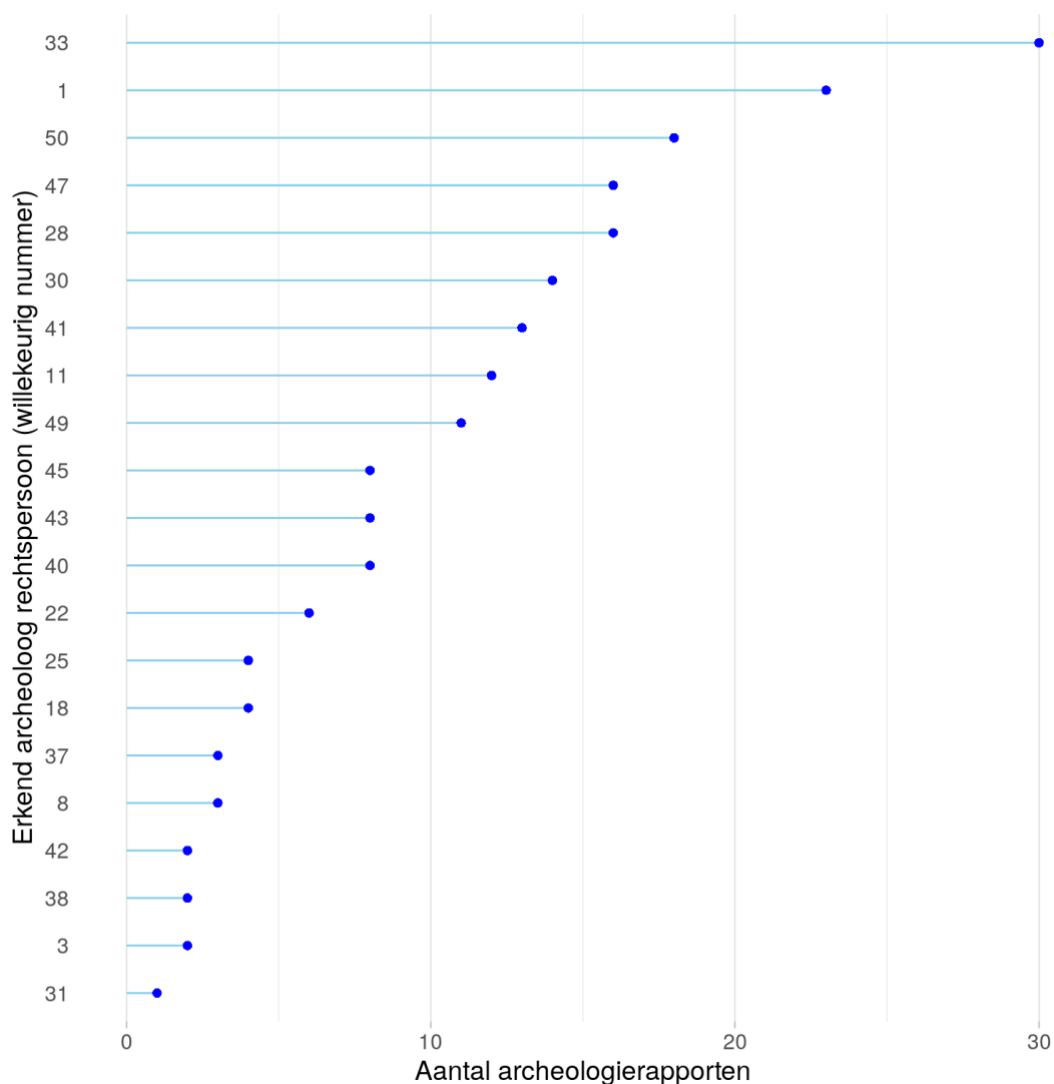
GRAFIEK

ANALYSE 31: AANTAL ARCHEOLOGIERAPPORTEN PER ERKENDE ARCHEOLOG, RECHTSPERSOON

Onderwerp	Het aantal ingediende archeologierapporten per erkende archeoloog, rechtspersoon
Gegevens	ID rechtspersoon indiener, archeologierapporten
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Lollipop chart
Opmerkingen	De analyse telt per erkende archeoloog, rechtspersoon, het aantal archeologierapporten dat deze indiende. De ID's in de grafiek zijn volstrekt willekeurig toegekend. Er bestaat geen verband met de erkenningsnummers van de erkende archeologen, noch met de volgorde van erkenning. Dit om anonimiteit te garanderen.

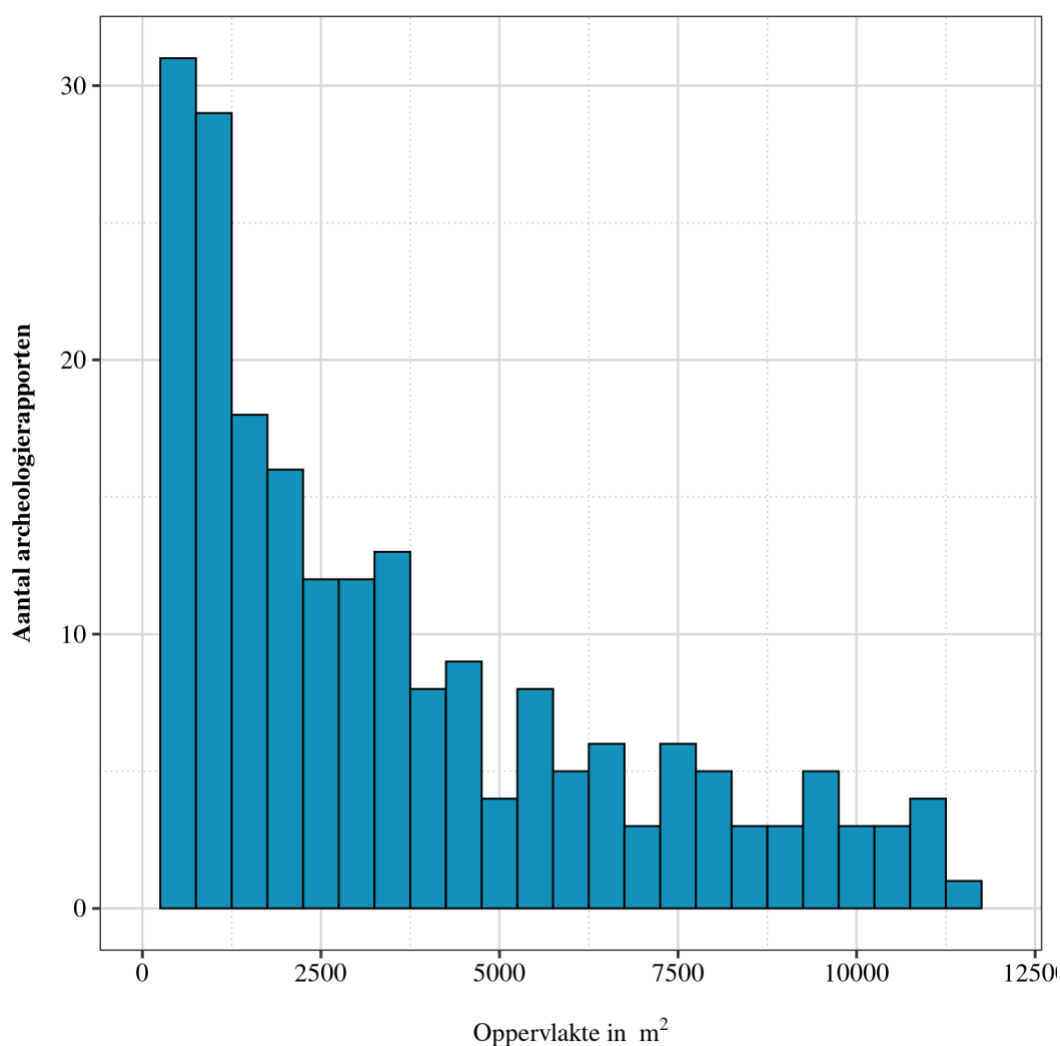
GRAFIEK

ANALYSE 32: OPPERVLAKTE PROJECTGEBIEDEN ARCHEOLOGIERAPPORTEN

Onderwerp	Oppervlakte van de projectgebieden van de ingediende archeologierapporten
Gegevens	Oppervlakte (in m ²)
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Histogram, tabel
Opmerkingen	De grafiek geeft de verdeling weer van de oppervlakte van de projectgebieden van archeologierapporten van opgravingen in het kader van vergunningsplichtige ingrepen in de bodem. Rapporten opgemaakt door het agentschap Onroerend Erfgoed naar aanleiding van toevalsvondsten en rapporten opgemaakt na een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen zijn niet meegenomen.

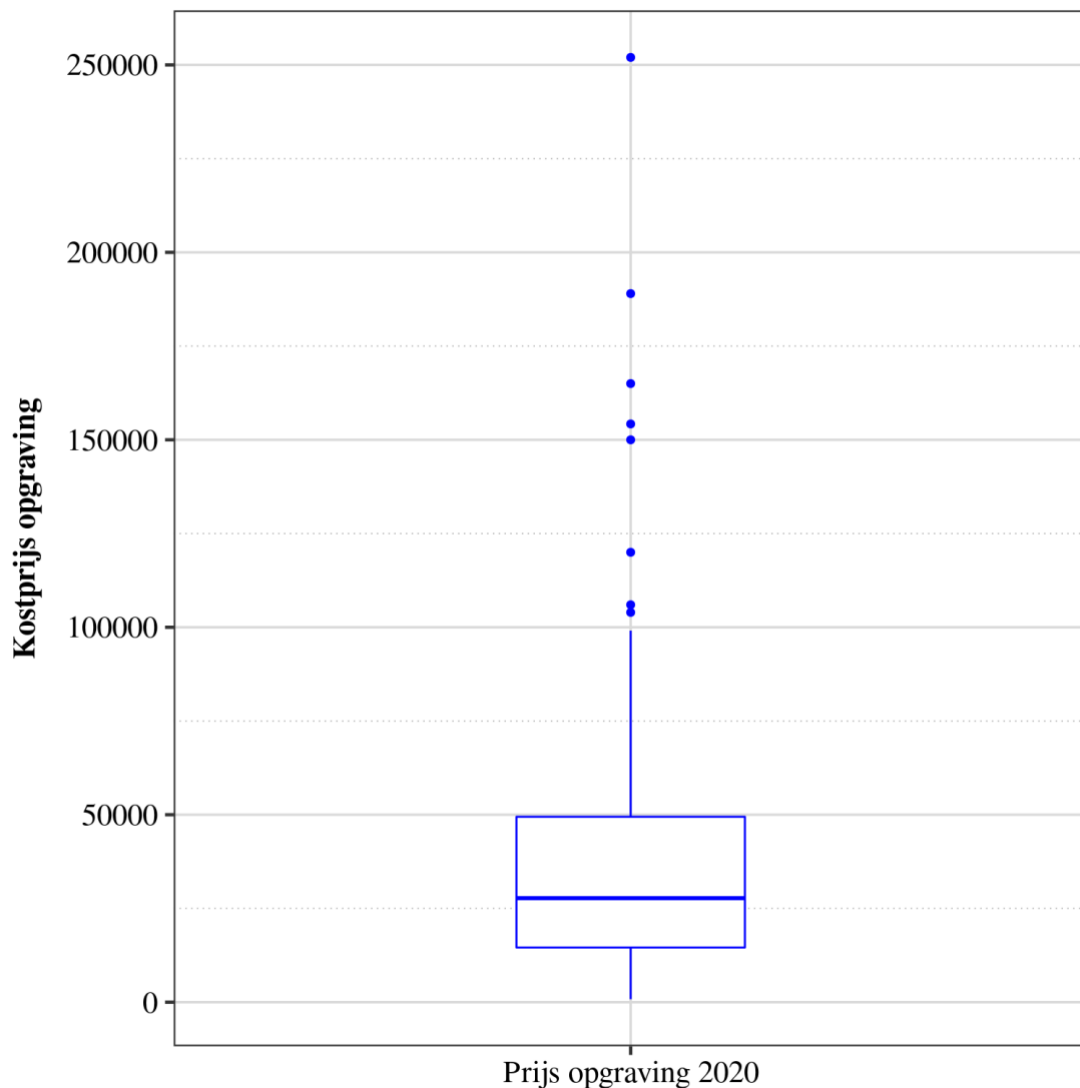
GRAFIEK

ANALYSE 33: KOSTPRIJS OPGRAVINGEN 2020

Onderwerp	Kostprijs van opgravingen waarvoor archeologen een eindverslag indienden in 2020
Gegevens	Kostprijs
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Boxplot, tabel
Opmerkingen	De erkende archeologen voeren de kostprijs van de opgravingen in wanneer zij het eindverslag indienden in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor de archeologische opgraving en de rapportering erover. De kostprijs van de opgravingen wordt gerekend in het jaar waarin het eindverslag is ingediend, ook als een deel van die kost al in eerdere jaren gefactureerd is.

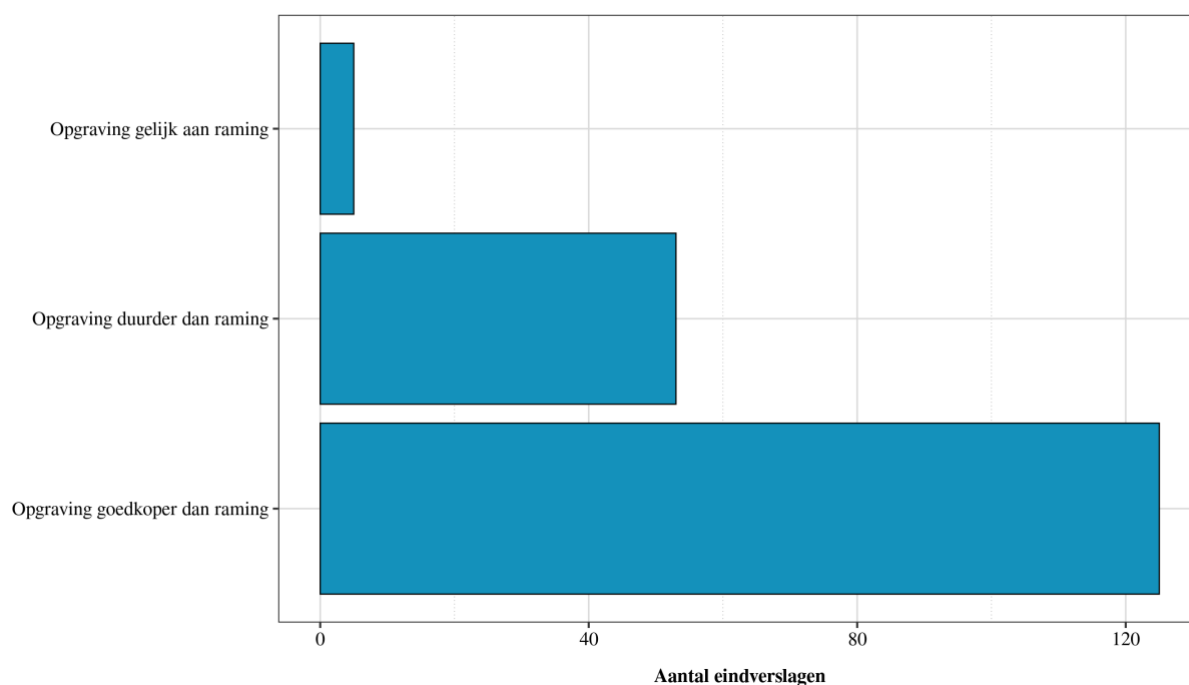
GRAFIEK

ANALYSE 34: KOSTPRIJS OPGRAVINGEN TEGENOVER RAMING KOSTPRIJS OPGRAVING UIT VOORAFGAANDE VOORONDERZOEK

Onderwerp	Kostprijs van opgravingen waarvoor archeologen een eindverslag indienden in 2020, afgezet tegen de geraamde kost daarvan in de archeologienota of nota
Gegevens	Kostprijs
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Staafdiagram, tabel
Opmerkingen	<p>De erkende archeologen nemen in de archeologienota of nota een raming op voor de kosten van de opgraving die ze daar als maatregel in opnemen.</p> <p>De erkende archeologen voeren de kostprijs van de opgravingen in wanneer zij het eindverslag indienen in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor de archeologische opgraving en de rapportering erover. De kostprijs van de opgravingen wordt gerekend in het jaar waarin het eindverslag is ingediend, ook als een deel van die kost al in eerdere jaren gefactureerd is.</p>

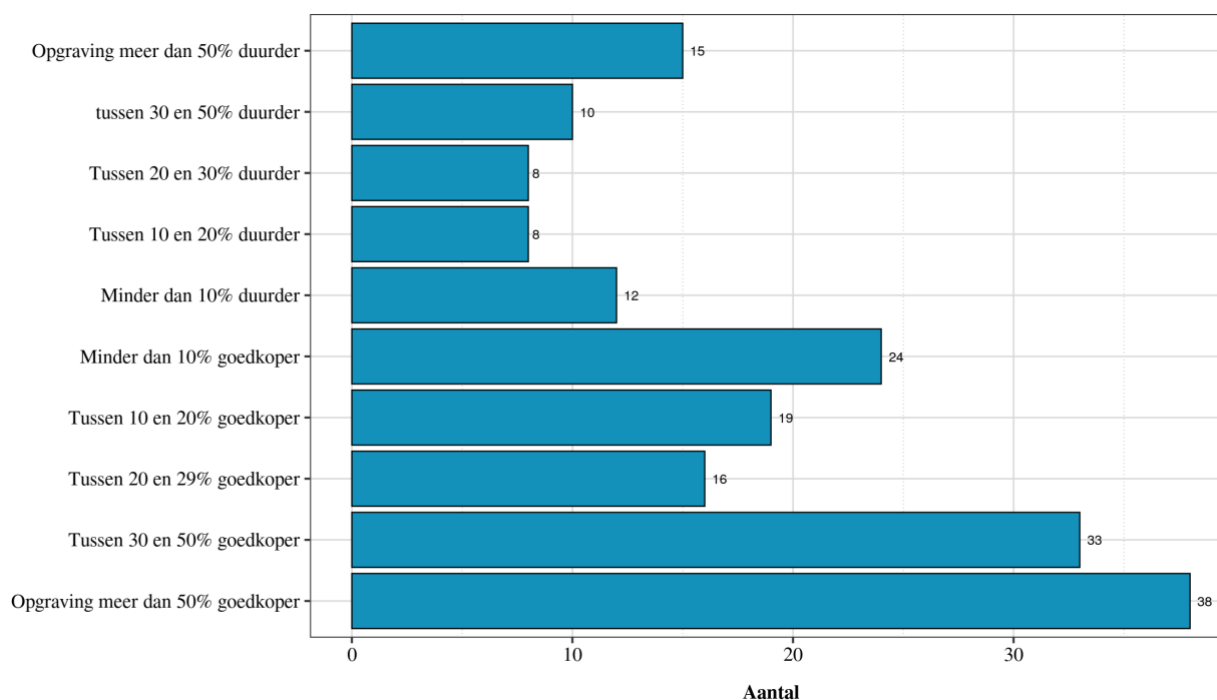
KOSTPRIJS OPGRAVING TEGENOVER RAMING: GRAFIEK

KOSTPRIJS OPGRAVING TEGENOVER RAMING: TABEL

	Aantal	Aandeel
Opgraving duurder dan raming	53	29,0%
Opgraving gelijk aan raming	5	2,7%
Opgraving goedkoper dan raming	125	68,3%

RELATIEF PRIJSVERSCHIL TUSSEN KOSTPRIJS EN RAMING OPGRAVING: GRAFIEK

ABSOLUUT PRIJSVERSCHIL TUSSEN KOSTPRIJS EN RAMING OPGRAVING: GRAFIEK

Duiding grafiek

De plaatsing van de opgravingen in de grafiek gebeurde in functie van de afstand tussen raming en kostprijs. Links staan opgravingen waarvan de kostprijs het hoogste boven de raming uitkomt, centraal de projecten waarbij raming en kost bij mekaar aansluiten, en rechts de opgravingen waar de kostprijs het verst beneden de raming ligt. Er bestaat geen verband met datum van indiening, noch met id. Dit om anonimiteit te garanderen.

ANALYSE 36: ONDERZOEKSMETHODES VOORONDERZOEK

Onderwerp	Onderzoeksmethodes vooronderzoek 2020 en maatregelen per onderzoeksmethode
Gegevens	Onderzoeksmethode
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Tabel
Opmerkingen	<p>De analyse meet de frequentie van onderzoeksmethodes uit archeologienota's en uit nota's, zowel individueel als in unieke combinaties.</p> <p>Bij de meting van individuele methodes komt het totaal aantal hoger uit dan het aantal archeologienota's of nota's. In eenzelfde archeologienota of nota kunnen namelijk meerdere methodes voorkomen.</p> <p>Bij de unieke combinaties komt elke archeologienota of nota maar één keer voor. De verdeling naar maatregelen gebeurt per combinatie.</p>

ARCHEOLOGIENOTA'S: FREQUENTIE PER ONDERZOEKSMETHODE

Onderzoeksmethode	aantal	aandeel
Bureauonderzoek	2.244	100%
Landschappelijk bodemonderzoek	183	8,2%
Proefsleuven	47	2,1%
Verkennd archeologisch booronderzoek	10	0,5%
Geofysisch onderzoek	4	0,2%
Veldkartering	3	0,1%
Waarderend archeologisch booronderzoek	2	0,1%
Proefputten i.f.v. prehistorische artefactensite	0	0,0%

NOTA'S: FREQUENTIE PER ONDERZOEKSMETHODE

Onderzoeksmethode	aantal	aandeel
Proefsleuven	747	86,0%
Landschappelijk bodemonderzoek	453	52,1%
Verkennd archeologisch booronderzoek	155	17,8%
Waarderend archeologisch booronderzoek	24	2,8%
Veldkartering	16	1,8%
Proefputten i.f.v. prehistorische artefactensite	12	1,4%
Geofysisch onderzoek	5	0,6%

Legende tabel

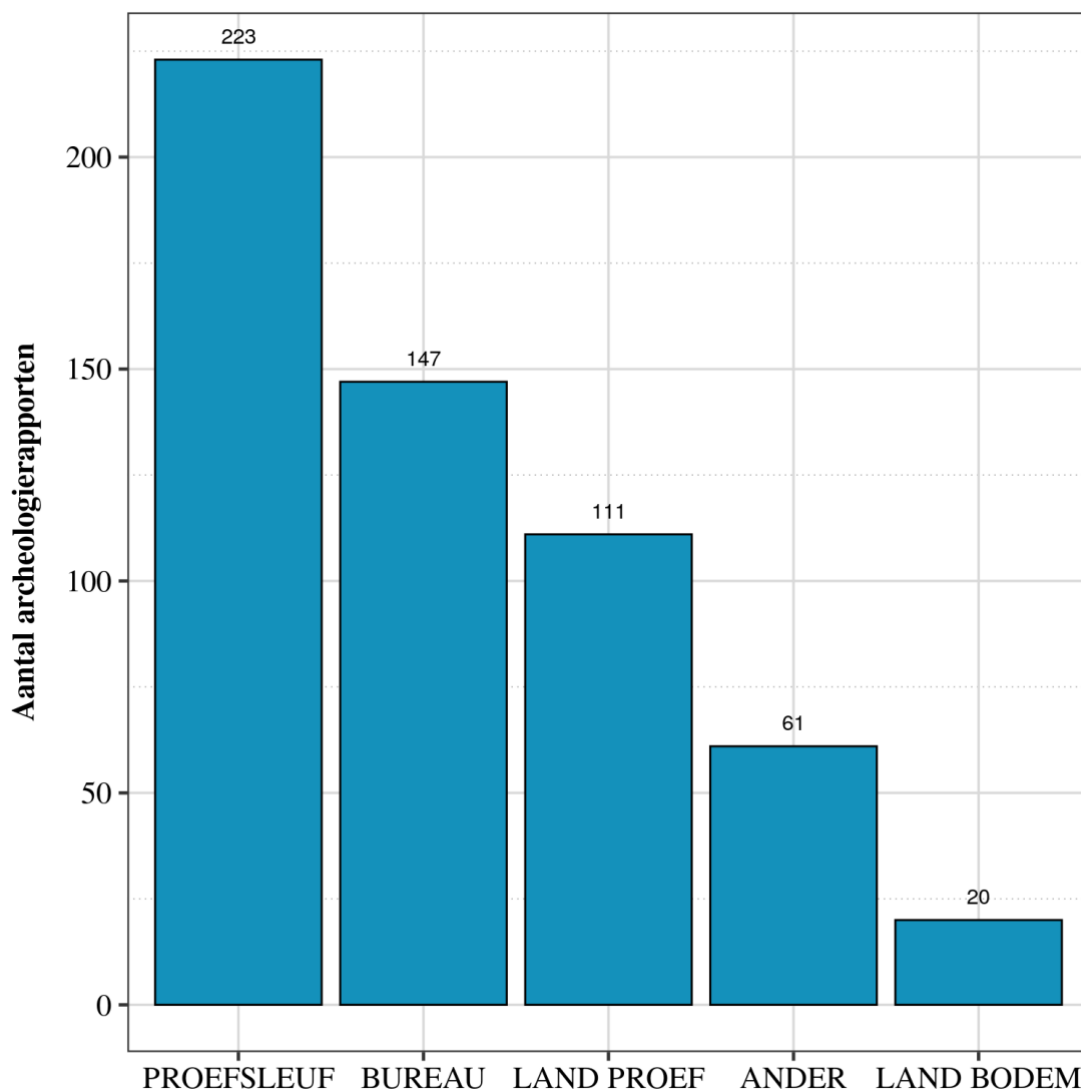
- GM = Geen maatregelen
- OPG = Opgraving
- UIT = Uitgesteld vooronderzoek
- BIS = Behoud in situ
- VV = Verdere verwerking

ANALYSE 37: GEBRUIKTE ONDERZOEKSMETHODES IN AANLOOP NAAR EINDVERSLAG

Onderwerp	Onderzoeksmethodes bij het vooronderzoek dat aanleiding gaf tot een eindverslag
Gegevens	koppeling archeologienota-nota-archeologierapport, onderzoeksmethode
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Staafdiagram
Opmerkingen	Een eindverslag is het eindpunt van een archeologisch traject, dat initieel startte met een archeologienota. De analyse gaat voor de eindverslagen uit 2020 na welke onderzoeksmethodes gebruikt zijn bij het vooronderzoek dat leidde tot de opgraving.

GRAFIEK

Legende

PROEFSLEUF = Vooronderzoek met bureauonderzoek en enkel proefsleuven/proefputten

BUREAU= Vooronderzoek met enkel bureauonderzoek

LAND PROEF = Vooronderzoek met bureauonderzoek, landschappelijk bodemonderzoek en proefsleuven/proefputten

LAND BODEM = Vooronderzoek met bureauonderzoek en landschappelijk bodemonderzoek

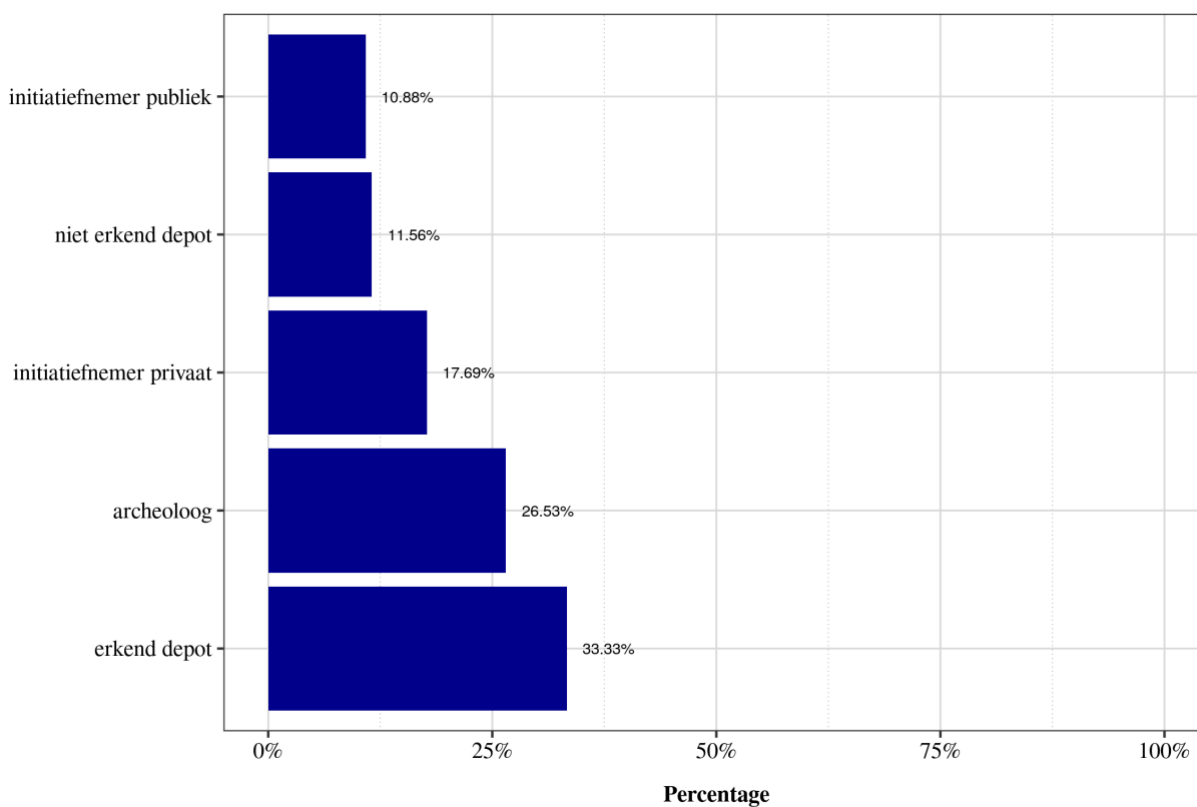
ANDER: Vooronderzoek met andere onderzoekscombinaties, bijvoorbeeld bureauonderzoek, veldkartering en proefsleuven/proefputten, of bureauonderzoek, verkennend archeologisch booronderzoek en proefsleuven/proefputten.

ANALYSE 38: BEWAARPLAATS ARCHEOLOGISCHE ENSEMBLES

Onderwerp	Vooropgestelde bewaarplaats van archeologische ensembles die resulteren uit opgravingen
Gegevens	bewaarplaats archeologisch ensemble
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Staafdiagram
Opmerkingen	Erkende archeologen geven bij het indienen van het eindverslag aan waar het archeologisch ensemble van de opgraving bewaard zal worden.

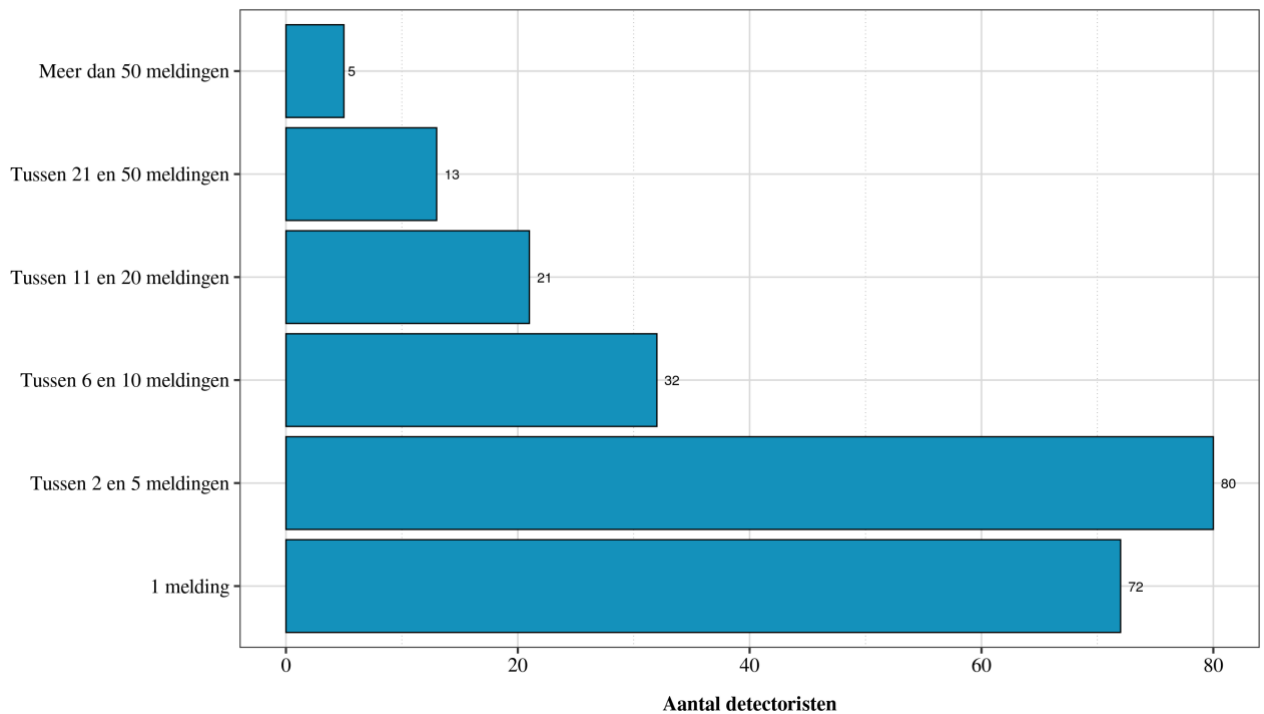
GRAFIEK

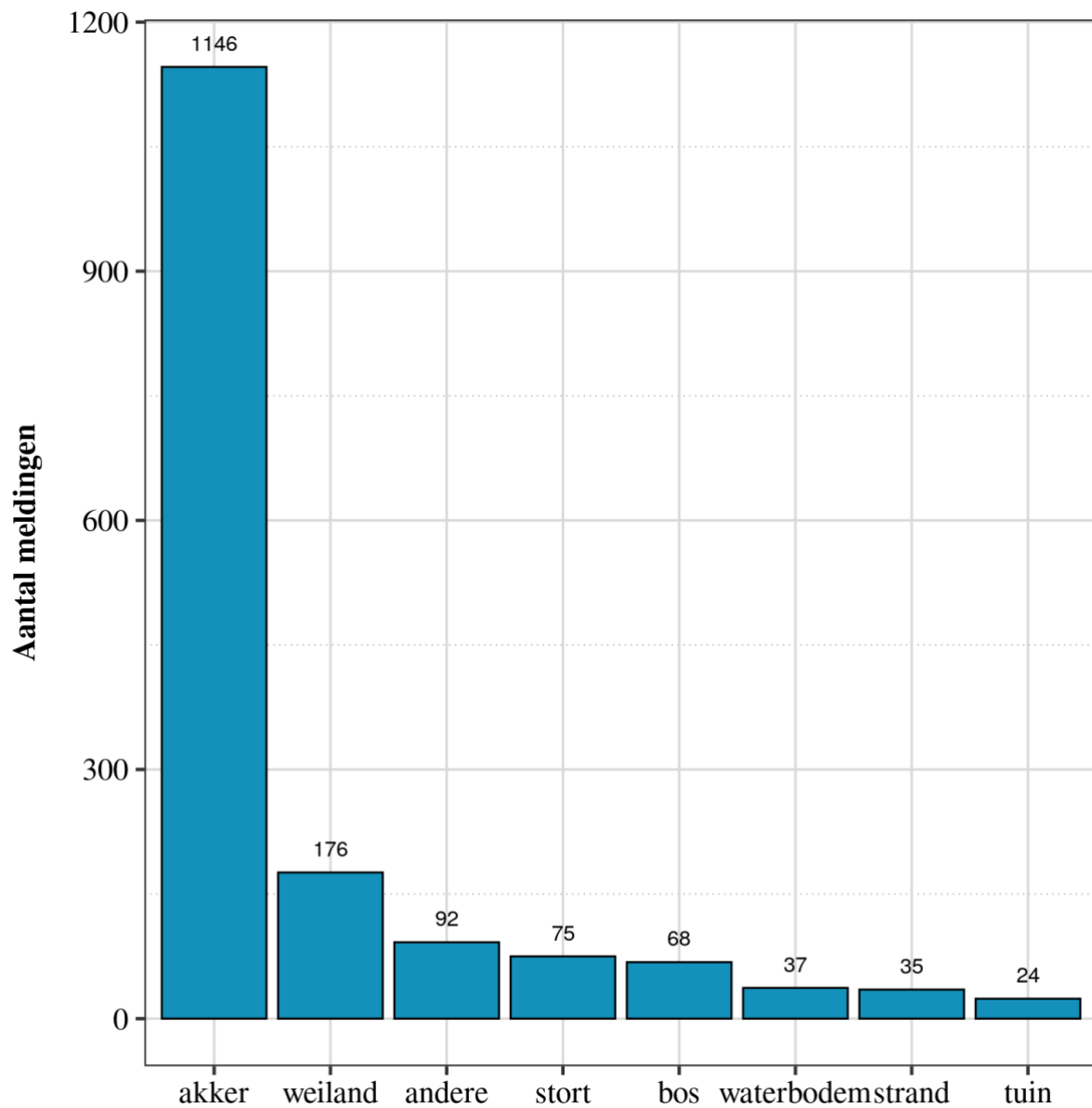
ANALYSE 39: MELDINGEN METAALDETECTIE

Onderwerp	Meldingen door erkende metaaldetectoristen
Gegevens	Datum melding, erkende metaaldetectorist, grondgebruik
Bronnen	Metaaldetectie vondstmeldingsformulier
Voorstellingswijze	Staafdiagram, histogram
Opmerkingen	De analyse telt het aantal meldingen per metaaldetectorist die in 2020 meldde (225 individuen). De analyse gaat voorbij aan metaaldetectoristen die geen meldingen deden. De erkende metaaldetectorist geeft bij de melding waarvoor het terrein waar hij de vondsten opspoorde gebruik wordt.

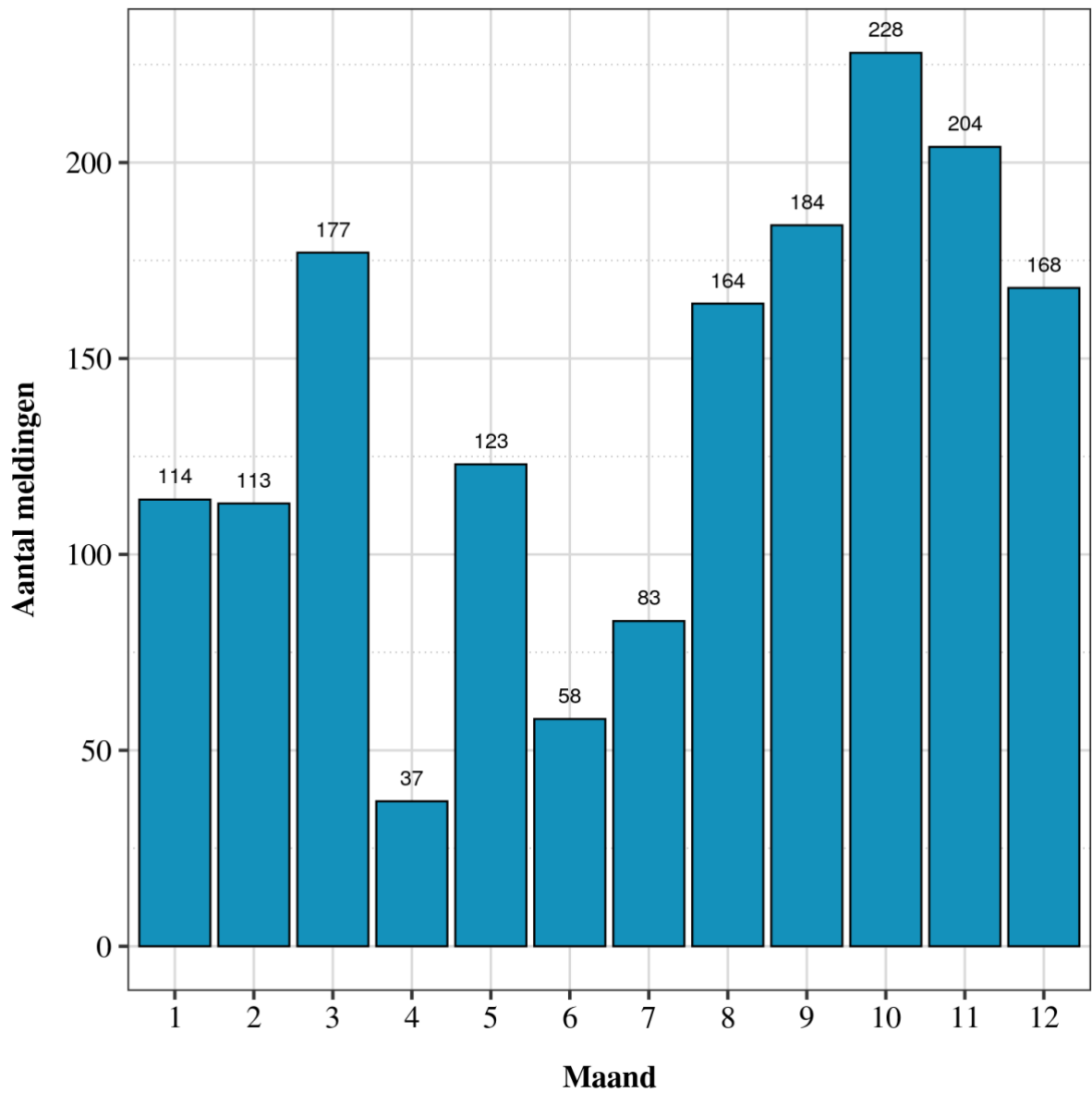
AANTAL MELDINGEN PER METAALDETECTORIST: GRAFIEK

GEMELDE DETECTIEVONDSTEN: BODEMGEBRUIK TERREINEN

MELDINGEN METAALDETECTIE PER MAAND VOLGENS MELDINGSDATUM

Analyses Lange termijn

LANGETERMIJNANALYSE 1: VERHOUDING DEFINITIEVE MAATREGELEN ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK

Onderwerp	Het percentage van maatregelen van definitief afgeronde archeologische vooronderzoeken
Gegevens	ID vooronderzoek, programma van maatregelen
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Tabel
Opmerkingen	<p>De analyse bekijkt over alle jaren heen naar alle definitief afgeronde archeologische vooronderzoeken. Dit wil zeggen archeologienota's met als maatregel behoud in situ, opgraving, verdere verwerking of geen maatregelen en archeologienota's met als maatregel uitgesteld vooronderzoek waar reeds een bijbehorende nota op is gevolgd met een definitief programma van maatregelen.</p> <p>Het startjaar in deze analyse is het jaar waarin het vooronderzoek begon, het jaar van melden van de eerste archeologienota van het vooronderzoek.</p>

AANDEEL DEFINITIEF PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOORONDERZOEK 2016 – 2020: TABEL

	Aantal	Percentage
Geen maatregelen	6.399	85,2%
Opgraving	937	12,5%
Behoud in situ	74	1,0%
Verdere verwerking	52	0,7%
Behoud in situ + opgraving	49	0,7%
Behoud in situ + verdere verwerking	2	0,03%

AANDEEL DEFINITIEF PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOORONDERZOEK NAAR INITIËLE STARTJAAR VAN DE ARCHEOLOGIENOTA: TABEL

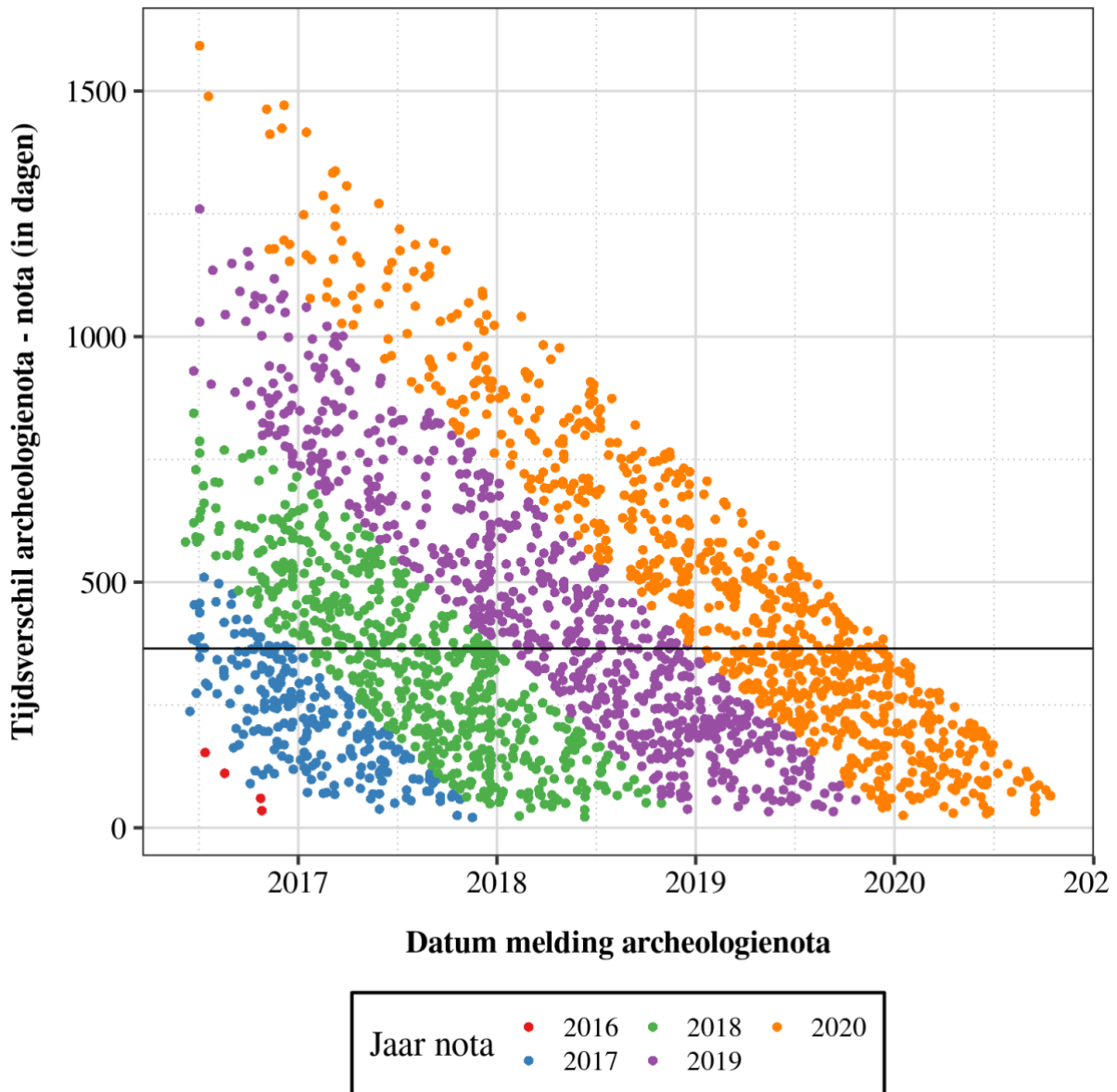
Startjaar	Maatregelen	Aantal	Aandeel per startjaar
2016	Geen maatregelen	747	84,9%
	Opgraving	111	12,6%
	Behoud in situ	12	1,4%
	Behoud in situ + opgraving	5	0,6%
	Verdere verwerking	5	0,6%
2017	Geen maatregelen	2.209	85,7%
	Opgraving	326	12,6%
	Behoud in situ	16	0,6%
	Verdere verwerking	16	0,6%
	Behoud in situ + opgraving	12	0,5%
2018	Geen maatregelen	1.321	83,9%
	Opgraving	202	12,8%
	Behoud in situ	23	1,5%
	Behoud in situ + opgraving	16	1,0%
	Verdere verwerking	10	0,6%
	Behoud in situ + verdere verwerking	2	0,1%
2019	Geen maatregelen	1.208	84,7%
	Opgraving	175	12,3%
	Verdere verwerking	18	1,3%
	Behoud in situ	14	1,0%
	Behoud in situ + opgraving	11	0,8%
2020	Geen maatregelen	914	86,7%
	Opgraving	123	11,7%
	Behoud in situ	9	0,8%
	Behoud in situ + opgraving	5	0,5%
	Verdere verwerking	3	0,3%

LANGETERMIJNANALYSE 2: TIJD TUSSEN MELDEN ARCHEOLOGIENOTA EN MELDEN BIJBEHORENDE NOTA BIJ AFGERONDE VOORONDERZOEKEN

Onderwerp	Het aantal kalenderdagen tussen de datum melden van een archeologienota en de bijbehorende gekoppelde nota
Gegevens	ID vooronderzoek, datum melden archeologienota en nota
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Spreidingsdiagram
Opmerkingen	<p>De grafiek geeft het tijdsverschil weer tussen de datum van melden van de archeologienota en de datum van melden van de eraan gekoppelde nota.</p> <p>De kleur geeft aan in welk jaar de nota gekoppeld aan de archeologienota werd gemeld.</p> <p>De horizontale lijn op de grafiek geeft arbitrair een verschil in kalenderdagen van 365 dagen weer.</p>

GRAFIEK

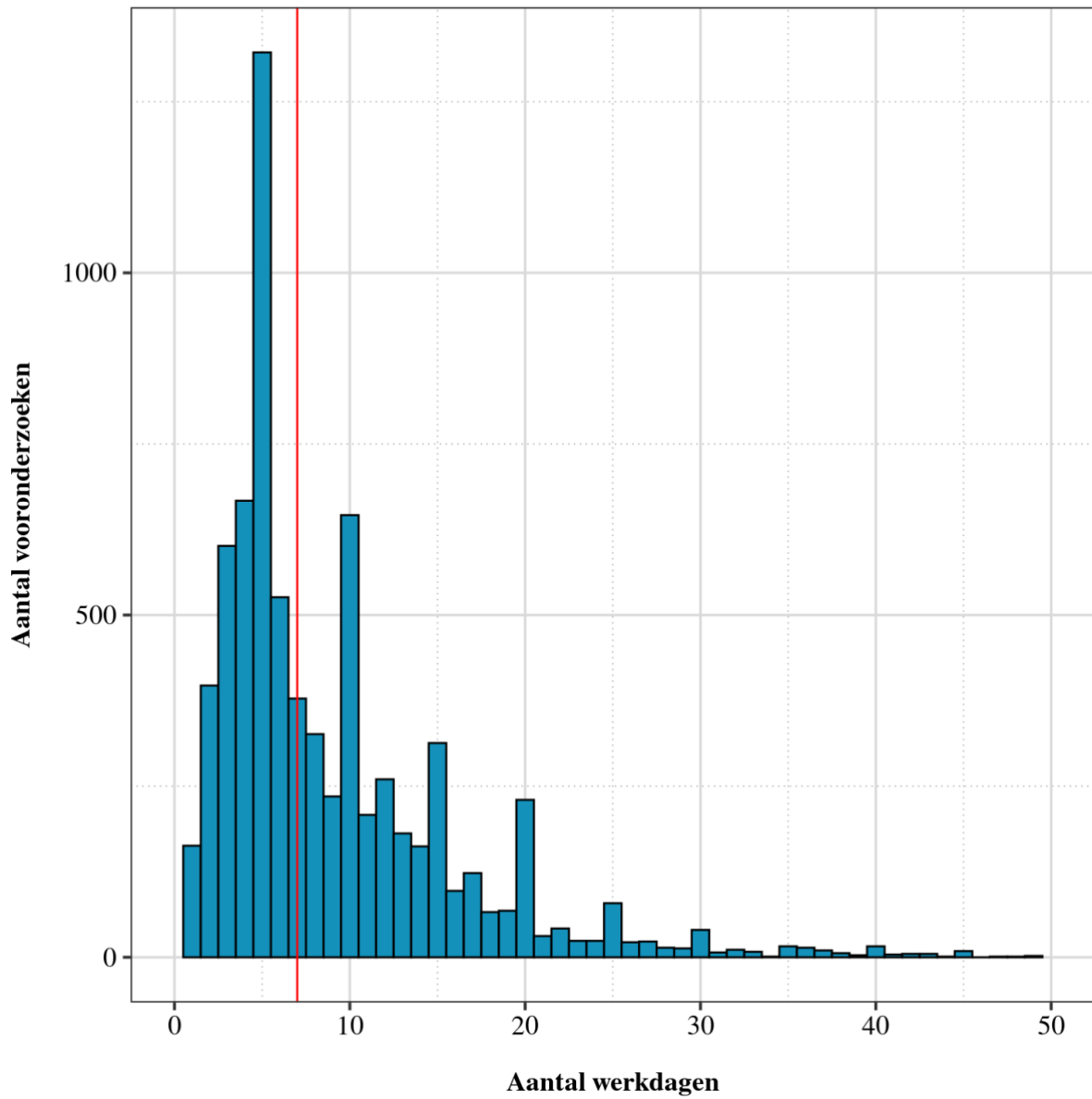

LANGETERMIJNANALYSE 3: TIJDSINVESTERING IN WERKDAGEN AFGERONDE VOORONDERZOEKEN

Onderwerp	Het totale aantal werkdagen dat afgeronde vooronderzoeken in beslag nemen
Gegevens	ID vooronderzoek, werkdagen
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Histogram
Opmerkingen	<p>De verdeling van het totaal aantal werkdagen dat een vooronderzoek in beslag neemt. Het gaat om de werkdagen van archeologienota's met een definitief programma van maatregelen enerzijds en de werkdagen van archeologienota's met maatregel uitgesteld vooronderzoek opgeteld met het aantal werkdagen van de bijbehorende gekoppelde nota met een definitief programma van maatregelen anderzijds. Archeologienota's met maatregel uitgesteld vooronderzoek waar nog geen nota voor beschikbaar is, worden niet meegenomen.</p> <p>De mediaan is aangegeven in kleur met een verticale lijn.</p>

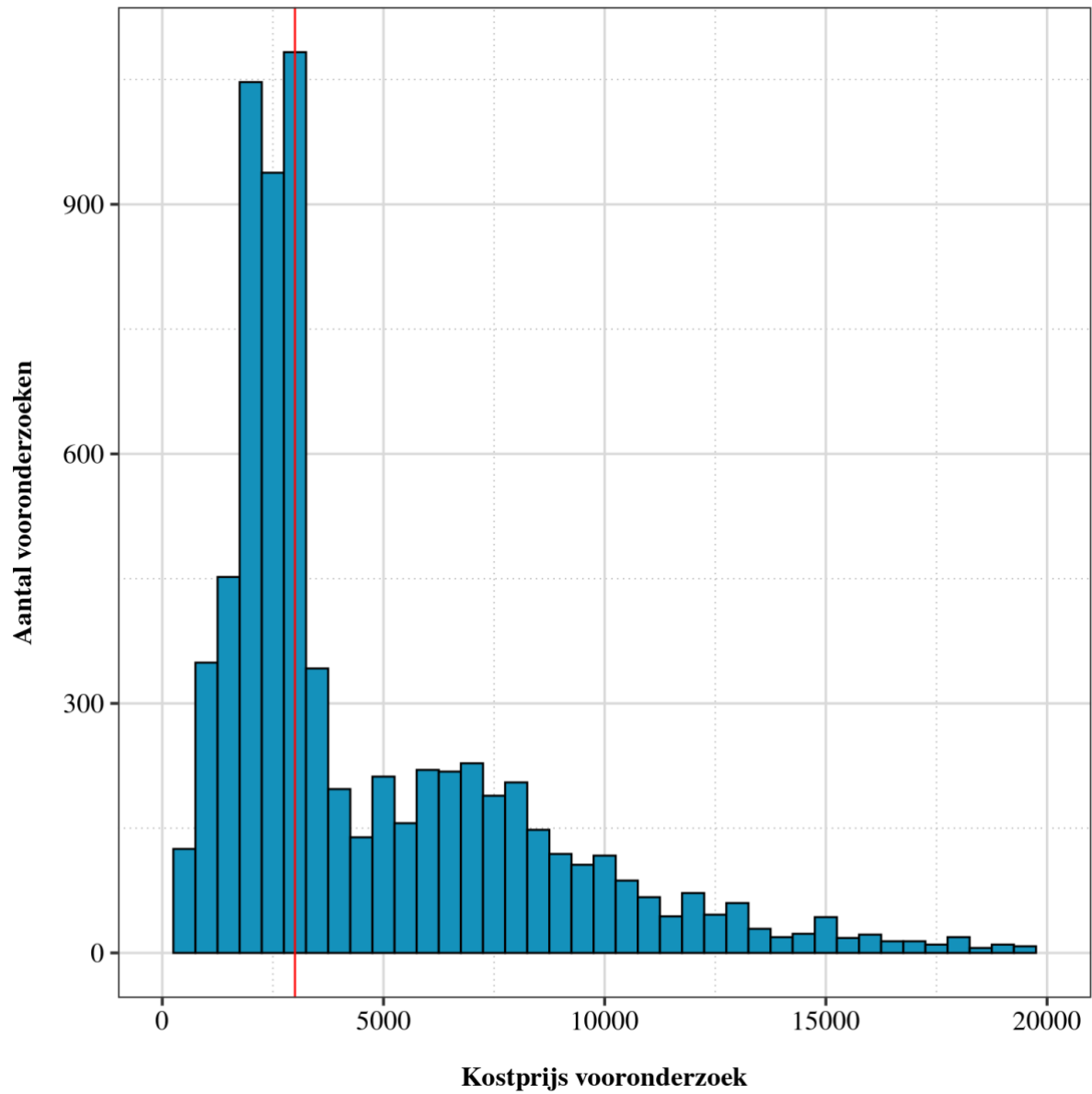
GRAFIEK

LANGETERMIJNANALYSE 5: MODALE KOSTPRIJS VAN VOLLEDIG AFGERONDE VOORONDERZOEKEN

Onderwerp	Totale kostprijs van archeologienota's met een definitief programma van maatregelen en archeologienota's met maatregel uitgesteld vooronderzoek met de kostprijs van de bijbehorende gekoppelde nota
Gegevens	ID archeologienota, ID nota, kostprijs vooronderzoek
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Histogram
Opmerkingen	<p>We berekenen de kostprijs van alle definitief afgeronde vooronderzoeken, zijnde de kostprijs van archeologienota's met een definitief programma van maatregelen enerzijds en de kostprijs van archeologienota's met maatregel uitgesteld vooronderzoek met de kostprijs van de bijbehorende gekoppelde nota, indien al beschikbaar, anderzijds.</p> <p>De grafiek geeft de verdeling weer van de kostprijzen van afgeronde vooronderzoeken voor de periode 2016 tot en met 2020.</p> <p>De mediaan is aangegeven in kleur met een verticale lijn.</p>

GRAFIEK

LANGETERMIJNANALYSE 7: FREQUENTIE VAN VEELVOORKOMENDE ONDERZOEKSCOMBINATIES

Onderwerp	Frequentie van veelvoorkomende onderzoekscombinaties bij definitief afgeronde vooronderzoeken
Gegevens	ID archeologienota, ID nota, onderzoeksmethodes
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Tabel
Opmerkingen	We groeperen de gehanteerde onderzoeksmethodes per definitief afgerond vooronderzoek en tellen de meest voorkomende combinaties van onderzoeksmethodes.

TABEL

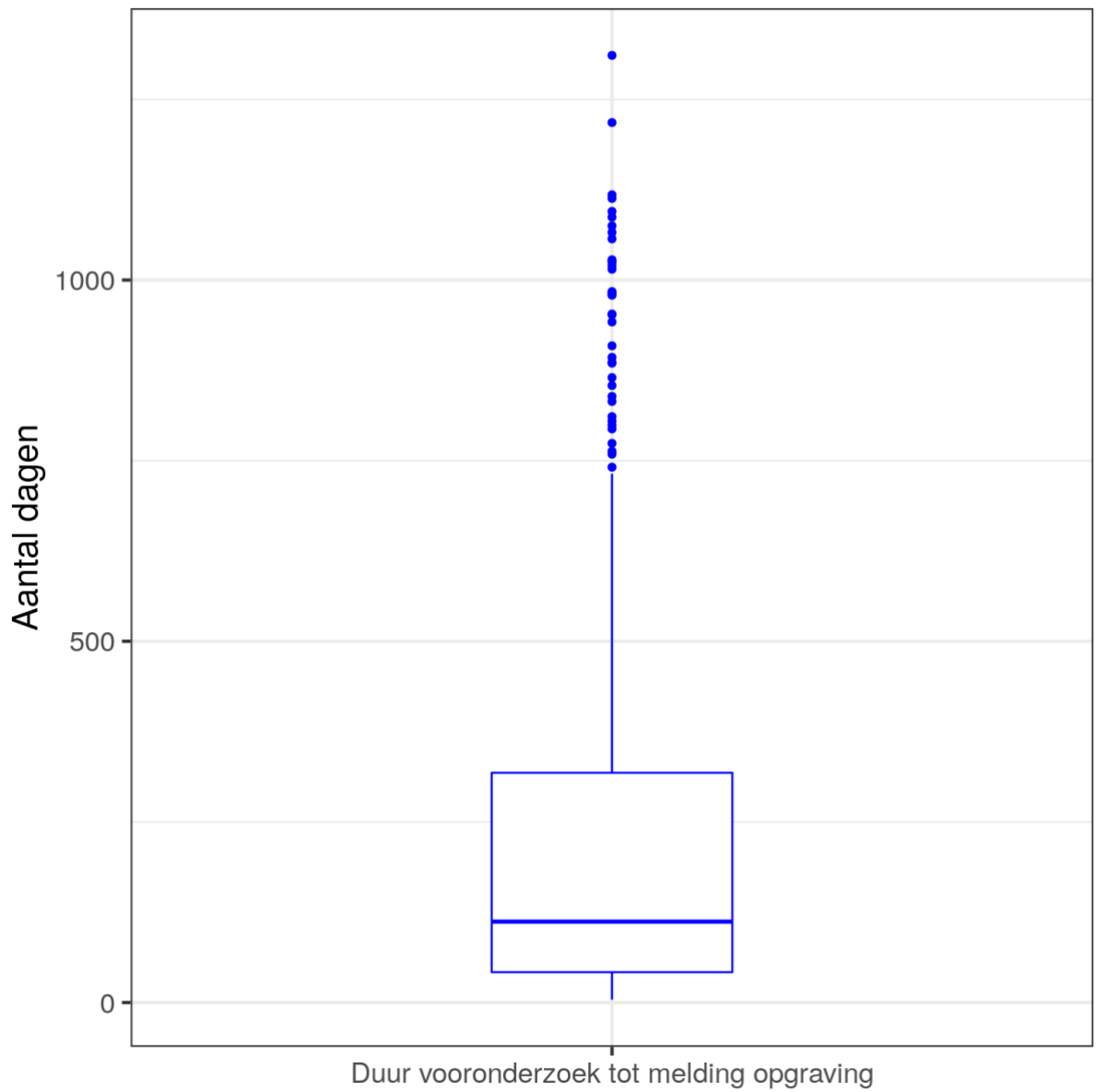
Onderzoeksmethode	Aantal	Aandeel
Bureauonderzoek	4.278	57,0%
Bureauonderzoek + proefsleuven/proefputten	1.353	18,0%
Bureauonderzoek + landschappelijk bodemonderzoek + proefsleuven/proefputten	756	10,0%
Bureauonderzoek + landschappelijk bodemonderzoek	674	9,0%
Bureauonderzoek + landschappelijk bodemonderzoek + verkennende archeologische boringen + proefsleuven/proefputten	228	3,0%
Andere combinatie	224	3,0%

LANGETERMIJNANALYSE 8: MODALE TIJD ARCHEOLOGISCHE TRAJECTEN

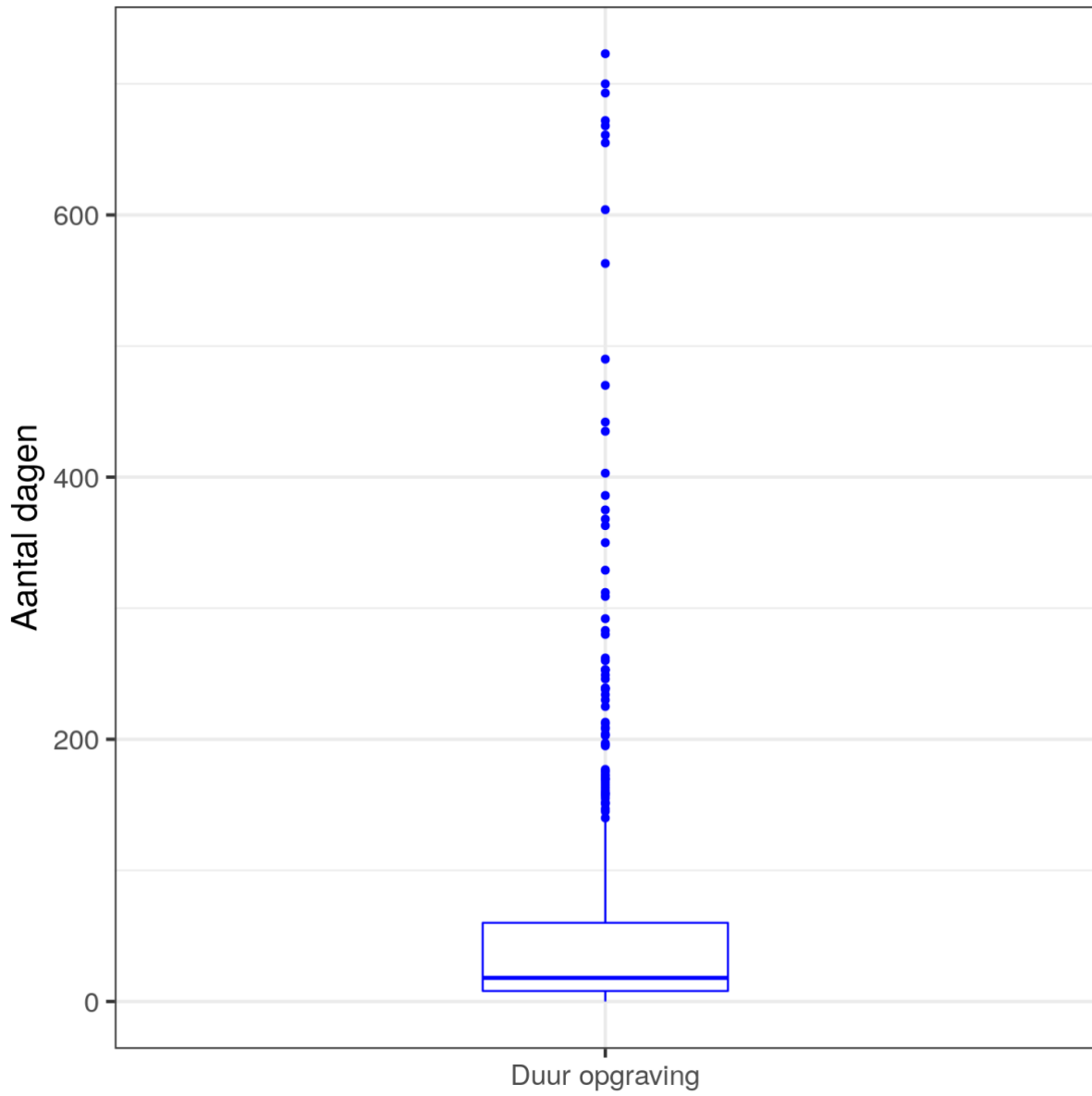
Onderwerp	Modale tijd in kalenderdagen van archeologische projecten met een opgraving tot en met eindverslag
Gegevens	ID archeologienota, ID nota, ID archeologierapport, einddatum veldwerk
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Boxplot
Opmerkingen	<p>We berekenen het aantal kalenderdagen tussen de eerste melding van een vooronderzoek en de indieningsdatum van het eindverslag van een archeologische opgraving. Het vooronderzoek bevat een programma van maatregelen dat, ofwel na een archeologienota, ofwel na afloop van het uitgesteld vooronderzoek (nota), een archeologische opgraving vooropstelt. Het archeologierapport van de opgraving bevat de einddatum van het veldwerk. Het eindverslag sluit het archeologische traject af.</p> <p>We splitsen dit op in verschillende fases:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De fase van het vooronderzoek; - De fase tussen het afronden van het vooronderzoek en de start van de opgraving; - De fase tussen de start van de werken en de einddatum van het veldwerk van de opgraving. - De fase tussen het einde van het veldwerk en het indienen van het eindverslag

TIJDSDUUR VOORONDERZOEK: TIJDSVERSCHIL TUSSEN MELDEN
VOORONDERZOEK EN START VELDWERK OPGRAVING: GRAFIEK

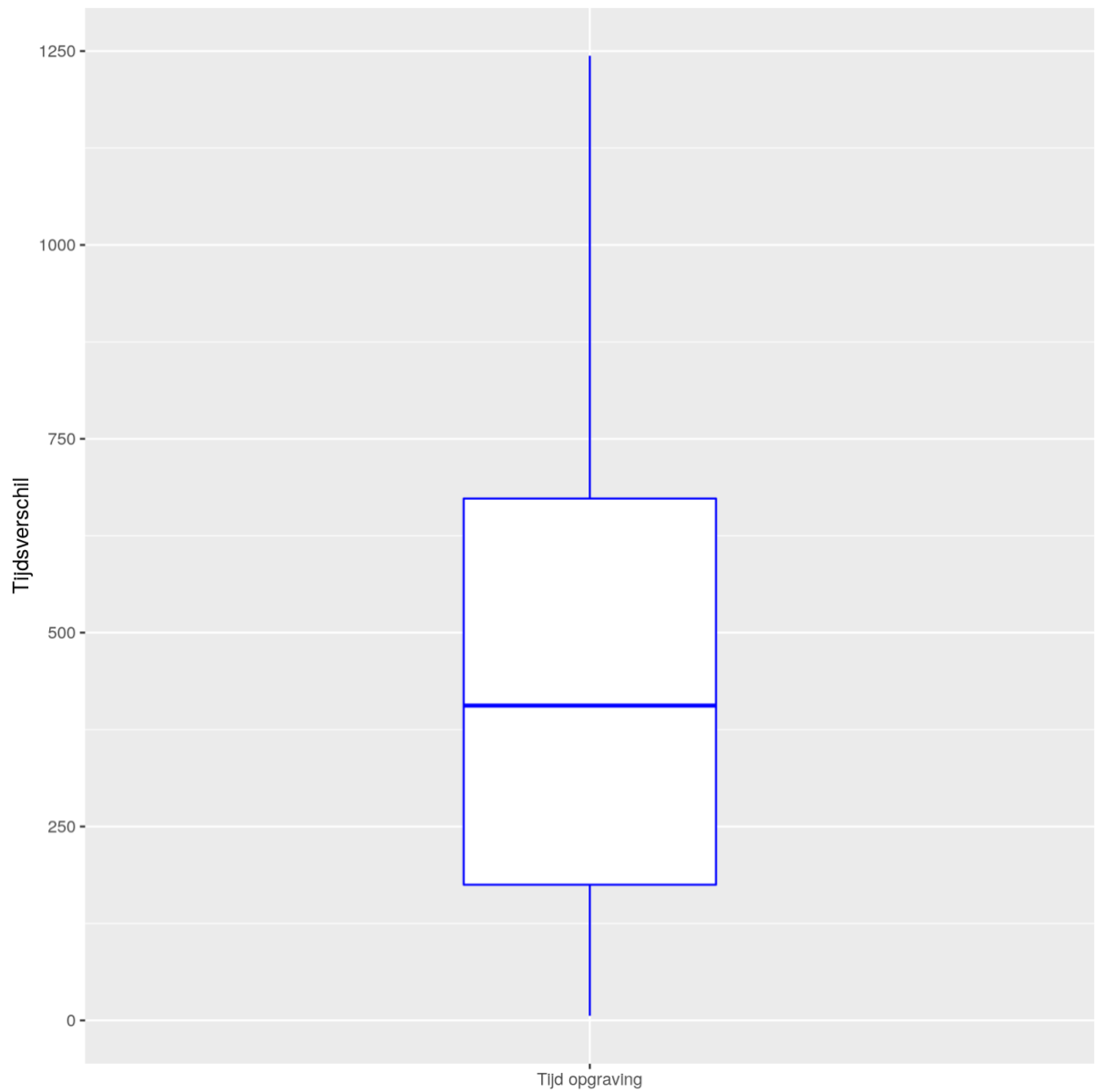

TIJDSDUUR OPGRAVING: DUUR VELDWERK OPGRAVING:
GRAFIEK

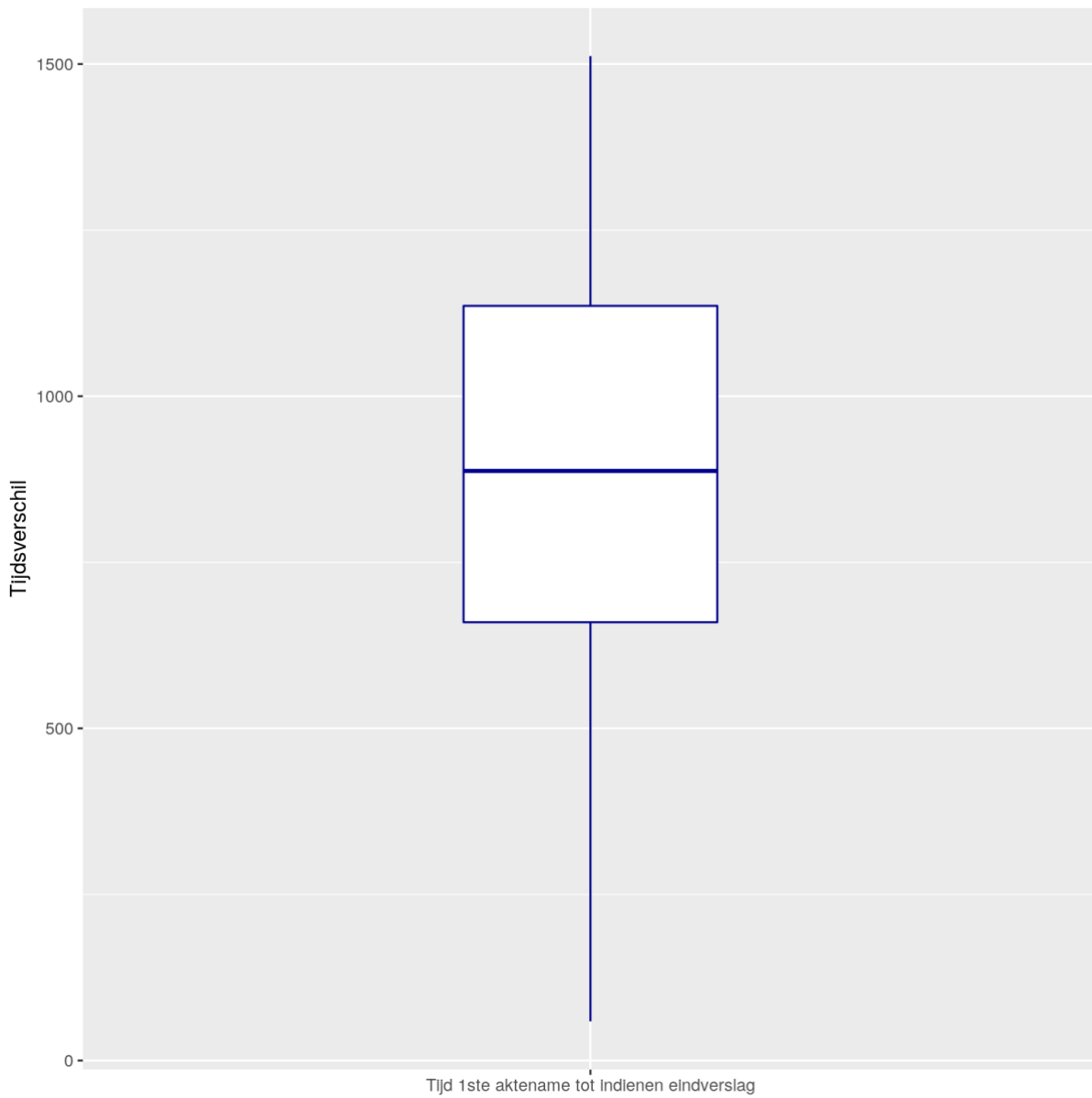
////////////////////////////////////

TIJDSDUUR OPGRAVING: TIJDSVERSCHIL TUSSEN EINDE VELDWERK EN INDIENEN EINDVERSLAG: GRAFIEK

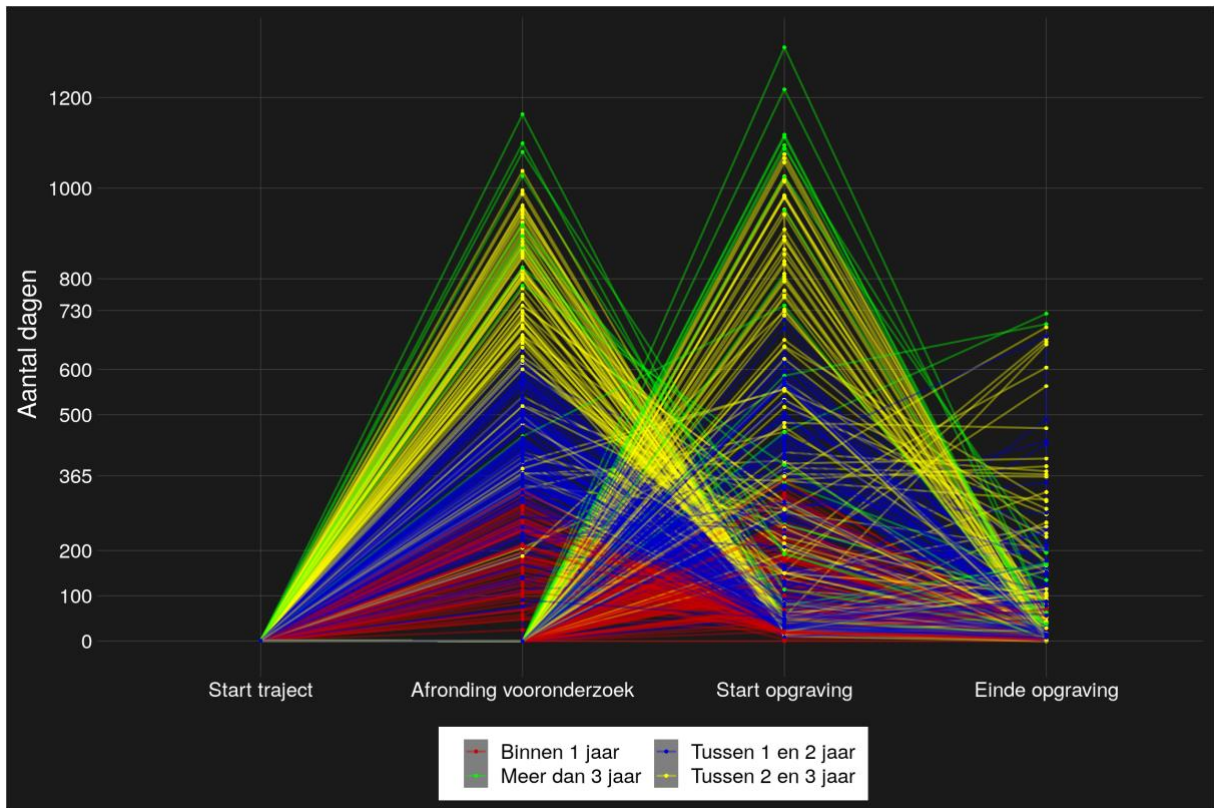

////////////////////////////////////

TIJDSDUUR VOLLEDIG TRAJECT: VAN MELDEN VOORONDERZOEK
TOT INDIENEN EINDVERSLAG OPGRAVING: GRAFIEK

AANTAL DAGEN PER FASE IN HET ARCHEOLOGISCH TRAJECT

LANGETERMIJNANALYSE 9: AANTAL ARCHEOLOGIERAPPORTEN NAAR BEGINJAAR VOORONDERZOEK

Onderwerp	Aantal ingediende archeologierapporten naar aanleiding van een vergunningsplichtige ingreep in de bodem, geordend naargelang het startjaar van de gekoppelde archeologienota
Gegevens	ID archeologierapport, ID archeologienota, datum melden
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Tabel
Opmerkingen	

TABEL

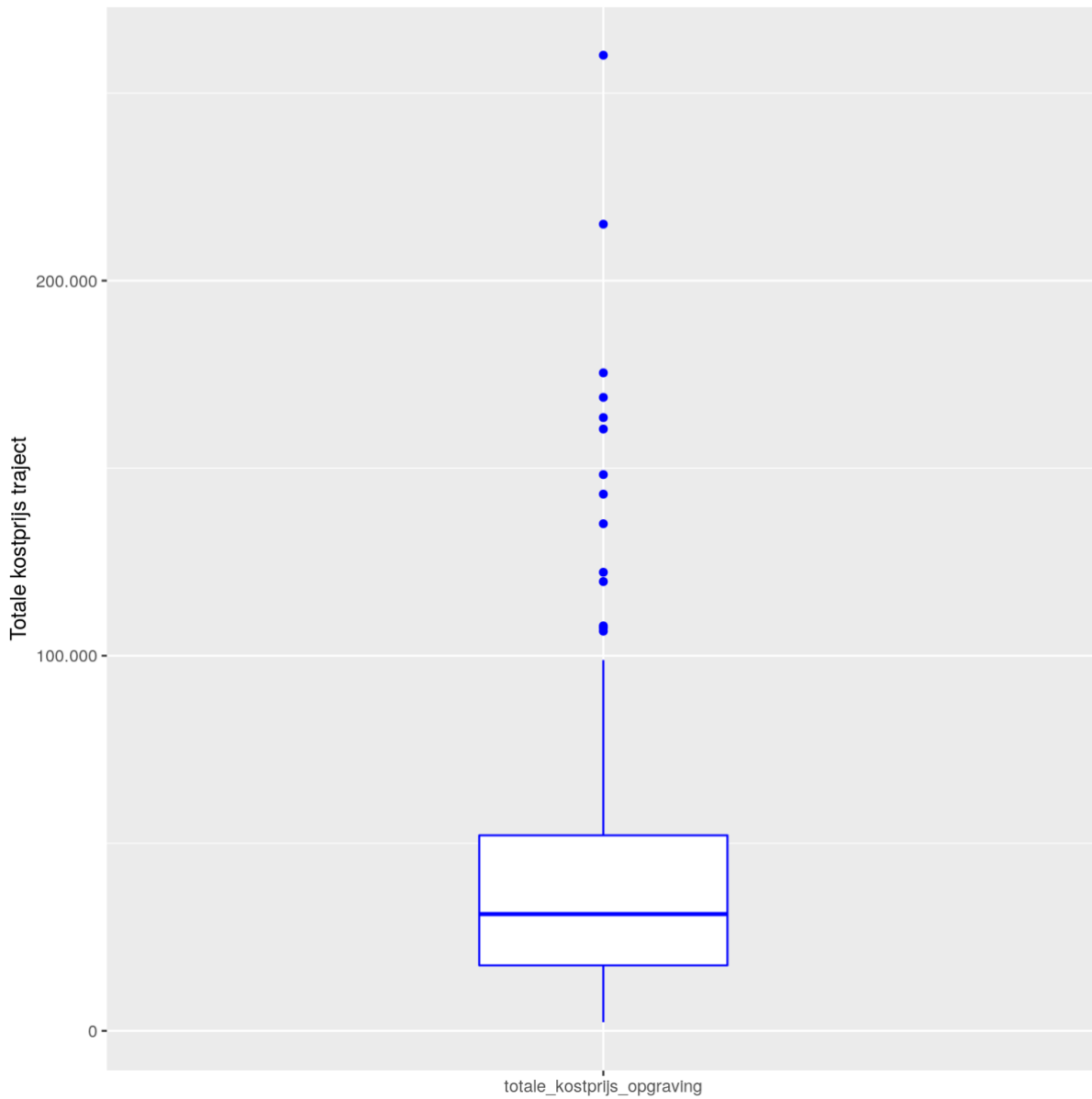
Jaar start vooronderzoek	Aantal archeologierapporten op 31-12-2020
2016	86
2017	244
2018	141
2019	79
2020	12

LANGETERMIJNANALYSE 10: TOTALE KOSTPRIJS ARCHEOLOGISCHE TRAJECTEN MET OPGRAVING

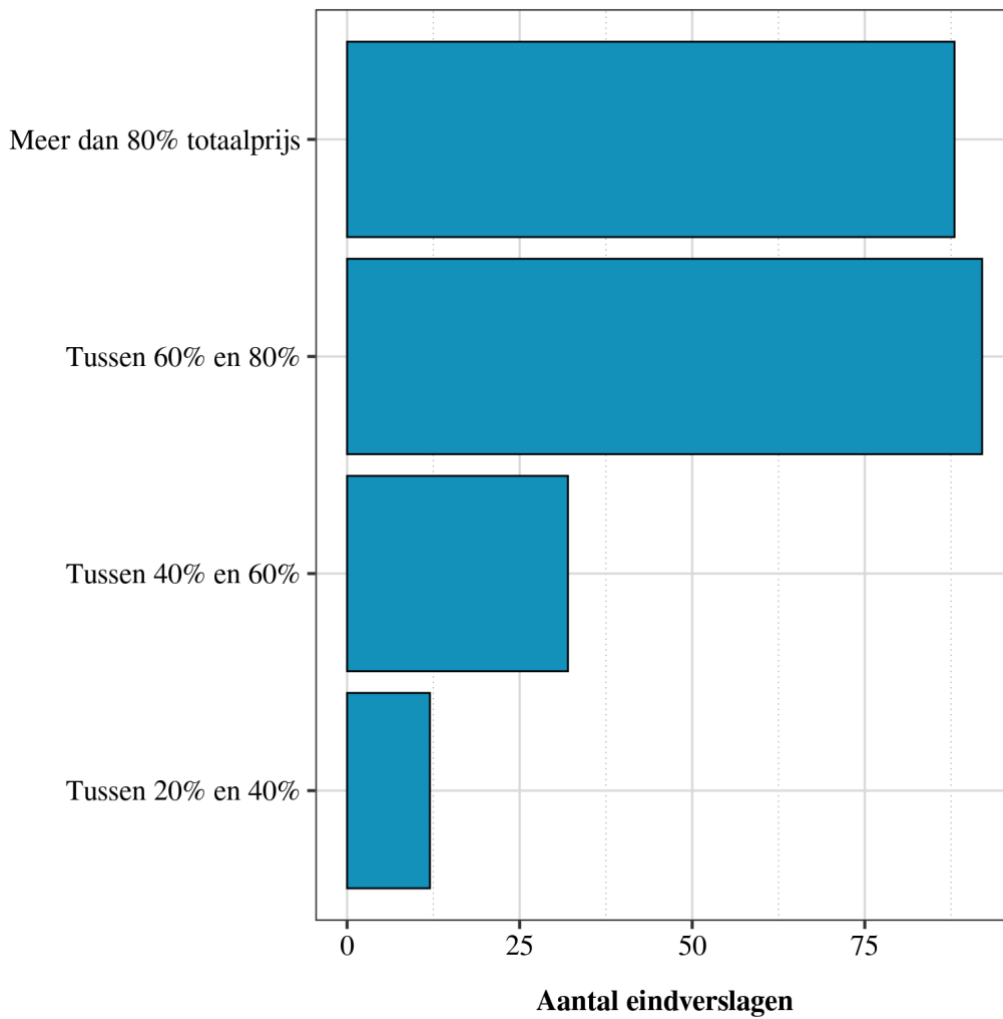
Onderwerp	Totale kostprijs van vooronderzoek en opgraving voor trajecten waar al een eindverslag beschikbaar is
Gegevens	Koppeling archeologienota-nota-archeologierapport-eindverslag, kostprijs
Bronnen	Archeologieportaal
Voorstellingswijze	Boxplot, tabel, staafdiagram
Opmerkingen	Een eindverslag is het eindpunt van een archeologisch traject, dat initieel startte met een archeologienota. De analyse gaat na voor de eindverslagen uit 2020 wat de totale kostprijs was voor het onderzoekstraject, vanaf archeologienota over eventuele nota tot en met eindverslag (opgraving).

KOSTPRIJS AFGERONDE TRAJECTEN MET OPGRAVING: GRAFIEK

AANDEEL KOSTPRIJS OPGRAVING BINNEN TOTALE KOSTPRIJS
AFGEROND TRAJECT: GRAFIEK

INGESTELDE BEROEPEN: INSTANTIE

Jaar	Ingestelde beroepen	Instantie	
2016	0		
2017	8	provinciale deputatie	7
		Vlaamse regering	0
		RVV	1
2018	13	provinciale deputatie	11
		Vlaamse regering	1
		RVV	1
2019	6	provinciale deputatie	4
		Vlaamse regering	2
		RVV	0
2020	19	provinciale deputatie	16
		Vlaamse regering	3
		RVV	0

INGESTELDE BEROEPEN: RESULTAAT

Jaar	Ingestelde beroepen	Resultaat	
2016	0		
2017	8	ingewilligd	6
		ingetrokken	1
		niet ingewilligd	1
2018	13	ingewilligd	7
		ingetrokken	6
		niet ingewilligd	0
2019	6	ingewilligd	2
		ingetrokken	3
		niet ingewilligd	1
2020	19	ingewilligd	2
		ingetrokken	12
		niet ingewilligd	0
		zonder voorwerp	4
		lopende	1